This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

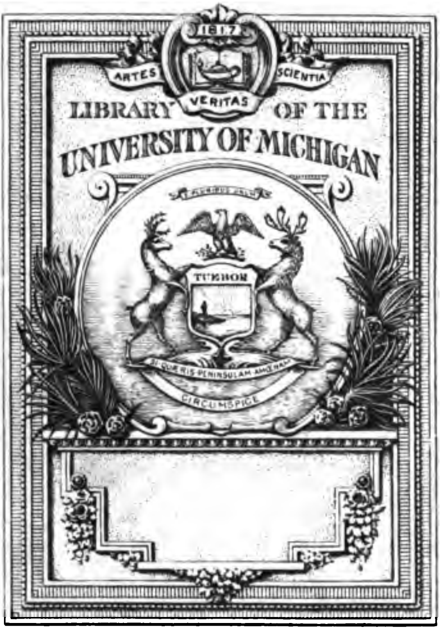
Mant

K. Wy. 27.
D.43475
312. a. 159.

PA
8464
.B5
1688

h.Wy.27.
D.43475
312.a.159.

Emi ... gr. uno ex Bibliothecâ quam ... in Febr. 1798
Keithorn

PA
8464
.B5
1688

d. 43487

BAPTISTA MANTVAN
HISPANIOLA PARIDI CERESAR
Mantua Baptiſtæ mirata poëmata Vatis,
Iſta, ait, Andino carmine texit opus.

BAPTISTÆ MANTUANI

Carmelitæ Theologi

OPERA POETICA,

Königl. Preuſs.
Chirurg. Pepiniere.

COLONIÆ,

EX OFFICINA MEYERIANA,

ANNO 1688.

[illegible]

12-31-41
44515

BAPTISTA MANTUANUS CARMELITA PARIDI CERESARIO

S. P. D.

AUdi, ô Pari, ænigma perplexum, qvod Oedipus ipſe non ſolveret. Ego qvinqvagenarius & jam caneſcens, adoleſcentiam meam repperi, & habeo adoleſcentiã ſimul & ſenectam: ſed ne longa ambage te teneam, nodum hunc disſolvo. Anno præterito cùm Florentia rediens Bononiã perveniſſem, intellexi apud qvendam literatũ virum eſſe qvendam libellum meum, qvem olim ante religionem, dum in Gymnatio Paduano Philoſophari inciperem, ludens excuderam, & ab illa ætate adoleſcentiã vocaveram. Carmen eſt bucolicum in octo Eclogas diviſum, qvod jam diu tanqvam abortivum putabam abolitum. Ubi id reſcivi, Saturnina fame repentè ſum percitus, & cogitavi qvónam pacto poſſem proli meæ inferre perniciem. Juvantibus ergo amicis libellum mihi vendicavi; ut perderem qvem ſuſpicabar erratis non

poſſe non ſcatere. At ubi intellexi & alia qvædam exemplaria ſupereſſe, viſum eſt præſtare hoc qvod vendicâram emendare, emendatumqve edere, ut ejus editione cætera, qvæ continent multa nimis juvenilia, deleantur. Hoc igitur ſic caſtigatum duabus aliis Eclogis, qvas in religione luſi, in calce ſubjunctis, tibi, ô Pari, juvenis antiqvæ nobilitatis & ſtudiorum ac omnium bonarum artium amantiſſime, noſtræqve urbis decus egregium, libentiſſimè dono: ut qvando tetricis illis Philoſophiæ ac Theologiæ lucubrationibus, quibus aſſiduè vacas, fatigatus fueris, habeas jucundulam hanc lectiunculã, qva tanqvam ludo qvodam blandulo, ſed liberali, laſſum legendo reparetur ingeniũ. Omnes autem, penes qvos immatura illa ſunt exemplaria, qvæ dixi, rogatos volo, ut ſi qvid unqvã fuit eis dulce meum, confeſtim exurant, nec ullo pacto ſupereſſe permittant. Accipe ergo Pari ſuaviſſime, libellum, & auctorẽ, & ambobus tanqvam rebus tuis tuo deinceps utaris arbitrio. Vale, Kalendis Septembris, Anno 1498.

BAPT.

BAPTISTÆ MANTUANI, Carmelitæ Theologi,

ADOLESCENTIA, In decem Eclogas diviſa, ad Paridem Cereſarium.

ECLOGA I.

De honeſto amore, & felici ejus exitu, inſcripta.

FAUSTUS.

Colloqvutores:

FORTUNATUS & FAUSTUS.

FAuſte, precor, gelida qvando pecus omne ſub umbra
Ruminat, antiqvos paulùm recitemus amores:
Ne ſi fortè ſopor nos occupet, ulla ferarum,
Quæ modo per ſegetes tacitè inſidiantur adultas,
Sæviat in pecudes, melior vigilantia ſomno.

Fauſte, precor &c.) Hæc prima Ecloga de honeſto amore, feliciqve ejus exitu inſcribitur, non ſine ratione. Nam licet nondum religionem profeſſus, hæc veluti ingenii ſui præludia compoſuerat, ad poëſim haud dubiè natus auctor, tamen qvia ne tunc qvidem qvicqvam inhoneſtum aut concipere, aut edere voluiſſet, & nunc cum recognoſceret, ſi offendiſſet, nimirum rejecisſet: proinde, ne ſi de amoribus titulum qvispiam ſæverius religioſus lectitans aufugeret, inſcripſit de amore honeſto, qvo reverà nihil eſt homini dignius. Hîc autem amor honeſtus deſcribitur, qvia affectione matrimoniali initus. Additur autem, & felici ejus exitu, ut eos qvi amare volent, ad honeſtum amorem invitet; qvippe cujus felix eſt exitus. Nam de lubricis & inhoneſtis ferè dicitur à compatriotà ejus, in conſimili opere: Et qvisqvis amores, aut metuet dulces, aut experietur amaros. Perſonæ (ut in præambulis diximus) etiam hic ab offi-

officio & rebus denominantur, FAUSTUS & FORTUNATUS Nam utrumqve in bonum ſonat, ut, Fortunate ſenex & cætera. Et, O fortunatos nimium, bona ſi ſua norint, Agricolas. Et rurſus, O fortunati, qvorum jam mœnia ſurgunt. Prætereà, Fortunatus & ille, deos qvi novit agreſtes. Fauſtus autem, ſi ad vocem alludere lubet, videtur qvaſi fatim aut favore ſtans. Ordo, qvem non ubiqve, qvia ópus non erit, repetemus, hic eſt: O *Fauſte*, *quando*, id eſt, qvandoqvidem *omne pecus ruminat*, id eſt, remandit prius in ventrem immiſſa, ſub *umbra gelida*, id eſt, temperatè frigida. Perſius autem dicit, & patulâ pecus omne ſub ulmo eſt. Ego *precor recitemus amores antiqvos*, id eſt, honeſtos, qvales erant antiqvis. Unde Phavorinus apud Gell. lib. 1. cap. 10. ad juvenem nimis antiqvè loqventem. Sed antiqvitatem tibi placere ais, quod honeſta, bona & ſobria, & modeſta ſit: vive ergo moribus præteritis, loqvere verbis

 præ-

præſentibus. Antiquum etiam ſolet accipi pro charo, qvòd amici & vina, & cætera id genus, ut qvæqve veterrima, ita chariſſima nobis eſſe ſoleant. Unde Macrobi. in princip. Saturnalium, Hinc eſt qvod mihi qvoqve inſtitutione tua nihil antiqvius æſtimatur, &c. veruntamen hîc potiùs accepero pro honeſtis & antiqvis congruentibus. Id autem Epitheton decenter additur, qvòd ſine eo Servius velit amores lubricos dici; nam qvi honeſtatis & religionis eſt, numero unitatis efferri ſolet. Veruntamen amores etiam honeſtos dici teſtatur Cicero in Offic. ſic dicens, Faciem honeſti vides, qvæ ſi oculis cerneretur, mirabiles amores (ut ait Plato) excitaret ſapientiæ. Recitemus ergo amores antiqvos, *ne ſi fortè ſopor,* id eſt, profundus ſomnus *nos occupet,* videlicet oſcitantes. *Ulla)* id eſt, quævis ferarum qvæ inſidiantur modò tacitè per ſegetes *adultas)* id eſt, maturas, ſæviat in pecudes) qvod docet Maro in Culice, *vigilantia,*

ria, ſcilicet eſt *melior ſomno*) Generale adàgium, qvo ſententiam firmat.

Fauſt. *Hic locus, hæc eadem, ſub qva requieſcimus arbor,*
Scit qvibus ingemui curis, qvibus ignib, arſi
Ante duos, vel, ni memini male, qvattuor annos:
Sed tibi qvando vacat, qvando eſt jucunda relatu,
Hiſtoriam, prima repetens ab origine, pandam.
Hic ego, dum ſeqverer primis armenta ſub annis,
Veſte ſolo ſtrata, ſedi jacuiqve ſupinus.
Cum gemitu & lachrymis, mea triſtia fata revolvens.
Nulla qvies mihi dulcis erat, nullus labor, ægro
Pectore, ſenſus iners, & mens torpore ſepulta,
Ut ſtomachus languentis erat, qvem nulla ciborum
Blandimenta movent, qvem nulla invitat orexis.
Carminis occiderat ſtudium, jam nulla ſonabat
Fiſtula diſparibus calamis: odioſus & arcus,
Funda odioſa, canes odioſi, odioſa volucrum
Præ-

Præda, nucum calyces cultro enucleare molestum:
Texere fiſcellam junco, vel vimine piſcem
Fallere, ſcrutari nidos, certare palæſtra,
Sortiri digitis, res injucunda voluptas
Magna prius, tanti dum mens erat inſcia morbi
Colligere agreſtes uvas, & fraga peroſus.

Hic locus) Sermo eſt, ut dixi, merè paſtoralis, & ita aptus ac proprius. *Scit qvibus ingemui curis*) Teſtimonio rem firmat, & ad tela Cupidinis alludit, qui altera manu tela, altera geſtat flammas. Unde Maro Mantuanus, At regina gravi jamdudum ſaucia cura, Vulnus alit venis & cæco carpitur igni. Nam vulnus telo fit, unde ſaucia curis dicta: nam cura, ſecundum Servium dicitur, qvod cor urat. Qvocirca hic bene dicit, ingemui curis, qvia res eſt ſolliciti plena timoris amor. *Qvibus ignibus*) quaſi dicat efflagrantiſſimis aut cæcis, ut ille, Et cœco carpitur igni. Ignis autem aliqvando amor dicitur, ut, Si qvos aut Phyllidis ignes, aut Alconis habes

laud.

laud. aliqvando amatus, ut; At ſe offert ultrò mens, ignis Amyntas. *Vel ni memini malè*) qvod factum non cenſet, qvia meminerunt omnia amantes. *Qvando*) id eſt, qvandoqvidem, *Jucunda relatu*) id eſt, dum refertur & recenſetur, vel ut referatur. Eſt autem poſterius ſupinum, qvod eo modo cum nominibus adjectivis conſtrui docet Valla. *Prima repetens ab origine*) Maronianum eſt. Sub primis annis) qvia primus furor amorum graviſſimus eſt, cùm inexperta exerceat pectora. *Veſtoſolo*) id eſt, per terram. *Strata*) id eſt, extenſa Dicitur etiam ſolum ſterni floribus *Sedi*) id eſt, recepi defeſſus. *Dum ſeqverer*) id eſt, ſeqvi deberem. *Jacuiqve ſupinus*) qvod amentis eſt. *Senſus iners*) id eſt, ſine arte & induſtria. *Mens erat ſepulta*) id eſt, hebetata torpore ex langvore orto. *Ut ſtomachus langventis erat, qvem*) ſcilicet ſtomachum, *nulla invitat orexis*) id eſt, nullus appetitus, aut nullus vomitus, ſive ructatio. Orexis enim Græcum

cum eſt, ab ὀρέγομαι, id eſt, appeto, inde ὄρεξις, id eſt, appetitus. Ex vomitu autem appetitus naſcitur, unde etiam apud Plinium in Epiſtola pro vomitu accipitur. Errant autem qvi Latinè oris exitum interpretantur, nam os oris primam producit, hoc autem corripitur, ut hic & à juvenale ſatyra 6. Rabidam facturus orexim, & ſatyr. 11. hinc ſurgit orexis, Hinc ſtomacho bilis. *Carminis occiderat ſtudium*) Commemorat ferè qvæ paſtorem obleCtare ſolent, & primùm fiſtulam, de qva Æneid. 3. de Polyphemo loqvens, ait Maro, Solamenqve mali de collo fiſtula pendet. *Diſparibus calamis*) emphaticôs, qvaſi dicat, nec etiam artificioſiſſima, ut eſt diſparibus calamis compacta, ut in Bucolicis Maronis, Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis Fiſtula. & alibi, Aut unqvam tibi fiſtula cera Juncta fuit? Nam ut alibi dicit, Pan primus calamos cera conjungere plures Inſtituit. *Odioſus & arcus*)

cus) Plus eſt, qvam ſi ejus ſtudium occiderit. Id autem paſtorale ſtudium eſt: unde illud, & figere cervos, etiam de venatu intelligi poteſt. *Funda odioſa*) qva ſe pubes ruſtica ad futuram militiam exercere ſolebat. *Nucum calyces*) i. e. teſtas. *Enucleare*) i. e. nucleis evacuare & nucleos extrahere, ſicut exoſſare. *Texere fiſcellam*) i. e. vas vimineum. Maro in Alexi. Qvin tu aliqvid potius, qvorum nunc indiget uſus, Viminibus molliqve paras detexere junco. Et in fine Bucol. Dum ſedet, & gracili fiſcellam texit hibiſco. Eſt autem diminutivum à fiſcina, de qva Georgic. 1. Nunc facili rubea texatur fiſcina virga. *Vel vimine*) i. e. tenui pertica ſeu virga. *Scrutari nidos*) Maro, Parta meæ veneri ſunt munera, namqve notavi ipſe locum, aëriæ qva congeſſere palumbes. *Certare pa æſtra*) curſu & lucta. *Sortiri digitis*) id eſt, micare, qvi Italorum eſt ludus. Exigit autem micantium

uter-

uterqve qvot vult digitos, & divinat qvot ſunt ambobus erecti: & qvi prior enunciat, depoſitum ſortitur. *Agreſtes uvas* labruſcas & fraga humi naſcentia. Virg. qvi legitis flores & humi naſcentia fraga.

Mœrebam ut paſtu rediens philomela, cibumq;
Ore ferens natis: vacuo ſua pignora nido
Cum ſublata videt, roſtro cadit eſca remiſſo,
Cor ſtupet, & contra nidos ſuper arboris alta
Fronde ſedet, plorans infelices hymenæos.
Seu veluti amiſſo partu formoſa juvenca,
Qvæ poſtqvã latos altis mugitibus agros
Complevit, reſidens pallenti ſola ſub umbra,
Gramina non carpit, nec fluminis attrahit undam.
Sed qvid circuitu pario tibi tædia longo?
Dum ſeqvor ambages, & verba & tempora perdo.
Summa hæc, vitales auras invitus agebam:
Qvod ſi forte volens cognoſcere ſingula dicas,

Fau-

Fauſte, quis in Syrtes auſter te impegerat iſtas?
Me mea (verùm etenim tibi, Fortunate, fatebor)
Me mea Galla ſuo ſic circumvenerat ore,
Ut captum pedicis circumdat aranea muſcam.
Namque erat ore rubens, & pleno turgida vultu,
Et quamvis oculo penè eſſet inutilis uno,
Cum tamen illius faciem mirabar & annos,
Dicebam triviæ formam nihil eſſe Dianæ.

Mærebam, &c.) Similitudinem affert, qua res ſit clarior, ſed ruſtico non impertinentem. *Paſtu*) nomen eſt, ut ſit, è paſtu ſeu paſtura: nam poſteriora ſupina non ponunt periti cum verbis de loco, quod tamen imperitorum præcepit manus. *Ore ferens*) Virg. de apibus, Ore ferunt dulcem natis immitibus eſcam. *Philomela*) dicitur luſcinia: ea autem quærula fingitur propter amiſſam linguam, ut in Buc. Virg. dici ſolet. Quas illi philomela dapes. Legunt autem alii philomela non ſim-

Paſtu.

Philomela.

ſimplici l, quia melos primam corripit, ut ſit amatrix dulcis cantus. Nihil enim artificioſius canit, ut auctor eſt Pliniꝰ dicens: Eſt luſciniis diebus atque noctibus continuis quindecim cantus, denſante ſe frondium germine. Mira profectò res eſt, quod tanta vox in tantulo corpuſculo ſit, tam pertinax ſpiritus, & muſicæ perfectæ modulatus ſonus. Cantant inter ſe, & victa morte quieſcit prius vita, quàm cantu deficiens: audit diſciplinam attentè & corrigit, propter hæc paria illis ac ſervis pretia erant. In ore Steſichori poetæ adhuc infantis cecinit, &c. alii verò philomena per n legunt hîc. *Roſtro remiſſo)* id eſt, non amplius eſcam tenente. Negant autem roſtrum dici niſi ſit incurrum. *Super arboris alta fronde)* antiquè, ut Maro, Fronde ſuper viridi, & gemina ſuper arbore ſidunt: nam nunc, ſuper frondem, dicimus. Volunt præterea ſuper dici ubi res contingitur, ſupra ubi diſtantia eſt. *Plorans)* id eſt, conquerens.

rens. *Hymenæos)* id eſt, nuptias, in quibus hymenæus à Græcis invocari ſolet, ut Thalaſſio à Latinis, quod in epithalamiis, id eſt, carminibus nuptialibus videre eſt. Ut autem docent Donatus & Servius, Hymenæum quidam & Liberi & Veneris filium dicunt eſſe, qui primus certas nuptias inſtituerit, ideoque per laudem cantari in virginalibus nuptiis ob hujusmodi meritum. Alii virum fortem Atticum, qui raptas prædonibus virgines, oppreſſis latronibus patriæ reſtituerit: hinc etiam, inquit Servius, apud Romanos Thalaſſio invocatur. Cùm enim in raptu Sabinarum plebejus quidam raptam pulcherrimam duceret, ne ei auferretur, alii Thalaſſionis cujusdam nobilis eſſe ſimulavit, cujus nomine fuit puellæ tuta virginitas. De qua re Livius libro primo, decados primæ certus eſt auctor: plura tamen & quædam his diverſa apud Plutarchum legas. Alii, inquit Donatus, quòd hymen dicatur membra-

na quædam, qua eſt munita virginitas, quæ primo dirumpitur coitu, Hymenæum dictum putant: alii hymnum vocari virginalium nuptiarum. Ergo ſic accipe hymenæum in nuptiis, quemadmodum in funere vel in ſacris hymnum. Terentius in Adel. verùm hoc mihi mora eſt, tibicina & hymenæum qui canant, hæc ille. Hic autem accipitur pro conjunctione quaſi nuptiali. *Seu veluti)* Alia ſimilitudo etiam ruſticis congrua: *Gramina non carpit)* Sic Maro, Ulla neque amnem libavit quadrupes, nec graminis attigit herbam. *Dum ſequor ambages)* id eſt dubios & longos verborum circuitus & involucra, ab ambigo, quod eſt circumago. Maro, Non hic te carmine ficto, Sive per ambages aut longa exorſa tenebo. *Vitales auras)* ſic Æneid. 1. Si veſcitur aura Ætherea, nec adhuc crudelibus occubat umbris. *Quis auſter)* quivis ventus importunus. Maro, Dare claſſibus auſtros. Eſt autem meridionalis tempore cor-

rum-

rumpens, unde amoribus quadrat. Maro, Eheu quid volui miſero mihi? perditus auſtrum Floribus, & liquidis immiſi fontibus apros. Corrumpentem obſonia docet Juvenalis, Et properat velut urgeat auſter. Syrtes ſunt loca arenoſa, habentia vada brevia, in quæ ſi inciderint naves, evelli nequeunt, de quibus Maro Æneidos 1. In brevia & ſyrtes urge. ſunt autem in Getulia. Idem Æneidos 3. Hunc ego Getulis agerem ſi ſyrtibus exul. Hinc metaphoricôs aut allegoricôs pro inextricabilibus amorum nexibus: nam qui amant quod obtinere nequeunt, lupum auribus tenent, cùm neque tenere neque dimittere compotes ſint. *Impegerat)* ab impingo, nam pango etiam pegi facit. *Iſtas)* tuas & viles. Pertinet enim iſte ad ſecundam perſonam & contemptum Maro, Aut quid petis iſtis? *Me mea Galla)* In Juvenale etiam tenuis clientis uxor, Galla mea eſt, inquit. Profer Galla Caput, &c. *Suo ore)* formoſitate oris. *Pedicis)* la-

laqueis & vinculis pedum, ſicut manicæ ſunt manuum vincula. Georg. 1. Tum gruibus pedicas & retia ponere cervis, Auritosque ſequi lepores tum figere damas. Et Æneidos 2. manicas atque arcta levari Vincla jubet Priamus. Eſt etiam manica, manuum & brachiorum tegumentum, idem: Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ. *Et pleno turgida vultu)* Terentius, Succi plena, ſed id urbanius: nam turgida, id eſt, inflata non ſuo pingui, non niſi ruſtico placeat, ut luſca, id eſt, altero oculo capta, ſed dicit, pene, ut non mere luſcam, ſed petam (id eſt, tremulis oculis) putes: nam & Venus peta dicitur. *Diana trivia)* id eſt, tres vias habentis: in cœlo ubi Luna dicitur, in ſylvis ubi Diana venatrix, & apud inferos ubi Proſerpina: quod fingitur, quia lunæ lumen nunc ſuperis, nunc inferis, nunc nobis conſpicitur. Legi poſſet, ducebam, i. e. judicabam in animo meo. *Nihil eſſe)* videlicet ad hanc noſtram.

For.

FOR. *Ludit amor ſenſus, oculos perſtringit, & aufert*
Libertatem animi, & mira nos faſcinat arte.
Credo aliquis dæmon ſubiens præcordia flammam
Concitet & raptam tollat de cardine mentem.
Nec Deus (ut perhibent) amor eſt, ſed amor & error.

Ludit amor ſenſus) Interloquitur Fortunatus ne durior ſit perpetuus tenor unius. *Lūdit)* eludit. Oculos præſtringit) Unde præſtigiæ & præſtigiatores, qui Mercuriū principem habent. *Faſcinat.)* illigat quaſi faſce quodam & incantamento. Faſcinat. Maro, Neſcio quis teneros oculos mihi faſcinat agnos. *Aliquis dæmon)* id eſt, vafer ſpiritus. *Præcordia)* id eſt, membranulas cor cingentes, in quibus ſunt affectiones ſeu paſſiones animorum. Præcordia. *Concitet)* à concito frequentativum, id eſt, provocet aut commoveat. *De cardine)* de ſtabilitate & firmitudine ſua. *Nec Deus)* Maro, Nunc ſcio quid ſit amor, du-

ris in cotibus illum, Iſmarus, aut Rhodope, aut extremi Garamantes, Nec noſtri generis puerum, nec ſangvinis edunt. *Amaror)* amarities, amaritas, & amaritudo ab amaro dicuntur.

Amaror.

Fauſt. *Adde, quòd optatis nec ſpes erat ulla potiri;*
Quamvis illa meo miſerata faveret amori,
Monſtraretq́; ſuos oculis ac nutibus ignes.
Nam quocunq; iſſet, ſemper comes aſpera, ſemper
Nupta ſequebatur ſoror, & duriſſima mater:
Sicq́; repugnabant votis contraria vota,
Non ſecùs ac muri catus: illa invadere pernam
Nititur, hic rimas oculis obſervat acutis.

Adde &c.) Docet quomodo in ſyrtes incidiſſe probetur. *Non ſecùs)* id eſt, non aliter. *Ac)* id eſt, quàm ſcilicet repugnat, *catus)* id eſt, felis, animal reverà cautum, id eſt, vafrum & callidum: & corripit catus primam, unde per t. ſimplex ſcribitur. Horatius 1. Carminum, Voce for-

ormaſticatus & decore: veruntamen multi pro animali per rt. duplex ſcribendum putant. *Perna)* à pede dicitur, ſecundum Varronem, quaſi ſit pes porcinus cum carne: præcipuè priores, pernas vocant, poſteriores verò, peraſones. *Rimas)* id eſt, fiſſuras, è quibus mus exiliat.

For. *Qui ſatur eſt, pleno laudat jejunia ventre,*
Et quem nulla premit ſitis, eſt ſitientibus aſper.

Iterum interloquitur Fortunatus, cujus dictum ſi ad duriſſimam matrem reſpicit, ſenſus eſt, matrem jam ſaturatam amoribus non ignoſcere filiæ amare incipienti: ſi ad catum, illum invidere muri aut ſorici famelico cum ſatur ſit, quia tunc præcipuè venatui intendit, cùm contrà faciat canis.

Fauſt. *Tempus erat curva ſegetes incidere falce,*
Et latè albebãt flaventib9 hordea culmis:
Affuit (ut mos eſt) natis comitata duabus,
Collectura parens, quæ præterit horrea meſſor:

Ignorabat enim vel diſſimulabat amorē.
Diſſimulaſſe puto, quoniam data munera nata
Noverat, exiguum leporem, geminaſque palumbes.
For. *Pauperies inimica bonis eſt: moribus omne*
Labitur in vitium, culpa ſcelerumque miniſtra eſt.
Fauſt. *Farra legens ibat mea per veſtigia virgo,*
Nuda pedem, diſcincta ſinum, ſpoliata lacertos,
Ut decet æſtatē, quæ ſolibus ardet iniquis:
Tecta caput fronde intorta, quia ſole peruſta,
Fuſca ſit, & voto facies non ſervit amantum.
Iam tergo vicina meo lateriq; propinqua,
Sponte mea delapſa manu frumenta legebat.
Nec celare ſuas, nec vincere fœmina curas,
Nec differre poteſt, tantum levitatis in illa eſt.
For. *Quiſquis amat, levis eſt: nec fœmina ſola, ſed ipſi*
Quos ſapere & præſtare aliis mortalibus ajunt

Quos

Quos operit latus fulgenti murice clavus
Quos vidi elatos regali incedere paſſu.
Tu quoq; ſic affectus, eras dementior illa,
Forſitan & levior, virgo data farra legebat,
At tu farra dabas, dic, quæ dementia major?
Perge, opus eſt verbis aliquando arcere ſoporem.

Tempus erat curva ſegetes incidere) Græce & duriter, ut ruſtico competit. Nam latinè dicas: tempus incidendi. auctoribus Servio & Valla. Virg. tamen Æneid. 2. dixit: Sed ſi tantus amor caſus cognoſcere noſtros. *Collectura parens.)* Hic locus videtur ſumptus ex Ruth. *Pauperies inimica bonis eſt moribus)* Id ruſticis viſum (quibus nondum intellecta deorum munera, paupertas) aut quia indigentem difficile eſt benè operari: aut reverà, quia per paupertatem coguntur mulierculæ munera accipere, quæ divitibus eſſent reſpuenda. *Omne labitur in vitium)* Sic Comicus: Inopia & cogna-

cognatorum negligentia coacta. Et poſt: ita ut ingenium eſt omniũ hominum proclive ab labore ad libidinem. Eſt quidem hæc ſententia ruſtico digna. Nam neque paupertas vitium eſt, neque in vitium impellit, ſi eam ferre noverimus: quin munus deorum à Lucano recte dicitur, ſed nondum intellectum. Verùm quia proclives ſumus ad libidinem, noſtro, non paupertatis, vitio ſæpè peccamus, unde Proverb. 30. Aut egeſtate furer, & perjurem nomen Domini. Et tamen idem dixit, Paupertas & honeſtas à Deo ſunt. Dicemus ergo paupertatem in ſpiritu ſanctam, ſed difficilem ejus uſum. Pauperies autem propriè accipitur pro damno, ut ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. *Nuda pedem*) Græcæ & poëticæ ſunt locutiones. Maro Æneid. 1. Nuda genu, nodoque ſinus collecta fluentes. Sunt autem oratoribus vitandæ. *Sponſæ meæ*) Sic & Booz ipſi Ruth fieri præcepit. *Latus clavus*) veſtis eſt ſenatorum Ro-

Romanorum. Murex, conchylii genus, cujus ſangvine fit purpureus color. *Dic quæ dementia*) In proſa potius dixero, utra vel utrius.

Fauſt. *Continuò aſpiciens ægrè tulit aſpera mater:*
Et clamans, quò, dixit, abis? cur deſeris amen?
Galla veni, namque hic alnos propè mitior umbra,
Hic tremulas inter frondes immurmurat auræ.
O inviſa meis vox auribus: ite, precabar,
Ite, malam venti celeres diſpergite vocē.
Si quis paſtor oves ad pinguia paſcua ducat,
Et vetet adductas præſens decerpere gramen:
Vel ſi jam paſtas potum compeſcat ad amnem,
Et ſitibundo ori ſalientem deneget undā,
Nonne importunus, naturæ inimicus, & excors?
Illa mihi vox viſa Jovis violentior ira,
Cùm tonat, & pluviꝰ terris iraſcitur aër,
Non potui & volui frontem non flectere. virgo

Di-

Dimiſit in cilium de ſub velaminis ora
Me aſpiciens, motis blandè ſubriſit ocellis.
Id cernens iterum, natam vocat improba mater.
Galla operi magis intendens, audire recuſat,
Ut pede, ſic animo ſequitur, tum providens ipſe
(Namq; dolos inſpirat amor, fraudesque miniſtrat)
Nunc cantu, nunc ſollicitans clamore metentes,
Velamenta dabam ſceleri, quò credere poſſent
Et ſoror & mater non audiviſſe puellam,
Falce repellebã ſentes, ne crura ſequentis
Levia, ne teneras auſint offendere plantas.
For. Quisquis amat, ſervit, ſequitur captivus amantem,
Fert domita cervice jugum, fert verbera tergo
Dulcia, fert ſtimulos, trahit & bovis inſtar aratrum.

Continuò aſpiciens &c.) Recitat argumentum amorum ſuorum. *Si quis paſtor)* Indicat ſimilitudine quàm

quàm incommoda fuerat matris reclamatio, nam ſicut paſtor ovibus eſſet importunus, ſi eas à præſentibus herbis aut fluminibus, cùm famerent aut ſitirent, arceat, quæ Tantali pœna dicitur: ita importuna viſa eſt mater quæ præſentia puellæ vetabat frui. *Jovis violentior ira)* Amatoriè dictum. *Audire recuſat)* id eſt, hic (ut videtur) diſſimulat. *Velamenta dabam ſceleri)* id eſt, fraudi, quæ non ſemper ſcelerata eſt, nam ſi honeſtè amavit, ut titulus indicat, cui ſceleri? ſed ſcelus eſt in puella non audienti monitis maternis *Sentes)* id eſt, ſpinas & vepres. *Crura ſequentis)* ſcilicet virginis *Levia)* non aſpera nec piloſa. *Teneras plantas)* Maro: Ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas. *Quisquis amat, ſervit)* Ideo Ovidius: Dum licet, injuſto ſubtrahe colla jugo. *Fert)* id eſt, patitur verbera. Satyricus, Solea puer objurgabere rubra. *Bovis inſtar)* id eſt, in ſtatum & in morem: quod Valla non approbat, vult enim, inſtar ad æqui-

Sentes.

Fert.

Inſtar.

æquiparationem, non ad ſimilitudinem pertinere.

Fauſt. *Tu quoque, ut hinc video, non es ignarus amorum.*

For. *Id commune malum, ſemel inſanivimus omnes:*

Fauſt. *Hoc animi tam triſte bonum, tam dulce venenum*
Quotidie crudele magis, creſcebat in horas,
Ut calor, in novam dum lux attollitur horam:
Pallebam attonito ſimilis, lymphaticus, amens,
Immemor, inſomnis nec erat res, ardua morbi
Noſſe genus, frons eſt animi mutabilis index.
Ut pater advertit, mitem ſe præbuit ultra
Conſuetum: quòd & ipſe ſuos expertus amorum
Sciret avus; blandoque loquens humaniter ore:
Dic, inquit, dic Fauſte, quid hoc quod in pectore volvis?
Infelix puer, hæc facies teſtatur amorem.
Dic mihi, ne pudeat curas aperire parenti.

For.

For. *Sit licet in natos facies auſtera parentum,*
Æqua tamen ſemper mens eſt, & amica voluntas.
Fauſt. *Ut facilem pater affectum præ ſe tulit, ultrò*
Rem confeſſus, opem petii: promiſit, & antè
Quàm brumale gelu borealibus arva pruinis
Spargeret, agnati unanimes cum patre puellam
Deſpondere mihi: nec adhuc ſine teſtibus (illi
Congrediebar, eram medio ſitibundus in amne
Tantalus: ô quotiens miſſo cum bobus aratro,
Ut vacuis aliquando eſſet ſola ædib9, ibam.

Tu quoque) Æneas Sylvius, qui & papa Pius, aſſerit neminem ad trigeſimum pervenire ætatis annũ, qui non ſenſerit aliquando amoris ignem: unde proverbialiter dicitur hic, Semel inſanivimus omnes. Qvod Maro in Geor. lib. 4. ſic dicit, Omne adeò genus in terris hominumque ferarumque. Et genus

æquoreum, pecudes, pictæque volucres. In furias ignemque ruunt, amor omnibus idem, &c. *Hinc)* id eſt, ex his à te dictis. *Lymphaticus)* id eſt, furore percitus, ut hi qui lymphas, id eſt, nymphas ſe vidiſſe in aquis credunt. Errant autem, qui vinum lymphaticum dicunt, pro diluto. *Amens)* id eſt, ſine mente. Terrent. Nam hæc inceptio non amantium ſed amentium eſt. Frons eſt animi mutabilis index: Proverbiale, ſed quia cœperunt homines diſſimulare, dicit Juven. Fronti nulla fides, ea dicata fertur verecudiæ atque pudori. *Frons index)* Sunt ergo index, judex & ſimilia communia. Cicero: Hanc vocem ſtultitiæ indicem. *Ut pater advertit)* id eſt, reſcivit, agnovit, annotavit animadvertendo. *Mitem ſe præbuit)* talem præſtandum docet Mitio Terentianus in Adelph. *Ultra conſuetum)* id eſt, præter conſuetudinem, quia ſolent patres eſſe ſeveri in mores filiorum. Unde Menedemus Terentianus in Heau.

Cœ-

Cœpi non humaniter, neque, ut decuit, animum ægrotum adoleſcentuli tractare: ſed vi & via pervulgata patrum accuſabam, &c.) Cauſſam autem quare pater mitior fuit, addit, quòd & ipſe ſuos ex &c. unde & divum Petrum labi contigit, ut ſciret ignoſcere. *Dic mihi ne pudeat &c.*) ex loco Terentiano, Sit licet in natos &c. Confirmat, ut vero ſimile ſit quod ille dixerat. *Agnati*) id eſt, affines. *Deſpondêre*) id eſt, deſponderunt mihi puellam. *Nec adhuc ſine teſtibus*) id eſt, arbitris & præſentibus. *Illi*) id eſt, cùm illa congrebiebar, id eſt, licèt eſſet mihi deſponſata, tamen non licebat convenire eam, nec cum ea loqui quum ſola eſſet: quo cuſtoditam ejus atteſtatur pudicitiam. Eſt autem locutio Virgiliana: nam Virgilius verba ad certamen pertinentia cum dativo conſtruit, quæ àlii cum ablativo mediante cum, ut, Placitóne etiam pugnabis amori? id eſt, cum amore. Certat tibi, id eſt, tecum. Infelix puer, atque impar congreſ-

 ſus

ſus Achilli, id eſt, cum Achille. *Eram medio ſitibundus in amne. Tantalus)* id eſt, Tantali ſimilis, de quo Horatius 1. Serm. Tantalus à labris ſitiens fugientia captat Flumina. Quia enim deorum ſecreta revelavit, aut quia Penelopem filium diis epulandum appoſuit, hac pœna apud inferos damnatus dicitur, ut mento tenus, immò labiorum tenus habeat dulciſſima flumina, quibus dum ſitim reſtingvere conatur, delabuntur. Et naſo tenus fragrantia poma itidem dum apprehendere conatur, ſubterfugiunt. Signantur autem avari, ut auctor eſt Horat. ſubdens ibidem: Quid rides? mutato nomine de te Fabula narratur: congeſtis undique ſaccis Indormis inhians, & tanquam parcere ſacris Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis. *Ut ædibus)* id eſt domibus privatis, ſcilicet paternis. *Vacuis)* ſcilicet patre, matre, ſorore & reliquis familiaribus. *Eſſet ſola)* ſcilicet, domi. *Ibam)* ſcilicet adeam.

Tantalus

Omnia

Omnia cauſſabar, ſtivam, dentale jugumq́;
Lora jugi, rullam: deerant quæcunque petebam
E ſoceri lare, ſola tamen deerat mihi virgo.
Non deeram mihi, piſcator, venator & auceps
Factus eram & ſolers ſtudia intermiſſa reſumpſi.
Quicquid erat prædæ, quicquid fortuna tuliſſet,
Ad ſoceros ibat, gener officioſus habebar.
Nocte ſemel media ſubeuntem limina furtim,
(Sic etenim pactus fueram cum virgine) furem
Eſſe rati, invasêre canes: ego protinus altam
Transſiliens ſepē, vix ora latrantia fugi.
His tandem ſtudiis hyemem transegimus illam.
Ver rediit, jam ſylva viret, jam vinea frondet,
Jam ſpicata Ceres, jam cogitat hordea meſſor,
Splendidulis jam nocte volant lampyrides alis.

Ecce dies genialis adeſt, mihi ducitur uxor.
Sed quid opus multis? nox expectata duobus
Venit, & in portum vento ratis acta ſecunda eſt.
Tū bove mactato, gemina convivia luce
Sub patula inſtructis celebravimus arbore menſis.
Adfuit Oenophilus, multoq; ſolut9 Jaccho,
Tempeſtiva dedit toti ſpectacula vico.
Et cum multifori Tonius cui tibia buxo,
Tandem poſt epulas & pocula multicolorē
Ventricolum ſumpſit: buccasque inflare rubentes
Incipiens, oculos aperit, ciliisq; levatis:
Multotiesq; altis flatu à pulmonibus hauſto,
Utrem implet, cubito vocem dat tibia preſſo,
Nunc huc, nunc illuc digito ſaliente, vocavit
Pinguibus à menſis juvenes ad compita cantu
Saltidico, dulciq; diem certamine clauſit.
Et jam tres hyemes abiêre & proximat æſtas

Quar-

Quarta, dies rapidis, ſi qua eſt bona, præterit horis:
Si qua placent, abeunt: inimica tenacius hærent.
FOR. *Fauſte, viden'? vicina pecus vineta ſubintrat.*
Jam, ne fortè gravi mulcta taxemur, eundem eſt.

Omnia cauſſabar) Pergit quò occeperat docens Fauſtum amorum ſuorum exitum, optatis videlicet nuptiis. Omnia cauſſabar, ſcilicet excuſabam ſeu accuſabam, & in excuſationem intermiſſæ operæ adducebam, ut in Mœri: Cauſſando noſtros in longum ducis amores. Cauſſabar. *Stivam)* id eſt, manicam aratri, qua regitur. Stiva. *Dentale)* id eſt, lignum ad quod inducitur vomer, ut dicit Servius ad illud 1. Geor. Duplici aptantur dentalia dorſo. Dentale. *Rullam)* patrem à ruendo dictum. *E laro)* id eſt, domo *ſoceri)* ſcilicet futuri, quia deſpõſatione facta. *Non deeram mihi)* id eſt, officio meo, aut utilitati meæ. Studia intermiſſa, ſcilicet tempore langvoris, ut priùs dixit. Gener, eſt conjunx filiæ, & dicitur ad ſoce-

cerum & ſocrum correlativè. *Jam ceres)* id eſt, ſeges aut frumentum. *Spicata)* id eſt, ſpicas habens: *Lampyrides* ſunt papiliones quædam, quæ nitedulæ & citendulæ dicuntur, de quibus Sipontinus ſic: Cicendula à Græcis lampyris dicta: quinam noctilucam quòd noctu luceat: alii nitedulam vocant. Non ante maturà pabula, aut poſt deſecta conſpicitur, nunc pennarum hiatu refulgens, nunc compreſſu obumbrata. Hujus animalis ſtellantes volatus, maturitatis hordei ſignum ruſticis præbent, mira benignitate naturæ. Ab hac lychnus penſilis, quem vulgo lampadem vocant, cicendula appellatur: quæ nocte tota ſervatur accenſa, & lampyridos inſtar lucet. Martial. de cicendula: Ancillam tibi ſors dedit lucernæ, Totas quæ ſimul exigat tenebras. Scribitur autem Græcè λαμπυρὶς ἰδ©, & πυριλάμπης, ſed pro υ etiã y ſcribi à nobis ſolet. Quia ergo hordei maturitatem denotant, benè dicit: *Jam cogitat hordea meſſor.*

meſſor. Splendidulis, &c. Dies genialis) id eſt, in quo gignendis liberis in geniali thoro opera detur. *Ratis actu)* id eſt,res de qua parum ſperabatur, optatum ſortita eſt exitum. *Gemina luce)* id eſt, ſolis & tædarum. *Sub patula)* id eſt, ſemper patente. *Oenophylus)* id vini amator. Oenophylarum autem vas magnum in quo vinum affertur. Juvenal. Totum Oenophorum οἶνος Græcè dicitur vinum. *Jaccho)* id eſt, baccho, hoc eſt, vino ſolutus: ſolvit enim curas. Unde Lyæus á λύω, id eſt, ſolvo dicitur *Liber pater*. *Tonius)* à tonando dictus cantor. *Cui tibia buxo)* ex buxo enim ferè fiunt nunc fiſtulæ, olim ex tibiis gruum: unde & tibiæ. *Multicolorem ventriculũ)* id eſt, folliculum, quem inflare ſolent variis panniculis tectum, vulgo muſam cornutam vocant, eò quòd ob curvam fiſtulam annexam habet. *Buccas rubentes)* ex vino. *Multoties)* ſatis humile adverbium, quo idonei abſtinere dicuntur. *Utrem)* id eſt, ſaccum illum ex corio. *Pinguibus*

Patula.
Oenophylus
Jaccho
Lyæus.
Tonius
Tibia.
Ventriculus.

à menſis juvenes ad compita) id eſt, lo ca quæ plures petere ſolent, in qui bus ruſtici choreas & cæteros ludo exercent. *Cantu ſaltidico)* id eſt, ſal tandi formam dictante. *Et proxi mat)* id eſt, proximè appropinqua aut inſtat, *æſtas quarta)* quia æſtat poſt meſſem duxerat. Dies rapidis &c. *Si qua)* id eſt, aliqua dies, id eſt tempeſtas: eſt bona, id eſt, læta, proſpera: præterit horis rapidis, id eſt, velociter, transeuntibus. Id e- nim videtur lætis. *Inimica tenacius hærent)* Generalis ſententia, qua fi- nem facit: plura tamen, ut vide- tur, dicturus, ſed à Fortunato ad coërcitionem pecoris avòcatur.

Viden. *Viden')* id eſt, vidésne. *Pecus ſubin-*

Vineta *trat vineta)* id eſt, loca vitibus con- ſita vicina, *eundum eſt)* id eſt, ire nos oportet ad cuſtodiam pecoris, *ne taxemur)* id eſt damnemur, *gravi*

Mulcta *mulcta)* id eſt, pœna pro deli- cto danda.

EC-

ECLOGA II.

De inſania amoris inſcripta.

FORTUNATUS.

Colloqvutores.

FAUSTUS & FORTUNATUS.

Cur tam ſerus ades? quid te (jam ſeptima lux eſt)
Detinuit? gregibúsne nocent hæc paſcua veſtris?
For. *Fauſte, Padus, noſtros qui præterlabitur agros,*
Creverat, & timidis ripas æquaverat undis.
Nos, cura gregis obmiſſa, privata coëgit
Publicaq; utilitas, ripam munire diurnis
Nocturnisque operis, fluviumque arcere furentem.
Fauſt. *Fert Padus exundans mala ſæpiùs omina noſter.*
Tityrus eſt auctor, qui paſcua dixit & arva.
For. *Forſitan id verum; quando extra tempora & ultra.*

Men-

Menſuram atque modum ſubitò concreverit æſtu:
Nunc autem id poſcit tempus, nam liquitur altis
Nix hyberna jugis, implent cava flumina montes,
Se exonerant, fluviosque onerant: ſic flumina rurſum.
Se exonerant, pelagusque onerant, hominum quoq; mos eſt,
Quæ nos cunq; premunt, alieno imponere tergo.

Cur tam ſerus ades?) In hac Ecloga damnabitur amoris inſania, qua Amyntam paſtorem deperiiſſe memorabit Fortunatus. Non enim nomini congrueret, ut Fortunatus amores experiretur amaros. Amyntas à Marone inducitur paſtor æmulus, unde dicit: Invidit ſtultus Amyntas. ἀμυντικὸς autem dicitur vindicativus. Talis autem proximus eſt ad furorem & inſaniam, quum cœptis deſiſtere cogitur. Utrunque deduci videtur ab ἀμύνομαι, quod eſt, ulciſcor, punio repugno. Principium collocutionis eſt de

Amynticus.

de inundatione Padi, quam Fauſtus accuſat, quò minùs affuerit illis diebus cum pecore. *Cur tam ſerus)* id eſt, tardus: ſed utrumque ſic accipio, ut ad tempuss referatur. Virgilius, Tardi venere ſubulci. Nam lentus, piger, oſcitans etiam manè venire poſſit: ſerus autem, veſpere duntaxat, etiamſi celer & præceps. *Jam ſeptima lux)* ſeptimus dies, prima tamen lux, & primus dies differunt, auctore Valla. Nam prima luce facio quod in prima parte diei: primo die, quod toto ipſo die qui primus eſt. *Gregibúsne nocent)* quaſi dicat, minimè, cùm ager Mantuanus ſit optimus: unde Maro, Et qualem infelix amiſit Mantua campum. Padus fluvius eſt maximus Italiæ, in quem juxta Mantuam incidit Mincius: unde de utroque dicit Maro in Tityro, Hic inter flumina nota, Et fontes ſacros, frigus captabis opacum. *Noſtros ergo agros.* id eſt, Mantuanos. *Nos cura gregis obmiſſa)* aut omiſſa. Vulgatius, Horatium ſecuti, depoſito

Serus.

Prima lux.

Primus dies.

ſito b dicimus omiſſa, & omiſi prima brevia. *Nocturnisque operis)* id eſt, operationibus aut operariis, nam utrunque ſignificat hæc opera. *Fert Padus exundans mala ſæpius omina)* id eſt, portenta aut indicia futuræ calamitatis. *Noſter)* id eſt, noſtras aut compatriota noſter. *Tityrus*, id eſt, Maro, qui in primo Bucol. per Tityrum intelligitur. *Eſt auctor)* in fine primi Georg. poſt cædem Cæſaris, quam tot mala ſecuta ſunt, quia Fluviorum rex Eridanus, camposq́; per omnes, Cum ſtabulis armenta tulit. Idem enim eſt Padus & Eridanus, ab Eridano ſeu Phaëtonte filio Solis, qui in eo ſubmerſus dicitur, denominatus, idem dicit Horat. primo Carminum de Tyberi, Vidimus flavum Tyberim retortis Littore Hetrusco violenter undis, Ire dejectum monumenta regis, Templaque Veſte. *Quia paſcua dixit & aura)* id eſt, Bucolia & Georgica. Prudenter Æneida tacet, ut cujus lectio ad ruſticum non ſpectat. Horatius autem in ſermonibus

Omina

Noſter.

Eridanus.

bus reticet quia tunc nondum erat emiſſa. *Forſitan)* bene forſitan, ne portentis fidem priſcorum adhibere cenſeatur: Quæ verò tempeſtivè fiunt, nihil portendere videntur præter ſe. *Nam liquitur)* id eſt, liqueſcit & defluit. Virgilius Georg. I. Vere novo gelidus canis quum montibus humor Liquitur. *Montes)* nominativus eſt, quia montes implent cava flumina, id eſt, alveos fluminum. *Se exonerant)* videlicet montes: & onerant flumina, flumina rurſus onus ſuum in mare demittunt: nam omnia flumina intrant mare, & mare non redundat. Unde ruſticè dixit, Pelagusque onerant. *Quæ nos cunque)* tmeſis, (id eſt, inciſio) eſt, pro quæcunque nos. Dicitur autem tmeſis, non temeſis. *Alieno imponere tergo)* Unde de Phariſæis Salvator Matthæi 23. Alligant autem onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuô nolunt ea movere. Liquitur,

For. *Sed jam contractum revocavit ſui alveus amnem.*
Fauſt. *Decreſcente Pado, dictum mirabile, noſter,*
Fortunate, lacus majoribus æſtuat undis:
Urbs natat: obſcura fiunt cellaria foſſa
Lyntre cados adeunt: labens ad vina miniſter
Ridet, & ex imis fertur gravis obba lacunis.
Multa, licet nati fuerint melioribꝰ horis
Multa & magna ferunt aliquando incommoda cives.
For. *Commoditas omnis ſua fert incommoda ſecum.*
Et ſorti appendix eſt illa tabilis omni.
Fauſt. *Hactenus Eridans. noſtros repetamus amores,*
Quandoquidem nunc alma Venus movet omnia, cælum
Luce tepet, nitidâ tellus viret, arva volucres
Cantibus exhilarant vernis, nunc omnia fœtant.
For. *Tu tua luſiſti ſed nos aliena ſequamur,*
Namq; tibi noti referam paſtoris amores,

Ut

Ut doceam Veneris nihil eſſe potentius igne.
Pauper, & infeſto ſub ſydere natus Amyntas,
Sex vitulos, totidemq́; pares ætate juvencas,
Armentiq́; patrem ducens in paſcua taurum,
Venerat ad Coitum, nitidis ubi Mincius undis
Alluit herboſos fugiens perniciter agros.
Arx nova propter aquas, pinnatis ardua muris
Eſt Coitus, campo moles fundata paluſtri.
Hîc igitur recubans, vitrei prope fluminis undam,
Vitis ubi amplectens longis dumeta lacertis,
In vada curvatæ ripæ ſupereminet umbra,
Piſcibus inſidias tendebat arundine & hamo.
Meſſis erat, ſolis rapidi violentia aduſtos
Proſciderat campos, finem philomela canendi
Fecerat, & neque lux, paſſim morientibus herbis,
Paſcere oves poterant, neque non humore cicadas.

Dumq́; incumbit aquis, ſtudioq́; intendit inani,
Taurus (ut auditum eſt) primùm vexatus ab æſtro.
Mox canib. demùm furaci à milite ſylvis
Abditus, ex toto confeſtim evanuit agro

Sed jam contractu) Non interro-
gativè, ſed indicativè legatur. *Sum
alveus)* id eſt, proprius aut debitus:
aut hypallage, id eſt, ſuum amnem.
Decreſcente Pado, dictu) id eſt, ut di-
catur, vel dum dicatur, mirabile,
noſter lacus) vicinus urbi noſtræ
Mincius Mantuæ, ſcilicet Benacus. Mincius
Lynter enim ex Benaco fluit: *Lyntre)* i. ſca-
Obba. pha aut alia navicula *Gravis obba)*
id eſt, lagena Perſius ſeſſilem vo-
cat, eò quòd lato fundo quaſi ſe-
deat, dicens ſatyra 5. Exhalet vapi-
da læſum pice ſeſſilis obba. *Melio-
ribus horis)* Unde Juven. Diſtat
enim quæ ſidera te excipiant, modò
primos incipientem. Ede vagitus,
& adhuc à matre rubentem. Sed
in ethnicis quàm Chriſtianis conſo-
nantius. Verùm ſi non trahimur,
aut compellimur inviti, ducimur
ta-

tamen zælo & incitamur. *Appendix illætabilis)* quia in hoc mundo non ſunt ſolida nec plena gaudia, quæ nihil habeant amaroris. Nam extremum gaudii luctus occupat. Appendix dicitur, quod appenditur. Illætabilis, de qua non eſt lætandum. Sic Æne. 4. Hinc Drepani me portus & illætabilis ora. Multa ſunt proverbialiter dicta, notatuque digna. Boëtius dicit ſe didiciſſe, in foribus Jovis eſſe duo dolia, alterum boni alterum mali: neminemque naſci, qui non aliquando ex utroque bibat. *Hactenus Eridanus)* ſcilicet dictus eſt, id eſt, inundatio Padi. Noſtros repetamus amores. *Quandoquidem nunc)* ſcilicet in vere, præcipuè dum nix liquitur, tunc enim Veneri potiſſima datur opera: unde vernæ dicti, quòd ferè verno tempore gignuntur. *Alma)* quia diva creatrix, ab alendo dicta, nam per propagationem conſervat genus noſtrum. *Arva volucres)* Maro, Hinc volucrum concentus in arvis Exhilarant, ἱλαρὸς Græcè, unde hila- Appendix. Alma.

 la-

larum Terentius dixit, Facit hilar
verbum, quod eſt hilarem & lætum
facio. *Nunc omnia fœtant)* id eſt, fœ
tus producunt. *Tu tua luſiſti)* id eſt
tuos amores faciliter cecinisti : eſ
enim ludere, res non graves cane
re, unde Virg. in Bucol. & ipſum
Ludere quæ vellem calamo permi
ſit agreſti. Et Ovidius, Ille ego qu
fueram tenerorum luſor amorum
Ingenio perii Naſo poëta meo. Item
Maro in Culice, Luſimus Octavi
gracili modulante Thalia, Atque ut
Areneoli tenuem formavimus or-
ſum. *Sed nos aliena ſequamur)* Non
enim Fortunato (ut dixi) infortu-
nia amorum congruunt : ea enim
dicturus eſt. *Veneris nihil eſſe poten-
tius igne)* Maro. Omnia vincit amor
& nos cedamus amori. Et ideo de
tempore quo amant beluæ, dici
Georg. 3. Tempore non alio catu
lorum oblita leæna, Sævior erravit
campis, nec funera vulgo. Tam
multa informes urſi, ſtragemque
dedêre per ſylvas : tum ſævus aper,
tum peſſima tigris. Heu malè tum
Libyæ

Libyæ ſolis erratur in oris. *Et infeſto ſubſidere)* id eſt, moleſto, & inferenti quaſi vim: quod plus eſt, quàm ſi, infauſto, legendum ſit. *Ad Coitum)* id eſt, ad arcem ſic dictam, quòd eſſet ad confluentem padi & Mincii ex Benaco (ut dixi) naſcentis. *Perniciter)* velociter. *Arx nova)* caſtellum notat, *propter aquas)* id eſt, juxta. Virgilius Georgicorum 3. Et viridi in campo templum de marmore ponam propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat Mincius, & tenera prætexit arundine ripas. Sed quæram, cùm ille in laudem Mincii (eſt enim ſic utilior navigantibus, adverſo præſertim flumine) dixit, tardis flexibus, cur hîc dicat, fugiens perniciter: ſed dicemus id ad inundationem pertinere, qua flumina tarda alias pernicia fiunt. *Longis lacertis)* id eſt, brachiis, quia labruſcæ non putantur nec reſecantur. *Arundine & hamo)* id eſt, hamata arundine, id eſt, virga tenui. Sciderat mutavit, fecitque proſciderat campos, finem

Coitus

Perniciter.

Arx.

Scidi.

 phi-

philomela &c. nam ſcindo ſcid priorem corripit Æneid. 3. Heſperium Siculo latus abſcidit, arvaque & urbes. Ubi Servius tamen videtur ſentire debere produci: nam metri, inquit, cauſſa ſci ſyllabam corripuit, verùm non legitur correpta, qvum contrà ſæpè reperiatur. Horatius 1. Carm. Nequicquam Deus abſcidit &c. Poſſet fortè legi ſolverat, aut quid ſimile. *Neque lux)* id eſt, diurnum tempus, *neque nox humore)* id eſt, rore. Virg. Dumque thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ. *Studioq; intendit inani)* id eſt, piſcandi hamo: unde parùm utilitatis conſequitur, præſertim prætermiſſa cuſtodia armentorum, *Ab æſtro)* veſpæ genus eſt id, ſic Græcè à ſono dictum. *Mox)* i. e. paulò pòſt, vexatur à canibus. *Demùm)* id eſt, tandem & ultimò. *abditus)* id eſt, abſconditus, *à milite)* id eſt, viro belligero humilis conditionis, unde furaci addit. Non enim militem dicemus equitem auratum, ſed milleſimum quemque, i.e.
quem-

quemlibet è numero millenario etiam viliſſimum, unde milites Romani potiſſimùm pedites vocabant.

Quod puer ut novit tumulum conſcendit, & alta
Voce bovem clamans, longo rura omnia viſu
Proſpicit, ut fruſtrà niti ſe comperit, arcū
Corripit & pharetram, ſequiturque per invia taurum,
Illum per caulas, & per ſtabula omnia quærens.
Per colles Benace tuos, per conſita olivis
Jugera, per virides ficis & vitibus agros.
Venerat ad ſublime jugum, quod ſulfuris arcem
Suſtinet, & longis aperit proſpectib9 illinc
Benacum, hinc campos longè lateque patentes.
Lux ea ſacra fuit Petro, frondente ſub ulmo,
Mixta erat ex omni pubes poſt prandia (vico,
Ducebatq́ leves buxo reſonante choreas.

Fauſt. *Ruſtica gens, nulla genus arte domabile ſemper*
Irrequietū animal gaudet ſudore, peracto

 Mi-

Mane ſacro, feſta (quando omnibus ocia) luce,
Ipſa oci ac famis impatiens epulatur, & implet
Ingluviem, audito properat tibicine ad ulmum,
Hic furit, hic ſaltu fertur bovis inſtar ad auras.
Quam raſtris verſare nefas & vomere, terram
Calcibus obduris & inerti mole fatigat,
Ac ferit & tota Baccho facit orgia luce,
Vociferans, ridens, ſaliens & pocula ſiccans:
For. *Stulte, quid hæc furis? ſolatia ruſtica damnas*
Ruſticus ipſe? tuis malus es, tibi peſſimus ipſi.
Fauſt. *Dicta joco fuerint, noſtrum repetamus Amyntam.*

Quòd puer) Proſequitur hiſtoriam aut argumentum cœptum. *Proſpicit)* porrò aſpicit. Æneid. I. Navem in conſpectu nullam treis littore cervos proſpicit errantes. *Ut)* id eſt, poſtquam. Per caulas, & per ſtabula omnia quærens. *Per colles Benace tuos)* Non longè ergo diſtat, ita

Proſpicere.

Ut.

ita ut de eo intelligi poſſit, quod dixit: Noſter lacus &c. *Sulfuris arcem)* à ſulfure denominatam. *Benacum)* qui ut Larius ex Alpibus augetur. *Sacra fuit Petro)* ad vincula (ut videtur) Kalendis Auguſti *buxo)* i. e. fiſtula ex buxo. Maro: Tympana vos buxusque vocat Berecynthia. *Ipſa oci ac)* Sic Maro in fine Geo. Ignobilis oci, pro ocii dixit: nam ut hîc ocii ſcribas, verſus non patitur. *Bovis inſtar)* id eſt, in morem, quod Valla, (ut dixi) improbat. *Quam raſtris)* ſcilicet in cœmiterio, aut alio loco ſacro, aut area publica. *Facit orgia Baccho)* id eſt, celebrat bacchanalia. Orgia autem generaliter dicuntur omnia feſta. *Calcibus)* à nominativo calces, ſic enim ſcribendum præcipiunt, eſtque incerti generis. Virgil. Ferrata calce fatigat. alibi maſ. leges. *Inerti mole)* id eſt, pondere corporis inertis. *Tibi pesſimus ipſi)* Confeſſus enim fuerat ſuos amores, unde poſſet in eum dici illud Horatii: Quàm temerè in nosmet legem ſancimus iniquam?

Continuit greſſum baculoque innixus acerno
Intermiſit iter, donec miteſceret æſtus.
Ah puer infelix, æſtus te major in umbra
Corripiet. nudam videas ne in fonte Dianam,
Claude oculos, blandis neu des Sirenibus aurem.
Sors tua Narciſſo ſimilis: Narciſſus in undis
Dum ſedare ſitim properat, ſitit amplius. at tu
Exteriorem æſtum fugiens, intrinſecùs ardes.
Quàm melius fuerat, niſi te ſic fata tuliſſent,
Ad reliquum rediiſſe picus, ſervaſſe juvencas,
Amisſi bovis æquo animo diſpendia ferre
Quam dum conaris nil perdere, perdere teipſum?
Fauſt. *Sed poſt jacturam quis non ſapit? utile non eſt*
Conſilium poſt facta dari, quod oportuit antè.
Conſilium poſt facta, imber poſt tempora frugum.

Con-

Continuit greſſum) Reliqua proſequitur. *Baculo acerno)* ex acere arbore. Acer enim prima brevi, illius aceris ſecundum Priſcianum, facit: Vnde acernus, a, um *Intermiſit iter)* quòd habuit ad inquirendum taurum. *Ah puer infelix)* acclamatio Fortunati. ſcillic: Ah virgo infelix, quæ te dementia cœpit? Nudam videas ne in fonte Dianum, *claude oculos)* id eſt averte oculos tuos, ne videas vanitatem, ſed ad fabulam alludit: Actæon enim, quia Dianam prudens nudam vidit, à canibus diſcerptus eſt. *Blandis neu des Sirenibus aurem)* Nam Sirenes (ut ajunt) ſurda aure tranſire oportet, ut inquit divus Hieronymus: Fuerunt autem (auctore Servio in fine 3. Æneidos) tres in parte virgines; & in parte volucres, Acheloi fluminis & Calliopes muſæ filiæ. Harum una voce, altera tibiis, tertia lyra canebat. Et primò juxta Pelorum in Capreis inſulis habitaverunt, quæ illectos ſuo cantu, in naufragia deducebant. Secun-

Actæon

Sirènes

cundum veritatem meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes quoniam deducebant ad egeſtatẽ, hinc fictæ ſunt inferre naufragia. Has Ulyſſes contemnendo deduxit ad mortem, hæc ille. Harum nomina dicuntur Parthenope, à qua quæ nunc Neapolis, i. e, nova urbs, dicitur, olim fuit denominata, Leucoſia & Lygia. Dicuntur autẽ ab eo quod eſt ἐρεῖν quod ſignificat connectere & retinere, & aſpiratio convertitur in S. Harum cantum ad Ulyſſem transtulit. Cicero in carmine cujus principium eſt, O decus Argolicum, qui puppim flectis Ulyſſe &c. *Sors tua Narciſſo ſimilis*) Is enim ſecundum Ovid. Metamorph. IIII. quum ſuperbia formæ elatus cæteros contemneret, amore ſui in fonte viſi exarſit: & quum ſui compos eſſe non poſſet, in margine languens, tandem in ſui nominis florem converti meruit. *Dum ſedare ſitim properat*) in fonte videlicet. *Sitit amplius*) amore ſui illic viſi. *Intrinſecus ardes*) æſtu amoris. *Quàm me-*

Fatum.

meliùs) id eſt, quantò. Sic Virg. in 7. Tam magis illa tremens & triſtib. effera flammis, Quam magis &c. *Niſi te ſic fata tul.*) Imputat fatis, ſed tamen immeritò, ut legitur apud Au. Gellium l. 6. c. 2. Hei mei quid damnant mortales numina cæli? Eſſe ajunt etenim per nos mala, cùm tamen ipſis Væcordi, præter fatum, ſint mente dolores. Multi ergo fatis imputant. Juvenalis, Hunc ego fatis imputo. Et alibi, Fata regunt homines. & Manilius lib. 3. Fata quoque & vitas hominum ſuſpendit ab aſtris, Sic felix aut triſte venit per ſingula fatum. Verùm fatum variè accipi ſolet: utcunque tamen accipiatur, dicemus non imponere arbitrio neceſſitatem, etiamſi fata viam inveniunt. *Conſilium poſt facta eſt*, inquit, *imber poſt tempora frugum*) Bene ad ſuum inſtitutum convertit, ne non ruſticus putetur: ut autem Maro inquit, Dulcè ſatis humor.

For. *Una puellares inter pulcherrima turmas*

Virgo

Virgo erat, alba comas, aliis procerior, annos
Nata quater quinos vel circiter, ore nitenti,
Urbanis certare potens, & vincere nymphis
Aureolis radians guttis ad tempora limbus
Ibat & ad pectus clauſum velamen aheno
Claviculo, mediam fulgenti fibula ferro
Stringit in anguſtum, nova candicat inſtita lapſu
Linea rugoſo, pedibusq́ allabitur imis.
Hanc puer ut vidit, periit, flammasque tuendo
Hauſit & in pectus cacos abſorbuit ignes:
Ignes, qui nec aquis perimi potuêre, nec imbri
Diminui, neque graminibus, magicisvé ſuſurris.
Oblitusq́ greges & damna domeſtica, totus
Uritur, & noctes in luctum expendit amaras.
Sapè graveſcentem verbis compeſcere flammam
Nixus, & inſanum juvenis cohibere furorem.

Di-

Dicebam, miſerando puer, quis te Deus iſtas
Viſit in ambages? ſed non Deus, immò Satanum
Peſſimus, ex illis quos noctibus atq; diebus
Ter tribus, in terras fama eſt ex æthere lapſos.

Una puellares) Non attendens ad interlocutionem Fauſtinam, pergit Fortunatus, deſcribens puellam, cujus amore exarſit. *Nata quater quinos*) id eſt, viginti, quæ ætas ruſticis uxorem ad laborem expetentibus grata, qvum urbano junior placeat, ut in Eunucho, Anni quot? ſedecim, flos ipſe &c. *Urbanis Nymphis*) id eſt ſponſis, aut puellis pro nimphis habendis. Eſt autem dativus more Virgiliano, Montibus in noſtris ſolus tibi certat Amyntas, id eſt, tecum & cum nymphis: ſed dubius additur, & vincere, cum ſequatur, nimphis. nam ſubaudire oportet, eas. *Aureolis*) i. parùm aureis, ſicut à luteo luteolum deduxit Maro. Aureolis.
Lymbus) id eſt, veſtis oblonga. *Aheno*) id æreo. *claviculo*) id eſt, ſpintre. Lymbus Aheno

Ful-

Fulgenti ferro) ex uſu, aut artificio, aut ex eo quod album ferrum vocant. *Stringit in anguſt.*) ut gracilior habeatur: nam ſi qua eſt habitior paulò, pugilem eſſe ajunt *Nova inſtita linea*) id eſt, faſcia annexa ſtolæ. Sunt autem duo Epitheta quæ latina lingua refugit, niſi diviſim conſtruantur: ſed tamen hæc tolerantur, quia perinde eſt ac ſi dicat, Inſtita nova ex lino, quæ ruſticæ convenit: nam inſtita linea & ſerica, ſtolæ matrimoniali congruit *Allabitur imis pedibus*) id eſt, ad imos pedes defluit. Horatius ſermonum I. Nil medium eſt, ſunt qui nolunt tetigiſſe niſi illas, Quarum ſubſuta talos tegat inſtita veſte. Eſt autem inſtita tenuiſſima faſciola, quæ prætexta dicitur, ut inquit Acron ad dictum locum. *Lapſu rugoſo*) id eſt, in plicas contracto. *Hanc puer ut vidit, periit*) Maro, Vt vidi, ut perii, ut me malus abſtulit error. *flammasq; tuendo*) id eſt, inſpiciendo, hic active accipitur. *Ignes*); bona & artificioſa repetitio. *Qui nec aquis &c.*) unde ædi-

Inſtita.

æditus apud Gellium lib. 19. capite 9. Quid faculam præfers phyliros, qua nil opus nobis? Ibimus, hîc lucet pectore flamma ſatis. Iſtam non potis eſt vis ſæva extinguere venti, Aut imber cælo candidus præcipitans. Ac contra hunc ignem Veneris, niſi ſi Venus ipſa, Nulla eſt quæ poſſit vis alia opprimere, &cæ. *Neq; graminibus*) Id conqueritur Apollo ad Naſonem, Hei mihi quòd nullus amor eſt medicabilis herbis. *Magicisve ſuſurris*) id eſt, incantationibus, quæ obſcurè remordente conſcientia proferuntur. *Quis te Deus*) ex veteri conſuetudine interrogandi: nam hodie, cùm unum credimus Deum, inepta eſſet, niſi abuſivè, ut dixi, ex poëtico more inferos dicamus deos, & amorem aut virtutes & vitia. *In iſtas ambages*) id eſt, inextricabiles errores. *Sed non Deus*) Corrigit ergo quod dixerat, Deus: immò, inquit, *Satanùm peſſimus*) à nominativo Satan, hujus ſatános, ſicut Titan titanos, Pæan pæanos: peccant ergo qui etiam ſatanas ſatanæ me-

Suſuris

Ambages.

Satanũ.

media brevi proferunt. *Ter trib* id eſt, novem noctibus & totide diebus, ex novem choris Angel rum.

Dic age, ſi noſti quenquam, reminiſc
ſi quem
Videris hoc pacto diteſcere, ſurgere
altum, *(acerv*
Dilatere domum, majoribus horr
Complere his ſtudiis, extendere lati
agros.
Multiplicare greges, acquirere paſc
bobus.
Inter tot populos, quot habet latisſim
tellus,
Sunt qui noſtra ferant menſis epuland
cruentis *(artu*
Corpora & humanos abſumunt dentib
Sunt, inquam, quos tanta malis tot vex
Erinnys,
Sed nullum eſt tam immane genus, ta
barbara nuſquam
Gens, quæ fæmineos non execretur amore
Hinc veniunt rixæ, veniunt & jurgi
& arma,
Sæpe etiam diræ multo cum ſanguin
mortes.

Hinc

Hinc quoq; deletis everſa mœnibus urbes
Ipſa etiam leges, rubriſq; volumina loris
Clauſa, vetat ſcelus hoc, & deteſtantur amores.
Has leges audiunt, ad hæc reſpondit Amyntas:
(Civis enim fuerat puer, & verſatus in urbe)
Hic monitis prudens, & circumſpectus haberi
Nititur, & ſenſu tetricos anteire Catones.
Error hic, hæc paſſim ſapiens dementia regnat,
Ipſe ſibi blanditur homo, ſollerſq; putari
Vult animal, tamen incautus ſibi multa tetendit
Retia, & in foveam cecidit quam fecerat ante.
Liber erat, ſervile jugum ſibi condidit ipſe,
Pondus id eſt legum, (vidi ipſe volumina) quas nec
Antiqui potuere patres, nec poſſumus ipſi,
Nec ſervare ætas poterit ventura nepotum.
Aſpice quàm ſtulta eſt hominum prudentia, cælum
Sperat, & eſſe ſibi ſedē inter ſidera credit.

Forſitan in volucrem moriens tranſibit, & altum
Spiritus, aſſumptis tranabat ad æthera pennis.
Tunc ego, quid latras? legum Deus auctor & ipſis
Non parêre, ſapit magnam nimis impietatem.
Fauſt. *Grandia de magnis hæc ſunt certamina rebus.*
For. *Quid fuerim reris? quamvis pannoſus & aſper*
Sim modò, tunc animo, tunc vi, tunc ore valebam,
Nec mihi ſeſe alius poterat componere paſtor.
Fauſt. *Nunc quoque ſi rectus vultu gradiâre ſupino,*
Alter eris Marius, raſo ore videbere Carbo.
For. *Talia reſpondit ſic objurgatus Amyntas:*
Facto homini Deus invidit, conceſſa voluptas
Viſa bonum nimis excellens, & vota repreſſit
Legibus inventis, ut equi ligat ora capiſtro,
Ne, quocunque libet, flectat veſtigia ſeſſor.

Qua

Quæ mea ſit, me cogit amor, ſententia fari,
Liberaque ora facit: qui non communicat uſum
Conjugis, invidus eſt, livorem excuſat honeſtas,
Introducta uſu longi livoris iniquo.
Nam dum quisque ſibi retinet ſua gaudia nec vult
Publica, communis mos ac longævus honeſtas
Factus, & hunc morem fecit dementia legem.
Invida res amor eſt, res invidioſa voluptas.
Tunc ego non audens hominem contendere contra
Amplius, inſano rediens amante receſſi.
Fauſt. *Cernis ut hic malus affectus ſic lumina mentis*
Claudat, in errores ut ſpontè feramur apertos?
For. *Cernis ut à ſummo liventia nubila Baldo*
Se agglomerent? oritur grando, ne fortè vagantes
Tempeſtas deprahendat oves, diſcedere tempus. 174

Dic age) Progreditur in deteſtationem amorum, quo illum averta faciatque id quaſi ſatyricè, docen nullum ex amoribus emolumentum, nullumq; per eos diteſcere. *Sunt qui noſtra ferant*) Tyranni qu ſanguinem & ſudorem pauperum abſumunt, aut ad Cyclopas & Læſtrygonas aſpexit, aut ad ægyptios à Iunenale damnatos: ſed verius ad avaros, qui quicquid pauperes ſudore pariunt, devorant. *Everſa urbes*) ut Troia & aliæ (ut Horatius 1. ſermo. *ſentit*) multæ: Nam fuit ante Helenam cunnus teterrima belli Cauſſa, ſed ignotis perierunt mortibus illi, Quos Venerem incertam rapientes more ferarum, Viribus editior cædebat, ut in grege taurus. *Tetricos*) ſeveros & rigidos, à tetricis montibus aſperis. *Anteire*) colliſio eſt, ſicut in deinde, proinde, deeſſe fieri ſolet. *Catones*) duo nominativi ſunt ſeveriſſimi, major ille Cenſorius & minor Uticenſis. *Ipſe etiam leges*) ut lex divina, Non mœchaberis: lex humana,

Catões duo.

na,

a, ut lex Iulia in adulteros, de qua
uvenal, Lex Iulia dormis? & cæ.
Quas nec antiquis potuêre patres) Sic
eatus Petrus Acto. 15. Nunc ergo
uid tentatis Deum imponere ju-
um ſuper cervices diſcipulorum,
uod neque nos, neque partes no-
tri potare potuimus? *Sapiens de-
mentia*) bona implicatio, ſicut apud
uve. Inter Socraticos notiſſima foſ-
a cinædos, cùm nihil ſit magis re-
ugnas quàm Socraticum & cinæ-
lum eſſe: ſed ut in prologo Andri-
e dicitur, Multi faciunt næ intelli-
gendo, ut nihil intelligant. Viden-
ur ergo ſibi ſapientes cùm ſint de-
mentes, iniquam in ſe ferentes le-
gem. Horatius, quàm temerè in nos-
met legem ſancimus iniquam?
Quam fecerat antè) Sic David, Inci-
dit in foveam quam fecit. *Forſitan
in volucrem*) Tanta eſt amantibus
inſania, ut etiam quæ fidei ſunt irri-
deant: graphicè ergo docet, quàm
non ſit ſui compos quiſquis amat.
Grandia de magnis) Ne decori perſo-
narum immemor videatur poëta:
 vi-

videtur em̃ altior hæc diſputatio, quàm ut ruſticis conveniat. Inducit alterũ interloquentem quaſi minus habeat fidei: unde Fortunatus (more ſenum, qui ſe laudant & ſua tempora, ut Neſtor apud Homerum, unde Flaccus in arte, Laudator temporis acti Se puero) dicit in adoleſcentia ſe fuiſſe præſtanti ingenio, & prudentia magna præditum, *Quid fuerim reris?*) id eſt, arbitraris? *quamvis pannoſus*) id eſt, veſte multis panniculis conſuta & craſſo panno. *& aſper ſim modò*) id eſt, pannis anniſq; obſitus, ut inquit Comicus. Nunc quoque ſi rectus vultu gradiâre ſupino, *Alter eris Marius*) Qui procerus erat, &, ut Appianus docet, vultu ſevero, qui ex vultûs diritate cùm nihil loqueretur ſatis proferre viſus, quàm ingentem machinaretur cædæm. Papirius autem Carbo, illa tempeſtate, qua cum juniori Graccho conſpirabat, adhuc juvenis ſeu imberbis erat: unde ait, raſo ore vedebereCarbo, alludens, ni fal-

Reris

Pannoſus

Carbo

ſallor, ad Carbonem, quo nihil nigrius. *Ut equi ligat ora capiſtro ſeſſor*) id eſt, qui inſidet equo. *Me cogit amor*) Non ergo ſui juris aut liberum ſe fatetur, ſed amore coactum. *Qui non communicat uſum Conjugis, invidus eſt*) Vult, errore & hæreſi Nicolaitarum, etiam conjuges debere communes eſſe, et per invidiam ſuam cuique datam, & legem juliam in adulteros latam, quæ res, quia honeſta viſa, livorem excuſat honeſtas. Honeſtatem autem introduxit longus, iniqvus, inquit, uſus, quæomnia ſunt, ab inſano & demente amatore dicta: unde quam vidit, non maritali affectione amavit. *Invida res amor eſt*) id eſt, invidere faciens, quia nec regna partem, nec ferre Venus poteſt. *Liventia*) ſubnigra & denſa, à livore qui eſt macula plumbei coloris ex compreſſu facta. Tibull. Tum ſuccos herbasque dedi, quis livor abiret, Quem facit impreſſo mutua dente Venus. Et quia talem invidi contrahunt colorem, ideo lividi

dicuntur, & livor invidia. *Baldo*) id eſt, à monte vicino. eſt autem futuræ Ecloges paraſceve, id eſt, præparatio.

ECLOGA III.

De inſani amoris exitu infelici inſcripta.

AMYNTAS.

Colloqvutores.

FAUSTUS & FORTUNATUS.

Fauſto. *Illa heſterna ruens Baldi de vertice grando,*
Fortunate, fuit nobis innoxia divis
Gratia noſtrarum quibus eſt cuſtodia frugum.
Sed veluti ex illis veniens ait Harculus oris, (*ſic eſt*
Veronenſem agrum, pecudes, & ovilia
Demolita, caſas & paſtoralia tecta
Sic evertit ut agricolis ſpes nulla ſuperſit:
Agricolis etenim pecus eſt ſubſtantia & arva
His ſubjecta malis, grandis theſaurus in area

Ci-

Civibus eſt, quem nulla queat contundere grando,
Nulla pruina, gelu nullum, nulla aëris ira.
Neſcio quis ventos tempeſtatesque gubernat.
Id ſcio, ſed neq; ſi ſcio; ſat ſcio: ſed tamen auſim
Dicere, quid? vitáne ideo mulctabor in ipſa?
Numina ſi, ut perhibent, orbem moderantur ab alto,
Extimo nil duros hominũ curare labores,
Aſpice quo tenuem victũ ſudore paramus,
Quot mala pro grege, pro natis, pro conjuge paſtor
Fert miſer, infeſtis æſtate caloribus ardet,
Frigoribus riget hybernis, dormimus ad imbrem
Cotibus in duris, vel humi contagia mille,
Mille premunt morbi pecudes, diſcrimina mille
Sollicitant, latro inſidias intentat ovili,
Atq; lupus milesq; lupo furacior omni,
Ut manus asſiduo detrita incalluit uſu,
Squalluit os, barba obriguit, cutis aruit æſtu,
Una repentino rapit omnia turbine grando.

Hoc

Hoc ſuperi faciunt, quibus inclinamur ad aras,
Et quibus offerimus faculas & cerea vota.
Neſcio quæ pietas & quæ clementia tantis
Cladibus involvat paſtores omnium egenos.

cerea

Illa heſterna ruens) Facto ex eventu paſtoribus colloquio, proſequitur Fortunatus infelices amores Amyntæ. Stylus, quia paſtoralis, facilimus eſt: quocirca breviſſimus ero. *Illa grando heſterna*) hujus meminit in fine præcedentis Eclogæ. *de vertice*) id eſt ſummitate. Vertex enim dicitur ſummitas, à qua vertendum eſt cùm altius ire nequeas, ut in capite & monte. *Baldus* mons eſt. *Divis*) id eſt, ſanctis. *Harculus*) ruſtici nomen, quaſi bonus cultor, aut arvicola, aut retiarius ἄρκυς enim dicitur rete. *Demolita*) id eſt, dejecit, proſtravit, calamitatem inferendo. *Caſas*) tuguria paſtoralia, & pro id eſt paſtoralia tecta. *Agricolis etenim*) Ordo eſt, Etenim ſubſtantia, id eſt, pos-

Vertex.
Baldus
Divis.
Harculus.

poſſeſſio & peculium eſt agricolis pecus & arva. *Nulla aëris ira.*) id eſt, tempeſtates, quaſi ab irato Iove, qui & aër dicitur, illatæ. *Neſcio quis, &c.*) ruſticè id dicit, ſed graphicè. Sunt enim ruſtici impatientes calamitatis, ita ut in proverbio ſit, Qui ſua amittit & ſenſus amittit. Unde & Æneas amiſſa conjuge (quamquam ſummus alioqui deorum cultor) ait Æneida. 2. Quem non incuſavi amens hominumque Deumque? aut quid in everſa vidi crudelius urbe? Et in Bucolicis amiſſo nato, Atque Deos atque aſtra vocat crudelia mater. *Vitáne ideo mulctabor in ipſa?*) id, anne ob id vivens puniar? Id quoque de more ruſticano: nam illis durum non videtur, quod differtur malum, utpote poſt fata. *Numina ſi ut perhibent*) Epicurei enim negabant, unde Maro in Buc. Nec curare Deum credis mortalia quenquam. Lucr. Nec benè pro meritis capitur nec tangitur ira. Horat. primo ſer. Credat Judæus apella, Non ego; namque di- Apella.

didici ſecurum agere ævum. Iu-
dæum vocat apellam, id eſt, ſine
pelle præputii, hoc eſt, circumci-
ſum. Securum ævum, id eſt, ſeor
ſum à cura mortalium. Unde Epi-
curus jactabat ſe levaſſe genus hu-
manum duobus ſummè malis, me-
tu & ſuperſtitione deorum. Metu
quidem, quia dixit unum eſſe ſpiri-
tus humani & belluini interitum, &
ita nō eſſe metuenda quæ poſt mor-
tem eueniunt: & ſuperſtitione, id
eſt, anxia religione, cùm dii non
curent mortalia, ſed utrunque im-
pium & ſceleſtum eſt, omnem pie-
tatem & religionem deſtruens. *Ex-*
Extimo *timo*) pro exiſtimo, id eſt, cenſeo &
judico, per x plurimi ſcribunt:
æſtimo Æſtimo autem, id eſt, æris pretium
conſtituo & liceor, per æ & ſt
Diſcrimina. *Diſcrimina*) id eſt, pericula. *Mileſq;*
lupo furacior) miles dicitur, quicun-
Miles. que ſtipendium belli gratia ſuſcipit.
Grādò *Una grandò*) una calamitas, quæ di-
cta eſt quòd calamos, id eſt, culmos
ſegetum terit: eſt autem in ſermo-
ne multiplex pathos. *Quibus incli-*

na-

namur) adorando & ſacrificando nutu Sic Hiarbas Æneid. 4. Dicitur ante aras media inter numina divum. Multa Jovem manibus ſupplex oraſſe ſupinis. Et infra, Nos munera templis, Quippe tuis ferimus famamque fovemus inanem. *Incalluit*) id eſt, callum, hoc eſt, tumorem & duritiem induit. *Paſtores omnium egenos*) Æneid. primo, Omnibus exhauſtos jam caſibus, omnium egenos.

Fauſt. *Fortunate, ſcelus nobis hæc omnia noſtrum*
Ingerit, ætherei ſententia judicis æqua eſt.

For. *Quod ſcelus? an fuimus Chriſti vita inſidiati?*

Fauſt. *Jurgia, furta, ira, Venus, & mendacia, rixa.*

For. *Quid meruêre boni? nec enim ſcelus obruit omnes.*
Et tamen una omnes pariter peſſundat Erinnys.

Fauſt. *Heu neſcis malè de ſuperis ſentire, nefandum.*
His igitur, quæ ſcire nefas, neſcire neceſſe eſt,

Poſt

Poſthabitis, curas iterum repetamus Amyntæ.
Quas ſumus experti, quas ignorare negatum eſt:
Res vulgaris amor, ſtudium commune juventæ.
For. *Mæror & affectus alii de cardine mentem*
Sæpè levant, animo ſermo venit æger ab ægro.
Fauſt. *Intellecta licet pro re, pro tempore fari,*
(Sic habitus Coſmas ſapiens) incognita nunquam.
For. *Fauſte, ſapis? notos igitur repetamus amores:*
Reſtat Amynteos poſtrema in fata furores
Dicere, & in miſero lachrymas impendere caſu.

Fortunate, &c.) Ne approbanda videatur ſententia Fortunati, caſtigat eum Fauſtus, dicens illud notum verbum, Omnia mala quæ patimur, peccata noſtra meruêre. *Ætherei ſententia judicis æqua.* Auguſtinus enim docet occulta quidem

dem eſſe interdum divina conſilia, ſed tamen nunquam injuſta. Hoc Maro. Æneid. 6. Aut æqvus amavit Juppiter, & 10. Æneid. Rex Juppiter omnibus idem. *Quod ſcelus.)* Graphicè exprimit ruſticorum opinionem, qui ſeſe inſontes putant, dum capitalibus criminibus vacant. Reſpondet autem Fauſtus, Quæris quod ſcelus? *Jurgia)* id eſt, contentiones, quæ frequentes inter ruſticos ſunt: unde pro magno bono duxit Maro ſeptem, dicens: Hinc tibi quæ ſemper vicino ab limite ſepes, &c. *Venus)* id eſt, luxuria canis. *Quid meruêre boni?)* Non reſpondet ad hoc Fauſtus, aut quia feſtinat ad narrationem exitus amorum Amyntæ, aut quia non decuit ruſticum, quæ Theologorum ſunt, enodare: unde dicit nefas eſſe de factis Dei inquirere. Satis enim eſſe debet, quia Deus ita vult, qui nihil injuſtum velle poteſt ideoque ubi divina eſt præceptio, nulla debet eſſe percunctatio, ut Abraham nobis præclarè oſtendit, dicen-

cente D. Auguſtino. Nam filium non dubitavit mactare, in quo tamen propaginis promiſſionem acceperat. At ſi quæras cur boni cùm malis puniantur, dicetur, tantùm temporaliter puniri bonos, ut plus mereantur, malos autem ad vindictam: & ita pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus, mors autem peccatorum peſſima. *Neſcire neceſſe eſt*) altiora te ne quæſieris. Mitte arcana Dei, &c. *Poſthabitis*) id eſt, prætermiſſis aut minoris habitis, ut, Poſthabui tamen illorum mea ſeria ludo, &, poſthabita coluiſſe Samo. *Quas*) id eſt, cujusmodi ſumus experti: quia hoc commune malum, Semel inſanivimus omnes. *Mæror & affectus alii*) id eſt, affectiones & paſſiones, & perturbationes. *De cardine*) id eſt, de ſtabilitate. *Sæpè levant*) id eſt, movent. *Animo ſermo venit æger ab ægro*) quia ex abundantia cordis os loquitur: unde Flaccus in arte, Format enim natura prius nos intus ad omnem Fortunatorum habi-

Poſthabitis. Quas. Cardine.

bitum, juvat aut impellit ad iram, Aut ad humum mœrore gravi deducit & angit, Pòſt effert animi motus interprete lingua. *Sic habitus Coſmas ſapiens)* Coſmas, ut opinor, Medices, Florentinus ille ditiſſimus & memoratiſſimus, pater Laurentii & avus Petri Medicis hîc intelligitur. *In poſtrema)* id eſt, in ultima, *fata)* id eſt, mortem uſque. *Impendere)* id eſt, impertiri. *In miſero caſu)* id eſt, infelici exitu. Coſmas Medices.

Præteriens illac parvo pòſt tempore, rurſum
Inſanire hominem video, & miſeratus amantem,
O iterum, dixi, mens inconſulta, veneno
Ebria fatali, populo jam fabula factus,
Non reſipiſcis adhuc? & adhuc in amore ſepultus,
Te rapis atque tuos, pecus atque mapalia tecum,
Ut quondam moriens rapuit ſecum omnia Sampſon?
Quum ſenio curvatus eris, ſi fertè ſenectam

Fata tibi dederint, quis ſuſtentabit inertem,
Somnolentum, inopem, cùm jam defecerit omne
Robur & ingenium, ſenſuſq; receſſerit omnis?
Hæc tibi cuncta feret, niſi mors prævenerit, ætas
Eſto domi, vigila, obſerva: ſuper omnia ſemper
Proſpice quò tendas, & quò veniſſe dolendum eſt
Ire cave, diſcerne vias, hominémque memento
Non ad delitias, non ad muliebria natum
Blandimenta, levi tă pernicioſa juventæ.
Ipſe ego, cui pecudes, cui lac cui caſeus, ægrè
Vitam ago: tanta agros omnes invaſit egeſtas,
Tot duri rerũ eventus, incommoda paſſim
Tanta, tot adverſis totus convolvitur orbis.

Illac. *Prat oriens illac)* Principium narrationis. Illac) i. per locum illum, ubi dixi Amyntam amore languentem jacere. *Parvo poſt tempore)* ſic Ma-

Maro, reſpexit tamen ut multo poſt tempore venit. Unde poſt & ante gratia exceſſus ablativum regunt cum ſuo, ſi volumus, caſu, & poſt dictam diem parvo tempore: ſine autem caſuali videntur abverbia, ut poſteà & anteà. *O iterum)* bonus eſt verſus, quia in principio carminis monoſyllaba vocalia non ſubjiciuntur, ut ô utinam, ô ego: neque corripiuntur, ſicut interdum in medio, ut in Buc. Te Corydon ô Alexi, trahit ſua quenque voluptas. *Mens inconſulta)* id eſt, imprudens, cui nihil eſt conſilii aut penſi. Capitur enim inconſultus paſſivè pro eo, cui non eſt datum conſilium, ut Æneidos tertio, Inconſulti abeunt ſedemque odêre Sybillæ. Et tamen inconſulti videntur, qui conſilium dant, ſed reverà qui conſuluntur ſæpè, id eſt, à quibus prudentibus conſilium petitur. Unde non ſolùm juriſconſultus, ſed etiam jureconſultus dicitur, quaſi in jure aut de jure. *Veneno ebria fatali)* id eſt, amore ad fata, i. e. mortem ducente.

Poſt & ante.

Inconſulta.

Pro

Ire ca

Non ad d
Blandim
Ipſe ego

Vitam ego:

Tot duri rerũ
Tanta, tot ad
orb

Prat oriens illi
Illac. rationis. Illac
ubi dixi Amyntam
tem jacere. *Parvo*

ſt, deorum conſ... donare
... vivere. Et natura...
...xplebat, id eſt, ... ſolebat
... nc enim natura...
... mors merita. ... e nido,
... remedium ... tempore
poſte... ntur, conceſſi...
verſus ... lentiam, quæ ... gramine
mono... ſu contingere ...
cuntur ... tangit Maro ... e receſſit
que corr... am quam ... inolevit
in medio ... perhibet.
Alexi, trah... bitoque ... ontinuat
Mens incon... ... ram ha-
cui nihil eſt ... ultra ... utæ dicit,
tur enim in ... oda ... capti ſunt
eo, cui non e... ... umentum
Æneidos ter... ... *auditam)*
ſedemque od... ... lita: unde
inconſulti vide... ... culatus te-
dant, ſed reve... ... id eſt, unus
ſæpè, id eſt, à ... ... àm decem
conſilium peti... ... *umno toton-*
ſum jurisconſul... ... ntur. *Sexa-*
conſultus dicitur ... as. *Mittere*
de jure ... Bucol. Au-
more ad ſu... cras altera
mit-

Eſt enim amor venenum quod per venas it, unde, Vulnus alit venis: nec tamen fato imputandum, ſed nobis. Unde divus Auguſtinus ſemper illud, Ego dixi, miſerere mei, ſana animam meam quia peccavi tibi, ait, Ego peccavi non fatum, non fortuna, de hoc tamen plura jam diximus. *populo jam fabula facta:* quia ordo eſt, factus jam populo fabula. *Reſipiſcis)* id eſt, iterum ſapis, & ad ſapientiam redis. *Pecus atq; mapalia)* id eſt, caſas & caulas. Dicuntur etiam ſic à Virgi. Ut raris habitata mapallia vilis: & magalia, ſed prima longa, ut Æneid. i. Miratur molem Æneas magalia quondam. *Rapuit ſecum omnia Sampſon)* ut Judicum 16. late deſcribitur, nota eſt hiſtoria. *Senectam fata tibi dederint)* qui enim, ut Seneca dicit, ad extremum fati pervenerit, ſenex morietur. Poſuerunt antiqui multiplicem mortem: ut fatalem, quæ quatuor curſus ſaturninos explebat, id eſt, centum viginti annos, ultra quos fata,
id

id eſt, deorum conſtituta negabant poſſe vivere. Et naturalem, quæ tres explebat, id eſt, nonaginta annos, tunc enim natura deficit: diciturque mors merita, id eſt, pro merito, in remedium tot malorum, quæ ſequantur, conceſſa. Et fortuitam ac violentiam, quæ etiam in primo curſu contingere poſſunt, quas omnes tangit Maro Æneі. 4. ad finem, Nam quia nec fato, merita nec morte peribat. Sed miſera ante diem, ſubitoque accenſa furore. *Hæc tibi cuncta ferent*) Unde Flac. in arte, Multa ferunt anni venientes commoda ſecum, Multa recedentes adimunt. De incommodis ſenectæ vide Juvenalis ſaty. 10. in qua dicit, Sed quàm continuis & quantis longa ſenectus Plena malis? *Proſpice quò tendas*) id eſt, ad quem ſtatum. Perſius, Eſt aliquid quò tendis? *Et quò*) i. ad quem ſtatum. Ordo eſt, & cave ire eò, quò veniſſe dolendum eſt. *Eſto domi*) aut ſimpliciter dicit, aut quod Perſi.

Tecum habita, ut noris quàm ſit tibi curta ſupellex. *Levi*) id eſt, facili & inconſtanti. *Te duri rerum eventus*) Licet, ut Valla docet, in plurali frequentius dicatur eventa genere neu. tamen etiam eventus legimus, ut Æne. 6. Græcosque volutat eventus.

Accipe rem non auditam, non tempore factam
Præterito, ſed quam lux hæc mihi protulit ipſi:
Ut mos, autumno pecudes creſcente totondi,
Mane fore expoſui lanæ venalia pondo
Sexaginta: hodie grande æs conflare putabam,
Vix vitã gregis eduxi, vix pabula poſſum
Mercari hybernis nivibus, quo cætera pacto
Sit victura domus nondum mihi conſtat Amynta
Quisquis amat, dominæ munuſcula mittat oportet
Tu verò, cui vix tectum fortuna reliquit,
Sub quo luce habitat, ſub quo pernoctat egeſtas,

Quid

Quid poteris cupidæ gratum donare puellæ?
Mittere mala decem ſatis eſſe ſolebat amanti.
Purpurei flores, & raptus ab arbore nidus,
Gramen odoriferum, memini quo tempore magnæ
Credebantur opes, ventum eſt à gramine ad aurum.
Regia res amor eſt, hac tempeſtate receſſit
Mos vetus, & quædam mala lex inolevit amandi.

Accipe rem non auditam) Continuat ſermonem, quem ad Amyntam habuit, in quo quod Amyntæ dicit, omnibus dicit, qui ſimili capti ſunt morbo: recitat ergo argumentum pro re excogitatum. *Non auditam)* quia falſa ſunt ſæpè audita: unde Plaut. Plus valet unus oculatus teſtis, quàm auriti decem, id eſt, unus qui ſe vidiſſe dicat, quàm decem qui audiviſſe dicant. *Autumno totondi)* alibi in Majo tondentur. *Sexaginta pondo)* id eſt, libras. *Mittere mala decem)* Virgilius in Bucol. Aurea mala decem miſi, cras altera

 mit-

mittam. *Purpurei flores)* Idem, Tibi lilia plenis. Ecce ferunt nymphæ calathis: ſed id amaſti poëtæ uberius dicunt. *Et ruptus ab arbore nidus)* Idem, parta meæ Veneri ſunt munera: namque notavi Ipſe locum, aëriæ quo congeſſere palumbes. *Gramen odoriferum)* Idem, Dum caſia atque aliis intexens ſuavibus herbis. Mollia luteola ſpargit vaccinia caltha. *Credebantur opes)* unde, Qui potuit violas addere, dives erat. *A gramine ad aurum)* Ovid. Melius nunc omnem in auro eſt. *Regia res)* id eſt, regalis, quod potius dicerem: ſed tamen & morbum regium vocant, qui regalem expetit ſumptum. *Hac tempeſtate)* hoc tempore turbulento.

Talia ſuadenti torvo mihi rettulit ore:
Si cupis optatam mihi, Fortunate, ſalutem,
Da quod amo, noſtro hac una eſt medicina dolori.
Cætera quæ memoras mihi ſunt tormenta, revelli *(imago*
Ex animo furor iſte nequit, mea pectora

Vir-

Virginis obſedit, mecum eſt, mecum itq́ reditq́,
Excubat & dormit mecum, caput, oſſa, medullas,
Cor complexa, poteſt cum ſola excedere vita.
Ac veluti quoties aliena ex arbore ſecto
Surculus inſeritur trunco, natura duorum (virga:
Jungitur, & mixto coaleſcit corpore
Sic domina dilecta mihi ſe immerſit imago, (unum
Et fecit duo corda unum, duo traxit in
Pectora, ſenſus ineſt nobis & ſpiritus idem.
O me felicem, ſi cùm mea fata vocabunt,
In gremio dulciq́ ſinu, niveisq́ lacertis,
Saltem animo caput hoc languens abeunte jaceret:
Illa ſua nobis morientia lumina dextra
Clauderet, & triſti fleret mea fūera voce,
Sive ad felices vadā poſt funera campos,
Seu ferar ardentem rapidi Phlegetontis ad undam.
Nec ſine te felix ero, nec tecum miſer unquam. (decentes
O Dryades, florumque deæ, nymphæque

O ne-

O nemorum Sylvane pater, ſervate precamur,
Collibus in veſtris, gelidiſq́; in vallibus omne
Sylvarum ruriſq́; decus, circundate ſaltus
Sepibus, & prohibete pecus ne floribus obſit.
Iſta, precor, domina ſervate in funera noſtræ.
Tunc omnis ſpargatur humus, redolentia ſerta
Texite, quæ contra tumulum, ſupraque jacentem
Componantur, heram: triſtes ad buſta puellæ
Pierides aderunt, & lamentabile carmen
Ore canent madido, ſignataq́; verba relinquent
Iſta ſepulturæ, relegenda nepotibus olim.
Hic tegitur virgo, cui nil, quin diva vocari
Debuerit, deerat, niſi dura fuiſſet amanti,

Talia fundenti) Recitat reſponſum miſerè amantis, ſolam puellam depoſcentis, ut Charinus Terentianus: Nihil aliud volo niſi philo-

lomela. Benè dicit ſvadenti & non perſuadenti, quia nihil efficit. *Furor eſt*) id eſt, quem tu commemoraſti, & dixiſti in me eſſe. *Excubat*) id eſt, excubias agit, hoc eſt, vigilat mecum. Æneid 4. Illum abſens abſentem auditque videtque. Id quoque Phædria optat ſibi à Thaide fieri in Eunuc. Me ames, me deſideres, me ſomnies, me expectes, de me cogites, me ſperes, me te oblectes, mecum tota ſis, &c. *Caput*) unde furor in amante. *Oſſa medullas*) Æne. 4. Eſt mollis flamma medullas, Interia, & tacitum vivit ſub pectore vulnus: unde hîc addit, Cor complexa, hinc enim dicitur cura, quòd cor urit. *Surculus*) id eſt, in ſita quæ pullulat virgula. *Duo corda unum*) unde Corinth. 6. Et erunt duo in carne una. Hic autem non ex re, ſed ex affectione dicitur, quia nondum adhæſit: qui autem adhæret (ut ibidem dicitur) meretrici, unum corpus efficitur. *Et ſpiritus*) id eſt, animus, quia Græcè ἄνεμ☉ ſpiritus ſeu ventus dicitur. *O me felicem*)

Cura. ſurculus.

cem) graphicè exprimit affectionem miſerè amantis, cui dulce videtur in complexu amatæ mori. Virgil. in Buc. Hic ipſo tecum conſumerer ævo *Illa ſua nobis, &c.*)Ex Tibullo verè ſumptus locus, aut ex epiſtolis Ovidii, Triſti voce nænias canendo. *Sive ad felices campos*) i. elyſios, de quibus Ænei. 6. Devenère locos & amœna vireta Fortunatorum nemorum, ſedesq; beatas &c. Hos paradyſum vocamus. *Phlegeton* fluvius infernalis ab ordore dictus. *Nec ſine te felix ero, ne tecum miſer unquam*) Ex affectione, ut dixi, loquitur, non ex debito conſilio: itaque non eſt putandum eam eſſe poëtæ mentem. Quod dico propter imperitos, qui non diſcernentes quando ex ſua ſententia, & quando ex alterius introducti loqvuntur poëtæ, indifferenter citant, quaſi ita ſenſerint. Maro autem ſentit etiam amores perdurare poſt fata, unde ait in eodem 6. Curæ non ipſæ in morte relinqvunt. Quin putavit eaſdem permanere affectiones dicens,

Elyſiũ.

Phlegeton.

Quæ

Quæ gratia currûm armorumque fuit vivis, quæ cura nitenteis Paſcère equos, eadem ſequitur tellure repoſtos, Juxta quod dictum eſt, Qualem te invenio, talem te judico. Et ita, quia æterna eſt damnatis peccandi libido, (non enim immutari poſſunt) meritò eſt æternum ſupplicium. Sed ad ruſticum redeamus Amyntam, cui inſanus amor non perſuaſit, quod prophetæ divinitùs perſuaſum erat, dicenti, Non avertas faciem tuam à me, & ſimilis ero deſcendentibus in lacum. *O Dryades)* id eſt nymphæ arborum, & præcipuè quercuum, quia δρῦς δρυὸς, id eſt, drys hujus dryos, quercus dicitur. *Florumq;)* quæ Napeæ dicuntur. *Nymphæ quæ)* ſcilicet aliarum rerum, ut monitum quæ Oreades, & fluminum quæ Naiades dicuntur, & marium quæ Nereides, & arborum quoque quæ hamadryades. *O nemorum Sylvane pater)* unde à ſylvis denominatus. Hic quoque advenisse dicitur ad Gallum amore pereuntem, à Virgil in Bucol.

Dryades. Napeæ Oreades.

Ve-

Venit & agreſti capitis Silvanus honore.
Florentes ferulas,& grandia lilia quaſſant.

Unde dicit, Servate precamur,quia Nymphæ amare & amari ſolent. *Servate inquit decus)* id eſt, ornatum florum & herbarum. *ne floribus obſit)* Virgil. Georgi. 4. Nec oves hœdive petulci Floribus inſultent, aut errans bucula campo Decutiat rorem, & ſurgentes atterat herbas. *Iſta* id eſt, veſtra dona. *dominæ noſtræ)* ſic enim et Græci & latini & Barbari uxores vocant: unde Maro in diris; Quod mea non mecum domina eſt. *Circa tumulum.)* Credebant eñi in veteri ſuperſtitione beatas animas, quarum opera molliter requieſcerent: unde Perſius, Nunc non cinis ille poëtæ? Felix non levior cyppus nunc imprimit oſſa? Laudant covivæ, nunc non è manibus illis. Nunc non è tumulo, fortunataque favilla Naſcentur violæ? Et Juvenal. Dii majorum umbris tenuem, & ſine pondere terram

Sepulchrum. leve.

ram, Spirantesque crocos & in urna perpetuum ver, Qui præceptorem ſancti voluëre parentis Eſſe loco. Et Maritalis, Sit tibi terra levis, mollique tegaris arena, Et ſit humus cineri non oneroſa tuo. Contrá interpretatur Tibullus, O tu qui venerem docuiſti vendere primus, Quisquis es, infelix urgeat oſſa lapis. *Triſtes ad buſta puellæ Pierides)* i. muſæ, juvenalis, Pierides, proſit mihi vos dixiſſe puellas. Buſtum dicitur quaſi bene uſtum, locus ubi urna condebatur: urna autem ab arendo dicta, quod uſtorum teneret cineres. Ideo autem Romani, qui tunc ut nunc faciunt, terra condere ſolebant corpora defunctorum, cœperant ea concremare, quia per bella & invidiam eruta videbant aliquando oſſa: diverſitatem tamen hanc ex philoſophis ortam putant, ut qui ex terra potiſſimùm ſumpta putarent, terræ mandarent corpora; qui ex igne & igni, &c. *Lamentabile car.)* Næniam funebrem, aut corpore nondum ſepulto

epicœdion, & eo ſepulto epitaphion. In Daphnide autem dicit Maro, Et tumulo ſuperaddite carmen. *Relegenda nepotibus)* id eſt, minoribus aut poſteris.

O Virgo, ſi te tantus conſumeret amor,
Per centum Scyllas ad te per mille Charybdes
Tranarem laturus opem: tu ſævior hydra,
Me fugis, at culpa nihil eſt in virgine, nam me
Neſcit adhuc, ſi ſciret enim, ſuccurreret ultro.
Nec puto ſub miti tam ferrea pectora vultu,
Signa tamen vultus fallacia: ſub cute molli,
Mens fera, ſub blanda ſunt corda immania fronte.
Alloquar, & faciam noſtros intelligat ignes.
Si tamē illa meos vult9 averterit, ibunt
In lachrymas oculi, triſte in ſuſpiria pectus.
Oderit illa licèt ſemper, fugiatq́; ſequentē,
Iſta tamen quocunq; ferar, me cura ſequetur.
Ite procul medicæ, non ſum ſanabilis, artes:
Ite

Ite procul, magico qui (quod nec credere dignum eſt)
Carmine pallentes animas revocatis ab orco.
Ite procul vanis precibus qui flectere divos
Creditis, adverſum eſt & inexorabile cælum.
Me rapit impatiens furor, & juvat ire per altos
Solivagum montes, per luſtra ignota ferarum.

O virgo, &c.) Sunt verba Amyntæ per Apoſtrophen puellam abſentem alloquentis. *Per centum Scyllas)* numerus finitus pro numero infinito. Scylla autem & Charybdis, pericula ſunt maxima in mari Siculo: finguntur autem à poëtis eſſe monſtra marina, ex puellis transmutata: nam Scylla Phorci fuit filia, Charybdis mulier vórax. De Scylla dixi in Buc. Quid loquar aut Scyllam niſi, aut quam fama ſeqvuta, &c. De charybdi & etiam Scylla Æneid. 3. Dextrum Scylla latus, lævum implacata charybdis

rybdis Obſidet. Et ita, quia ut dixit Horat. in Arte, Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt, Ducit enim in vitium vitii fuga, ſi caret arte: ideo de eo, qui unum pericu-lum evitans in aliud incidit, dici ſo-let, Incidit in Scyllam cupiens vita-re Charybdim. *Tu ſævior hydra*) quam Hercules tandem exuſſit, cùm amputato uno capite illi ſem-per bina repullulare videret. Erat enim lacus, quem exuſſit, & locum fertilem reddidit, ſed ſerpens aqua-tica fingitur. *At culpa*) id amatoriè; nam ſemper amicas aut purgant, aut non credunt peccaſſe, unde ille, Nec ſi mihi credere tantum. *Signa tamen vultus fallacia*) ſcilicet ſunt. Juvenal. Fronti nulla fides: quis eñ non vicus abundat Triſtibus obſcœnis? *mens fera*) Unde notus, ſed minùs idoneus auctor, Omnis quæ nitido volucris plumeſcit ami-ctu. Non eſt, ſi ſimulat, vera co-lumba tamen. Sæpè ſub agnina la-tet hircus pelle lycaon, Subque Ca-tone pio perfidus ille Nero. *Si ta-*

men

men illa meos vultus averterit.) Videtur hypallage, ut ſit, averterit ſuos vultus à me: id enim indignabundi faciunt Æneid. 2. Diva ſolo fixos oculos averſa tenebat. Sed ſi accipiatur averto ſicut averſor & avertor accipi ſolent, pro eo quod eſt per indignationem avertendo contemno, ſicut Servius fieri poſſe aſſerit, qui dicit, averto & avertor in una ſignificatione declinari poſſe: dicetur recta locutio & non figura, qualis eſt illa apud Boëthium, Heu heu quàm ſurda miſeros avertitur aure, &c. Unde eſt frequentativum averſor, quo frequentius utimur. Ovidi. in Faſtis, Officioque levem non averſatus honorem. *Medicæ artis)* Unde Apollo apud Ovid. Metamorph. 1. dicit. Inventum medicina meum eſt, opifexque per orbẽ Dicor, & herbarum ſubjecta potentia nobis. Hei mihi quòd nullis amor eſt medicabilis herbis, Nec proſunt domino quæ proſunt omnibus artes. *Ite procul)* quia Romanis etiam earum erat odioſa

 pro-

profeſſio. Unde Æneid. 4. Magicas invitam accingier artes. *quod nec credere dignum eſt*) Unde de Pythoniſſa quæ Samuelem reverà, an nequam ſpiritum in illum transfiguratum, quod Auguſtinus potiùs aſſerere videtur. *Animas revocatis ab orco*) id eſt, ab inferno urgente. Unde orcus quaſi urgus à quibusdam pictus videtur. ſic in Bucol.

Has herbas, atque hæc ponto mihi lecta venena
Ipſe dedit Mœris, naſcuntur plurima ponto:
His ego ſæpè lupum fieri & ſe condere ſylvis Mœrim, ſæpè animas imis excire ſepulcris, Atque ſatas aliò vidi traducere meſſes. *Vanis precibus*) Id impiè, ſed ex amentia amantium, Epicuro tamen dignum. *Solivagùm*) non in ſolo ſed ſolum vagantem. Sòli autem ſibi videntur amantes, dum ſunt ſine amato. *Per luſtra*) per latibula aut latebras. *Ignota*) ſcilicet hominibus, hoc eſt, in via. Æneid. 4. de Didone, Semperq́ relinqui Sola, ſibi ſem-

ſemper longam incomitata videtur Ire viam, & Tyrios deſerta quærere terra, Eumeni dum veluti, &c. Id autem tunc erat illi, & eſt nunc huic futuræ indicium.

Talia jactantem verbis conabar amicis
Flectere, ſed vulnꝰ nihil inſanabile curat.
Illum per campos nox intempeſta ſilentes,
Illum exorta dies inter dumeta videbat
Inſomnem ſemper, rarò ſylveſtria poma
Carpentem, & potu contentum ſimplicis undæ.
Poſt longos gemitus, exhauſtaq; lumina fletu
Aſſiduo, poſt lamenta & convulſa frequenti
Pectora ſingultu, moriens finivit amores
Exanimum corpus tumuli ſine honore relictum,
Nocturnæ abſumpsère feræ, volucresq; diurnæ.
Fauſt. *Heû funeſta lues, fatalis machina, paſſim*
Corda venenatis penetrans humana ſagittis,
Æquiparans hominem pecudi: quæ pocula Circe,
Quæ pejora unquam potuit dare philtra Calypſo?

Quæ ſtyx, quis phlegeton gravior? quæ major Erynnis?
O ſtulti, quicunq; deum dixiſtis amorem,
Num natura nocens deus eſt? ubicunque locorum
Sit deus, eſt homini clemens, innoxius, æquus.
FOR. *Heu, miſerande puer, tenera ſublate juventa.*
Quæ tibi naſcenti læſerunt ſidera? quæ tam
Noxia pars cæli eſt, ut te nil tale merentē
Læſerit, & primis infortunârit ab annis?
Nec tamen omninò cælum tibi defuit omne,
Carmen & argutis quicquid modulamur avenis,
Doctus eras, niſi te mors immatura tuliſſet,
Dignus eras hederis, dignus Parnaſide lauro,
Nec meliùs cecinit pugnas ac triſtia bella,
Hordea & agrorū cultus & paſcua noſter
Tityrus, à magno tantùm dilectus Alexi.
Namq; tui præcox animi ſollertia, nobis
Cognita jam pridem, magnam producere frugem

Cæ-

Cœperat, & ſpecimen tulerat virtutis & artis
Non vulgare tuæ: poteras jam gloria dici
Ruris, & ætatis decus indelebile noſtræ:
Te Padus, & noſter lugubri Mincius ore,
Cum nymphis flevêre ſuis, ut Thracius Hebrus
Orphea te triſtes ovium flevêre magiſtri,
Ut Daphnim luxiſſe ferunt, te paſcua & agri
Undique, & audita eſt totis querimonia (campis:
Spargite paſtores tumulum redolentibus herbis,
Atque ſacerdotum cantus ac thura quot- (annis
Dicite, & æternam requiē cantate poëtæ.
Fauſt. *Tu tamen arva tenes patriæ melioris, & altum*
Incolis Elyſium, nos hîc te flemus Amynta.
For. *Flendum hodie nobis fuerat, nam triſtia nocte*
Noſcio quæ mæſtis cernebam inſomnia formis.
Sed jam veſper adeſt, & Sol ſe in nube recondens,
Dum cadit; agricolis vicinos nunciat (imbres,
Cogere & ad caulas pecudes convertere tempus.

Talia jactantem.) Fortunati eſt in ſua perſona loquentis, & impietatem atq; amentiam Amyntæ damnantis. Æneid, primo, Talia jactanti, &c. *Verbis amicis*).i. quæ amicos decent. Eſt enim amicus, a, um, adjectivum, unde amicior & amiciſſimus leguntur. *Conabar*) id verè, quia ſine effectu conamur. *Sed nihil*) .i. nulla res curat) id eſt, purgat vulnus inſanabile. Nullum tamen eſt in moribus tale ante ſuprema fata: aut vulnus inſanabile nihil, i. nihili curat verba. *Inter dumeta*) ubi dumi & vepres creſcunt. *Inſomnem*) i. nullum ſomnum admittentem, quod miſerè amantium eſt. Æneid. 4. At non infelix animi Phœniſſa, nec unquam Solvitur in ſomnos, oculiſve aut pectore noctem Accipit. *Sylveſtria poma)* in ſylvis naſcentia. *Exhauſtaq; lumina)* id eſt, oculos exhauſtos. *Moriens finivit amores)* Unde & Comicus, Hanc niſi mors mihi adimet nemo. Dixit tamen Maro, Curas non ipſa in morte relinqui. *Sine honore*

nore tumuli) i. inſepultum. *Fatalis machina*. i. inſtrumentum ad exitium fatale ducens. *Aequiparans hominem pecudi*) Unde fictæ ſunt tranſformationes, quas Circe in ſocios Ulyſſis exercuit. Pſalmiſt. Homo qvum in honore eſſet, non intellexit, &c. *Philtra*) i. amatoria pocula, ad amorem inducentia. Circe autẽ & Calypſo ex odyſſea Homerica notiſſimæ ſunt, ad quas Ulyſſes appulſus dicitur, &c. de Circe quidem Solis filia ad principium ſeptimi Æneid. plura videbis. *Calypſo* autem, auctore Heſiodo, Oceani & Tethyos, aut Homero judice, Athlantis filia, inſulam à ſe denominatam in mari Jonio tenuit, ad quam ulyſſes, ut à Circe diſceſſerat, naufragus pervenit, & amatorio illectus, ſeptem annos permanſit, vixq́; divelli potuit. Philtra autem dicuntur, quia philos amator dicitur, pocula aut carmina, aut alia ad amorem inducentia. *Quæ ſtyx*) infernalis palus, à triſtitia dicta. *Phlegeton*) fluvius ab ardore denominatus. *Erynnis*)

Calypſo.

Philtra.

nis) dicitur furia. *Num*) id eſt, numquid natura nocens. Phyſicè hoc dicit: nam virtutes naturales deos dicebant. Unde Plinius lib. 2. naturalis hiſtor. Fragilis & laborioſa mortalitas in partes iſta digeſſit, fragilitatis ſuæ memor, ut portionibus quiſque coleret, quo maximè indigeret, &c. Vim ergo amoris, cupidinem genere maſculino, quia Deum dicebant. *Quæ tibi naſcenti luxerunt ſidera*) Iterum fatale putat. vide ubi de fato locuti ſumus. *Cælum defuit*) i. benigna influentia cæli. *Doctus eras*) quemuis ergo ſui temporis doctum deflet, ſecutus Maronem in Daphnide. *Mors immatura*) i. ante maturitatem veniens: id eñ dicitur immaturum, quod nondum eſt maturum. Præcox autem, quod ante tempus maturum, quaſi præcoctum, præcoqvum. Illud autem (inquit Quintilianus) præcox ingenium, haud temerè ad frugem pervenit, quia præcoci ingenio præditi aut citò moriuntur, aut ſtudia deſerunt.

Maturum. Præcox

Di-

Dignus eras hederis) quibus coronantur poëtæ, eò quod ſunt in tutela Liberi patris, qui eis coronatus ex India rediit. Horat. Me doctarum hederæ præmia fontium diis miſcent ſuperis. Perſius, Quorum imagines lambunt hederæ ſequaces. Juven. Vt dignus venias hederis, & imagine macta. Virgil. in Buc. Atque hanc ſine tempora circum Inter victrices hederam tibi ſerpere lauros. Et iterum, Hedera creſcentem ornare poëtam. *Dignus Parnaſide lauro)* id eſt, in Parnaſo monte Phocidis Boëtiam verſus, Muſis & Apollini ſacro, naſcente. Eſt ergo Parnaſis patronymum à patria ſumptum: ſed hîc pro nomine patrio ponitur, quaſi ſit Parnaſica. *Nec melius cecinit pugnas)* ut in Æneid. *Et agrorum cultus)* ut in Geor. *Et paſcua)* id eſt, paſtores, ut in Buc. nam etiam paſcua in Georgic. dicit *noſter*, id eſt, noſtras, hoc eſt, Mantuanus. *Tityrus)* id eſt, Virgilius, qui ſe per Tityrum in primo Bucolico carmine ſignificavit. *à magno Alexi)* id eſt, Au-

Hedera

parnaſus.

Parnaſis.

Auguſto. *Præcox ſollertia*) quia ante barbam. *Et ſpecimen tuleras*) ſcilicet præ te, aut abſtuleras ſpecimen, id eſt, ornamentum. *Non vulgare*) egregium. *Cũ nymphis flevêre*) ſic Maro de Daphnide in Daphnide, *ut Thracius Hebrus*) ſcilicet fluvius. Orphea ſcilicet flevit, ut 4 Geor. innuit poëta ut Daphnim, de quo in Bu. Vir. latè. *Spargite paſtores*) Sic in Daphnide, Spargite humum foliis, inducite fontibus umbras Paſtores, mandat fieri ſibi talia Daphnis. *Et tumultum facite*) Et hæc pro epicœdio ſunt, quod canitur ante inhumationem canitur, vicẽ habent, *Tu tamen arva tenes*) hoc quidem videtur minùs quadrare ſuperioribus. Nam cùm furor & amentia, atque impietas in ſuperos & vilipenſio legum in Amynta dixerit, & ita mortuum, nec pœnituiſſe ſignificaverit, non videtur congruè dicere, & altum incolis elyſium, id eſt, paradiſum: ſed purgari poteſt, tùm quòd paſtoribus, tùm quòd aſſerendo elyſium incolere, tacitè pœnitentiam

tiã egiſſe ſignificat. *Cernebam inſomnia*) phantaſmata nocturna, quaſi futuræ lachrymationis prognoſtica, idque ex ſuperſtitione ruſtica. *Vicinos nunciat imbres*) Geor. 1. Sol quoq; & exoriens,& cùm ſe condet in undas. Signa dabit, ſolem certiſſima ſigna ſequentur, &c. ſed illic de ortu dicit quod hîc de occaſu: addit enim, Ille ubi naſcentem maculis violaverit ortum, Conditus in nubem, medioq́ refulſerit orbe, Suſpecti tibi ſint imbres. *Cogere, & ad caulas*) id eſt, ovilia. Virgil. in Sileno, Cogere donec oves ſtabulis, numerumque referre Juſſit. *Tempus cogere*) pro cogendi, Græca locutio, Et jam tempus eqvûm ſpumantia ſolvere colla.

ECLOGA IV.

De Natura Mulierum inſcripta.

ALPHUS.

Colloqvutores.

ALPHUS & JANUS.

Ja-

Alphus. *IAne, caper (video) macer eſt tuus, eſſe ſolebat*
Acer, & elatis in cælum cornibus ire:
Nunc dejectus humi flaccis piger auribus herbam
Olfacit, & ſummis attingit gramina labris.
Jan. *Languet & ex iſto languore facetia ſurgit:*
Quæ quoties memini, riſum ciet, edita nondum eſt,
Edita cùm fuerit totus mirabitur orbis.
Al. *Jane, ſoles narrarê ſales lepidisſimè & ore*
Svaviloquo, dic ergo, tuus cur langueat hircus?
Jan. *Res non ficta, Deus teſtis, ſed facta recenter:*
At dulce id facinus non eſt narrabile (gratis.
Quid precii ſperare licet? quæ dona reporto?
Al. *Jane, ubi congesſit nidos philomena, docebo.*
Jan. *Qui leviter ſpondet promiſſo eludit inani.)*
Al. *Qui non credit, inops fidei: ſed pignore tutum*
Te faciã, duo tela mea depromo pharetra.

Ja-

Iana caper.) Principium hujus Eclogæ ex macie capri captat occaſionem facetæ narrationis de paſtore mercenario, qui captus amore puellæ, in foveam feris poſitam incidit: ubi inventus & à viciniis ruſticis extractus, furorem amoris non deſtituit, occaſione cujus graphicè mulierum ingenia deſcribuntur. *Macer eſt, qui ſolebat eſſe acer, elatis, &c.*) unde quod in Hecyra de hominibus dicitur, etiam quibuſdam belluis competit: Profectò hoc ſic eſt, ut puto, omnibus nobis, ut res dant ſeſe, magni atque humiles ſumus. *Flaccis auribus*) id eſt, auricolis laxis & pedentibus, quia mollibus. *Herbam olfacit*) Id morbi indicium eſt. *Riſum ciet*) i. excitat, à cieo ſecundæ coniugationis, eſt enim præſentis temporis. *Totus mirabitur orbis.*) Ruſtica jactantia & garrulitate hoc dicit: nam ſi ex perſona poëtæ dicitur, verè illi dici poſſet, Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus. Quid enim mirum ſi ruſticus imprudens in foveam ceci-

 dit?

dit? *Iane ſoles narrare ſales*) id eſt, non inſulſos apologos. *Ubi enim congesſit*) Latinius Maro, Nanque notavi Ipſe locum, aeriæ quò congeſſêre palumbes. Nam quæ ferre aut tendere ad locum ſignificant, ut convenio, confluo, congero, adverbium ad locum deſiderant, & non in loco. Poteſt tamen dici, Ubi congeſſit, id eſt, concinnavit & conſtruxit, poſtquam allata fuit materies. *Qui leniter ſpondet*) Proverbiale eſt: nam ferè uſu venit, ut qui citò promittunt, difficulter promiſſa exhibeant, & è converſo. *Qui non credit*) Alio diverbio ex arte Rhetorica reſpondet, Qui non credit, inops eſt fidei: quia qualis quisque eſt, talem judicat quemlibet, & ita qui fidus non eſt, neminem fidum exiſtimat. *Deprome*) id eſt, exime, *duo tela*) id eſt, duo ſpicula aut duas ſagittas, quæ ſunt paſtoribus apta. Virgil. Cùm Daphnidis arcum. Fregiſti & calamos.

Jan.

Jan. *Incipiam nymphæ Parnaſides ora movete,*
Et memorate mei dira infortunia capri,
Ac philomenæos Alpho concedite nidos.
Conductus mercede puer, præfectus ovili,
Aſſiduè paſcebat oves, caprū atq; capellas.
Servitium nobis pueri fuit utile, donec
Virgine conſpecta, quæ tum huc veniebat aquatum,
Tabuit: ex illo vecors jam tempore fact9,
Frigidius curare gregem, contemnere caulas
Cœpit, & exhauſto ſubvertere cuncta cerebro.
Cùm ſopitus erat, poterat vigil eſſe videri.
Nugabatur enim quando vigilabat inerti
Corporis officio, ſolvebat ſomnia mente.
Hunc ergo in ſaltu ludens per cornua caprum
Viminibus validis inter dumeta ligârat.
(Quarta dies hodiè) tentans an vincula poſſit
Vincere cervice ac prædura robore frontis
Quæſitum intereà nidos nemus omne pererrat,
Corda ſubit virgo, dilecta recogitat ora:

Ora, ſinus, & quæ fari pudor, omnia volvit.
Lux fugit intereà, capri redit immemor, alta
Nocte recordatus ſurgit, pavidusq; per umbras
Dum graditur, ruit in foveam, quæ fronde ſaligna
Captandis obducta feris & ſtramine ſicco.
Inſtar erat putei fundo irremeabilis alto.
Eſt caper in vinclis, puer eſt in carcere, paſtor
Nullus oves curat, jam tertia luxerat hora.
Miror, oves refero ac numero, caprumq; requirens,
Obſtupeo, puerum clamo, magalia luſtro.
Vera loquar, magicis ne fortè liquoribus unctus,
Extimui, aſcenſo migraſſet in aëra capro.
Namque ſtriges tali fama eſt ope, nocte vagantes,
Ad quædam longinqua procul convivia ferri.
Attonitus tandem pecudes ad paſcua duco,
Dumq; nemus ſubeo meditans mecum ecce per umbras,

Ecce

Ecce procul caper in dumis ſtrepit atque reluctans
Cornibus adverſis contra ſua vincula pugnat.

Incipiam) ſic Æneid. 2. Incipiam, Fracti bello, &c. *Numphæ Parnaſides*) id eſt, muſæ Parnaſum frequentare ſolitæ. *Ora movete*) Virgil. Pandite nunc Helicona deæ cantusq; movete. Sed quia præcipitur ab Horat. in Arte, Nec Deus interſit, niſi dignus vindice nodus Inciderit: videbitur quibusdam non apta invocatio, quia non debet Deus invocari aut induci difficultatem diſſolviſſe, niſi res tanta ſit, ut opibus humanis ſciri aut geri nequeat. Verùm poëtæ aliquando juxta æſtimationem invocantis invocationem faciunt: unde Juvenal. deſcripturus rhombum, dicit ſatyra 4. Incipe Calliope licet hîc conſidere, non eſt Cantandum, res vera agitur: narrate puellæ Pierides, proſit mihi, vos dixiſſe puellas. Hoc autem ridiculè dicit, hîc verò loquitur ruſticus, cui, quam dicturus eſt, res ſum-

mam difficultatem habere viſa eſt: unde prius dixit, totus mirabitur orbis. *Philomenaos*) quos philomena congeſſit. *Conductus*) ergo mercenatius. *Servitium*) id eſt, famulatus.
Tabuit *Tabuit*) i. lenta tabe exhauſtus eſt,
Vęcors Væcors. i. pravi aut perverſi cor-
Frigid9 dis. *Frigidius*) id eſt, negligentius, ſicut in re diligenti dicit per contrarium, Maro, Fervet opus. *Exhauſto cerebro*) nimia ſollicitudine effœto.
Sopit9 *Cùm ſopitus erat*) id eſt, ſummo obrutus, poterat videri eſſe vigil.
Nugari *Nugabatur enim*) id eſt, ſecum inaniter loquebatur. Horatius, Neſcio quid meditans nugarum. Perſius, Nugari ſolitos. *Ludens*) id eſt, ad ludum, ut curam animi premeret *in ſaltu*) in paſcuis, uti pecudes ſaliunt: *Tentans*) id eſt, periculum faciens *Quæſitum pererrat*) id eſt, pererrando it quæſitum: non enim conſtruitur prius ſupinum ſine motu ſaltem latente. *Et quæ fari pudor*)
Saligna ſcilicet eſt, id eſt, gremium & intra
Obdu- gremium pudenda. *Fronde ſaligna*)
cta. id eſt ſalicum foliis. *Obducta*) id
eſt,

eſt, obſtructa in ſuperficie. *captandis feris*) id eſt, ad capdandas feras. *Jam tertia luxerat hora*) ſcilicet poſterioris diei. *Refero*) id eſt, recenſeo aut ſeparo. *Magalia*) id eſt, caſas & tuguria. *Striges*) ſortilegæ & magicis utentes. *Ad quædam longinqua*) Id enim ſibi perſvadent dæmonibus illuſæ. *Ecce*) quaſi diceret præter ſpem. Magalia.

Terruit incautum ſubitò feralis imago.
Et nil talaratum, firmato pectore tandẽ,
Noſco animal, ſubiensque rubos, ſeco vincula rumca.
Serò domum rediens, video per paſcua longè
Turbam exaltantẽ riſu juveniliter alta.
Ut propè conſtitimus, meq́ agnovêre ſalutant,
Et tuus ecce, ajunt, puer hic, ô Jane luporum
Erutus è foveis, dum nocte perambulat agros,
Incidit in caſſes, & ſic inventus uterq;
Et caper, & paſtor, caper hac incommoda paſſus,
Languet adhuc puer imprudens, inſanior hirco eſt,

Virgo ſuperbivit mox ut ſe audivit amari,
Et pueri ſimulans curam ignorare pudorem
Fingit, ut ad formam faciat pudor: ora, ſinumque
Ornat, & in terram verſis incedit ocellis,
Callida vulpina rē ſimplicitate gubernat.
Hæc ſtudia, hi caſſes, hæc ſunt mulieribus arma,
Ille ſua ſperans Galathea aliquando potiri,
Contempta mercede ſuos ſectatur amores.
Propterea plauſtro, ſtiva, bobusq́; relictis,
Ad paſtoris opus redeo, ſubjecta furori
Iſta juventutis levitas rura omnia vexat.

Teruit incautum) rem proſequitur. *Feralis)* id eſt, terribilis ut fera. i. mors. Nam ſi dicatur imago feralis. i. ipſius feræ, non videtur ratio carminis ſtare: nam fera primam corripit, feralis producit. Æneid. 4. Solaque culminibus ferali carmine bubo. Incautum & nil tale ratum. *Firmato pectore tandem, noſco animal)* ſcilicet ubi propius acceſſerat. *Seco)* i. abrumpo vincula, quibus

Fera. Seco.

bus in vepribus alligatus erat. *Incidit in caſſes*) in foveam, in laqueos, Ovid. Incidit in caſſes præda petita meos. *Virgo ſuperbivit*,) Principium principalis narratiouis. *Et pueri ſimulans curam ignorare*] non ſimulans curam, Nam ſimulamus id, quod non eſt, eſſe: diſſimulamus id, quod eſt, non eſſe. *Pudorem fingit*) i. ſimulat & fallaciter præ ſe fert. *Ora ſinumq́*,) in quibus eſt muliebris ſpecies. *In terram verſus*) id enim pudicas decet: unde Æneid. primo, Tum breviter Dido vultum demiſſa profatur. *Hæc ſunt mulieribus arma*) mulieribus natura antepenultimam corripit, ſed neceſſitate producit. Lucan. Si qua Deum ſoboles, ſi qua eſt mulieris origo. *Sua Galathea*) puella lactea, ſed ruſtica; Unde Maro, Namque (fatebor enim) dum me Galathea tenebat, Nec ſpes libertatis erat, nec cura peculi. *Contempta mercede*) ſcilicet quam à Jano acceperat. *Iſta*) ſcilicet vilis. *Levitas*) id eſt, inconſtantia propter amores & leves mores.

Simulare. Disſimulare

Galathea.

Levitas.

76) Alph. *Quod nequit ingenium, caſus facit, ô ſtupor, ô ſors*
Ingenioſa, ô res riſu celebranda bimeſtri.
Jane, vides ſervanda tibi Philomena laborat.
Sed quod tam vafro memoras de virginis aſtu,
Rettulit in mentem, quæ pſallere ſæpè ſolebat
Carmina fœmineis olim de fraudibus (Umber.
Jan. *Dic Umbri, dic jam quid habes? meditare parumper*
Et verba & numeros, Umbri eſt memorabile carmen.
Al. *Eſt, ut ais, ſed non gratis, memorabile carmen.*
Quas referes grates? & quid mercedis habebo?
Jan. *Accipe promiſſis abſolvo, & ſpicula reddo.*
Al. *Dum vado ad ventrem poſt hæc carecta levandum,*
Jane, meum tu coge pecus, ne vitibus obſit.
Jan. *O aries aries, qui tortis cornibus, atrum*
Dæmona præſentas, ſemper vineta ſubintras.

Non

Non ſapies donec foſſa tibi lumina fronte
Eruero : non ſunt porrecta in jugera centum
Paſcua ſat , niſi pampineos populeris & agros.

Quod nequit ingenium caſus facit.) Interloquitur Alphus, ne unius ſermo faſtidio ſit. Senſus autem eſt, Multa quæ per ingenium excogitare nequeas, caſu in mentẽ veniunt. *Riſu bimeſtri)* id eſt, duos menſes durante. *Tibi philomena laborat)* id eſt, nidificat. Vnde Maro, Sic vos non vobis nidificatis aves. *Fœmineis de fraudibus Umber)* homo ex Vmbria. Sunt qui Antonium Campanum intelligant. *Dic Umbri)* Ordo eſt: Dic, dic inquam, ſi quid habes Vmbri, i. de Vmbro, aut de carminibus ejus. Virgil. Quin age, ſi quid habes, in me mora non erit ulla. Et iterum, Si quos aut Phyllidis ignes, Aut Alconis habes laudes, aut jurgia Codri. *Meditare)* exerce, experire. Virg. Sylveſtrem tenui muſam meditaris avena. *Et verba & numeros)* Idem, Numeros memini ſi verba tenerem.

Bimeſtris.

Umber

Meditare.

rem. *Non gratis*) id eſt, non ſine mercede. *Promiſſi*) ſcilicet palumbinis pullis, *& ſpicula*) id eſt, ſagittas. *Dum vado ad ventrem*) Hoc profectò nimis ruſticè, tametſi ruſtico congruit; facit tamen poëta ad exprimendum morem ruſticum. *Tu coge*) id eſt, compelle in unum, ne divagetur. Virgil. Tityre coge pecus. *Ne vitibus obſit*) depaſcendo pampinos, aut uvas decutiendo. *ô aries aries.*) Allocutio ruſtica ad pecus. Sic Maro ad arbores, Et vos ô lauri carpam, & te proxima myrte, Sic poſitæ quoniam ſuaves miſcetis odores. Non abiicitur autem nec corripitur ô, quia vox monoſyllaba in principio carminis poſita. * *Atrum dæmona*) id eſt, ſpiritum malè callidum, qui cùm pingi verè non poteſt, cornutus tamen pingitur. *Non ſapies*) id eſt, non eris ſapiens & fugitans malorum. *Donec ego eruero tibi lumina*) id eſt, oculos, *& hoc fronte foſſa*) id eſt, perforata exacuata evulſis oculis. *populeris*) id eſt, deprædaris, ſpolies, &) id eſt, etiam, *agros pampi-*

Populeris Pampinus.

pi-

pineos) id eſt, vineas, in quibus vites ſunt, quarum frondes pampinos vocamus. Dicitur etiam populo. Virgil. Æneid. Non vos aut Lybycos ferro populare penates Venimus &c.

Al. *Jane, recordatus redeo, ſed plurima forſan*
Nondum tota tibi referam, cognoverat Umber
Omnia quæ fas eſt homini perdiſcere; cælos,
Sidera, tellurem, ventos, mare, flumina, fontes.
Viderat & Rhodopen, atque alta Ceraunia & Oſſam.
Gallica regna, Ararim, Rhodanum, Tyberimq; Padumq;
Attica Romanis referebat carmina verbis,
Ore utroq; potens & lingua primus utraque.
Hunc unum nobis invidit Græcia, & ipſi
Arcades, & Thracum ſaltus, & Theſſala Tempe.
Si quid erit quod fortè velis tibi notius eſſe,

Candidus illius ſemper documenta ſequutus,
Non procul hinc: hæc ille tenet, nos ille docebit.
Sed jam ſeptiforem flatu experiatur avenam.
Antè tamen nymphæ, precor, ut Libethrydes adſint,
Præſertim quæ plus meminiſſe Polymnia fertur.

Jane, &c.) Purgata aluo redit ad narrationem. Viderat.) Hac periphraſi videtur Gregorium Tifernatem dicere, qui ea tempeſtate vixerat. Nam γρηγορέω ſignificat vigilo, vigilare eſt multa videre: *viderat ergo Rhodopen*) id eſt, Thraciam, ubi Rhodope mons eſt, *atq; alta Ceraunia*) montes Epiri à fulminibus dictos, *& Oſſam*) montem Theſſaliæ. *Ararim*) quia à Lugdunenſibus nunc Sogona dicitur. Uterq; autem, tam Arar ſeu Araris, quàm Rhodanus Lugdunum confluit, ad cujus confluentem erat olim illa ara, de qua Juvenalis, Aut Lugdunenſem Rhetor dicturus ad aram.

Rhodopen. Ceraunia. Oſſa. Araris.

Ty-

Tyberim) fluvium Hetruriæ, qui Romam perfluit. *Padum*) fluviorum regem in Italia, in mare Adriaticum ex alpibus inferioribus incidentem: inde Homerus Eridanum, qui & Padus dicitur, ex inferis ad ſuperos tendere dicit. Attica, id eſt, Græca & potiſſimùm Attica lingua è quin Græcorum linguis cultiſſima eſt. *Romanis.*) Latinis verbis: nam aliter eâ non intellexiſſet ruſticus. *Ore utroque*) & Græco ſermone & Latino, *& primus*) id eſt, peritiſſimus utraque lingua. *Hunc unum nobis invidit Græcia*) id eſt, invidè nobis eſſe conſpexit, cùm ſimilem non haberet, quod in vita Antonii Campani etiam de Turcis commemorant: verùm hic Tifernatem intelligam. *& ipſi Arcades.*) Ipſi emphaſim habet, quaſi dicat peritiſſimi Muſici, & cantare pares, & reſpondere parati. *& Thracum ſaltus*) ubi Orpheus, Amphion, aliique complures verſati ſunt vates, *& Tempe*) id eſt, amœniſſima loca Theſſaliæ, in quibus etiam muſicus

Tyberis. Padus Eridanus. Attica. Tempe

ſictus chorus verſatus eſt. *Candidus illius, &c.*) per Candidum credo poetam intelligi, cujus exterior veſtis ut Carmelitis cæteris, *& mens ferè candida eſt hac*) i. documenta Umber. *Sed jam ſeptiforem*) i. ſeptem foramina habentem. Virgi. Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis Fiſtula. *Libethrydes nymphæ*) id eſt, muſæ, aut Libethrum locum quendam in Thracia, aut Libethrum fontem in Magneſia, regione Theſſaliæ adjuncta incolentes. Maro, Nymphæ noſter amor Libethrydes, &c. *Præſertim quæ plus*) ſubaudi cæteris, alioqui dixiſſet plurima. *Polymnia*) πολὺ id eſt, multum, & μνεία id eſt, memoria, à memoria dicatur, cujus filiæ muſæ ſunt, aut multarum laudum. Horatius. Nec Polyhymniæ Lesboum refugit tendere barbiton.

Libethrydes.

Polymnia.

Polyhymnia.

110) *Fœmineum ſervile genus, crudele ſuperbum,*
Lege, modo, ratione caret, confinia recti
Negligit, extremis gaudet, facit omnia voto

Præ-

Præcipiti, vel lenta jacet, vel concita
currit (bile frigus.
Fœmina ſemper hyems, atque intracta-
Ut canis ardentes contriſtat ſidere terras
Temperiem nunquam, nunquam medio-
cria curat, (odit.
Vel te ardenter amat, vel te capitaliter
Si gravis eſt, mæret torvo nimis hernica
ca vultu:
Si ſtudeat comis fieri, gravitate remiſſa
Fit levis, erumpit blando laſcivia riſu,
Et lepor in molli radiat meretriceus ore.
Flet, ridet, ſapit, inſanit, formidat, & audet,
audet,
Vult, non vult, ſecumque ſibi contraria
pugnat, (bilinguis,
Mobilis, inconſtans, vaga, garrula, vana,
Imperioſa, minax indignabunda, cruenta
Improba avara, rapax, querula, invida,
credula mendax,
Impatiens, oneroſa, bibax, temeraria,
mordax,
Ambitioſa, levis, maga, lena, ſuperſtitioſa,
Deſidioſa, vorax, ganeæ ſtudioſa, palatū
Docta, ſalax, petulans, & dedita molli-
ciei,
Dedita blanditiis, curandæ dedita formæ,

Iræ odiique tenax, in idonea tempora differt (*maligna,*
Ulſciſcendi animos, infida, ingrata, ma-
Impetuoſa, audax, fera, litigioſa, rebellis,
Exprobrat, excuſat tragica ſua crimina voce, (*pendit.*
Murmurat, accendit rixas, nil fœdera
Ridet amicitias, curat ſua commoda tantùm, (*amaro.*
Ludit, adulatur, defert, ſale mordet
Seminat in vulgus nugas, auditaq; lingua
Auget, & ex humili tumulo producit olympum. (*cauſſas,*
Diſſimulat, ſimulat, doctiſſima fingere
Ordiriq; dolos, fraudiq; accommodat ora,
Ora omnes facili caſus imitantia motu,
Fœmineum ſervile genus.) Multa in muliebrem ſexum ſuperciliosè dicuntur, quæ omnia in malas dici poſſunt: ſed rariſſimæ ſunt bonæ ſecundum Lucilium, qui dicit, Heu facul eſt homini inventu bona fœmina nuſquam: ubi facul pro facilè antiquè dixit. Et Suſarion Megarenſis antiquæ comædiæ princeps: Audite populus, Suſarion hæc dicit filius Phyllini Megarenſis tripodi-

Facul.

diſcius, Malum ſunt mulieres, ſed tamen ô populares, non adeſt invenire domum ſine malo. Multa tamen etiam in ſanctis literis in bonarum commendationem dicuntur: ſed mulierem fortem quis inveniet? *Modo*) id eſt moderatione, de qua Hora. 1. ſer. Eſt modus in rebus, ſunt certi deniq; fines, Quos ultra citraq; nequit conſiſtere rectum. *Extremis gaudet*) quæ ambo mala ſunt, quia uni virtuti duo vitia opponuntur: alterum per abundantiam, alterum per defectum peccans. *Aut canis*) id eſt, canicula aut ſirius. *Odit*) præteritæ eſt vocis, & ita producitur: nec reperies apud idoneos odio, niſi ſemel in Cicerone odias. *Nimis hernica*) id eſt, aſpera, ut Hernici montes in Italia aſperrimi. *Gravitate remiſſa ſit levis*) quia dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt: Ducit enim in vitium vtii fuga, ſi caret arte. *Lepor meretricius*) id eſt, ſvaviloquium & blanditiæ meretricibus dignæ. *Sibi contraria*) id eſt, inconſtans; unde addit, *Mobilis,*

Modo.

Odit.

Hornica.

bilis, inconſtans) Æneid. quart. Varium & mutabile ſemper Fœmina. *imperioſa)* id eſt, affectatrix imperii. *Indignabunda)* faſtidiens frequenter. *Cruenta)* cruoris & ſanguinis appetens, & maximè (ut Juven. docet) vindictæ. *Improba)* id eſt, improbanda. *Avara)* quia rapax, ſed tamen inutiliter expendit. Juvenal. Prodiga non ſentit pereuntem fœmina cenſum. Ac velut exhauſta redivivus pullulet arca Nummus & è pleno ſemper tollatur acervo Non nunquam reputat, quanti ſibi gaudia conſtent. *Rapax ergo)* ut expendat. *Querula)* quia ut dicit juv. Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat. *Maga)* id eſt, ſortilega, magicæ arti intendens, ut Juvenalis docet, Hic magicos affert cantus, hic Theſſala vendit Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti. *Lena etiam)* filiarum venditrix. Juve. Scilicet expectans ut tradat mater honeſtos, Aut alios mores, quàm quos habet, utile porrò, Filiolam turpi vetulæ producere turpem

Maga.

Lena.

pem. *Superſtitioſa)* quod idem Juve. in 6. docet, ut cætera ferè quæ hic habentur. *Ganea)* ſic & alii Chriſtiani poëtæ, ſed ganeo primam producit. Satyricus, Ocultas ganeo pultes. *Palatum docta)* id eſt, delicata. *Salax)* id eſt, luxurioſa. *Tragica voce(* id eſt, quali utuntur Tragici dum infortunia regum lamentantur. *Litigioſa)* quia nulla ferè cauſſa eſt, in qua non fœmina litem moverit. *Nil)* id eſt, nihili pendit fœdera. *Ludit)* id eſt, illudit. *Adulatur, defert)* id eſt, clam defamat, & crimen occultum pandit, *Sale amaro)* id eſt, callida reprehenſione. *Seminat)* id eſt, diſpergit in vulgus. *Nugas)* id eſt, res frivolas. *Ex humili tumulo producit Olympum)* id eſt, nil ſibi non promittit poſſe efficere. *Ora omnes)* Ordo: Accommodat, inquam, ora, imitantia facili motu *omnes casus)* id eſt, eventa omnia, hoc eſt, ſcit ſe accommodare rebus, & ridere cum ridentibus, & flere cum flentibus, immò interdum utrumque ſimul.

Ganeæ

Salax.

Non potes inſidias invadere, non potes aſtum
Vincere, tantæ artes, ſollertia tanta nocendi.
Et quanquam videas oculis præſentibus, audet
Excuſare nefas, potis eſt eludere ſenſus
Sedulitate animi, nihil eſt quod credere poſſis,
Et nihil eſt quod non, ſi vult, te credere cogat.
His facient exempla fidem, quæ crimina non ſunt
Fœminea tentata manu? dedit hoſtibus arcem
Decepta ornatu brachi Tarpeja ſiniſtri.
Sævit in natos manibus Medæa cruentis.
Tyndarus Ægeas oneravit navibus undas.
Scylla hoſtem ſequitur, patri furata capillum.
Fratrem Biblis amat, ſubjicit ſe Myrrha parenti.
Concubitus nati, longæva Semiramis ardet,
Cauſſa necis vati conjux fuit Amphiarao.
Occidêre viros nocturnis Belides armis,
Orphea membratim Cicones ſecuêre poëtã.
Cognita luxuria petulantia Paſiphaeia.
Pha-

Phædra pudicitiam contra crudeliter
auſa eſt.
Decepit Judæa virum Rebecca, ſuamque
Progeniem velans hircino guttura tergo.
Porrigit Alcidæ conjunx fatale venenũ.
Decipit Hippodamo patrem Laviania
Troës
Implicat ancipiti bello. Bryſeis Achillem
Depulit è caſtris, demens Chryſeide factus
Fulminat Atrides, & ſentit Apollinis
iras.
Eva genus noſtrum felicibus expulit
arvis.

Non potes) eandem rem proſequitur. *Aſtum)* id eſt, aſtutiam. *Nihil eſt quod credere poſſis,)* quia & quanquam videas oculis, &c.) Juve. Nihil eſt audacius illis Deprenſis, iram atque animos à crimine ſumunt. *Quæ crimina non ſunt fœminea tentata manu?)* Quaſi dicat, nulla non ſunt, & ita omnia ſunt. Tarpeia virgo ut armillas, quas in brachiis hoſtium vidit, haberet, tradidit illis arcem Capitolinam: unde armis brachiorum obruta interiit. Dicitur aut hîc brachi non brachii, quia aliter

verſus non ſtaret. *Sævit in natos.*) Virgilius, Sævus amor docuit natorum ſanguine matrem commaculare manus: nam Medæa ab Jaſone ſpreta, omnes communes liberos, præter Theſſalum, trucidavit. *Tyndaris*) id eſt, Helena Tyndari (ut putabatur) filia, à Paride rapta, aut ipſum ſecuta, mille carinis à græcis
Scilla. repetita eſt. *Scylla*) Niſi Megarenſium regis filia, abſciſſo purpureo capillo, quem pater ſacratum habuit,
Bibilis. ad Minoa hoſtem pertulit. *Biblis*) ut Ovidius Metamorph. IX. docet, exarſit amore Cauni fratris, à quo ſpreta in frontem ſui nominis converſa eſt. *Subjicit ſe Myrrha parenti*) ſcilicet Cinaræ, de quo libro X. Metamorph. quæ etiam in Myrrham arborem illic converſa dicitur. Eſt autem in ſubicit ſyncopa: nam ſi, ut debet, ſubiicit ſcriberetur, eſſet poſitio brevis, fecerunt tamen id
Semirã alii quoque. *Semiramis*) Regina Babyloniæ, & regni Aſſyriorum moderatrix, exarſit amore Nini filii, quem ſe diu ſimulaverat, ut Juſtinus

nus docet l. 1. *Cauſſa necis vati coniunx fuit)* id eſt, Eriphyle, de qua in Thebaide Statii multa leguntur. *Belides)* Beli neptis filii Danai fatris Ægypti règis quãdo quinquaginta nupſerunt totidem patruelibus, i. patrui Ægypti filiis, coactæ ab eo: ſed à patre, qui ab oraculo habuit ſibi cavendum à tali genero, perſvaſæ, prima nocte omnes maritos ſuos interfecerunt præter Hypermeſtram, quæ Lino pepercit, à quo Danaus obtruncatus. *Cicones)* mulieres Thraciæ, ut auctor eſt Virg. in fine Georgic. *Paſiphaë)* uxor Minois regis Cretenſium, amore tauri incenſa, ſe in ligneam vaccam à Dædalo effictam includi fecit: ſic cum tauro concumbens, & poſteà cum Mino, Minotaurum genuit. Ordo eſt, Petulantia luxuriæ Paſiphaëiæ, i. ipſius Paſiphaës ſcilicet eſt cognita. *Phædra.)* Paſiphaës & Minois filia. Hippolytum privignum cui deſponſata, ſed non tradita à Theſeo fuerat, interpellavit de ſtupro: at cùm ille renueret, ne patri injurius

Belider

Cicones.

ſit, detulit apud patrem, quaſi ille interpellaſſet ipſam: unde credulus pater, à Neptuno ſive à patre Ægeo impetratis phocis marinis belluis, equi Hippolyti in furorem verſi ipſum diſſolverunt: unde Hippolytos ab hippos, quod eſt eqvus ab equa, & λύω i. diſſolvo, dictus præſagio quodam videtur. Nam ab Hippolyte matre id nomen prius habere potuit. *Decepit Iudæa Rebecca virum)* ſcilicet Iſaac, cujus oculi caligaverunt. *ſuamq; progeniem)* id eſt, filium chariorem Jacob. *velans hircino tergo)* id eſt, pellibus hircorum aut caprorum, ut piloſus perciperetur ut erat Eſau. *Conjunx)* ſcilicet Deianira. *Fatale venenum)* id eſt tunicam ſanguine venenato Neſſi intinctam dedit. *Alcide)* i. e. Herculi Alcæi nepoti putativo: nam Amphytrionides dicitur, cùm Jovis ſit filius. *Hippodamia)* Oenomai Helidis & Piſæ regis filia, patrem decepit, quia Penelopi in pernitiem patris nupſit. Erat enim in fatis tunc patrem deceſſurum

Hippos Lyo.

Rebecca.

Deianira.

Alcides.

quan-

quando illa nuberet; nupſit aut ſuperata in curuli certamine, dolo tamen Myrtili aurigæ. Dicitur etiam Hippodamia, quaſi equorum domitrix. *Lavinia)* filia Latini Turno deſponſata, à matre Amata, & Æneæ per oracula & patris aſſenſum, Trojanis multis exitii cauſſa fuit. *Bryſeis)* quæ Achilli ſorte obvenerat: hanc Agamemnon qvum vi abſtuliſſet, effecit ut Achilles iratus armis abſtineret, multos Græcorum interimi ſineret, donec Patrocli amici necem ulciſci vellet. *Atrides)* i. Atrei filius ſaltem putativus Agamemnon. *Fulminat)* id eſt, ira & amore æſtuat, factus demens *Chryſeide)* i. per amorem Chryſeidis filiæ Chryſei ſacerdotis Apollinis, qui cùm inflatus in exercitum Græcorum filiam repetitum veniſſet, nec obtinuiſſet, ſæva peſtilentia ab Apolline impetrata, tandem eam abduxit: *ſentit ergo iras Apollinis)* id eſt, veſtem, qua motus exercitus mulctabatur. *Felicibus arvis)* id eſt, paradyſo.

Hipodamia. Lavinia. Bryſeis

Cra-

171 Credite paſtores, per ruſtica numina juro,
Paſcua ſi gregibus veſtris innoxia vultis,
Si vobis ovium cura eſt, ſi denique vobis
Grata quies, pax, vita, leves prohibete
puellas,
Pellanturque procul veſtris ab ovilibus
omnes, (Licoris.
Theſtylis & Phyllis, Galathea, Neæra,
Dicite, quæ triſtem mulier deſcendit ad
orcum,
Et rediit? potuit, ſi non malè ſana fuiſſet,
Eurydice revehi per quas deſcenderat
umbras?
Rapta, ſequi renuit feſſam Proſerpina
matrem: (pheus,
At pius Æneas rediit, remeavit & Or-
Maximus Alcides, & Theſeus; & duo
fratres.
Unus equis, alter pugnis bonus atque
palaſtra,
Et noſter Deus, unde ſalus & vita reſurgit.
Hæc ſunt, paſtores, hæc ſunt myſteria
vobis
Advertenda, animi fugiunt obſcœna
viriles.
Fœmineas loca delectant infamia
mentes.

Ut

Ut ſemel in ſcopulos vento contortus & unda
Nauta, ſcit incautis monſtrare pericula nautis:
Sic ſenior longo factus prudentior uſu,
Præteritos meminit caſus, aperitq́; futuri
Temporis eventus, vitaq́; pericula monſtrat.
Si fugiunt aquilam fulicæ, ſi retia cervi,
Si agna lupum, ſi dama canem: muliebria cur non
Blandimenta fugis tantum tibi noxia paſtor?

Credite paſtores.) Convertit ſermonem ad paſtores, quorum docendi gratia hæc de fœminis dixit. *Per ruſtica numina*) id antiquè, niſi ad Deum & ſanctos, quibus arva cuſtodiæ ſunt referamus. *Theſtylis &c.*)Harum enim meminit Vir. in Buc. dicens, Theſtylis & rapido feſſis meſſoribus æſtu, Allia ſerpillumque herbas contundit olentes. Et iterum, Jam pridem à me illos abducere Theſtylis orat. Item, Phillida, mitte mihi, meus eſt natalis Jola, Et, Phillida amo ante alias, Theſtylis.

nam

nam me diſcedere flevit. Idem, Malo me Galathea petit laſciva puella. Et, Huc ades, ô Galathea, &c. Item, Ille Neæram dum fovet. Item, Tua cura Lycoris, Perque nives alium, perque horrida caſtra ſecuta eſt, *Dicito.)* Ingenioſa excogitatio: raptæ laguntur mulieres ab infernis, & verè raptæ, ſed non rediiſſe. *Eurydice.)* Orphei conjunx, cùm eam Ariſtæus paſtor inſequeretur, à ſerpente qui in herbis delituit extincta, ab Orpheo cytharæ beneficio redemta ab inferis fuit, eà lege ut ea non reſpiceret quod tamen fecit: unde reverti coacta eſt, quod 4. Geor. ad finem graphicè deſcribitur, & à Boëthio non ſegniter. *Proſerpina.* Cereris filia à Plutone ſurrepta, & à Cerere matre inventa redemta fuiſſet, ſi nihil apud inferos guſtaſſet, ſed granum pomi guſtavit ut non rediret: unde Georgi.i. Nec repetita ſequi curat Proſerpina matrem. *Ad pius Æneas rediit)* poſtquam illuc duce Sibylla patris videndi gratia deſcendiſſet,

Eurydice.

ut

ut ſexto Æneid. latè dicitur. *Remeavit & Oropheus*) relicta tamen conjuge. *Maximus Alcides*) id eſt, Hercules, ut Pyrrohum redimeret, Virg. Quid Theſea magnum, Quid memorem Alciden? *& duo fratres*, unus ſcilicet Caſtor: tamen Virg. ponens nomen pro nomine dixit, Domitus Pollucis habenis. *Alter pugnis*) ſcilicet Pollux, Fratres gemini in cælum translati, ubi geminos conſtituunt ſignum tam latũ, ut dum alterum occidat, alterum oriri incipiat. Unde fabulæ locus eſt, ut alter mortalis, quippe à Tyndaro genitus, alter immortalis ab Jove ſatus dicatur: ſed mutua charitate ita devincti ut immortalitatem communicarent, & altero moriente alter reviviſcat, unde 6. Æneid. Si fratrem Pollux alterna morte redemit, Itque reditq́ viam toties. Melius autem legitur alter quàm alius: quia alter de duobus, alius de pluribus dicitur. *Et noſter Deus*) Dominus noſter Jeſus Chriſtus, qui deſcendit ad inferna, & Alter. Alius.

ter-

tertia die reſurrexit à mortuis. *Advertenda)* conſideranda. *Animi viriles fugiunt obſcæna)* naturaliter quidem uſque adeò, ut qui non fugiunt effœminati dicantur aut muliebres: unde eſt illud Ennii apud Ciceronem in primo de officiis, Vos etenim juvenes animos geritis muliebres, illaque virgo viri. *Fœminas loca delectant infamia mentes)* id quidem de turpibus verum eſt. *ſenior.)* Vult ſibi in ea re experto fidem adhiberi, ſicuti nautis veteranis de periculis marinis creditur. *Fulica)* aves ſunt marinæ. Docet autem belluas prudentiores eſſe in fugiendis nocivis ac inſidioſis, quàm nos ſumus.

Fulica.

196) *Eſt in eis pietas crocodili aſtutia hyenæ.*
Cùm flet & appellat te blandius, inſidiatur.
Fœmineos, paſtor, fugito (ſunt retia) vultus.
Non animis, non virtuti, non viribus ullis
Fidito, non clypeo, cujꝰ munimine Perſeus
Vidit ſaxifica colubros impunè Meduſæ,

Mon-

Monſtra peremerunt multi: domuêre gigantes,
Evertêre urbes, legem impoſuêre marinis
Fluctibus impetui fluviorum & montibus aſpris,
Sacra coronârunt multas certamina, ſed qui
Cuncta ſubegerunt, ſunt à muliere ſub- (acti.
Rex qui paſter erat funda ſpolioq; leonis
Inclytus & natus, qui templa Syonia fecit
Primus, & excellens invicto robore Sampſon,
Fœmineum ſubiêre jugum: minus haſta, minus mors,
Nec forma contenta ſua ſplendore, decorem
Auget mille modis mulier, frontem ligat auro,
Purpurat arte genas, & collocat arte capillos,
Arte regit greſſus, & lumina temperat arte.
Currit ut in latebras ludens perducat amantem.
Vult dare, ſed cupiens ſimplex & honeſta videri,

Denegat, & pugnat, ſed vult ſuper omnia vinci.

Fœmina caciaco (res mira) ſimillima vento eſt,

Qui trahit expellens mendaci nubila fletu.

Crocodili. *Eſt in eis pietas Crocodili)* Crocodilus eſt animal terreſtre aquatile, creſcit ex minimo ad decem & ſeptem & amplius cubitos: quibusdam Ægiptiorum Crocodili ſacroſancti ſunt, quibusdam non ſunt, ſed veluti hoſtes exagitantur Juven. Crocodilon adorat pars hæc, Eſt autem hæc bellua, quæ ova parit inſtar anſerinorum, contra fugaces terribilis, contra inſequentes autem fugax: hebetes occulos habet in qua, extra aquam acerrimi viſus eſt, conſpecto homine emittit lachrymas, mox appropinquantem devorat: unde factum eſt, proverbium, Lachrymæ Crocodili, de his qui ſub ſpecie pietatis homines fallunt. Graphice ergo dicit, Eſt in eis pietas Crocodili. Hyena *Hyæna* autem animal eſt, in Africa præcipue naſcens.

utramq;

utramq; ei naturam eſſe nonnulli exiſtimant, & alternis annis marem, alternis fœminam fieri: hoc Ariſtoteles negat. Collum ei & juba * continuatæ ſpinæ porrigitur: flectiq́; niſi cicumactu totius corporis non poteſt. Humanum ſermonem inter paſtorum ſtabula aſſimilare dicitur, nomenq́; alicujus diſcere. quem foras evocatum dilaceret, vomitionem etiam hominis imitari ad ſolicitandos canes, quos invadit. Solet præterea id animal ſepulchra eruere ut corpora inquirat, hæc Sipontinus: ob quæ recte dicitur, aſtutia hyenæ. *Fidito)* id eſt, confidito. *Non clypeo)* ſcilicet cryſtallino ipſius Palladis, cujus munimine protectus Perſeus Meduſam interemit, è cujus ſanguine natus fingitur Pegaſus eqvus alatus. Erat autem *Meduſa* una trium Gorgonum, quæ unum habuiſſe oculum, quo viciſſim uterentur, dicuntur, hoc eſt, unionem ſeu margaritam Erat autem pulcherrima: unde ſe inſpicientes in ſtupo-

Fidito.

Meduſa.

rem traxit, & ita in ſaxa vertere dicta eſt. Hanc enim viſam Neptunus ardens amore, in templum uſque Palladis inſeqvutus, illic oppreſſit: unde irata dea, ipſius capillos, quibus Neptuno placuerat, in angues mutavit, deditque ut omnes eam inſpicientes in lapides verterentur. Perſeus autem dicitur Danaës Acriſis regis Argivorum filiæ ab jove oppreſſæ filius. *Monſtra peremerunt multi.*) ut Hercules, Theſeus, Perſeus. *domuêre giganteis*) ut dii in bello giganteo, & Hercules Antæum in Libya, & Geryonem in Hiſpania, Cacum in Italia, & alios alibi. *Evertêre urbes*) ut Scipio Carthaginem in Africa, & Numantiam in Hiſpania, Græci Trojam, & alii alias. *Legem impoſuêre marinis fluctibus*) ut Cæſar & Auguſtus Lucrino lacui, Xerxes qui pontem ſuper mare extruxit, & cùm dirutum videret, flagellis cædi juſſit. *Et montibus aſpris*) ut idem Xerxes, qui Athon montem æquavit ſolo, & pro parte navigabilem fecit. Juvenal.

Xerxes.

nal. Velificatus Athos. Dicitur autem aſpris, per ſyncopam pro aſperis. *Sed qui cuncta ſubegerunt.)* Juvenal. in 6. Nunc patimur longæ pacis mala, ſævior armis Luxuria incubuit, & victum ulciſcitur orbem. *Rex qui paſtor erat,)* David ſunda, qua Goliath ſtravit, ſpolioque leonis, quam ſe adhuc paſtorem interemiſſe dicit. *inclytus & natus)* .i. filius ejus Salomon, qui templa Syonia .i. Hieroſolymitana: nam Syon principalis pars Hieroſolymæ eſt. De his in li. Regnorum & de Sampſone in lib. Jud. dicitur. *Romphaa)* framea quà angelus à paradiſo terruit Adam & Evam. Plebei & triviales ſunt verſiculi: Adam, Sampſonem, Loth, Davidem, Salomonem Fœmina decepit, quis modò tutus erit? *Frontem ligat auro)* quod crinale vocant, aut reticulo aureo ſeu aurato. *Purpurat)* .i. purpureas facit, hoc eſt, rubicundas, arte ſcilicet fucatoria. *Lumina)* i. e. oculos Currit ut in latebr. *Ludens perdit amantem)* unde poëta, Malo

Syon.

Romphæa.

Purpurat.

me Galathea petit laſciva puella, Et fugit ad ſalices, & ſe cupit antè videri, Aut ad eam reſpicit, de qua Pro. 7. mirum in modum graphicè loquitur Salomon: omitto verba, quia in manibus ſunt. *Vult dare*) ſcilicet ſtuprum & copiam ſui: *ſed vult ſupra omnia vinci* ut vim ſibi illatam dicat. *Cæciaco vento*) Cæcias enim trahit ad ſe nubes, quas alii venti propellunt.

Cæcias

Quisquis es, (expertus moneo) tentare recuſa
Dum licet, hic fragilis quot habet faſtidia ſexus.
Immundum naturâ animal, ſed quæritur arte
Munditiès; id luce opus eſt, ea ſomnia nocte.
Deglabrat atque lavat, pingit, ſtriat, ungit & ornat.
Tota dolus, tota ars, tota hiſtrio, tota venenum.
Conſilio ſpeculi gerit omnia, labra movere
Diſcit, & inſpecto vultum componere vitro,

Di-

Diſcit blandiri, diſcit ridere, jocari.
Incedens humores diſcit vibrare, nateſq;,
Quid ſibi vult nudum pectus? quid aperta ſupernè,
Rimula, quæ bifidam deducit in hubera vallem?
Nempe nihil niſi quò virus penetrabile ſenſum
Plus premat, & ſtygiæ rapiant præcordia flammæ.
Hi juvenum ſcopuli, Syrtes, Scyllæ atq; Charybdes,
Hæ immundæ Phinei volucres, quæ ventre ſoluto,
Proluvie fœda thalamos, cænacula menſas,
Compita templa, vias, agros, mare, flumina, montes
Inceſtare ſolent: hæ ſunt phorcinides ore
Monſtrifico, extremis Libyæ quæ in finibus olim
Aſpectu mutare homines in ſaxa ſolebant.

Quiſquis es, (expertus moneo. *)* Parentheſis eſt. *tentare)* .i. attentare & periculum facere recuſa, Ovidi. Dum licet, indigno ſubtrahe col-

 la

la Jugo. Et iterum, Principiis obſta, ſerò medicina paratur, Dum mala per longas invaluêre moras. *Faſtidia)* i. ſuperbos contemptus. *Immundum natura animal.*) Si animo vituperandi hoc diceret, ineptiret. nam ſi naturâ immundæ & cura ac arte mundæ ſunt, in hoc veniunt laudandæ quòd arte naturam corrigunt: verum animo dehortandi ab earum illecebris & fucata venuſtate id dicit. *Id luce opus eſt)* i. nihil aliud faciunt noctes & dies, ſive noctu & interdiu. *Deglabrat)* i. levem & glabram facit cutem rugis & pilis amoris. *Striat)* in tricas colligit capillos. *Tota)* ſcilicet ens aut exiſtens dolus: *tota hiſtrio)* ludicra & ſcurrilis, *tota venenum)* quia utrique videndo fœmina, & tactu inficit. Unde quidam, Eſt actu viſcus mulier viſu Baſiliſcus. *Humeros diſcit vibrare)* id nimium petulantes faciunt, quæ humeros agitant, ſicut in amplexu: nam honeſtæ matres ſtudent eſſe dimiſſis humeris. *Nateſq́)* i. clunes. Satyricus, Tremulo de-

deſcendunt clune puellas. *Rimula*) i. fiſſura veſtium in ſinu inter mammillas, *quæ bifidam*) i. in binas partes diviſam. *Virus*) i. venenum, quo viſa inficit. *Flammæ ſty.*) i. infernales, potiùs dixiſſem phlegetontææ. *Præcordia*) ſunt tenues membranæ circa cor, quæ dicuntur affectionum ſive paſſionum ſedes. *Hi juvenum ſcopuli ſyrt.*) i. brevia vada arenoſa, quam qui inciderit, difficulter evadit. Allegoricè ergo ſummâ pericula intelligit, ſicut ſunt ſcylla & charybdis in mari Siculo. *Immundæ Phinei volu.*) id eſt, harpye, de quib Æn 2. Excipiunt ſtrophades, graio ſtant nomine dictæ Inſulæ Jonio in magno quas dira Celæno, Harpyæque colunt aliæ, Phineia poſtquam Clauſa domus, menſasq; metu liquêre priores. Triſtius haud illis monſtrum, nec ſævior ulla Peſtis, & ira Deum Stygiis ſeſe extulit undis. Virgineus volucrum vultus, fœdisſima ventris Proluvies, uncæque manus, & pallida ſemper Ora fame. Phineus autem rex Ar-

Bifida. Virus. Præcordia. Harpyiæ.

cadiæ, liberis novercam ſubinduxit, eosque ut illi complaceant excæcavit: ob quam rem irati dii, ei oculos ſuſtulerunt, & immiſerunt Harpyias quæ illi cibum abriperent, quod & diu fecerunt: ſed quia argonautas hoſpitio ſuſceperat, miſerunt ad eum Zetum & Calaim Boreæ regis ac venti Thraciæ ac Orithyæ ab eo raptæ filios juvenes alatos, qui eas ad Strophadas uſque pepulerunt. *Cœnacula*) altiora domus, aut pro locis in quibus cœnatur. *Inceſtare*) i. polluere & non caſtum reddere Æneid. 6. Et totam inceſtat funere claſſem. *Hæ ſunt Phorcynides*) i. Gorgones. Ovidius, Finibus extremis Libyces, ubi fervida tellus Accipit Oceanum demiſſo Sole calentem, Squalebant late Phorcynidos arva Meduſæ.

Cœnacula. Inceſtare.

242) *Carmina doctiloqui curſim recitavimus Umbri,*
Quæ ſi viſa tibi nimium prolixa memento
Ipſius id rei vitium, non carminis eſſe,

Non

Non longum eſt carmen, mulierum amentia longa eſt.
O memorande ſenex, quo ſe vetus Umbria tantum
Jactat, & ipſe tua Tyberis conterminus urbi,
Martia non ab re tantum te Roma vocabat:
Ipſa tuas artes & non trivialia nôrat
Carmina, te vita functum flevêre latinæ
Naiades & Graiæ, tua molliter oſſa quieſcant
Semper, & in ſummo mens aurea vivat olympo. (252

Carmina doctiloqui.) Hunc, ut dixi, licet aut Antonium Campanum intelligere, aut Franciſcum Petrarcham, aut alium quemvis ea tempeſtate doctum. *Ipſius id rei.*) Contra artem producit ſyllabam, nam 5. declinationis nomina non producunt e ante i niſi præcedat i; & itá rei, ſpei, fidei, plebei, penultimam corripiunt. Poſſumus verſum emendare ſic, Ipſius eſſe rei vitium, non carminis illud. *Non longum eſt carmen.*) unde Martialis, Non ſunt lon-

longa quibus nihil eſt quod demere poſſis *Martia Roma*) aut bellicoſa olim aut Martem auctorem habens: unde Livius in præfatione, Si cui populo licere oportet conſecrare origines ſuas & ad deos referre auctores, ea belli gloria eſt populo Rom. ut cùm ſuum conditoriſq; ſui parentem Martem potiſſimum ferat, tam hoc gentes humanæ patiantur æquo animo, quàm imperium patiuntur. *Et non trivialia.*) non vulgaria. Virgil. Non tu in triviis indoctè ſolebas Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen? *Te vitæ functum*) .i defunctum. *Latina Najades*) .i. fluminum ac fontium Italicorum nymphæ, propter ſermonem latinum. *Et Grajæ*) i.e. Græce propter Græcum. *Tua molliter oſſa quieſcant*) unde prius, ubi de ſepulchro levi locuti ſumus, diſſeruimus: hoc ad veterum pertinet ſuperſtitionem, nam verius Maro dicit, Facilis jactura Sepulchri. Et Seneca, Quid refert humi an ſublimi putreſcam? *Mens aurea*) id eſt, pul-

Najades. Grajæ.

pulcherrima, *vivat olympo*) i. e. cælo: hoc catholico viro dignum eſt. Olympus autem Macedoniæ mons altiſſimus, pro cælo à Græcis potiſſimum poni ſolet. Olympus.

ECLOGA V.

De Conſuetudine Divitum Erga Poëtas, inſcripta.

CANDIDUS.

Colloquutores.

SYLVANUS & CANDIDUS.

Candide, nobiscum pecudes, aliquando ſolebas
Paſcere, & his gelidis calamos inflare ſub umbris,
Et miſcere ſales, ſimul & certare palæſtra:
Nunc autem quaſi paſtores & rura perosus,
Paſcua ſopito fugis, & trahis ocia cantu.
Cand. Vos, quibus eſt res ampla domi, quibus hubera vaccæ
Plena ferunt, quibus alba greges mulctralia complent,
Cymbia lacte nivent, & pinguia prandia ſumant,

Car-

Carmina laudatis, ſi quid concinnius exit
Plauditis, ac læti placidas extenditis aures:
Pro numeris vanas laudes & inania verba.
Redditis, intereà paſtor ſitit, eſurit, alget.
Syl. *Nonne poteſt curare greges, & dicere verſus*
Cùm vacat, & poſitis vitam traducere curis.
Can. *Omnem operam gregibus paſtorem impendere oportet,*
Ire, redire, lupos arcere, mapalia ſæpè
Cingere, mercari paleas & pabula, victũ
Quærere, nil ſupereſt oci: laudabile carmen
Omnem operam, totumq; caput, Sylvane, reqririt.
Grande utrumque opus eſt, & noſtris viribus impar.
Cùm cecini ſitio, ſitienti pocula nemo
Porrigit, irrident alii, tibi penula dicunt,
Candide, trita, genu nudum, riget hiſpida barba,
Jam ſylvæ implumes, & hyems in montibus albet.

Ira-

Iraſcor, doleo, indignor: fert omnia victus,
Lanitium, fœtusq; mares, non vendimus agnas.
Sed quia lac paſcunt, premitur nihil, hubera ſiccant. 27)

Candide nobiſcum, &c.) Argumentem hujus Eclogæ eſt deteſtatio tenacitatis divitum in poëtas, quorũ ingratitudine & avaritia aurea vena in Poëtis extinguitur. Per Candidum autem mihi vero ſimile ſit Poëtam poſſe intelligi: per Sylvanum, quemvis divitem avarum. Inducit tamen utrumque paſtorem, unde dicit, Sub his umbris, quaſi dicat, ſub quibus ſumus: nec quicquam aptius Sylvano quàm eſſe in ſylvis. Eſt autem ferè eadem farrago, quæ in juven. ſaty. 7. *Et miſcete ſales*) id eſt, lepores ſermonis. *Sopito*) id eſt, oppreſſo & neglecto cantu quæ res doluit Sylvano. Nam divites avari licèt nihil conferant in poëtas bonos, admirantur tamen eos & oblectantur eorum carminibus: unde juvena. in dicta Saty-

Sopito.

tyra, Spes nulla ulterior, didicit nam dives avarus tantum admirari, tantum laudare diſertos, ut Pueri Junonis avem, id eſt pavonem admirantur & laudant: quia laudato nihil porrigunt, ſed ſi poſſunt, plumas auferunt. *Plena ferunt.*) Maro ſignificantius diſtenta dixit. *Alba mulctralia*) id eſt, mulctras, hoc eſt, vaſa in quæ mulgetur lacte albicantia. *Cymbia*) id eſt, vaſa incurua, in morem cymbarum facta. *Carmina laudatis*) ſicut jam Juvenalis dixit. *Siquid concinnius*) id eſt, modulatius, & ut Perſius, Siquid tamen aptius exit, Plauditis, id eſt, applauditis. *Vanas laudes*) quia nihil commodi afferentes. Nam Probitas laudatur & alget. *alget*) quia nudus & ita algore conficitur. Juven. Tædia tunc ſubeunt animos, tunc ſeque ſuamque Terpſichorem odit facundà, & nuda ſenectus. Et poſt, Neque enim cantare ſub antro Pierio thyrſumve poteſt contingere ſua Paupertas, atque æris inops quo nocte dieque Corpus eget, ſatur eſt, cùm di-

Mulctralia. Cymbia.

dicit Horat. ohe. &c. *Omnem operam gregibus.*) Juve. Pectora noſtra duas non admittentia curas, Magnæ mentis opus. *Mapalia*) i. caſas & tuguria. *Sepe*) ſepimento, eſt ablativus à nominativo ſeps. *Nihil ſuper eſt oci*) pro ocii. Enumerat autem negocia paſtoralia, volens à conſimili etiam alia intelligi. *Tibi penula*) i. vestis exterior attrita. *Sylvæ implu.*) i. foliis ſpoliatæ. *Fert omnia vic.*) i. aufert, ſicut Maro, Omnia fert ætas, animum quoque. Victus autem, id eſt, neceſſitas edendi ut vivas, aut victus, id eſt, cibus quo vivas, *fert*) id eſt, abſumit, *Lenitium*) id eſt, lanam, *fœtusq́ mares*) id eſt arietes, & hœdos aculeatos reliquos. *Non vendimus agnas*) quia ad futuram propagationem recipiunt eas. *Lac paſcunt*) i. ſugunt & abſumunt dum paſcuntur. *Premitur nihil*) id eſt, non fit caſeus mollis. Maro, & preſſi copia lactis. *Hubera ſiccant*) ex Marone eſt, ut alia multa. Penula Victus. Lanitium.

Pœnitet ingenii, ſi quid mihi pœnitet artis, 18

Pœnitet & vitæ, poſtquam mihi nulla ſecundant
Ex tot ſideribus, quot ſunt in nocte ſerena.
Hactenus, ut noſti gratis cantavimus, ætas
Indiga pactorum, merces fuit: altera longè (egenos
Conditio ſenii, quod nunc ſubit, omnium
Reddit, & extinctis lucri ſpem viribus aufert.
Mox erit utendum partis, modò quærere tempus.
En formica brevis, ſed provida beſtia condit
In brumam nova farra cavis æſtate latebris,
Neve renaſcantur fruges ſecat ore ſepultas.
Syl. *Scire genethliacos fatalia ſidera dicunt,*
Hi ſub Mercurio vates, & ſub Jove reges
Magnatesque locant: iſtis dat Juppiter aurum
Atq; magiſtratus, dat Maia filius illis
Ingenium, linguam, citharas, & carminis artem.

Has

Hæc tua ſors, quid quæris opes? Deus omnia in omnes
Dividit, ut melius nobis videt eſſe futurũ.
Sorte tua contentus abi, ſineq́ cætera nobis.
Cand. *Sunt tibi divitiæ mihi carmina, quid petis ergo*
Carmen, & invadis partes, Sylvane, alienas?
Syl. *Non tibi ſurripio carmen, nec Apollinis arma,*
Sed dare dulciſonis aures concentibus opto.
Can. *Si gaudere meis igitur concentibus optas,*
Nos gaudere tuis opibus, Sylvane, decorum eſt.
Syl. *Ille meis opibus gaudet qui diligit, odit*
Invidus atque animo bona fert aliena moleſto.
Can. *Sic quoque tu noſtris abſens gaudero camœnis.*
Sat potes, hæc artis ſat ſint tibi gaudia noſtra.
Carmina ſunt auris convivia, caſeus oris.
Si cupis auditu, fac nos gaudere palato.
Hoc amor, hoc pietas, hoc vult: Deus omnia non dat

Omnibus, ut nemo ſibi ſit ſatis indigeatq́;
Alter ope alterius, quæ res conjungit in unum
Omne genus, Gallos, Mauros, Italos, & Iberos.

Pænitet ingenii.) Proſequitur Candidus quærelas ſuas. *Pænitet ingenii.*) i. habere ingenium ad carmina aptum. *ſi quidmihi*) ſcilicet eſt ingenii. *Multa ſecundant*) i. proſpera ſunt, ut ventus & fluctus ſecundus, id eſt, ſequens & à tergo veniens navigantibus. *Quot ſunt*) i. apparent. Non enim plura ſunt. *gratis*) id eſt, ſine mercede, ſed ætas, ſcilicet juvenilis. *Indiga*) id eſt, indigens paucorum: non enim ſubjecta eſt morbis, nec tanto eget munimento contra frigora. *Quod ſcilicet ſenium nunc ſubit*) i. ſubripit non animadvertentibus nobis. *Omnium egenos reddit*)* vidimus Juvenalem, Extinctis lucri ſpem viribus aufert. *Mox erit utendum partis*) id eſt, acquiſitis in juventa. *Nunc quærere*) pro quærendi, i. acquirendi *tempus*) ſubaudi, eſt. *En formica*) Salomon pro-

Indiga.

proverb. 6. Vade ad formicam, ô piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam, quæ cùm non habeat ducem nec præceptorem, nec principem, parat in æſtate cibum ſibi & congregat in meſſe quod comedat. Et 30. Formicæ populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſuum. Horat. 1. ſermo. Sicut parvula (nam exemplo eſt) magni formica laboris, Ore trahit quocunque poteſt, atque addit acervo. Quem ſtruit, haud ignara ac non incauta futuri. *In brumam*) id eſt, ad breviſſimum diem, ut eſt in ſolſtitio hyberno. Ordo eſt, *Condit*) id eſt, abſcondit *æſtate*, id eſt, per æſtatem cavis latebris farra nova. *Néve*) pro neque, & ne. *Renaſcantur*) id eſt, germinent. *Secatore*) id eſt, germen auferendo dirumpit. *fruges ſepultas*) i. abſconditas in terris. *Genethliacos*) i. de geneſi & nativitate judicantes, qui inſpecto nativitatis horoſcopo, futuram vitam prædicunt. *Hi*) ſcilicet genethliaci & mathematici, *locant ſub mercurio*) Formica. Bruma Condita. Néve. Genethliacos.

 i. ho-

i. hora naſcendi qua Mercurius dominatur. *Vates*) i. prophetas & poëtas, & omnes prudentes cautos, & ingenioſos. *Et ſub Jove reges magnateſque*) Unde ſecundum Homerum in Iliade, Honor autem ab Jove eſt. *Majæ filius*) i. Mercurius, *dat illis*) ſcilicet vatibus ſub ſe natis ingenium, & ita vult eos contentos eſſe debere ſua ſorte, dicens: Sorte tua contentus abi, *ſine*) i. derelinque, *cætera*) i divitias & opes *nobis*) id eſt, qui ingenium & carminis artem non habemus. *Quid petis ergo carmen?*) ſubtilis objectio. *Non tibi ſurripio carmen*) Callida quoque reſponſio. *Nec Apollinis arma*) citharam ſcilicet, cujus eſt inventor, ac cætera inſtrumenta muſica: quia in medio reſidens complectitur omnia Phœbus, eſt enim princeps muſicorum. Horatius, Lyræ ſolers & cantor Apollo. Unde ſecundum Plinium, heroicum carmen oraculis Apollinis debemus, Et ideo Auguſtus illi ædem conſecravit, ad quam carmina Phœbo digna ferantur,

tur, de qua Perſius: Ad ſacra vatum carmen affero noſtrum. Juv. Muſarum & Apollinis æde relicta, &c. *Si gaudere.*) Rurſus acris objectio & ſubtilior purgatio, ſed ſubtiliſſima rurſum rejectio. *Carmina ſunt auris convivia, caſeus oris.*) Pulchrum & proverbiale id eſt. *Quæ res conjungit in unum.*) Id verè dicit, nam propter egeſtatem & mutua auxilia ſunt inter varias nationes commercia. *Iberos*) id eſt, Hiſpanos.

Sidera jungamus, facito mihi Juppiter adſit,
Et tibi Mercurius noſter dabit omnia, faxo,
Pileolum, virgam, citharas, nondum Herculis, alas,
Syl. *Vana ſupervacuis inculcas plurima verbis.*
Can. *Vana inquis quæ damna tuis inferre videntur*
Divitiis, ſi vis noſtras audire camænas,
Erue ſopitam de ſollicitudine mentem.
Vult hilares animos, tranquillaque pectora carmen.

Torpeo, ut eſuriem patiens & frigora milvus.
Jam dudum ſquarroſa cutis, ſitis occupat ora.
Nec pecus in ſtabulis, nec in agro farra, nec aurum
In loculis, & vis poſitis me vivere curis.
Non facit ad noſtros talis medicina dolores.
Fac alacrem, tege, paſce, gravi ſuccurre ſenectæ,
Invenies promptum verſu, & cantare paratum,
Plena domus curas abigit, cellaria plena,
Plena penus, pleniq; cadi, plenaq; lagena,
Horrea plena, greges læti, gravis ære crumena,
Tunc juvat hybernos noctu vigilare decembres
Ante focũ, & cineri ludos inarare bacillo,
Torrere, & tepidis toſtas operire favillis
Caſtaneas, plenoque ſitim reſtinguere vitro,
Fabellasq; inter netas trivêre puellas.
Tityrus (ut fama eſt) ſub Mecœnate vetuſto
Rura, boves & agros, & martia bella canebat
Al-

Altius, & magno pulſabat ſidera cantu.
Eloquiū fortuna dabat, nos debile vulgus,
Pannoſos, macie affectos, farragine paſtos
Aonia fugiunt muſa, contemnit Apollo.

Sidera jungamus) i. Jovem cum Mercurio .i. communica mihi dona Jovis, & communicabo tecum dona Mercurii. *Faxo*) id eſt, faciam, Faxo. *ut Mercurius noſter*) i. poëtarum pater, & ingenii largitor, *det tibi pileolum*) i. galerum, qui Mercurio aſſignatur, quod ſemper ferè radiis ſolaribus quaſi galero tectus ſit. Pileolum. *Virgam*) i. caduceum: unde Maro Æneid. 4. Tum virgam capit, hac animas ille evocat orco Pallentes, alias ſub triſtia tartara mittit, Dat ſomnos adimitque, & lumina morte reſignat. Illa fretus agit ventos, & turbida tranat Nubila. Id autem ex ultimo Iliados ſumptum videtur, qui locus ſic verſus eſt: Tum virgam capit, hac oculos Deus excitat ipſe, Hac dulces ſvadet ſomnos, & lumina claudit. Macrobius lib. I. Satur. ſcribit caduceum duobus draconibus ornatum fuiſſe, ma-

re & fœmina, in nodum obligatis invicem parte media voluminis ſui. Unde Martial, libro 7. Cyllenes cælique decus, facunde miniſter, Aurea cui torto virga dracone viret. *Citharas*) quia tetrachordum invenit, id eſt, quatuor chordarum, cùm Apollo. 7. chordarum inveniſſet. Unde Horat. lib. I. carm. Curvæ lyræque parentem. *Nodum Herculis*) i. inextricabilem, qualem Hercules invenit, qui nec principium nec exitum habere videbatur, qui tamen diſſoluerit dives erat: hunc in caduceo jam ex draconibus conſertum diximus. Alii Herculanum nodum dicunt, non ad Hercule inventum, ſed à Mercurio: verùm ab Hercule diſſolutum, non quidem arte ſed vi, quod & Alexandrum Magnum feciſſe dicunt. Uterque tamen, & Mercurius mercium ac mercatorum deus, & Hercules, divitias quibus favent conferre dicuntur: unde Horatius, Dives amico Hercule & Perſi. O ſi ſub raſtro crepet argenti mihi ſeria de-

Cithara. Nodus Herculis.

dextro, Hercule. Antiquitas enim (ut ſcribit Diodorus) fabulata eſt Herculem dixiſſe, poſtquam ad deos translatus erat, qui ſibi decimam bonorum dicarent, vitam felicem victuros, quod Lucullus ditiſſimus & alii Romanorum plurimi fecerunt, uſque adeò ut ex decimis illi templum egregium trans Tyberim ædificârint. Per nodum ergo intelligam difficultatem acquirendarum quas uterque confert, Mercurius quidem ut framento & ingenio cauto: Hercules vi, qua aurea mala abſtulit. *Alas*) quibus à diis ornatus mittitur, ut Æneid. 4. Hic primum paribus nitens Cyllenius alis, Conſtitit, &c. *Vult hilares animos*) Unde Ovidius, Carmina proveniunt animo deducta ſereno. *Squarroſa cutis*) Squarroſi dicuntur, quorum cutis exurgit ob aſſiduam illuviem. Lucilius, Verorum ac rapidum ſquarroſá inincondita roſtra. *Promptum verſu*) i. ad verſum, videri poteſt dativus antiqvus. *Plena domus*) ſcilicet di-

Lucullus.

Squarroſi.

divitiarum, *curas abigit*) quod tamen multis contrà evenit. Nam ut dicit Juvenal. Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit. *Horrea plena*) legam melius hordea plena. *Greges læti*) i. pingues, qui lætitiam adferunt dominis, aut benè curati, & ita reverà læti. *gravis*
Crumena. *ære crumena*) i. marſupium, ut quidam dicunt, *ære*) pecunia, quia
ærarii. ærea primum fuit: unde ærarium, quem fiſcum nunc appellant. *Ludos inarare*) id ſecuri faciunt ruſtici, divinare facientes quem ſulcum
Bacillū tetigerint. *Bacillo*) parvo baculo, & dicitur in nominativo hoc bacillum.
Farrago. *Tityrus*) i. Virgilius. *Farragine*) pulmentario ex farre facto. *Aoniæ*)
Aoniæ. quæ in Phocidis montibus, quos Aones olim inhabitaverunt, frequentes ſunt.

92) Syl. *Si ſperata mihi dederit fortuna quod opto,*
Candide, præſenti te ſollicitudine ſolvā.
Can. *O utinam, Sylvane, foret tibi tanta voluntas,*
Quanta eſt hac etiam tibi tempeſtate facultas,

Non

Non ego divitias Coſmi, non Serica poſco
Pallia, non tyrias chlamydes, non prandia regum,
Non patinam Æſopi famoſam, clypeumve Minervæ,
Nil opus eſt regis laribus, cui ferrea nomen
Tradidit, aut, ſi mens non fallitur, ænea barba. (*Umbro,*
Hæc me jam pridem memini didiciſſe ſub
Poſtulo veſtitum, peto victum ſub lare parvo,
Certior iſtud opis toti non defore vitæ.
Sint mihi Pythagoræ menſæ, Codrique ſuppellex.
Sæpè alios, qui ſpem dederint, invenimus ore (*uni.*
Magnificos, ſed re modicos, tibi fidimus
Tu mihi ſi fueris mendax, præciditur omnis
Spes, ut ſolſtitio fiam Philomena reverſo,
Mutus & elingvis, ſuſpendere poſtibus arma
Tempus erit, clauſoque abigi ſpectacula circo.

Si ſperata, &c.) Graphicè oſtendit quod Ovidius dicit, quia pollicitis dives quilibet eſſe poteſt. Non ego

ego divitias *Coſmi*,) Alii Coſmæ legunt illius Florentini ditiſſimi, ſed & Coſmi multi fuerunt divites, congruumq́; eſt divitibus nomen; nam κόσμος dicitur ornamentum & mundus, κοσμέω idem eſt quod orno, unde & Latini mundum pro ornamento accipiunt, dicentes mundum muliebrem, quæcunque ad mulieris ornatum faciunt. *Non Serica poſco pallia.*) Seres populi ſunt circa Indiam, apud quos ſunt arbores lanigeræ ſine vermibus, quarum frondium canitiem depectunt aqua perfuſa: ex quo vellere veſtimenta conficiuntur, quæ ſerica appellantur, ut auctor eſt Plinius: unde & Maro, Velleraque ut foliis depectunt tenuiá Seres. Errat autē Servius qui Serica à bombycibus confici vult, cùm combyces non apud Seres, ſed in Arabia & Inſula Co. peculiariter proveniant. Qui quidem bombyces vermiculi ſunt, telas ſive aranearum modo texunt, ad veſtem luxumque fœminarum, quæ bombycina appellantur.

Sericæ. Seres. Bombyces.

tur. Juvena. Quarum delicias pannus bomycinus urit. *Non tyrias chlamydes)* i. veſtes ex purpura dibapha, id eſt, bis tincta, ut apud Tyrum fiebat: & idcirco in magno erat precio. *Non prandia regum)* i. prædivitum. Perſius, In luxum & prandia regum. *Non patinam Aeſopi)* i. qualem procuravit Æſopus, non fabulator ille Phrygius, ſed Romanus hiſtrio, qui filiis ex quæſtu hiſtrionico ducentos ſeſtertiûm reliquit, quas opes filii abſumpſerunt: unde Hora. 2. ſerm. Filius Æſopi detractum ex aure Metellæ, Scilicet ut decies ſolidum exorberet aceto Diluit inſignem baccam, id eſt, margaritam ſeu unionem precio decies ſeſtertiorum, aceto liquefecit & abſorpſit. Et ita filius hic notaretur, qui etiam Æſopus dici potuit: literæ omnes diffamant patinam Æſopi, unde & Beroaldus, Jam patina Æſopi, cedat, jam luxus apici, Et Ptolomæorum prodiga luxuries. *Clypeumvè Minervæ)* id eſt, quanti æſtimata eſt ægis

Bombycina

Æſopi patina.

in

in pectore minervæ, quæ prudentiam denotat, qua pectora ſapientium muniuntur. *Nil opus eſt regi laribus)* i. domibus aut ædibus. *cu ferrea, &c)* Quidam Pyrrhum intelligerent, qui (ut Servius tradit) cùm à patre vocaretur Neoptolemus, poſteà dictus eſt Pyrrhus, à colore pilorum, quia ſubrufus erat: ego autem intelligo de Nerone aut majoribus ejus, qui æneam dicti ſunt habere barbam, atque ænobarbi vocati. De qua re ſic dicit Sipontinus: Ænobarbus, hoc eſt, rutilam & quaſi æneam barbam habens, fuit cognomen Domitiorum, ex qua familia Nero fuit. Auctorem autem originis pariterque cognominis habuerunt L. Domitium, cui jure quondam revertenti, juvenes gemini anguſtiore forma apparuerunt, juſſeruntque nunciare ſenatui ac populo Romano victoriam, de qua adhuc incertum erat, atque in fidem majeſtatis adeò permulſiſſe malas, ut è nigro rutilum ærique aſſimilẽ capillum redderent.

Pyrrhus

Ænobarbus

Quod

Quod inſigne manſit & in poſteris ejus, ac magna pars rutila barba fuerunt: unde Cneum Domitium Neronis atavum, qui in tribunatu ſuo pontificibus offenſior fuerat, quòd alium quàm ſe in patris ſui locum cooptaſſent, jus ſacerdotum ſurrogandorum à collegiis ad populum tranſtulerant, ac in conſulatu Allobrogibus Alverniſque ſuperatis elaphanto vectus fuerat, turba militum quaſi inter ſolennia ſacrificii proſequente. Lucius Craſſus orator dixit non eſſe mirandum quod æneam barbam haberet, cui os ferreum, cor plumbeum eſſet. hæc ille. Quia ergo Neronem conſtat palatium ſumptuoſiſſimum extruxiſſe, eſtque de Ænobarborum familia, de illo intelligendum putem: unde dicit Svetonius in ejus vita, quòd non alia re damnoſior quàm in ædificando fuit. Nam domum à Palatio Exquilias uſque fecit, quam primò tranſitoriam, mox in incendio abſumptam reſtitutamque, auream nominavit, de cujus

 ſpa-

[illegible]

Vult enim, memini, cum præſenti conſtruendum; ſed Valla contrà ſentit in Rauden. unde & Perſius, Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſo memini. *ſub Umbra*) de quo prius dictum eſt. Id autem addit ne contra decorum peritior haberetur paſtor, aut ut præceptori ſuo non ingratus ſit, quem neſcio an Sipontinum dicam, à quo plurima ſumpſiſſe videtur. *Sint mihi Pythagoræ menſæ*) qui carnibus abſtinuit, & ventri indulſit non omne legumen, quia etiam fabis abſtinuit, ſed herbis veſcebatur creſcentibus in hortis, unde epulum poſſis centum dare Pythagoreis. *Codrique ſupellex*) pauperis poëtæ ac philoſophi, de quo Juvenalis ſatyr 3. Lectus erat Codro pocula minor urceoli ſex, Ornamentum abaci, nec non & parvulus infra Cantharus, & recubans ſub eodem marmore Chiron. Jamque vetus Græcos ſervabat ciſta libellos, Et divina opici rodebant carmina mures. Nil habuit Codrus (quis enim negat?) & tamen illud

Pythagoras.

Codrus.

illud, Perdidit infelix totum nil: hæc ille. *Ore.)* i. pollicitationibus. magnificos, *ſed rò)* i. exhibitione pollicitorum modicos. *Tibi fidimus)* i. confidimus. ego fiam philomena reverſo ſolſtitio, quia mutus & elinguis, id eſt, nihil canam ſicut nec philomena, quæ in Vere præcipuè canit. *Suſpendere poſtibus arma tempus erit.)* Arma, i. fiſtulam & plectra & cætera inſtrumenta muſicalia: alludit tamen ad arma pugilum, qui ad poſtem Herculis figebant arma ſua, quando eſſent emeriti aut amplius exercere nollent: ſicut & cæterorum officiorum diis ſua, quicunque amplius uti nollent, ſuſpendebant arma. Et *tempus erit abigi ſpectacula)* i. ſpectatores. *circo)* id eſt, theatro clauſo.

Arma.

Circus.

Syl. *Candide, vidiſti Romam, ſanctiq; ſenatus*
Pontifices? ubi tot vates, ubi copia rerū
Tantarū, facilè eſt illis diteſcere campis.
Can. *Deciperis, me velle putans diteſcere veſci,*
Et lupus omne animal crudis exiſtimat (eſcis,
Tuq;

Tuq; putas alios; quo tu pede, claudere paſſum.
Non ego ditari cupio, ſed vivere parvo,
Fac habeam tenuē ſine ſollicitudine victū
Hoc contentus eam. Romana palatia vidi,
Sed quid Roma putas mihi proderit, ô Sylvane?
Occidit Auguſtus, nunquam rediturus ab orco.
Si quid Roma dabit, nugas dabit, accipit aurùm,
Verba dat. heu Romæ nunc ſola pecunia regnat.
Exilium virtus patitur, ſperare jubemur
Undiq; & in toto vates ſpe paſcitur orbe,
Syl. *Dic pugnas, dic geſta virûm, dic prælia regum.*
Vertere ad hos qui ſceptra tenent qui regna gubernant,
Invenies qui te de ſordibus eruat iſtis.
Can. *Inveniam qui me derideat & ſubſannet.*
Tempeſtate iſta reverentia tanta poëſi,
Quanta lupanari, quid me, Sylvane, laceſſis?
Syl. *Non decet obſcœnis vatem proferre verbis.*
Can. *Non poſſum non vera loqui, ſi vera taceri*

M 3 *For-*

Fortè velis, levibus me parce laceſſere dictis.
Utile conſilium præſtare, laceſſere non eſt.
Candide, vidiſti Romam?) Diſertè deſcribit morem avarorum, qui ne juvent, alió mittunt opem implorantes. *Sanctique ſenatus Pontifices)* i. cardinales, ſicut canitur, Clare ſenatus apoſtolorum, quem cardinales repræſentant. *Facile eſt illis diteſcere campis)* Ubi ſcilicet tot divites ſunt. *Deciperis, me velle putans diteſcere.)* Non enim quæro diteſcere, ſed victum & veſtitum quibus contentus quis ſit. *veſci)* Ordo eſt, *Et lupus exiſtimat)* i. cenſit & judicat, *omne animal veſci crudis)* i. incoctis, *eſcis)* ſcilicet carnibus quibus ille ipſe veſcitur. *Tuq;)* id eſt, & tu *putas alios claudere paſſum)* id eſt ingredi eo pede *qua tu)* id eſt, moveri ea affectione qua tu: per pedes enim ſæpe intelliguntur affectiones; hoc eſt, quia tu cupis diteſcere, cenſes omnes id cupere. *Tenuem ſine ſollicitudine victum.)* Non ergo affluentiam petit, ſed ſecuritatem, quam

quam tamen Salvator ſine ſollicitudine à ſe ſperandam docet: vetans ne ſollicitì ſimus quid bibamus & comedamus. *O Sylvane.*) Spondacius verſus non ineptus, quia languorem animi loquentis & pondus rerum habet. *Auguſtus*) id eſt, beneficus in poëtas, Virgilium, Horatium, Tuccam, Varum, cæteroſq; principes. *Nugas*) pollicitationes inanes. *Sola pecunia regnat.*) Horat. Et genus & formam regina pecunia donat. Ovid. Dat cenſus honores, Cenſus amicitias, pauper ubiq; jacet. Juvenal. Quantum quisque ſua nummorum ſervat in arca, Tantum habet & fidei. Et rurſus Horat. Hos ſolos ajunt ſapere & bene vivere, quorum Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis. Et iterum Juvenal. de Romanis loquens, Quandoquidem inter nos ſanctiſſima divitiarum Majeſtas, etſi funeſta pecunia templo Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras, Vt colitur pax atque fides, &c. *Exilium virtus patitur*) idem Juvenalis,

Auguſtus.

Nugæ.

Pecuniæ.

lis, Aude aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum; Si vis eſſe aliquid, probitas laudatur & alget. Criminibus debetur honos; &c. *Vates ſpe paſcimur omnes)* quia nihil recipimus. *Dic pugnas dic geſta virûm)* Aliud ſubterfugium avari. *Vertere* Imperative a vertor. i. ſis converſus, & verte te *ad hos*, i. ad eos *qui tenent ſceptra)* i. ad reges; *& ſubſannet)* Item ſpondacius verſus conſimili ratione conpoſitus. *Quam a lupanari)* id eſt proſtibulo aut proſtitutis. Lupas vocabant olim proſtitutas, unde & proſtibula lupunaria: hinc fictum volunt Romulum à lupa nutritum. *Non decet)* per alium ſe caſtigat. *levibus dictis)* id eſt, non parvis aut modicis, ſed vanis aut contumelioſis, ſicut mulieres leves quibus proſtituta eſt pudicitia: dicuntur & mores leves qui inconſtantes. *Me parce laceſſere)* parce, id eſt, abſtine, ut Æneid. I. Parce metu Cytherea.

136) Can. *Conſilii locuples ego, ſed pauperrimus auri,*

Qui

Qui pugnas, qui geſta virûm, qui prælia regum
(poſſit
Dicet inops vates, cui nec quo fiſtula
Aptius incidi, fieriq́; foramina culter.
Aſpice ut excusſis laxata manubria clavis,
Ut dentata acies, veteriq́; ſimillima ſerra.
Hoc leve, ſed menſa grave & intolerabile damnum,
Utile conſilium firmat, ſed inutile mentē
Frangit, & extenuat vires, animúmque retundit.
Magnates dare parva pudet, dare magna recuſant.
Adde quod & noſtri curant ita carmina reges,
Ut frondes aquilo, mare libs, vineta pruinæ.
Ipſi ad delicias reges & ad ocia verſi,
Quod celebrant, laudari, optant, hinc carmina manant
Perdita de ſtudio Veneris, de ſcurrilitate,
De ganea, de ſegnitie, de infamibus actis,
Quæ caſtum capitale nefas celebrare poëtam,
Conſilii locuples ego ſed pauperrimus auri) Horatius etiam genitivo con-

 ſtru-

ſtruxit, dicens: Horum ſemper ego optarem pauperrimus eſſe bonorum. *Qui*) i. quomodo, aut quo, i. quare dicet inops vates pugnas, &c. cui nec ſcilicet ē culter quo fiſtula poſſit aptius incidi, & quo foramina ſcilicet poſſint fieri. *Aſpice* Manubria. *ut manubria*) ſcilicet cultrorum, id eſt, capuli quibus capiuntur, & tenentur in manibus; ſcilicet ſint Laxata. *laxata*) i. laxa & diſſoluta, *clavis*) i. claviculis quibus compinguntur, *excuſſis*) hoc dicens oſtendit cultrum ſuum. *Et aſpice ut*) i. qualiter, *acies*) ſcilicet cultri, i. acuta ejus pars, *ſit dentata*) i. in morem ſerræ in dentes effracta: unde addit, veterique ſimillima ſerræ, quam Dædalum inveniſſe quidam volunt, ad ſimilitudinem maxillæ ſerpentinæ. *Hoc damnum*) ſcilicet de juramentis & veſtitu, *eſt leve*) i. tolerabile, *ſed menſæ*) i. victus, eſt grave & intolerabile. *Magnates dare parva pudet.*) quia ut dicit Horat. Magnos magna decent. Sed hoc vaframento ſcimus nonnullos uſos, dicentes petentibus magna

gna indignos eſſe qui magna recipiant: & exiguum quiddam orantibus, ſe non decere tam exigua munera conferre. *Vt frondes aquilo)* qui eas nihili facit, *ut libs)* ventus libycus, *curat mare)* in quod ſæpè ſævit, *& ut pruina)* i. ros congelatus, aut gelu matutinum, curant *vineta)* i. vites, quod etiam nihil eſt, quia etiam congelantur. *Ipſi ad delicias)* Ordo eſt, Ipſi reges. i. prœpotentes, *verſi ad delicias)* i. delectationes & illecebras carnis, *& ad ocia)* id eſt, deſidiam, optant laudari *quod celebrant)* id eſt, oblectamenta ſua, *ſtudio Veneris)* id eſt, amoribus impudicis. *de ſcurrilitate* id eſt, inhoneſta dicacitate, *de ganea)* i. caupona & guloſitate, *de ſegnitie)* i. deſidia. Dicuntur enim ſegnes ſeorſum ab igne qui activiſſimus eſt, tepidi & ignavi. *De infamibus actu)* i. privatis, cùm geſta ſint ferè publica. Melius autem (auctore Valla) acta quã actus in hac ſignificatione dicimus, Quæ caſtum capitale nefas celebrare poëtam. Idem ſanctè & Catholicè ſentit in opus-

Libs.

Ganea

Segnes

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quæ expreſſa eſt Catulliana ſententia: nam caſtum eſſe decet pium Poetam ipſum, verſiculos nihil neceſſe eſt, qui tum denique habent ſalem & leporem ſi ſint molliculi ac parum pudici. Cui tamen [illegible] [illegible] [illegible] ferunt, unde ad Voconium Poetam Adrianus imperator: Laſcivus verſu, mente pudicus eras. & Ovidius de ſe, Crede mihi, mores diſtant a carmine noſtro, Vita verecunda eſt, muſa jocoſa. Et Marti. Laſciva eſt nobis pagina vita proba.

At qui dura manu geſſerunt bella potenti,
Fortiter utentes ferro, non molliter auro,
Dilexêre graves muſas, heroica facta,
Qui faciunt reges, heroica carmina laudant.
Ut ceſſêre viri fortes & maſcula virtus,
Dicendū altiloqui nihil invenêre poëta,
Occidit ingenium vatûm, ruit alta poëſis:
At ſi fortè aliquis regum gerit aſpera bella,
Et decus armorum ſtudiis belloq; paravit,

Nil

Nil genus externum, venturaque ſecula curat.
Laude ſua gentis ſatur & præſentibus annis
Barbarus eſt, neque carmen amat, vel avarus in auro
Mergitur, atque Midæ curis flagrantibus ardet.
Eſt & apud reges rudis, invida, ruſtica turba,
Mimus, adulator, leno, aſſentator, adulter,
Hiſtrio, ſcurra, quibus virtus odioſa poëtas
Mille modis abigunt, ut quando cadavera corvi
Invenêre, fugant alias volucresque ferasque.

At qui dura &c.) At particula adverſativa locum habet ubi contraria nectimus jam dictis, ut dictum de Ænea in fine tertii, factoque hic fine quievit: ſubdit de Didone in principio quarti, At regina gravi jamdudum ſaucia cura. Pulchrè ornat carmen Epithetis, quæ ſic conſtruuntur: At qui geſſerunt potenti manu dura bella fortiter, &c. dilexêre graves muſas reges, qui faciunt heroica facta, laudant heroica car-

Ut. carmina. *Ut)* id eſt, poſtquam, *viri fortes ceſsère)* id eſt, è medio ſublati ſunt, quia fortes cedere neſciunt. *Et maſcula)* id eſt, virilis virtus. *At ſi forte)* Bene occurrit argumento quod jam cuivis in promptu eſt. Nam ſi heroica gerentes, heroicis gaudent carminibus, quæras cur ad illos non abeat, illoſque canat Candidus: ad quod reſpondet raros quidem eſſe qui heroicè vivant, & ſi qui ſint, eos non habere curam de æterno no-

Midas. mine. *Midæ curis)* id eſt, à avaritia, qua ductus petiit à diis, ut quidquid contingeret, aurum fieret: quo impetrato, inedia abſumptus eſt, nam & cibus & potus in aurum verſus eſt. *Eſt & apud reges*, &c. Alia cauſſa cur apud reges non ſit bonis Poëtis locus, quia illic ſunt literarum & probitatis hoſtes, utpote rudis & ruſtica turba, cùm Poëtę ſint pauci urbani & eruditi. *Mimus)* id eſt, geſtu corporis morum imitator, cùm Poëta gravis rem more philoſophorum ſeverè narret. *Adulator)* cùm poëta ſit ſeverus. *Leno)* cùm verus

Po-

Poëta ſit turpitudinis omnis hoſtis & expulſor. *Aſſentator)* cum poëta ſit virtutis laudator. *Adulter)* cùm nihil muſis ſit magis contrarium, quàm adulterium : nam quæcunque Poëſis aptantur caſta ſunt ; ut Pierides, Minerva, Daphne, fontes. *Hiſtrio)* cùm poëta ſuæ dignitati conſulat: quibus ſcilicet omnibus virtus odioſa. *Poëtas mille modis abigunt ;* quaſi à præda inventa, ut quando cadavera corvi invenêre. Aptior eſſet ſimilitudo ſi honeſti à rebus honeſtis abigantur per inhoneſtos, ut apes à floribus per araneas.

Sunt etiam vates quidam ſine lege petulci,
(audent,
Qui ſine lege alii, ſine præceptoribus
Quidquid amant reges, & amanti infamia ſolùm
Scribere, nam vates etiam dementia vexat.
Hi ſe neſcio qua mentis levitate poëtas
Eſſe volunt, poſtquam trivialibus ora cicutis
(jactant,
Applicuêre, ſibi applaudunt, ſua carmina

In-

Inſulſi, illepidi, indociles, improvidi, inepti,
Qui ſolet his vacuas præbere ambagibus aures,
Id vitium commune putat, doctiſq; reſiſtit
Vatibus à vero indoctus diſcernere falſum.
Syl. *Candide, per ſuperos, per olympica numina juro.*
Me tibi (ſi venti veniãt ad vela ſecundi)
Laturum auxilium, meliora in tempora vive,
Nec pauliſper adhuc metũ ſperare recuſa.
Can. *ſi mihi ſic optas, tibi ſit, Sylvane, quod optas.*
Syl. *Opto equidem, dictumque fides non ſera ſequetur.*
Can. *Vade malis avibus, nunquam rediturus avare,*
Et facias ſubitò, quidquid tractaveris, aurum
More Mida, quando virtus tibi vilior auro.

Sunt etiam vates.) Docet tertiam cauſſã cur poëtis non ſit apud reges locus, quæ eſt, quia multi verſiculorum ineptorum factores, & turpis

piſ vitæ homunciones, ſacrum poëtarum nomen indigniſſimè ſibi uſurpant: quod ægerrimè patitur Horatius dicens in arte, Deſcriptas ſervare vices operumque colores, Cur ego, ſi nequeo ignoroque poëta ſalutor? *Petulci*) i. petulantes, audentes quæ non poſſunt. *Nam vates etiam dementia vexat*) non equidem graves, ſed leves & futiles. *Trivialibus ora cicutis*) Cicuta eſt herba fiſtuloſa, qua paſtores canere ſolebant. Maro, Eſt mihi diſparibus ſeptem compacta cicutis Fiſtula. Idem, Non tu in triviis indoctè ſolebas Stridenti miſerum ſtipula diſperdere carmen. Vnde trivialia dicuntur exodia, id eſt, ruſtica carmina, quæ in compitis ab indocta ruſticorum pube in compitalibus & ambarvalibus cantari ſolebant. *Sibi applaudunt*) ſibi placentes, *ſua carmina jactant*) exiſtentes inſulſi, i. ſine ſalibus. *ſermonis illepidi* i. ſine lepore ac venuſtate ſermonis. *Indociles*) quia diſcere nolunt, & ita incorrigibiles. *Improvidi*) quia non videntes

Petulci
Trivialis.
Cicuta.

ſe ad interitum tendere, & alios ducere. *Inepti)* id eſt, amuſi, & ab omni aptitudine tum verborum, tum factorum abhorrentes. *Ambagibus)* id eſt, verborum inculcationibus, cum artem veram non habeant. *Id vitium commune putat)* & ita rejicit bonos propter malos. *à vero indoctus)* id eſt, neſciens diſcernere falſum. *Candide per ſuperos)* Videns Sylvanus Candidum virtutis amatorem, verumque Poetam, pollicetur operam cum juramento, nihil tamen confert in eum. *Per*

Olympica. *olympica)* i. per cæleſtia, nam proverbiale id eſt, ſi res proſpere mihi ſuccedant, & eveniant mihi quæ opto. *Meliora in tempora vivo)* Virgil. Æneid. 1. Durate & voſmet rebus ſervate ſecundis. *Paulisper)* per

Fides. paululum temporis. *Fides non ſera)* id eſt non tarde faciens quod dixi. Nam fides videtur, Auctore Cicerone, dicta, eò quod fiat dictum, ſive quod dictum & conventum eſt. Candidus autem non contentus pollicitationibus, imprecatur in

ab-

abeuntem omnia mala, dicens: *Vade malis avibus)* id eſt, malo auſpicio, quaſi dicat in rem malam. *nunquam rediturus avare)* hoc autem videtur dicere in abſentem quaſi obmurmurando, poſtquam ſe nihil recepturum ſperavit. Et facias ſubitò, quidquid tractaveris, aurum *More Midæ)* de quo jam diximus. *Quando)* id eſt, quando quidem, *virtus tibi vilior auro)* ſcilicet eſt, cùm tamen Horatius in epiſtolis contradicat, Vilius argentum eſt auro, virtutibus aurum.

ECLOGA VI.

De Civium & Ruſticorum Diſceptatione inſcripta.

CORNIX.

Colloquutores.

CORNIX & FULICA.

Ningit hyems, ningit boreas, à culmine pendet
Stiria, depoſitis bobus requieſcit arator,

Dormit hiemus, clauſus paſtor tunicatus
ovili.
Ceſſat iners, ſedet ante focum fumoſa
Neæra, *(æſtas*
Atq; Polenta coquit. Prius intolerabilis
Nunc laudatur, hyems æſtate laudata mo-
leſta
Diſplicet, optatum damnat præſentia
frigus.

Ful. *Omne bonum præſens minus eſt,*
ſperata videntur
Magna, velut majus reddit diſtantia
lumen.

Cor. *Delitias habet omne ſuas, & gau-*
dia tempus.
Aſpice ut impexi, triteque in veſte ligati,
Cæde ſuum pueri exultant, inflatur in
utrem
Immiſſis veſica fabis, ſonat & micat,
acta
Nunc pede, nunc cubito, ſtricto nunc
obvia pugno.
Si cadit, attollunt, curſu labor atque re-
curſu *(vincit.*
Brumam abigit glaciale gelu pila ruſtica
Nos tamen hic melius tepido ſub ſtramine
foci

Trans-

Tranſigimus tempus, dum lac coit igne recoctum.

Ful. *Pauperiem declarat hyems: improvida certè*
Turba ſumus juvenes, ſecuri æſtate vagamur
Immemores hyemis, noſtrum æs tibicinis omne eſt.
Ut redit è Scythia boreas, nidosq́ volucrum
Frondibus oſtendit nudata cadentibus arbor,
Frigemus nudi ſcapulas, dorſum, ilia, plantas,
Stultitiam declarat hyems, ſapientius urbes
Congeriem nummûm accumulant, & ad ilia vulpes.
Melotasque trahunt, maculoſaq́ tergora lyncis.

Ningit hyems. Contentio eſt inter Cornicem paſtorem qui partes ruſticorum agit, & Fulicam qui urbanorum, de præſtantia fortunæ utrorumq́ occaſione, cujus multa quaſi ſatyricè dicuntur in mores potius civium quàm ruſticorum.

Videntur autem tam CORNIX quàm FULICA paſtorum nomina: uterque enim ſe ruſticum profitetur, & maſculino genere nominat. *Hyems*) id eſt tempeſtas pluvioſa & nivoſa. *Boreas*) ventus frigidus à ſeptentrionali plaga, quæ frigida eſt, flans. *Mugit*) mugitum imitatur flatu alto. *Stiria*) id eſt, glacies concreta. *A culmine*) à tecto. *Dormit humus*) ſopitur nive & non exercetur. *Paſtor tunicatus*) quia otioſus: unde dictum eſt à Poëta, Nudus ara, ſere nudus hyems ignava colonis.

Neæra. *Neæra*) conjunx ruſtica. *fumoſa*) quia ferè ligna viridia aut malè ſicca inurunt. *Atque polenta coquit*) Ovidius, Quod coxerat antè

Polenta. polenta: reperitur tamen & fœmininum, cum hoc ſolum inter latina primæ declinationis reperiatur neutrũ *Omne bonum præſens minus eſt*) i. minoris æſtimatur; quia nemo contentus ſua ſorte. Vnde Horatius in principio Sermo. Qui fit Mecenas ut nemo, quam ſibi ſortem ſeu ratio dederit, ſeu ſors objecerit

illa

illa Contentus vivat, laudet diverſa ſequentes? Veruntamen id contra uſum venit, ubi minime opus, quia bona terrena eò quòd præſentia ſunt, plus nos delectant, quam cæleſtia quæ futura ſperantur. *Aſpice ut impexi*) Docet exemplis non rerum ſed animorum eſſe diſcrimen, nam pueri nudi etiam in hyeme oblectantur variis. *ut cæde ſuum*) id eſt, porcorum, ut veſicam habeant, cujus agitatione brumale frigus ſuperant, & ruſtici pilam magnam vento inflatam manibus pedibusq́; agitantes glaciale gelu non curant. *Pauperiem declarat hyems*) id eſt, paupertatem: eſt tamen interdum damnum, ut ſi quadrupes pauperiem feciſſe dicatur. *Nos juvenes ſumus turba improvida*) quia ſecuri æſtate vagamur. *Noſtrum æs*) i. pecunia noſtra, *eſt tibicinis*) ſcilicet canentis ad choream inſtituendam. *Congeriem numinûm*) id eſt, nummorum per ſyncopam. *& ad illa*) ſcilicet fovenda & cooperienda *trahunt*) id eſt, contrahunt. *vulpes*) id eſt, pelles vul-

vulpinas, & μηλωτὰς id eſt, pelles ovinas, græcum eſt, cætera nota ſunt.

28) Cor. *Deſipiunt omnes, nec nos in crimine ſoli,*
Immò ipſos vexat gravior dementia cives:
Verùm illis mater, nobis fortuna noverca.
Nos premit infelix ſors: eſt dementia, fac ſim
Fortunatus, ero locuples, ero primus in urbe,
Audiar, aſſurgent omnes, me vertice nudo (omnis
Vulgus adorabit: me plebs, me conſulet
Turba, magiſtratus etiam, populusque patresque,
Ful. *O Cornix Cornix, non eſt fortuna, ſed ipſe,*
Quo ſapiunt homines, animus, fortuna potentem
Non facit, immò deus, cauſſam recitabit Amyntas,
Cor. *Eſt fortuna deus, ſed quid recitârit Amyntas*
Dic precor, in cauſſis erat ingenioſus & acer.

Am-

Antè tamen paulum pecus & præſepia viſe.
Vade, redi, calor eſt poſt frigora dulcior, ſito.
Ful. *Attingit vix alta genu, vix tecta reſiſtunt*
Tanto oneri, ſublimis apex in vertice furni
Pyramidem fecit, metaq; aſſurgit acutâ.
Cor. *Da pecori cordum, ſtipulisq; foramina claude*
Si paries hiat, & rediens lætamine muni
Limina, nulla gregi gravior quàm frigora peſtis.
Jámne ades? ob quænam hæc ſolito properantia major?
Ful. *Sollicitum me reddit hyems in frigore & igni,*
Maxima ſtrenuitas fœno recubare calenti,
Abſcondiq; cavo accubitu poſt frigora dulce eſt.
Cor. *Incipe, & enarra diſcrimina ruris & urbis.*

Deſipiunt omnes) id graphicè docet Horatius. 2. Serm. nec mirum, quia ſtultorum infinitus eſt numerus. *Nos*) ſcilicet ruſtici, unde ſe ruſtico aſſe-

aſſerunt. *Verùm illius mater*) id lepidè, quod Plinius de natura dicit, quæ nobis multa contulit magna & ſæva mercede, ita ut non ſit facile exiſtimare, parénsne melior an ſævior noverca fuerit. Infelix ſors eſt paupertas, & tenuis fortuna eſt demen-

Demẽs quis.

tia, id eſt, reputatur demens quicunque pauper, unde Horat. in Epiſt. Hos ſolos ajunt ſapere & benè vivere, quorùm Conſpicitur nitidis fundata pecunia villis. *Aſſurgent*) id eſt, reverentiam & honorem aſſurgentes impendent. *Vulgus adorabit*) id eſt, corporis geſtu honorabit: nam adoramus etiam ſtatuas ac crucem Domini, ſed oramus tantùm rationem habentes & ſenſum.

Adorare. Orare.

Conſulet) id eſt, conſilium poſcet. *Non eſt fortuna*) id verè. Juvenal. Sed nos te facimus fortuna deam. *Eſt fortuna deus*) Id ex falſa opinione & ruſticè. nam cùm deam neget noſtra fides, etiam fortunam deum dicit: aut id facit Poëta quòd numina putabantur utriusq; ſexus, unde de Venere Æn. 2. Deſcende ac ducente

Fortuna.

te deo. & de Alecto aut Junone g. nec dextræ deus erranti affuit: unde in Cypro erat barbatæ Veneris ſimulacrum, unde dictum eſt, Pollentemque deum Venerem. Videtur autem Cornix dominus aut ſaltem major quàm Fulica, quem mittit ad caulas, qui abiturus dicit, Attingit nix alta genu. *In vertice furni)* ubi minimè conſiſtere poſſe videtur propter ignem, quod panis in eo coqui ſolet. *Pyramidem)* id eſt, cumulum nivis in pyramidis formam: eſt autem pyramis, ſtructura ex lapidibus in morem ignis aſcendentis, cujus vertex acutius eſt extructus, quales in Ægypto leguntur miræ altitudinis fuiſſe: de quibus Martialis in principio. Barbara pyramidum ſileat miracula Memphis. Addit autem Cornix: *Da pecori cordum)* Id autem dicitur fœnum quod autumno ſecatur, ſicut corda frumenta vocantur quæ ſerò matureſcunt. *Latamine muni)* i. fimo. *Jamne ades)* Intelligendum eſt aliquantulum moræ interfuiſſe, & intereà tacuiſſe Pyramis.

Cor-

Cornicem. Omnia autem faciliora ſunt, quàm ut expoſitione egeant.

54) Ful. *Hoc igitur tantùm ruris diſcrimen, & urbis*

Taliter exortũ noſter recitabat Amyntas.
Principio rerum, primaque ab origine mundi,
Cum muliere marem ſociali fœdere jungens.
Cæli opifex, (ſic namque Deum appellabat Amyntas,
Nomen adhuc teneo) natos producere juſſit,
Atq; modum docuit, fieri quo pignora poſſent,
Accinxère operi, mandata fideliter implent,
Sicq; utinam de pomi eſu ſervata fuiſſent.
Fœmina fit mater, puerum parit, atq; puellam;
Atq; puerperio ſimili fœcunda quotannis,
Auxit in immenſum generis primordia noſtri.
Poſt tria luſtra Deus redit, dum pignora pectit,
Fœmina proſpiciens, venientem à limine vidit,

Adam

Adam aberat; ſecurus oves paſcebat, adulter
Nullus adhuc ſuſpectus erat, ſed multiplicatis
Connubiis, fraudata fides, ſine cornibus hirci
Facti, & zelotypo conjunx ſuſpecta marito,
Nam quæ quisque facit, fieri ſibi furta veretur.
Erubuit mater, nimiaq; libidinis ingens
Indicium rata tot natos, abſcondere quosdam
Accelerat, fœno ſepelit, paleisq; recondit.
Jamque lares Deus ingreſſus, ſalvere penates
Juſſit, & huc, dixit, mulier tua pignora profer;
Fœmina majores natu producere mandat
His Deus urriſit, vel ut arridere ſolemus
Exiguis avium pullis, parvisq; catellis,
Et primò lætatus, ait; cape regia ſceptra,
Rex eris, at ferrum, & belli dedit arma ſecundo,
Et dux induit, eris faſces, populiq; ſecures
Protulit, & vites, & pila inſignia Romæ.
Jamq; magiſtratus celebres partitus in omnem

Præ-

> line omitted: Vester erit uomer, uega uestra, agrestia vestra

Progeniem, humanos tacitus volvebat honores.
Intereà mater rebus gaviſa ſecundis,
Evolat ad caulas, & quos abſconderat, ultrò
Protulit: hæc dicens noſtri quoque pignora ventris,
Hos aliquo pater omnipotens dignabere dono.
Setoſum albebat paleis caput hæſerat armis
Stramen, & antiquis quæ pendet aranea tectis.
Non arriſit eis, ſed triſti turpidus ore
Vos fœnum, terram & ſtipulas, Deus inquit, oletis.
Veſter erit ſtimulus, veſter ligo, paſtina veſtra,
Omnia, aratores eritis, pecorumque magiſtri,
Fœniſecæ, ſolifoſſores, nautæ, atq; bubulci.
Sed tamen ex vobis quoſdam donabimus urbe,
Qui ſint fartores, lanii, lixæ, artocopiq;,
Et genus hoc alii, ſoliti ſordeſcere, ſemper
Sudare & toto ſervire prioribus ævo.
Taliter omnipotens fatus, repetivit olympum.

Sic

Sic factum ſervile genus, ſic ruris & urbis
Inductum diſcrimen ait Mantous Amyntas.

Hoc igitur) Apologo ruſticano diſcrimen urbanorum, & ruſticorum commemorat à Deo factum, ſicut & mercedum nonnulli ſic dicunt inſtitutam differentiam. Nam cùm mechanici à Deo; quantum mercedis exigerent, exquiſiſſent, aſſignasſentq́ ſutoribus, crepidariis, & pluribus aliis quotidiano mercede conducendis denarios binos, latomis autem & fabris lignariis ac carpentariis ſenos: diſquiſierunt priores quantum poſſeſſionis ex tantilla mercede compararent, reſpondit quantum ſatis eſſet ipſis, & liberis, quotannis jugerum. At reliquis quantum compararent petentibus, reſpondit quotidiè tantum terræ poſſe comparare, quantum per crura retrorſum bipenni projicerent. Conati autem præ avaritia in longum projicere, in podicen projecerunt, in quem ferè magnæ mercedes nunc quoque projiciuntur.

Præ-

Præterea dicunt ranas & ſimias ſic effectas, cùm muliercula ſcilicet Eva aut alia nimis fœcunda, vereretur venienti Deo omnes liberos prodere, occultata quosdam in furno, & quosdam ſub vaſe elixorio: reliquis aut beneficio donatis, & negante plures habere, juſſit Deus qui in furno eſſent, in ſimias converti, qui ſub vaſe, in ranas ac bufones. Talem igitur apologum ac fabellam anilem hic proſequitur auctor. *Modum docuit*) dicens, Creſcite & multiplicamini, per coitum ſcilicet. *Accinxêre operi*) id eſt, operam dederunt diligenter liberis procreandis. *Mandata fideliter implent*) Jucunda narratio, quia hodie quoq; ad illud præceptum plus æquo inclinantur. *poſt tria luſtra*) id eſt, quindecim annos. Nemo autem ſit mihi tam ineptus, ut hiſtoriam putet à poëta narrari. *Hircis-mechornibus*) i. fœdi adulteri. *Nam quo quisque, &c.*) proverbialiter & deſertius quam illud, Qui fuit in furno, ſocium ſibi quærit in illo.

Sal-

Salvere penates) .i. familiares, & omnes in domo habitantes, *Tua pignora*) .i. natos, nam pingnora natorum dicuntur, pignora rerum. *His Deus arriſit*) .i. annuit & blandus atque affabilis fuit. *Catellis*) .i. canis fœtui. *& primo*) ſcilicet omnium, unde ad primæ geniture jura alludit. *Faſces*) qui erant ex virgis, in quibus ſecuris erat colligata: ferebantur autem à lictoribus poſt eos magiſtratus, qui in corpus & ſanguinem animadvertere poterant. Securis à ſecando dicta quod interſecat, ut collum nocentium, *& vites*) quibus centuriones & cæteri duces milites cædebant. Nam ex vite erat baculus, non ex alia arbore, ne ſeværiores haberentur, ſaltem in concives: nam alios virgis cædere licebat. Juvenal. ſatyr. 8. Nodaſam poſt hæc frangebat verti:e vitem. Silenus pigra muniret caſtra dolabra. *Et pila*) quæ ſunt Romanorum tela. Lucanus: Signa, pares aquilæ, & pila minantia pilis. *Haſerat armis*) id eſt humeris. *Stimulus*) quo

Pignota. Faſces. Securis Vitis. Pila. Stimulus.

O

Ligo. Paſtinum. quo boves inſtigantur. *Ligo*) inſtrumentum ruſticorum, ut paſtinum, quod bifurcum eſt ferramentum, quo paſtinatio & repaſtinatio vinearum fit. Fœniſecæ. *Fœniſecæ*) i. ſecantes fœnum. Perſius, Fœniſecæ pingui vitiarunt unguine pultes. *Soliſoſſores*) fodientes terram. Eſt autem una pars, nam ſi duæ eſſent, ſoli ſecundam produceret, quam compoſita corripiunt in mediis ſyllabis, dummodo etiam in nominativo i habent, ut fœniſeca, ſoliſoſſor: quod dico, quia quanticunque à nominativo quantuſcunque, aut quantumcunq; producitur, ut qualicunque à qualiſcunque. Farrores. *Fartores*) qui farcimen faciunt. *Lanii*. i. carnifices. *Lixæ*) aquam ferentes. *Artocopi*) Panifices aut panem incidentes. *Et genus hoc alii*) Sicut dicimus id genus, pro ejus generis: ſic ponit hoc genus, pro hujus generis. *Mantous*) id eſt, Mantuanus, ſed Mantous dicitur à Mantho nympha, matre Ocni, qui Mantuam à matre dènominavit: De quo Maro, Fati-

di-

dicæ Mantus & Thuſci filius amnis.
Amyntas autem is eſt, de quo in Amynta viſum eſt.

Cor. *Mirabar ſi quid recti dixiſſet Amyntas.*

Civis erat, ſemper nobis urbana juventus,
Cui nihil eſt præter ſtultæ hæc commenta negoci,
Ludit, in agreſtes ſemper jaculatur: & urbis
Talia garrulitas, & vaniloquētia fingit.
At neque de ſuperis putet has componere nugas.
Iſto jocus manifeſta gerit convitia ſecum.
Sed tu tam rudis es, tam pleno inflatus omaſo,
Ut neque perpendas iſto te ſcommate carpi?
Nos quoque pauliſper mentem extendamus ad urbis
Stultitiam, ne fortè putes ſapientius illos
Vivere, qui ſplendent auro, qui murice fulgent.
His oculis vidi tunicis pleroſq; ſuperbis
Veſtiri atq; foro regali incedere greſſu,
Quos ſecreta fames premit, atq; domeſtica egeſtas:

Stultius hac certè nihil eſt, opulentia ficta,
Pauperitas, & ſegnicies, & inertia vita
Vera; quid eſt aliud quàm deſipientia vera?
Vidi etiam patres (ô rem indignam, atq; nefandam)
Dum ſegnes dormire volunt, & vivere lautè,
Proſtituiſſe ſuas vulgo cũ conjuge natas.
Quid pejus, quid perfidius, quid ſtultius unquam?
Ful. *Quid ſi vitam alio nequeunt traducere pacto?*
Cor. *Cur totidem, quot nos, habeant animasq; manusq;*
Dic cur vitam alio nequeant traducere pacto?

Mirabar ſi quid recti dixiſſet Amyntas) Quaſi dicat, juvenis ille inſanus amore, & ruſticos odio habens. *Cui nihil negoci)* pro negotii, id eſt, otioſa, *juventus)* i. multitudo juvenum urbanorum. *Convicia)* contumelias. *O maſo)* i, inteſtino pingui, tarditatem ingenio afferenti, ut Horat. & Perſi. atteſtantur. *Iſto ſcommate)* i. irriſorio dicterio. *Te)* qui ruſticus

cuſes. *carpi*) i. reprehendi. *Nos quoq;*) i. viciſſim, qui *murice*) id eſt, purpura *proſtituiſſe.*) i. ad turpem quæſtum in lupanaribus & proſtibulis ſtatuiſſe quaſi pro foribus, ubi luxuria perditos expectant. *Quid*) ſcilicet dicas, aut quid faciant? & eſt inanior deſidioſorum purgatio quàm ut refellatur. Unde dicit Cornix, Habent cives urbani manus & pedes ut nos, cur non quærunt ſibi victum laboribus, & parſimonia ut nos.

Eſt etiam, cujus vecors induſtria vanas
Quærat opes, ubi nullus opes invenit ab ævo.
Æs lavat herbarum ſuccis & vertere in aurum,
Æſtimat, ac nigra ſemper fuligine pallet.
Eſt, qui dum tellure latens deſiderat aurum,
Dat magicis operam ſtudiis, & tempora perdit.
Quid levius, quid futilius, quid inanius unquam?
Omnia, ne veniant ad opus telluris & agri,
Omnia pertentat, ut agant nihil, omnia verſant.

Semper agunt, nunquam peragunt, & ex fœnore victum
Infamem extorquent, vi, fraude, dolisq́ laborant:
Mille viis opibus, mille inſidiatur honori.
Nos capras, & oves, armentaq́ paſcimus: illi
Accipitres, catulos, & equos, & cercopithecos,
Ruſticus eſt ovium paſtor volucrumque, canumq́
Civis, utrum melius, te judice, nobiliusq́?
O Fulica, utilitas unde & opulentia major.
Ful. *Si venit ex noſtris operis opulentia major.*
Civibus unde igitur tantarum copia rerum?
Cor. *Ex vi, fraude, dolis, vi, fraude, dolisq́ laborant.*
Nonne vides, inſano, ut nos crudeliter urgent?
Quo capiunt aſtu? nos irretire loquendo,
Sacrum offerre putant, & opus ſublime, piumq́.
Huc aures oculosq́ adigunt, huc ora manumq́.

Eſt etiam) Adfert alia urbanorum vitia, & ferè oppoſita ſegnitiei, dicens: Eſt etiam, ſcilicet ejus *cujus*

va-

vacors) i. e. perverſi cordis, *induſtria quærit opes vanas*).i. ultrà quàm ſatis ſit, & non juſta ratione, ut qui per artem, ut dicunt, alchimiæ, id eſt, adjuvaminis, adjuvando naturam, ſperantes, aut argentum vertere in aurum: qua via nullus, inquit, hactenus invenit opes, certum eſt, multos invenisſe pauperiem, dicunt tamen ejus rei ſtudioſi, inventos qui ad intentum pervenerint. *Fuligine nigra*) quia vapore fumeo, ſed quomodo pallet, niſi hoc ad anxietatem referamus, non conſtat. *Eſt qui &c.*) Alius error eorum, qui magicis artibus characteribus neſcio quibus, ſperant poſſe invenire theſauros abſconditos. Omnia ne veniant ad opus telluris & agri, omnia inquam *pertentant*) id eſt, experiuntur ne fiant agricolæ, quo nihil honeſtius nec juſtius. *Semper agunt, nunquam peragunt*) .i. perficiunt nihil eorum quæ inceptant. *Ex fœnore*) id eſt, uſuram. *Accipitres*, id eſt, aves ad prædam, *catulos*) ad venationem, *&*

equos) ad venandum aut avibus, aut canibus. *cercopithecos*) id eſt, caudatas ſimias: nam κέρκος dicitur cauda, πίθηκος ſimius aut ſimia. Sunt ergo quos catos marinos quidam vocant, capite, ut inquit, Plinius, ſubnigro, & pilo aſinino, quibus deformitas decori eſt, ſuntque ob cautum ingenium divitibus in deliciis. *Civis*) eſt paſtor volucrum & canum, quia eos paſcit. *Quo aſtu*) id eſt, qua calliditate, ab ἄστυ id eſt, ab urbe, ubi aſtutiores ſunt. *Irretire*) id eſt, in laqueos & retia illigare, hoc eſt, circumvenire & decipere verbis putant. *Sacrum offerre*) i. arbitrantur ſe obſequium præſtare Deo, quando nos decipiunt. *Huc*) id eſt, ad hanc operam ut nos decipiant. *Adigunt*) id eſt, applicant, *ora*) id eſt, omnia quæ dicunt, *& manus*) id eſt, omnia quæ faciunt.

Aſtu. Irretire

155) Ful. *Unde urbanarum tibi tanta peritia rerum?*

Cor. *Hæc didici quondam, ductis in mœnia capris*

Cum lac vociferans ibam venale per urbē,

Manſi

Manſi apud artocopum, ſapiens & ad omnia promptus
Furta erat, & crudam ferro ſubradere panem.
Ipſe ut erat mores urbis doctisſimus, iſta
Tradidit, affirmans nihil eſſe nocentius urbe.
Se quoque furari didiciſſe ajebat ab urbe.
Sunt etiam qui parta ab avis patrimonia fundunt
In meretricum uſus, quid fœdius, improbiusque?
Dic ubi mœchandi ars, homicidia, ſeditiones,
Nonne inter cives, atq; intra mœnia regnant?
Quid reges, qui regna hominum per vulnera quærunt,
In mortemque ſuos adigunt? quid pectora miles
Objiciens telis, per mille pericula vadens?
Pro ſtipe dat vitam, nulla eſt inſania major.
Gloria præfertur vitæ, quid gloria? quid laus?
Quid fama eſt? quid honor? voces & opinio vulgi?

Omnia longa dies abolet cum vivere ceſſas.
Omnia ſic abeunt ut lux cum ſole recedit.
Qui mare ſollicitant remis, cùm vivere poſſint
In patria, ſtultus ventis qui credit & undis.
Stultus divitiæ cui ſunt & negligit uti,
Stultus qui ut natis cumulet patrimonia, partis
Abſtinet & genium fraudat, ſtultiſſimus & qui,
Quæ facere ipſe poteſt, natis facienda relinquit.

Unde urbanarum.) Bona interrogatio ut decorum ſervetur, & veriſimilis narratio. *Artocopum*) ut videtur accipit pro panifice ſeu (ut dicuntur) piſtore, qui græcè dicitur ἀρτόκοπος i. e. artocopœus: quia ἄρτος dicitur panis, & ποιῶ facio. Sed artocopus dicitur quaſi labor panis: nam κόπος labor dicitur, ſed accipitur pro laborante. Juvenalis autem videtur accipere pro pane, dicens ſatyr. 3. Salva ſit artocopi reverentia: ubi tamen pro piſtore ac-

Arto-copus.

accipi poſſet, ut ſic maneat diſcretio panis, qualem artocopus fecerit, & ita obſervando ejus juſſum, ſit ei reverentia. ſed ad Poëtam noſtrum. *Ipſe ut erat mores urbis doctiſſimus*) Hoc exemplo convincere poſſumus participia comparari. Nam ſi nomen ſit doctiſſimus, non regeret accuſativum: quo circa ego quidem morum potius dicerem, hic tamen verſus mores potius docet legendum. Neque tamen omnino inauditum, ſi ſuperlativa à participiis accuſativum regentibus deducta accuſativum regunt, cùm adverbia à præpoſitionibus orta id faciant: ut, proxime Hiſpaniam Mauri ſunt, inquit Salluſtius. *Sunt etiam*) Aliam adfert urbanorum ſtultitiam, qui patrimonia ab avis parta cum meretricibus abſumunt. *Qui reges*) Docet & reges, & cæteros bella pro domino aut inani gloria gerentes, urbes ferè incolere: ſtipendiarios autem, qui invocati nomina ſua dant, etiam urbanos eſſe, & maximè inſanire, cùm pro modi-

dica ſtipe periculum vitæ ſubeunt, quod ruſtici non niſi coacti faciunt pro libertate patriæ, & conjuge, ac liberis. *Qui mare ſollicitant*) Rurſus aliud genus ſtultitiæ (quod Perſius quoque proſequitur) eorum, qui, cùm ſatis habeant, navigant tamen cùm periculo vitæ. Item ſtultus eſt, divitiæ cui ſunt & negli-
Avar9. git uti, ut avarus. Nam ut dicit Seneca, tam deeſt avaro quod habet quam quod non habet: unde de ſene avaro Horatius, Quærit & inventis miſer abſtinet, & timet uti. Et 1. Serm. Congeſtis undique ſaccis Indormit inhians, & tanquam parcere ſacris Cogeris, aut pictis tanquam gaudere tabellis. *Stultus, qui ut navis cumulet &c.*) quia ſæpè malè abſumunt, unde Perſi. Ut tuus iſte nepos olim ſatur anſeris extis &c. vide ſatyr. ultimam, ubi
Geni9. totum eſt hoc argumentum. *Et genium*) i. naturam. Eſt enim genius deus naturæ, & loci nativi, quem, qui alimentum naturæ debitum ſubtrahunt, defraudare dicuntur.

Te-

Terent. in Phor. Suum defraudans genium. *Quæ facere ipſe poteſt)* quod per fabellam ſeu Apologum de Caſſita pulchrè recitat Gell.

Qui numerant ſtellas, & ſe comprehendere fata (181
Poſſe putant, ſtulti, verùm dementior iſtis
Naturam quicunque Dei ſcrutatur, & audet
Figere in immenſam lucem tam debile lumen.
Noſtra fides melior, civis ratione coactus,
Difficile aſſentit, nudis nos omnia verbis
Credimus, & plures faculas accendimus aris.
Civibus eſt infida fides, inquirere nunquam
Mente ſinunt arcana Dei, ſi numina ſcire
Eſſet opus, poterant nobis ſe oſtendere: verùm
Quando latere volunt, quid veſtigare neceſſe eſt,
Quæ nos ſcire negant ipſi qui cuncta gubernant?
Noſtra etiã pietas pietate pientior urbis,
Namque viri, qui ſacra canunt, templiſq; miniſtrant,

Quan-

Quanta legunt ruri paucis alimenta diebus?
Vidi ego quæſitas ex rure, in mœnia plenis
Puppibꝰ inferri (pietas ea ruſtica) fruges.
Stultorum eſt aliud genus immedicabile quoddam
Cauſidici, latratores, rabulæque forenſes,
Nummorum aucupium docti, legumq́ tyranni,
Ære patrocinium vendant, producere cauſſas,
Et lites pendere diu, vindemia quædã eſt.
Sunt & equeſtre genus medici, qui tangere venas
Nonnunquam illicitas audent & ponere quædam
Non intellectis temeraria nomina morbis.
His, & ſi tenebris palpant, eſt facta poteſtas
Excruciandi ægros; hominesq́ impunè necandi.
Qui verò populis præſunt, hominesq́ gubernant,
Quo plus juris habent, quantoq́ licentia major,
Inſanire ſolent tantò amplius. ô ubi ſancti
Rectores, & juſtitiæ & pietatis amici;

Quos

Quos patres ſero ante focum memorare ſolebant?
Omnia nunc abeunt peſſum, ſpoliata queruntur
Templa, gemunt inopes; viduæ lachrymantur: & hujus
Quænam cauſſa mali? quia ſtat pro lege libido.

Qui numerant ſtellas) ut aſtronomi, *& ſe comprendere fata)* Aſtrologi, Genethliaci & mathematici. *Naturam quicunq; Dei ſcrutatur)* Unde ille, Mitte arcana Dei. Et alius, Altiora te ne quæſieris, & utroq; major, noli nimis ſapere, ſed ad ſobrietatem docens. *Noſtra)* id eſt, ruſticorum. *(tivis ratione ?ohitus)* id eſt, rationibus innitens, *plures faculas)* id eſt, tædas & cereos tortos. *Mento ſinunt)* i. deſinunt. *Poterant nobis ſe oſtendere)* argumentum quo veroſimile ſit Deum non velle à nobis noſci, cùm ſe non præbeat noſcendum. *Quid veſtigare)* id eſt, inquirere neceſſe eſt, ea, quæ ipſi gubernant *cuncta)* ſcilicet ſuperi, *negant)* i. prohibent nos ſcire, quaſi dicat ni-

Facula.

nihil. *Quando*) .i. quando quidem. *Noſtra etiam pietas*) i. e. charitatis, ut dicunt, exhibitio in eleemoſynis erogandis. *Legunt*) id eſt, colligunt. *Stultorum eſt aliud*) in pragmaticos & cauſidicos invehitur quaſi ſatyricè: unde aptè perſonam cornicis aſſumpſit. *Rabulæq; forenſes*) id eſt, forum judiciale ſeu cauſarum ſectantes. Rabula ſecundum Feſtum dicitur multis intentus negotiis, paratusq; ad radendum quid aut auferendum, vel quia eſt in negociis agendis acrior quaſi rabioſus. Secundum Marcellum autem rabula à rabie dictus eſt, quem nunc advocatum, vel cauſſarum patronum dicimus. Cicero, Non enim declamatorem aliquem, de ludo, aut rabulam de foro, ſed doctiſſimum atque perfectiſſimum quærimus. Sunt ergo rabulæ (ut iterum Nonius atteſtatur) litigioſi. *Aucupium*) i. captionem, ab avibus capiendis. Comicus, Hoc novum eſt aucupium.

Aucupium.

Legumq; tyranni) quia ſummum jus ſumma malitia eſt. *Ære patrocinium*

ven-

vendunt, &c.) enumerat cauſidicorum vitia. *Vindemia quædam*) i. lucrum, ut in vindemia quæ eſt vini collectio, ut meſſis frugum. *Sunt & equeſtre genus medici*) Et hoc quoque ſatyricè. Equeſtres ſunt, quia mulis ferè vehuntur medici. *Venas illicitas*) ad femora mulierum. *Nomina temeraria*) i. rebus non convenientia, quæ fingunt ne ignari deprehendantur. *Et ſi tenebras palpant*) i. cæci & ignari ſunt. *Eſt facta poteſtas*) à legibus, quæ medicis permittunt interficere ut curent. *Qui verò populis præſunt*) In primores & optimates, ac magiſtratus invehitur. *Inſanire ſolent tanto amplius*) cùm tamen vel lege in aliis ſcelus, in illis maximum ſit. Unde Juvenalis, Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe Crimen habet, quanto qui peccat major habetur. *Abeunt peſſum*) id eſt, peſſundantur & pereunt, *ſpoliata queruntur*) id eſt, comburuntur templa. Vindemia.

Ful. *Iſta tua, ô Cornix, excandeſcentia fines* (216

Tranſit

P

Tranſit honeſtatis, ſcelus omnibus objicis omne.

Innocuos habitare homines, & in urbe memento,

Cor. *Non habitant Colubri quadam balearibus arva*

Proxima, non memini nomen: neque noctua Cretam,

Nec nemus Ægeria ſonipes, nec vir bonus urbem.

Ful. *Vir bonus eſt animal rarum, paucasq; per urbes;*

Et per rura locos habet, eſt rariſſima virtus.

Cor. *Inſanis, Fulica, inſanis, tot in urbibus hoſtes*

Sunt tibi quot cives. Hi nos tondentque pilantque;

Non habita noſtri capitis ratione coarctant,

Nos ad furta, ipſi mox ad ſuſpendia mittunt.

Eas igitur ſi quid noſtris ſeſe unguibus (offert,

Radere & inſidiis, ac noſtra indagine captos

Deplumare levi tactu ſenſim, & pedepreſſim.

Si

Si videt excuſa, ſi ſunt ſecreta negato
Furta, quod occultum eſt, non eſt injuria,
furtum.
Quidquid habent, noſter labor eſt, indu-
ſtria noſtra eſt.

Iſta tua, ô Cornix, excandeſcentia) i. vehemens ira. *fines*) i. limites tranſit honeſtatis. Baleares inſulæ ſunt in Hiſpania, Græcis dictæ à fundarum jactu. Βάλλω ſignificat jacio, tollitur autem nunc l. Balearicos autem contra glires à ſenatu auxilium petiiſſe conſtat, cùm in quibusdam arvis vicinis non poſſint vivere ſerpentes: ea autem arva ſunt in Eboſo quæ eſt inſula inter Ophiuſam & Pytiuſam. Eboſi enim terra ſerpentes fugat, omnium venenoſorum animalium expers: eadem cuniculos gignit, populantes meſſes Balearium. Dicit autem ſe nominis immemorem, ut decorum ſervetur: nam non congruit ruſtico longinquarum inſularum nomina ſcire, ſicut Maronianus ruſticus oblitus erat nominis geometræ, dicens. In medio duo ſigna Conon, & Fines. Baleares. Ballo. Eboſos

quis fuit alter, Deſcripſit radio totum qui gentibus orbem? *Neque noctua Cretam*) ſcilicet habitat, cujus nomen non ignorat, quia ſub Venetorum ditione eſt. Noctua autem, quæ in Creta negatur, plurima Athenis eſt, uſque adeò, ut in proverbio ſit, γλαῦκας εἰς Ἀθήνας id eſt, noctuas Athenas, aut in Athenas, ſcilicet fertis, qui merces eò, ubi abundant, inutiliter tranſuehit, ac ſi aquas in mare vehat. *Ægeriæ* autem nemus eſt, ubi Numa Pompilius ſecundus Romanorum Rex colloquium cum Ægeria Nympha uxore ſua de rebus religioſis habuit, ubi ſonipes negatur vivere. Eſt autem equus à ſono pedum ſic dictus. Æneid. 4. Stat ſonipes, ac frena ferox ſpumantia mandit. *Nec vir bonus urbem*) ſ. habitat, ſicut nec Albion ſeu Britanniam majorem lupus. *Vir bonus eſt animal rarum.*) Maro, Vir bonus & ſapiens qualem vix repperit ullum Millibus è cunctis hominum conſultus Apollo, Judex ipſe ſui. Juve. Rari quippe boni. &c. *Habet*) i. e. ha-

Noctuas Athenas.

Ægeriæ

Sonipes.

habitat, reſidet. *Sunt tibi*) ſ. ruſtico. *pilantq́;*) Horat. compilo ſecunda longa poſuit, Ne me Criſpini ſcrinia lippi Conpilaſſe putes verbum non amplius addam. Eſt autem notum Gallis vocabulum, quod ſi tractum eſt à pilis natura primam corripit: inde autem tractum volunt per apologum Æſopi, quo qui duas uxores habuit alteram juvenculam, quæ canos decerpſit radicitùs, alteram grandem natu, quæ ut ubi conformem haberet maritum, nigros capillos ſuſtulit, calvus & depilatus manſit, atque ita nudatus & privatus intelligitur ſuis, quod efficere, pilare eſt, *Coarctant*) id eſt, compellunt nos ad furta: quia exigunt quod ſine furto nos habere non poſſe ſciuut, *& mittunt mox ad ſuſpendia.*) * Potuit noſſe Candidus, quem alii ex agro Parmenſi, alii ex Mantuano oriundum dicunt. *Noſtris unguibus*) argutè, quia cornices, & fulicæ unguibus diripiunt. *Senſim*) id eſt, imperceptibiliter, hoc eſt, paulatim *& pedepreſſim*) id eſt, quaſi pres- Compilo. Pedepreſſim

preſſo pede ſine ſtrepitu. *Deplumare)* quia aves id avibus faciunt, *Si videt)* ſcilicet quispiam, *furta excuſa)* dicens videlicet te jocari voluiſſe. Si ſint ſecreta, negato. Furtum quòd occultum eſt, non eſt injuria: quia, *quicquid habent)* ſcilicet cives, *eſt noſter labor, & induſtria noſtra)* Hæc autem Cornici potiùs quàm bono paſtori conveniunt dicere, quia furta nulli licita ſunt, nec ſua ſibi vendicare ſine ſuperioris auctoritate permiſſum. Unde dicit Fulica.

234) FU. *Jam longè egrederis metam rationis, & æqui.*

COR. *O Fulica, improbitas urbana coinquinat urbem.*

Unde tot in terras veniunt æſtate procellæ,

Fulmina, venti, amnes, grando? vidiſſe recordor

Tellurem tremere, ac poſtes, & tecta labare,

Solem obſcurari, noctu obtenebreſcere Lunam.

Cur ſegeti loliũ, meſſi dominantur avenæ;

Uva in capreolos tranſit, caligine verni

Do-

Depereunt flores? mala parturit omnia nobis
Hæc civile neſas, pariet quoque plura deinceps.
Unde venit furor armorum, belliq; tumultus,
Qui genus omne mali ſecum vehit? omnibus urbs eſt
Fons & origo mali, deſcendit ab urbe Lycaon,
Deucalion Pyrrha cum conjuge ruſticus, ille
Intulit illuviem terris, hic abſtulit, ille
Abſtulit humanũ terris genus, intulit iſte.
Si terra (ut perhibent) flammis abolebitur unquam,
Iſtud grande neſas ulla deſcendet ab urbe.
Ful. *O Cornix, jam pone modum ſermonibus iſtis,*
Audio jamdudum pueros de pulte loquentes:
Cætera ſi quicquam ſupereſt, poſt prandia dices,
Polti indulgendum monet urbibus hora relictis.

Jam longè egrederis metam rationis & æqui) quia urbanos deplumare, ſi clàm fore ſperetur, conſulis. *Coin-*

quinat contaminat, *polluit*, *orbem*) i. univerſum mundum, *unde tot inter* dicit omnem poteſtatem importunam, omnemque calamitatem propter urbanorum ſcelera à Deo demitti. Cur ſeq.

Virgil. Grandia ſæpè quibus mandavimus hordea ſulcis.
Infelix lolium, & ſteriles dominantur avenæ.

Loliū. Eſt autem lolium, de quo Salvator, Nonne bonum ſemen ſeminaſti, unde ergo habet Zizania? Inimicus homo ſuperſeminavit. *Uva in capreol.*) id eſt, acidas quaſi chordulas, quibus ſeſe vites palis, & ramis alligent, quibus etiam veſci ſolent divites. *Caligine*) id eſt, aëre nebuloſo & obſcuro, atq; ita infecto. *Parturit*) pro parit, id eſt, provocat, *civile nefas*) i. nefandum civium ſcelus. *Deſcendit ab Urbe Lycaon*) quem ob perfidiam Juppiter in lycon, id eſt, lupum transformavit, & occaſione hujus ſceleris diluvium ſecundum Ovid. ſuperinduxit. *Deucalion Pyrrha cum conjuge*)id eſt, uxore, *ruſticus*) ſci-

Lycaō. Lycos.

ſcilicet fuit, quia in montibus Theſſaliæ habitavit, ubi inter ſaxa degens, ad ſeſe profugientes tempore particularis diluvii benignè recepit: quocirca humanum genus jactis poſt terga lapidibus ſervaſſe fingitur. *Ille*) ſcilicet Lycaon, hoc eſt, ſcelus ejus, *intulit illuviem*) id eſt, inundationem aquarum hoc eſt, diluvium. *terris*) i. in terras, ut: Inferretq; deos Latio. *Hic*) i. Deucalion cum Pyrrha. *abſtulit*) ſ. illuviem. *Ille*) ſ. Lycaon, *abſtulit*) genus humanum, terris. *Iſte*) ſcil. Deucalion, *intulit*) in terras genus humanum, quod ſecundũ fabulas perierat, aut ſecundum hiſtoriam illic periiſſet, ſi non ſervaſſet. *Si terra ut perhibetur*) Id dubitat ruſticus, aut ex Ethnicis ſumptũ, quibus non eſt fides habenda niſi eadem in ſanctis quoque literis habeantur. Nos autem credimus ignem conflagrationis diem judicii præceſſurum. ſed & Ovidius aliquando mundum igne periturum aſſerit Metamorph. primo:

Eſſe quoq; infatis reminiſcitur affore tempus
Quo mare,quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret, &c. *Iſtud grande nefas)* ſ. propter quod mundus ardebit, deſcendit ab ulla i. à quavis una urbe & non ab agro. *O Cornix jam pone modum)* i. finem, *ſermonibus iſtis)* ſcilicet tuis improbis & contumelioſis. *Audio jamdudum pueros)* id eſt, minores famulos aut liberos. *loquentes de pulte)* i. inſtare horam prandii. *Si quicquam ſupereſt)* i. reliqvum eſt. Gellius docet ſupereſſe, ſupra id quod ſatis eſt, eſſe. *Hora)* ſcilicet prandendi, monet *indulgendum)* id eſt, operam dandam eſſe aut invigilandum, *pulti)* id eſt, cibo illi ruſtico, quo Romani diu vixerunt, *urbibus)* id eſt, contumeliis de urbibus relictis.

Pueros

Puls.

EC.

ECLOGA VII.

De Converſione juvenum ad religionem, cùm jam auctor ad religionem adſpiraret, inſcripta.

POLLUX.

Colloquutores.

ALPHUS & GALBULA.

Galbula, quid ſentis? Pollux doctisſimus olim Alph.
(mine tactus
Fiſtulicen, ſubitò quodam quaſi nu- n|
Deſtituit calamos, tunicas, armenta, ſodales:
(alauda,
Bardocucullatus caput, ut campeſtris
Quatuor ante dies in religioſa receſſit
Clauſtra ferunt illum pecudes dum ſolus in agris
(orum
Paſceret, effigiem quandam vidiſſe de-
Cætera non memini, ſed tu quid Galbula ſentis?

Galbula) Si frivolum non ſit, dicam non ſine ratione in hac ſeptima Ecloga agi de converſione juvenum. nam ſeptenarium qui ex primo impari, & proximè illum ſubſequente pari

pari conficitur, conſtat habere neſcio quid myſterii non ſolùm in ſanctis literis, ſed etiam apud poëtas, undè eſt illud, O terque quaterque beati, &c. Nam te jam ſeptima portat Omnibus errantem terris & fluctibus æſtas. Dicunt præterea ſeptimo quoquo anno immutari nobis ętatem ut primis ſeptem annis ſimus infantes proximis pueri, tertiis adoleſcentes quartis juvenes; qua ætate conſtituendum eſt nobis genus vitæ, quos & quales nos eſſe velimus & in quo genere vitæ. Bene ergo (ut de cæteris ætatibus qui pari ordine ſubſeqvuntur, taceam) in hac ſeptima Ecloga agitur de juvenum ad Religionem converſione unde hactenus adoleſcentiam ſuam (ſic enim inſcripſit opus) Poëta cecinisſe putatur, deinceps canturus juventam & virilem ætatem, in duobus videlicet carminibus quæ in Religione compoſuit. ſed linquamus hæc argutioribus. Per Pollucem hoc loco intelligo Poëtam. *Fiſtulicem*) i. canens in fiſtula, ut noſtra

Fiſtulicem.

æta-

ætate: ſicut tibicen, canens tibia gruis, ut olim factitabant & nunc quoq; nonnunquam. *Quodam quaſi numine tactus*) quia ſpiritus ubi vult ſpirat. *Bardocucullatus caput*) id eſt, habens caput bardocucullatum. Bardocucullus, veſtis eſt Gallica groſſioris villi, facta compoſitione ex bardis, qui Poëtæ erant Gallicani, & cucullus: cucull9 n. veſtis eſt groſſior, capiti tegendo apta. Bardi item dicebantur olim ſtulti apud Gallos, ut poſſis accipere bardocucullum veſtem fuiſſe Gallicam ſtultorum & vilium hominum: unde Martial. in diſtichis, Gallia. Santonico veſtiri bardocucullo, Cercopithecorum penula nuper erat. Bardus ad hoc, auctore Feſto, ſtultus à tarditate ingenii appellatur: græcè autem bardos dicitur. Prætereà, ut idem inquit, bardus gallicè cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, à gente bardorum. De quibus Lucan. Plurima ſecuri fudiſtis carmina bardi. Nonius autem dicit bardum eſſe propria vi, & ingenio tar-

Tibice

Bardocucullatus.

Bardi.

Bardus

Bardi.

tardum: nam græci bardos dicebant. Plaut. in Perſa, Nimis equidem pro barda,& ruſticam reor habitam eſſe. Ex his & aliis multis, ut de alpib. patet, Gallicam quoq; linguam immutatam eſſe: nam multa nunc aliter, quam olim dicebantur, à gallis dicuntur, *ut campeſtris)* id eſt, in campis verſari ſolita, *alauda)* i. e. avis cuculata, & plumeam criſtam habens. *Effigiem quandam vidiſſe deorum)* ut in proceſſu patebit. Videtur aut divam Virginem intelligere, aut quæ Herculi occurriſſe à Cicerone memoratur, de qua ſuo loco dicam. *Cætera non memini)* id enim & ruſtico convenit, ut jam ſæpe diximus, & œconomiæ & argumento hujus Eclogæ: nam intendit narrando duo facere, colligere videlicet laudes paſtorum, & perfectionem religionis potiſſimum Carmelitanæ, quæ prima eſt.

Galb. *Ut dixere patres, faciens primordia rerum*

(Magna canam, nobis quæ quondam tradidit Umber)

In-

Inſtituit Deus agricolas pecorúſq; magiſtros:
Primus agricultor rudis, immanſuetus & aſper,
Qualis humus ſegnis, lapidoſa, rebellis aratro.
Aſt ovium primus paſtor, mitiſſima proles
Inſtar ovis, quæ bile caret, quæ lacte redundat,
Mitis erat, nullis unquã paſtoribus aſper.
De grege ſæpè ſuo ſacrũ ponebat ad aras.
Nunc ove, nunc pingui vitula faciebat & agno
Sæpiùs, & magno divos ambibat honore,
Sic profecit apud ſuperos: ſic numina flexit
Vt fuerit primo mundi naſcentis ab ortu
Tempus ad hoc, cælo pecoris gratiſſima cura.
Aſſyrios quoſdam (ſed neſciò nomina, curæ
Diminuunt animum) Deus ex paſtoribus olim
Conſtituit reges, qui poſteà murice & auro
Conſpicui, gentes bello domuêre ſuperbas.
Cùm Paris Iliaca tria numina vidit in Ida,
Aut Paris, aut alius, puerum qui obtrun-(cat ad aram.
Paſtor erat quando cæleſti exterritꝰ igne,

Ve-

Venit ad oſtentum pedibus per paſcua nu-
dis, (*ctus*
Paſtor erat Moſes, Moſes à flumine tra-
Exul apud Graios Amphryſia paſtor Apollo
Rura peragravit, poſito deitatis honore.
Cæleſtes animi Chriſto ad præſepia nato,
In caulis cecinêre deum paſtoribus ortum,
Et nova divini partus miracula docti
Paſtores, primi natum vidêre tonantem.
Et ſua paſtores infans regnator olympi
Ante magos regesq́; dedit cunabula ſcire.
Se quoque paſtorem Deus appellavit,
oveſq́;
Mitibus ingeniis homines, & mentibus
æquis. (*urbe*
Et ne vana putes hæc ſomnia, nuper ab
Rus veniens, picto perlegi hæc omnia
templo (*agni*
Sunt pecudes pictæ, parvi ſub matribus
In tellure cubant, ingens equitatus ab alto
Monte venit, radiant auro diademata
divûm, *euntûm,*
Et ſuſpenſa tenent vaga lumina præter-
Non igitur mirũ, noſter ſi numina Pollux
Vidit, amant villas, oves & ovilia divi.
Simplicibus præſens deus eſt, offenditur
aſtu.

Ut

Ut dixêre patres.) Ut probet vero ſimile eſſe paſtori eſſe numen viſum, altius orditur laudes paſtorum, docetque quod verum eſt, Abelem primum juſtum fuiſſe paſtorem, multosq; reges ut Abraam, David, & ſimiles fuiſſe paſtores Chriſtum ad hoc ſe appellaſſe paſtorem, dicentem: Ego ſum paſtor bonus. Et recens natu primò à paſtoribus agnitum atq; viſum, & multa id genus alia, quæ legendo parebunt. *Ut dixêra patres*) Vir. Arunci meminêre ſenes. Ruſtici enim non ex libris, ſed ex relatu majorum hiſtorias ſciunt. Deus faciens primordia rerum) i. in prima hominum geneſi. *inſtituit agricolas*) ut Adam, & primogenitum Cain, *pecorisq; magiſtros*) ut Abelem: quia autem dicendo primordia rerum viſus eſt altiùs ordiri, bonam facit parentheſim, dicens magna canam, nobis quæ quondam tradidit Umber, cui totam doctrinam ſuam ubique acceptam fert. *Primus Agricultor*) ſcilicet Cain. ac ovium

primus Paſtor) id eſt, Abel, *inſtar*) id eſt, in ſtatum & morem & ſimilitudinem, quod Valla negat, *quæ bile*) id eſt cholera amaritiem animo adferente. *Sacrum pencebat ad aras.*) Hiſtoria patet in principio Geneſeos. *Vitulo faciebat*) ſcilicet rem ſacram. Sed facio & operor per ſe poſita, de rebus ſacris intelliguntur. Nec dices, faciam vitulam, quia id tauri eſt: ſed vitula, ſubaudiendo rem divinam, ut in Bucol. Maro.

Bilis.

Facio Operor

Cùm faciam vitulam pro frugibus, ipſe venito. *Divos ambibat*) i.e. ambientium more venerabundus adorabat. *Sic*) i. e. uſque adeò numina flexit, ut cura pecoris fuerit à primo ortu mundi naſcentis, ſive uſque *ad hoc*) i. e. noſtrum tempus *gratisſima*, i.e. acceptisſima *cælo*) i. cæleſtibus. *Aſſyrios*) ut Abraam, Loth, Jacob, & cæteros patriarchas. Cùm Paris Alexander, qui & Paris paſtor fuit, nam cùm Hecuba ipſa gravida viſa eſſet geſtaſſe catellum facem geſtantem, qua tota Troja incendebatur, idque ad Priamum retuliſſet

Paris.

Hecuba.

& ille

& ille ſomniorum & phantaſmatũ interpretes conſuleret, reſponſum accipit filiũ geſtare, qui Troiæ cremandæ occaſionem daret: quocirca pater quidquid pareret interfici juſſit: mater autem non interfecit, ſed exponendũ feris dedit, ubi à paſtoribus inventus, ab illis quoque educatus, in virum crevit, atque ab Oenone nympha adamatus eſt, judiciumque inter tres deas dediſſe fertur. Cum verò optimus eſſet athleta, & cum Hectore congreſſus eũ viciſſet, ab eo interemptus fuiſſet, niſi frater agnitus: tandem pro Helena promiſſa in Græciam profectus, fatalem attulit prædam. unde. Statius in Achileide: Solverat Oebalio paſtor de littore claſſem Dardanus. Paris ergo aut alius (quia de nomine, ut ruſticus dubitat) cùm vidit tria numina, ſcilicet Junonem, Palladem, & Venerem, de præſtantia formæ concertantes. *in Ida*) i. ſylva ſic dicta *Ilia*) id eſt, Iliaca. Trojana, quod additur ad diſcretionem Idæ Cretenſis. Erat paſtor

 pue-

puerum, qui obtruncaturus ad aram) ſcilicet Abraam, qui id facere voluit. * erat paſtor. *Paſtor erat Moſes*, quando cæleſti exterritus igne, ſcilicet in rubo, qui non comburebatur. *Venit ad oſtentum*) i. miraculum aliud portendens, ut virginitatem divæ genitricis Chriſti. *Pedibus nudis*) quia juſſus eſt calceamenta exuere: Moſes inquam à flumine tractus ſcilicet à filia Pharaonis regis Ægypti, cum eſſet in fiſcella ſuper aquas natàns, unde nomen accepit. Apollo ſpoliatus divinitate). pavit Admeti regis armenta novem annis, unde Nomius, id eſt, paſtoralis, eſt dictus: pavit autem apud Amphryſum fluvium Theſſaliæ. Spoliatus dico divinitate propter interfectos Cyclopas, unde in principio 4. Georgicorum dicit Virgilius: Et te memorande canemus Paſtor ab Amphryſo. Ideo hæc ſecundum Macrobium lib. 1. Saturnalium finguntur, quia Apollo ipſe eſt ſol, qui omnia paſcit. *Deitatis*) latinius diceretur divinitatis, ſed carmen id non accipit

Moſes. (margin)

Nomi9 (margin)

pit

pit. *Cæleſtes animi*) i. ſpiritus, unde: Qui fecit angelos ſuos ſpiritus. *In caulis*) i. e. ſeptis paſtorum, ubi faciebant vigilias ſuper gregẽ ſuum, ut Lucas præclare memorat. *Ante magos*) id eſt, ſapientes Perſarum & Indorum: quia eadem nocte, qua natus eſt, cum ipſis ad minimũ decimo tertio die primum viſus ſit. Dico ad minimum, quia controverſia eſt an eodem anno, an alio. Ante magos regesque. Unde magos pro regibus accipimus, propter illud: Reges Tharſis, &c. *Se quoque paſtorem Deus appellavit*) dicens: Ego ſum paſtor bonus. Ovesque addens, agnoſco oves meas, & cognoſcunt me meæ, id eſt miti ingenio præditi homines. *Picto perlegi hæc omnia templo*) id eſt, in parietibus phani, ubi pictura eſt rudium ſcriptura, & ideo dicit perlegi. Maro in 6. Qui protinus omnem perlegeret. Magna enim eſt convenientia pictoris & ſcriptoris, unde eos Flaccus æquiparat dicens: Caulis.

Pictoribus atque poëtis

 Quid-

Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas. *Sunt pecudes*) ſcilicet paſtorum, qui Chriſtum viſerunt. *Ingens equitatus*) ſcilicet trium regum. *Diademata divûm*) aut regum, aut angelorum Chriſti & parentum ejus, hoc eſt, matris veræ, & patris legalis ac nutritii, & naturalis à quibusdam putati. *Et ſuſpenſa tenent vaga lumina*) id eſt, oculos prætereuntium, hoc eſt, cogunt præterire volentes immorari, donec picturam perſpexerint. *Amant villas*) id eſt, domos ruſticas, & oves, & ovilia divi. *Simplicibus præſens Deus eſt*) id ſancte & moraliter.

51 Alph. *Vera refers, pecori ſi ſint innoxia noſtro*
Paſcua, vidi aſinum, vidi præſepe, bovemque,
Jam memini turba venientis & ora videre
Indica, jam videor regum ſua dona ferentem,
Unum oro, quanam Polluci occurrit imago
Galbula, ſi noſti, ne ſit labor omnia fari.
Gal. *Et novi, & memorare libet, res digna relatu,*

Rex

Res digna auditu, pia, ſancta, imitabile factum.
Durus & immitis pater, atq; ſuperba noverca,
Pollucem graviore jugo preſſere juventæ
Tempore, cum dulces animos nova ſuggerit ætas
Et cùm jam invalidæ longo ſub pondere vires
Deficerent, nullaq; odium manſueſceret arte,
Conſtituit tentare fugam, res una volentem
Ire diu tenuit, nimis impatienter amabat.
Error enim communis amor juvenilibus annis,
Res eſt fortis amor violentia fortior ivit.
Et tales abiens (mihi namq; ſolebat amores
Enarrare ſuos) mæſto dedit ore querelas:
O virgo, lachrymane tuis ſolventur ocellis,
Cùm totam charo cernas ab amante relictam?
Ullane diſceſſu duces ſuſpiria noſtro?
Tu ne mei crudelis eris fortè immemor unquam
Uſq; adeò ne tuum poterit frigeſcere pectus,
Pectus quod toties tot lumina fletibus implet:
Tune trahes crebros gemitus, & pallida fies?

Cerno oculos, cerno lachrymas, cerno anxia corda
Virginis, heu tantum qua diſſimulare dolorem
Fas erit arte? dolor duplex mea pectora (torquet
Illius atq; meus: ſed fas mihi flere, quod illi
Non licet, occultus longè magis æſtuat (ignis.
Incolumem mihi vos divi ſervabitis illā,
Ut quando exilio repetam mea rura peracto,
Fiat amor felix ſaltem ſemel ante ſenectam.

Vera refers) Approbat Alphus. *Vidi aſinum, & bovem, & præſepe*) ſcilicet Domini, qui in eo ante aſinum & bovem eſt poſitus, Vidi, inquit, de pictura intelligens. Jam memini turbæ venientis, & ego videor mihi nunc videre *ora Indica*) i. Indorum regum, ab India venientium, & videor videre *ora regum ferentum*) i. offerentium dona, ſcilicet aurum, thus, & myrrham. *Et novi & memorare libet.* quia *res digna relatu*) ſcilicet Pollucis. eſt mirabile. *Durus & immitis pater*). Eſt mihi namque do

mi

mi pater, eſt injuſta noverca. Videtur autem hæc vera vitæ ipſius poetæ deſcriptio. *Graviore jugo*) nimis rigidi, & ſeveri erant ut in 1. Ecloga docuimus. *Et cum invalidæ*) Eſt enim ea ætas imbecillis, & inops conſilii. *Nullaq́ odium*) ſcilicet parentum. *arte*) ſcilicet filii. *Conſtituit tentare fugam*) i. diſcedere clam à parentibus tam duris. *Error enim communis*) unde prius, Semel inſanivimus omnes. *Res eſt fortis amor, violentia fortior*) ſcilicet, eſt. *O virgo*) Quærulosa diſceſſio ab amica *crudelis*) quæ amantem non redamas. Maro, Ah crudelis Alexi nihil mea carmina curas? &c. *Quod lumina*) legendum videtur tot, ut ſit: pectus, inquam, quod implet toties flumina tot fletibus. *Dolor duplex illius atque meus*) illius ſcilicet virginis, quam occulto æſtuantem putat amore: & ſe qui manifeſto abſumitur igne. *Exilio peracto*) quia in exilium voluntarium, ut patris ſævitiam & novercale odium devitet, abſcedere deſtinavit. *Fiat*

amor felix, ut potiatur amica ſaltem ſemel. Id amaturiè & modeſtè.

Talia pergebat memorans, voluitque reverti,
Tantus amor juvenem, vis tanta furoris agebat:
Sed jam jacta fuga cunctis erat alea nota
Fronde ſub herculea feſſus mœrore ſedebat
Ecce puellari virgo ſtipata corona.
Ora, manus, oculos, habitumq́; ſimillima nympha,
Et tali affata eſt puerũ ſermone dolentẽ:
Chare puer quò tendis iter? veſtigia verte.
Neſcis, heu neſcis; qua te via ducat, & audes
Ignotis errare locis, nihil inſidiarum
Per cãpos ratus herboſos, nihil eſſe pericli.
Omnia tuta putas, & quod placet, utile credis
More juventutis ſtolida, collectus in orbem
Sæpè latet molli coluber ſub graminis umbra.
Eſt facile incautos offendere: parvulus infans
Innocuos rutilum digitos extendit in ignem.
Nec niſi jam læſus vires intelligit ignis.

Hæc

Hæc regio intrantes aditu conſuevit amœno
Fallere, delicias offert & gaudia: verùm
Ingreſſis, cùm triſte nihil ſupereſſe putatur (profert.
Mille parat laqueos & mille pericula
Trames hic, ut collem greſſu ſuperaveris illum, (rum
Ducit in umbroſam ſylvam, crudele fera-
Hoſpitiũ, loca tetra, ſitu & caligine opaca.
Quiſquis eo deceptus abit, remeare vetatur:
Et piceis primùm velatur lumina vittis,
Deinde per omne nemus, dumeta per aſpera tractus,
Tranſit in effigiem monſtri, dum volvere linguam (ſeſe
Atq; loqui tentat, mugit: dum attollere
Credit, humi graditur quadrupes, neque ſuſpicit aſtra.
Ima tenebroſæ vallis lacus æquore nigro
Occupat, & nigris mons plurimus imminet undis
Huc tracti, in Stygios latices, altumq; barathrum
Præcipites dantur, rapidaq; voragine merſi,

In

In Styga & æternas Erebri rapiuntur in umbras.
Heu quot paſtores iſtis ambagibus acti,
Cum gregibus periere ſuis? ego ſedula ſemper
Monſtro iter, hic ad opem vigilo indefeſſa ferendam.

Talia pergebat memorans.) Commemorat quæ virgo viſa ſit Polluci, cùm jam fugam facere decreverat. Eam autem quia Carmelum ire ſuadet, & virginum coronam ſecum duxit, non ineptè putaveris divam Virginẽ Mariam, cujus protectione & nomine inſignitur nunc Carmelica religio quam auctor noſter profeſſus eſt. Quin adeò Ecloga VIII. id manifeſtè docet: alludit tum ad eam quæ Herculi apparuiſſe dicitur, unde dicit apparuiſſe jacenti fronde ſub Herculea, reſpicit quoq; ad bivium Pythagoricæ literæ, de qua in opuſculo Maroniano abundè diximus. Ut verò ſciamus quæ Herculi apparuerit, audiamus Ciceronem, 1. Officiorum ita differentem, In primis conſtituendum eſt quos

quos nos & quales eſſe velimus, & in quo genere vitæ, quæ deliberatio eſt omnium difficillima. Ineunte enim adoleſcentia, cui ineſt maxima imbecillitas conſilii, tunc id ſibi quisque genus ætatis degendæ conſtituit, quod maximè adamavit. Itaque antè implicatur aliquo certo genere, curſuq; vivendi, quàm potuit, quid optimum eſſet, judicare. Nam Herculem Prodicus dicit, ut eſt apud Xenophontem, cùm primùm pubeſceret (quod tempus à natura ad deligendum, quam quisq; viam vivendi ſit ingreſſurus, datum eſt) exiſſe in ſolitudinem, atque ibi ſedentem, diu ſecum multumque dubitaſſe cùm duas cerneret vias, unam voluptatis, alteram virtutis, utram ingredi meliùs eſſet. hoc Herculi Jovis ſatu edito potuit fortaſſe contingere, nobis non itidem &c. hæc Cicer. Ajunt autem inter dubitandum duas acceſſiſſe matronas, Virtutem & Voluptatem, quarum voluptas prior ingreſſa, accuratiſs. erat ornata, & omnes de-

delicias poſt ſe trahebat, reſpectans aliquando, cum faſtuque omnia oſtentans, & multa etiam plura pollicens, ſecum trahere Herculem tentavit. At virtus aſpera & dura ſevereque intuens contrà: Non polliceor, inquit, aliquam voluptatem aut quietem; ſed laborem, pericula, ſudores infinitos, terra marique tolerandos, ſed horum præmium erit te Deum fieri. Quod audiens Hercules, gravibus verbis voluptatem repellens, virtutem ſecutus eſt: cujus, ut inquit Maro, primus ingreſſus difficilis videtur. Nam via virtutis dextrum petit ardua collem, difficilemq; aditum primùm ſpectantibus offert, Sed requiem præbet feſſis in vertice ſummo. Sed ad Auctorem. *Voluitq; reverti*) ſcilicet ad virginem quam conſtituerat deſerere, quia nihil inconſtantius amante. *Sed alea erat jacta*) i. jam perfricuerat frontem, hoc eſt periculum diffamiæ non amplius timuerat, & ita erat extra aleam, per quam ſignificatur omnis in-

incertus eventus & omne periculum, ut alea belli, &c. Erat autem jacta *fuga*, i. per fugam quam paraverat. *nota cuncti*) id eſt, omnes ſciebant quod fugere conſtituerat, & hoc animo *ſedebat feſſus mærore*) amore languens, & mœrore confectus, *ſub fronde herculea*) id eſt, ſub populo quæ plurima creſcit in ripis Padi, unde Ovidi. Populi ferque Padus, &c. Ea autem arbor dicatur Herculi, unde in Bucol. Populus Alcidæ gratiſſima, qui ejus fronde coranatus, ad inferos deſcendit ac rediit. Significat autem virtutem, quæ intrinſecus viret, & extrinſecus pallet, ut ipſa frons populea. Ora manus, &c. ſynecdoche eſt, ut Æneid. 4. Omnia Mercurio ſimilis, vocemque coloremque, &c. *Per campos herboſos*, id eſt, virides, & ita adoleſcentiam notat. *Sæpè latet*) Maro, Frigidus ô pueri, fugite hinc latet anguis in herba. *Parvulus infans*) Alludit ad Moſen, qui relicto auro carbonem ardentem in os ſuum intulit, quo ſe innocentem ad-

adhuc declaravit. *Aditu)* id eſt, introitu. *amœno)* delectabili & voluptuoſo. *Trames hic)* ſcilicet tam amœnus. Pronomen hic anceps eſt, unde hoc loco corripitur: adverbium autem ſemper produci vult. *Crudele hoſpitium)* appoſitorie, ſicut Æneid. 6.

Itur in antiqvam ſylvam ſtabula alta ferarum.

Situ) id eſt, mucore & lanugine immunda. Remeare *vetatur)* Maro.

Facilis deſcenſus Averni,
Noctes atqve dies patet atri janua ditis:
Sed revocare gradum, ſuperasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt, pauci quos æqvus amavit
Juppiter, aut ardens evexit ad æthera virtus.
Diis geniti potuêre.

Piceis vittis) i. caligine ignorantiæ & deſperationis. *velatur lumina)* i. habet oculos velatos, eſt enim Græca locutio. *vittis)* i. faſciis quibus ligari ſolent decollandorum oculi. Vitta. *Tranſit)* id eſt, transformatur in effigiem monſtri. docet quid meta-

mor-

morphoſes poëtarum ſibi volunt, quibus Ulyſſis ſocii in feras & pecudes verſi finguntur: quia homo voluptati deditus fit beſtialis, animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei. unde neque *ſuſpicit*) id eſt, ſurſum inſpicit aſtra. *ima occupat*) id eſt, ſemper verſatur in limo carnalium deſideriorum. *Mons plurimus*) id eſt, difficultates & pericula, quæ in luxurioſa vita ſunt, *latyces ſtygios*) id eſt, obſcœnas aquas triſtitiæ infernalis. *altumq́;*) id eſt, profundum *barathrum*) id eſt, voraginem, *in Styga*) i. lacum infernalem, à triſtitia dictum. declinatur autem hæc Styx, hujus ſtygos, unde hanc ſtyga accuſativus. Stygius

Erebus fere à doctis ſine h ſcribitur, diciturq́; lacus obſcurus: nam ἐρεβεννὸς obſcurus dicitur. *Ego*) ſcilicet virtus, aut bona inſpiratio. *Indefeſſa*) id eſt, indefatigabilis. *Multa prætereo*) quia nota ſunt etiam pueris. Barathrum.

Tolle moras igitur, mortis fuge blanda propinqua 123
Atria, ſecreti tutam pete littoris oram,

Quæ contra Idalios fluctus mihi tollit in altum
Aëra Carmelus viridi caput arbore cinctus.
Primus hic antiquis patribus ſpelæa, domosq́
Præbuit arboreas intra nemus ilice denſum.
Ex hoc in veſtros deducta cacumine montes
Relligio venit, ſicut de fonte perenni
Flumina, & ex una multi genitore nepotes.
Illius in ſylvis, abies ubi plurima ſurgit,
Pinguis ubi piceæ ſudat liber, & terebinthi,
Innocuum poſtquam fœliciter egeris ævum,
Mox tua mutatis ætas renovabitur annis.
In loca te tollam meliora, virentia ſemper.
Immortalis eris divûm comes ire per aſtra
Inter Hamadryades, & oreadas, atque Napæas
Flore coronatus caput, & redolentibus herbis.
Fas erit, ac ſuper & ſubter cognoſcere cælos.

Tolle moras.) Proſequitur verba virginis, quæ Polluci apparuit blanda.

da. *Atria mortis propinqua*) quia ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto deſcendunt ad inferna. Et alibi: ſtulte, hac nocte rapient animam tuam. *tuam oram*) ſcilicet montis Carmeli, qui contra Idalios fluctus, id eſt, Cypron protenditur mihi aut divæ virgini, aut ſanctæ inſpirationi: nam omnis religioſa profeſſio Heliam & Heliſeum, cæteroſque filios prophetarum habet auctores, etiam Hieronymo cenſore. *Hic*) ſcilicet Carmelus, *præbuit primus antiquis patribus*) ſcilicet jam dictis, *ſpelæa*) Spelæa id eſt, ſpeluncas, *& domus arboreas*) i. ſub arboribus, intra nemus denſum, *ilice* (i. in nemore illicibus pleno: unde dicit caput ejus cinctum. Viridi arbore relligio *venit deducta ex hoc cacumine*) id eſt, ex hoc vertice Carmeli. *in veſtros montes*) qui ſcilicet in Europa ſunt: nam duce divo Ludvico primum in Galliam tranſlati ſunt. *ſicut flumina*) ſcilicet deducuntur, *de fonte perenni*) id eſt, per totum annum, & ita perpetuum fluente: flumina enim fere

 in

in montibus fontem habent pro capite. *Illius in ſylvis)* Ordo eſt: Poſtquam egeris fœliciter ævum innocuum in ſylvis illius ſcilicet Carmeli, *ubi*) i. inquibus *ſurgit plurima abies, & liber*) id eſt, cortex interior. *picea)* ſcilicet arboris pinguis, qui picem exudat *& liber terebinthi ſudat)* ſcilicet reſinam & picem. Allegoricôs vult illic tranquillam & ſine penuria eſſe vitam, quia qui omnia derelinqvunt CHRISTUM ſequentes centuplum recipient. & vitam æternam poſſidebunt. *Mutatis annis)* ſcilicet in æternitatem qui erant tranſitorii. *Ire per aſtra inter Hamadryades*) id eſt, nymphas arborum, *& Oreadas*) id eſt, nymphas montium *& Napeas*) id eſt, nymphas florum, id eſt, inter cœtus virginum *fas erit)* quia & ipſe virgo. Hi ſunt qui ſequuntur agnum quocunque ierit, &c. *Ac ſuper & ſubter)* quia in medio erit.

Liber.

Sic effata leves virgo deceſſit in auras.
Tum ſua juravit Pollux mutata repentè

Po-

Pectora, & extemplò victum expiraſſe furorem.
Non aliter quam flamma cadit, ſi ardentibus agris
Effluat, & totas præceps Padus evomat (undas.
Sic abiit crudelis amor, qui ſæpè pharetrâ
In juvenem, dum principiis obſtaret amandi,
Dum tepet, ac timidè inſanit, conſumpſe(rat omnem:
Sic igitur Pollux in clauſtra ſilentia venit.

Alph. *Sunt quibus aſpirent etiam nolentibus ultrò,*
Sunt quibus infenſi ſine cauſſa & crimine dii ſint.

Galb. *Quod nos in pecudes, in nos idjuris habent dii:*
Hoc rus ſcire ſat eſt, ſapiant ſublimius ur(bes.
Sic docuit rediens aliquando ex urbe ſacerdos
Janus, & in magno dixit ſibi codice lectũ.

Alph. *Sol cadit, & Baldi vix ſumma cacumina tangit.*
Nos quoq; jam ſerò cum ſole recedere tempus.
Galbula ſarcinulas ne ſit tibi ferre moleſtum.

 Pera

Pera levis, levis eſt & cantharus, omnia parvus (pondus.
Ferre labor ferò, grave manè; ſed utile
161) *Ipſe pecus ducam, mihi pars erit iſta laboris.*

Sic effata.) Bene effata, quia ſic dicuntur oracula. *Virgo*) aut virtus aut diva virgo, *diſceſſit in leves auras*) id eſt, evanuit. *Tum ſua juravit Pollux*) ideo juravit, quia difficile creditu. Simile D. Thomæ Aquinati contigiſſe dicunt, qui accinctus lumbos, poſteà Venereum ardorem non ſenſit. *Et extemplo*) id eſt, illico, è veſtigio, tractum ab auguribus volunt, qui deſignato templo dicebant extemplò, quò dicto, ſubitò abſceſſerant. *Furorem*) id eſt, amores. *Non aliter*) ſcilicet ut aqua extinguit ignem. *Qui conſumpſerat in juvene omnem pharetram*) i. e. omnes vires ſuas. *dum principiis obſtaret.*) id eſt, obſtare vellet aut deberet, juxta illud, Principiis obſta, &c. *Dum tepet*) id eſt, dum animus in dubio eſt, facili momento huc aut illuc impellitur. *Ac timidè inſanit*) id eſt, adhuc ti-

Extemplò.

timore & pudore afficitur, & nondum conſentit in illecebras. *Sic etiam Pollux in clauſtra ſilentia venit)* ubi impeditam habet venam, ne liberè canat. *Sunt quibus aſpirent)* quia ſpiritus ubi vult ſpirat: *ſunt quibus infenſi ſine cauſſa & crimine dii ſunt)* Id impiè, niſi ruſticè: quia conſilia Dei ſæpè occulta ſunt, nunquam autem injuſta. Videntur autem dii infenſi bonis & inſontibus quando maximè amici ſunt, hoc eſt, quando eis tribulationem, ut meliores evadant, immittunt: nam virtus in infirmitate perficitur. Quia ergo ruſtici id non animadvertunt, videntes bonos affligi, dicunt Deum eis infenſum, cum minimè ſit: veruntamen ſi ſit, non tamen injuſtus eſt, quia non habet præſcriptam legem. Unde dicit Galbula, *Quod nos in pecudes)* Ordo eſt, Dii habent id juris in nos, quod nos ſcilicet habemus in pecudes. *Hoc rus ſcire ſat eſt)* ſcilicet ruſticos. *Sapiant ſublimius urbes)* id eſt urbani. *Sic docuit rediens)* id eſt, veniens, cùm illic ha-

habitent ferè prædicatores, *& Janus dixit ſibi lectum in magno codice*) ſcilicet, decretorum aut bibliorum. *Sol cadit*) Pro more ſuo finem parat Eclogæ, docens eſſe diſcedendi tempus. *Galbula ſarcinulas*) Ordo eſt, O Galbula *ne ſit tibi moleſtum*) id eſt, grave *ferre*) id eſt, auferre, *& colligere ſarcinulas*) id eſt, parvas rerum paſtoralium ſarcinas. *Pera*) ſcilicet noſtra, in qua panis & cætera edulia ferri ſolent *eſt levis*) unde dicunt Æſopum cum aliis accinctum ad iter libenter ſubiiſſe reticulum panis, licèt ponderoſius eſſet, quia novit in itinere imminutum iri. *Cantharus*) i. poculum quo Silenus uti dicitur in Buco. Virgil. Et gravis attrita pendebat cantharus anſa. Cantharus ergo levis quia exhauſtus. *Parvus labor eſt ferre omnia*) ſcilicet cibi & potus repoſitoria. *Sero*) id eſt, veſperi *& grave pondus*, ſed utile eſt ea omnia ferre manè. *Ipſe*) ſcilicet ego, *ducam pecus*) i e. gregem noſtrum.

Sarcinula.

l.3. Mitior, haec armenta monet deducere tempus.

ECLOGA VIII.

De Religione Ruſticorum,

inſcripta

RELIGIO.

Colloqwutores.

CANDIDUS ET ALPHUS.

Horrida ſolſtitio tellus ſitit, Alphe, reverſo,
Ad ſolitas montes, ubi ros in gramine, & æſtas.

Alph. *Aëreos montes & ſumma cacumina longè*
Proſpicio quid ſint montes (tibi vera fatebor)
Neſcio: ſemper enim campeſtria rura, lacuſque,
Incolui; montanus ager qua fruge redundat?

Can. O rude & illepidum ingenium, prope flumina ſemper
Verſatus, fulicæ morem, limoſa per arva.
Sunt ubi ranarum, culicum, pulicum, cimicumque
Luſtra, inter ſalices, ulvas, virideſque papyros,
Irridere audes, & nauci pendere montes,
Unde fluunt amnes, templis, ubi tanta locandis

Marmora caduntur, fulgens ubi naſcitur aurum?
Quæ parit antennas tellus? medicamen ab herbis,
Dic quibus eſt, niſi montanis? de vertice Baldi
Sæpè melampodion legi, medicina capellis
Nulla magis præſens: quondam Valſaſinus Aegon,
Tradidit hoc, dum verè ſuas caſtraret & agnos.
Tradidit & dixit: ſolū medicamē habeto.
Dic ubi caſtaneæ plures? ubi copia major
Glandis? in excelſis fontes & paſcua vidi
Montibus artocreas, & pingue polenta comedi.
Sunt populi fortes illic, robuſta juventus,
Lata pedes, calloſa humeros, nervoſa lacertos,
Hiſpida dura manus, moli indefeſſa ferenda.

Horrida ſolſtitio tellus ſitit.) In hac Ecloga, quæ inſcribitur de religione paſtorum, habentur primò laudes montium, quas Candidus nactus occaſionem ex calore ſolſtitiali, quo urgente montes petere ſvadet, accumulat non immemor (ſi rectè ſen-

ſentio) Carmeli ſui, quem incolere jam animo conſtituerat, & cujus laudes proſequi intendit. *Solſtitio*) ſcilicet æſtivali, non brumali. Eſt enim duplex, alterum quo ſol ſtare dicitur; quòd altiùs aſſurgere in epicyclo ſuo nequit: alterum, quia profundiùs deſcendere non poteſt, ut in bruma. *Ad ſolitos*) ſcilicet Candido & gregi ejus, nam Alphus montes ingnorat. Ordo eſt, tempus monet deducere (dicerem perducere: nam deducere in altum, inuſitatum eſt) hæc armenta ad montes ſolitos, ubi ros eſt in gramine, *& æſtas mitior*) id eſt, temperantior: quia in ſummis montibus tempore æſtivo frigus opacum eſt. *Montanus ager qua fruge redundat?*) Ex hac quæſtione nanciſcitur occaſionem montium deſcribendorum. *O rude ingenium, Verſatus*) Conſtructio ad rem reſpiciens non ad vocem; ſicut apud Comicum, Scelus qui me qerdidit, *pulicum*) primam communam habet hæc vox. *Cimicum*) cimices ſunt vermes fœtidi,

Solſtitia duo

Deducere.

Cimex.

tidi, parietibus & lectis inhærentes, & ubicunque vapor eſt aquarum, frequentes, ut culices, pulices, muſ-
Luſtra. cæ & id genus beſtiolæ. *Luſtra*) potius ferarum ſunt, *inter ſalices*) quę
Ulua. in locis humidis naſcuntur. *Uluas*)
Papyr9 id eſt, herbas paluſtres, *& papyros*) id eſt, arundines, quæ in Ægypto tantæ naſcuntur, ut ex ſingulis internodiis faciant naviculas. Habet autem membranam tenuem, in qua olim ſcriptitabant, unde nunc abutuntur vocabulo, papyrum pro chartis dicentes.
Nauci. *Et nauci pendere*) i. non pluris facere quàm nauci, quod aut putamen eſt nucis, ut Priſcianus & Tortellus ſentiunt: aut granum fabæ cùm ſe aperit, ut Servius vult: aut, ut nonnulli, mucor nucis priusquam condenſatur in nucleum. Ponitur autem pro nihilo, aut re minimi precii & valoris. *Unde fluunt amnes*) quia ferè in montibus ortum habent, *ubi tanta marmora caduntur locandis*) id eſt, conſtituendis templis, id eſt, ad conſtituenda templa.
Antennas. *antennas*) id eſt, malos transverſas.

Sepè

Sæpè melanpodion) melanpodion genus nigri ellebori, à melampode quodam, qui eo uti in divinationibus ſolebat, dictum, aut à paſtore ejusdem nominis, qui primus hanc herbam inveniſſe dicitur, dum capras eo purgari animadvertit, datoque earum lacte furentes Prœtidas ſanari. unde Maro dicit Georg. 3. Iuventæque nocent artes, ceſſêre magiſtri Phyllirides Chiron, Amithaomusque Melampus. Interpretatur autem melampus, nigripedis: vocant enim μέλαν nigrum, & ποῦς dicitur pes. Fuit & alius mantes, id eſt, vates inſignis. *Medicina capellis nullu magis præſens*) id eſt, præſentiùs & citiùs ſanans. *Quondam Valſaſinus Ægon*) Ne contra decorum medicinæ peritus cenſeatur, dicit ſe accepiſſe ab Ægone paſtore quem Valſaſinum à loco nominat. *Dic ubi caſtanea plures*) videlicet quàm in montibus: quaſi diceret, nuſquam. *Artocreas*) id eſt, panem cui caro includitur, paſtillum vulgo vocant. ἄρτος enim dicitur panis, & κρέας caro.

Melampodion

Melampus.

Mantes

Artocreas. Paſtillum. Artos

caro. *Lata pedes*) id eſt, habens latos pedes. *calloſa humeros* ; id eſt, habens humeros calloſos ex labore, aut pulpoſos. *Nervoſa lacertos* id eſt, habens lacertos nervoſos. *Hiſpida*) id eſt, piloſa, *moli ferendæ*) id eſt, ad molem ferendam, id eſt, quoduis onus portandum. *indefeſſa*) id eſt, inde fatigabilis.

Vallibus ex illis oneraut navalia curet,
Conſtuit huc, nullum eſt hominum genus aptius urbi,
Sive velis caſtrare pecus, ſeu ſcindere fagos,
Sive fimum ferri è ſtabulis, haurire cloacas,
Latrinas curare, viamq́ aperire coactis
Sordibus, & ſcalis puteos deſcendere in altos.
Ingenia callent, & duro robore pollent.
Sed quid opus multis? ſubeunt opus omne, popinis
Inſervire, focos lignis cumulare, veruq́
Artifici verſare manu, dare libera fumo
Spiramenta, boum ventres ad flumina ferre,
Verrere humum immundam ſcopis, doctiſſima gens eſt.

Quod-

Quodq́; magis miror, ſemper ſub pondere currunt,
Cotibus in duris oriuntur, & ardua vivunt
Per juga, cum capris habitant ſpelæa ferarum.
Addo quod in cælum brevis eſt è montibus altis
Tranſitus, erectum caput uſque ad nubila tollunt,
Nubila transcendunt aliqui, puto ſidera tangant,
Eſſe locum memorant ubi ſurgit ab æquore Titan,
Qui (niſi dedidici) contingit vertice Lunam,
Et vixiſſe illic hominem, ſed poſteà actum
Improbitate gulæ, quòd ſcilicet omnia poma
Manderet, & magno ſervaret nulla tonanti.
Hinc divi ſanctiq́; patres in montibus altis
Delegêre domos tacitas, Carthuſia teſtis,
Carmelus, Garganus, Athos, Laureta, Laverna,
Et Sina, & Saractis apex, umbroſaque vallis,
Et juga Nurſini ſato ſenis inclyta, & altis

Abie-

Abietibus turrita caput Camaldula ſanctum.
Cætera prætereo, nec enim ſermonibus iſtis
Omnia complecti ſtatuo, montana frequentant
Culmina cælicolæ: ſed anas, & mergus, & anſer
Ibis, onocrotalus, milvi, fulicæq; paludes.

Vallibus ex illis) i. inter montes ſitis, aut loquitur de planitie, quæ eſt in montibus. Enumerat autem ſordida miniſteria, ad quæ ferre aptiores ſunt in montibus orti, ſicut ad omnem laborem, unde Juvenal. ſaty. 2. Et illud audiret poſitis montanum Vulgus aratris. Poſſet tamen videri loqui de in planitie & con vallibus natis, ut illis det honeſta miniſteria, his ſordiora: ſed de his qui in montibus naſcuntur, totus eſt ſermo: quia dicit, Cotibus in duris oriuntur. Credam de illis loqui, qui in Franciam veniunt purgutari cloacas & fumaria idque quaſi ſatyrico morſu, ut neſcias an laudet, an verius irrideat eos, niſi

quia

quia ruſtico dat partes laudandi, cui etiam vile miniſterium dum ſtrenue fit, laudabile videtur. Ex illis igitur vallibus quæ ſunt ſub vertice montium, inter montes tamen. *Confluit huc)* id eſt, ad hæc plana loca, ſubauditur ex ſuperioribus robuſta juventus *ut curet opera navalia)* id eſt, nauticum expleat munus. *Caſtrare)* id eſt, emaſculare *ſeu ſcindere)* id eſt, incidere & amputare, *fagos)* arbores glandiferas, à φάγειν id eſt, comedendo, dictas. Non autem intelligo ut toreumata faciant aut cælaturas, ad quas fagus apta; unde eſt, Tibi pocula ponam fagina cælatum divini opus Alcimedontis. *Cloacæ* ſunt cryptæ ſubterraneæ, per quas ſordes in fluvium demittuntur. **Cloaca** *Sordibus coactis)* i. congregatis & compactis, ut aquæductus claudantur. *In altos puteos)* eorum purgandi gratia. *Popinis)* i. culinis. *Dare libera fumo ſpiramenta)* i. purgare fumaria, vulgus caminos vocat. Ventres ad flumina ferre, aut ſordes aluorum, **Popina**

aut inteſtina pecorum mactatorum ſemper ſub pondere currunt) quod in vallibus ortis non congruit, & multò minus quod ſequitur: *Cotibus in duris oriuntur*) i. inter cautes &

Spelæa. ſaxa aſpera. *Spelæa*) id eſt, ſpeluncas, ſed græcum eſt. *Adde quod in cælum*) Id ſcommate non caret, aut ruſticana ſimplicitate, quaſi verò animæ ſpatio ferantur in cælum. *Nubila tranſcendũt aliqui*) Athos enim eſt ultra mediam regionem aëris, uſqueadeò ut in eo neque nubes, neque venti ſint, ſed cineres ex ſacrificiis derelicti, reperiantur anno peracto indiſperſi. *Eſſe locum memorant*) ſcilicet paradyſum terreſtrem, quem quidam ſub lunari globo ponunt. *Quod ſcilicet omnia poma*) Id quoque paſtorali joco non caret. *Hinc divi ſanctiq; patres*) hoc videtur principaliter intendiſſe, ut tandem Carmelum laudet. *Carthuſia*) non longè à Gratianopoli in Delphinatu, prima domus Carthuſianorum, virorum profectò cæleſtium, quibus ut ſolitis tibicinibus,

Chri-

Chriſtiana fulcitur religio. Carmelus antiquitate omnibus excellens, & obſervatione candidæ Religionis cæteris non inferior. *Garganus)* divo Michaële mons inſignis. *Athos)* mons Thraciæ in confinibus Macedoniæ, miræ altitudinis, in quo eſt Potidea religione inſignis, quia cineres in aris derelicti, diſturbari negantur. *Laureta)* ubi diva virgo habet ædem excellentiſſimam, & miraculis & donariis clariſſimam. *Laverna)* dea quæ à furibus colebatur, cui ædes erant juxta Lavernalem portam, quæ in Chriſtianum converſa eſt uſum. *Et Sina)* mons eſt, ut dicitur Galatarum quarto, in Arabia, ſepulchro divæ Catharinæ religioſus, & præceptis Moyſi datis olim, jam illuſtris. *Apex Soract.)* Apollinis obſervatione olim preclarus Virg.

Athos

Lauretæ.

Summe Deûm, ſancti cuſtos Soractis Apollo.

Nunc quoque quòd illic ſub Conſtantino nondum converſo, delituit Sylveſter Romanorum pontifex inſignis,

ſignis, & vallis dicitur umbroſa, in qua ille deluit. *Et juga Nurſini fati ſenis inclyta)* à Nurſis oppido in montibus poſito. Æneid. 7.

Et te montoſæ misêre in prælia Nurſæ
Ufens, inſignem fama & fœlicibus arvis.

Et Camaldula turrita caput ſanctum.) i. habens ſanctum caput. *turritum ;* id eſt, quaſi turribus inſignitum, *abjetibus)* quæ arbores in montibus naſcuntur: ſuntq; quos ſappinos vocant. Eſt autem non longè à Florentia. *Cælicola)* ut Michael, & cæteri angeli in Sina auditi. *Anas)* avis

Anas. immunditia aquarum gaudens. *&*

Anſer. *mergus)* ad limum tendens, *& anſer)* etiam illuvie aquarum paſtus, *& ibis)* ut ciconia, cui ſimilis eſt, ſerpentibus nutrita. Onocrotalus etiam obſcœnitatem amans ea ab ὀνία quod eſt, inquino, deduci videtur.

Milvi. *Milvi)* aves rapaces, & obſcœnis viventes. *Fulica)* aves circa littora turpem victum quæritantes, frequentant ſcilicet paludes.

Alph.

Alph. *Inter montana tantos regionis honores.*
Cur de meſſe nihil, nihil eſt de palmite dictum?
Hæc tamē humana duo ſuſtentacula vitæ
Maxima: monticolæ veniunt è rupibus ad nos
Hordea mercatum, torvi, fuligine tincti,
Setoſi, & macie affecti, laceri, ac ſituoſi.
Indigenæ oſtendunt quæ ſit natura locorū.
Sed quod montanis de relligionibꝰ inquis,
Rettulit in mentem quæ de Polluce feruntur.
Quæ dea, ſi noſti, viſa eſt, quæ Candida nympha?
Dic agè, nam cæptum certamen inutile nobis,
Utilior ſermo de relligione tenendus.
Can. *Galbula, qui ſolitus pecudes in paſcua tecum*
Ducere, te ſatis hoc potuit docuiſſe quod optas.
Alph. *Plura quidem Polluce ſuper narrata, ſed ipſam*
Nec docuit nympham, nec me quæſiſſe recorder:
Nunc ſubiit mentem, cùm relligionis oborta eſt

Mentio & illarum viſa eſt mihi maxima laudum.

Cand. *Non erat illa Dryas, neque Libethris, nec Oreas.*

Venerat è cælo ſuperûm regina, tonantis

Mater, anhelanti pacem latura juventæ.

Huic Tethys, huic alma Ceres famulantur, & ipſe

Æolus, æquoreis ventos qui frenat in antris:

Hanc deus aſtrorum flammas ſuper, atq; volantes

Solis equos, ſupra fulgentem Caſſiopeiam

Extulit, & ſacram biſſeno ſidere frontem

Cinxit, & adjecit ſubter veſtigia Lunam.

Inter montanæ.) Objicit Alphus nullam eſſe mentionem factam de frugibus, quas huberiores in æquore ſeu planicie naſci contendit. *De meſſe)* id eſt, de frugibus, de *palmite)* id eſt, vitibus. *Mercatum)* ſupinum à mercor, id eſt, emptum: *torui)* quia immiti fere ſunt fronte, uſque adeo ut immites dicantur in cotibus orti: unde Maro in Bucol.

Merces

Nunc ſcio quid ſit amor, duris in cotibus illum.

Iſma-

Iſmarus aut Rhodope aut extremi Garamantes.

Nec noſtri generis puerum, nec ſanguinis edunt.

Fuligine) id eſt, pingui fumo. *Setoſi)* id eſt, hirſuti. Juve. Hiſpida membra quidem & duræ per brachia ſetæ, promittunt atrocem animum. Setoſi.
Situoſi) Valla docet ſitoſum eſſe in uſu. licenter autem hîc uſurpatur ſituoſi, quia per regulam fieret ſitoſus. *Indigenæ)* id eſt, inde geniti, hoc eſt, ut hîc accipitur, incolæ. Indigenæ.
Sed quod) tendit ad principale, quod eſt declarare, divam virginem eſſe viſam Polluci, hoc eſt, Poëtæ, ejusque laudes accumulare, & Poëtæ in religione vitam paucis ſignificare.
Galbula) de quo in Polluce ſatis dictum eſt, videtur per diminutionē dici à Galba, de quo Juven. Nec vilis Gelba tuliſſet. Galbula.
Polluce ſuper) id eſt, de Polluce, eſt enim anaſtrophe. ſuper autem accipitur cum ablativo pro de, ut Æneid. 1.

Multa ſuper Priamo rogitans ſuper Hectore multa.

Nunc ſubiit mentem) i. venit in mentem. *Non erat illa Dryas*) i. dea arborum, & præcipuè quercuum, ut diximus. *Neque Libethris*) i. una muſarum quæ libethrum incolunt. *nec Oreas*) id eſt, dea montium nam ὄρος mons dicitur. *Tonantis*) id eſt, veri jovis, cujus eſt tonare, hoc eſt, Jeſu Chriſti filii Dei. *Mater*) ſcilicet Maria. *Juventa anhelanti*) id eſt, laboranti in periculo vitæ. *Pacem*) id eſt teanquillitatem mentis. *Tethys*) i. magna dea maris, uxor Oceani, facitq; Tethyos in genitivo, & utramq; producere poteſt, ut in Georg.

Dryas.

Libethris.

Oreas.

Tethys

> Teq; ſibi generum Tethys emat omnibus undis.

Ceres.

Ceres) dea frugum, dicta regina Siciliæ alma, quia nos ſuo invento alit. *Et ipſe Æolus*) rex ventorum dictus, quod illorum uſum mari fecit abſciſſâ ſylva, quæ impedimento erat. *In antris æquoreis*) i. vicinis æquori, Æneid. 1.

Æolus.

> Æoliam venit loca fœta furentibus auſtris, &c.

Frenat) Ibidem : Ille ſe jactet in aula

la Æolus,& clauſo ventorum carcere regnet. *Deus extulit hanc*) ſcilicet divam virginem ſuper flammas aſtrorum: unde canitur. O glorioſa domina excelſa ſidera, quia aſſumta eſt, Maria ad æthereum thalamũ. *Atq; volantes*) id eſt, pernices. *equos ſolis*) quos Ovidius in principio II. Metamorph. ponit, ut alibi diximus. *Supra fulgentem Caſſiopeiam*) quæ eſt in circulo arctico, effigies tamen corporis ad æſtivum circulum pervenit, quam capite & dextra manu tangit, quam prope mediam dividit circulus lacteus non longè à Cephei circulo locatam, ubi occidit cum Scorpione, exoritur cum ſagittario. Hanc Euripides & Sophocles, & alii multi ſcripſerunt gloriatam olim fuiſſe, quod Nereidas corporis pulchritudine ſuperaret, propter, quod in ſiliquaſtro conſpicitur ſedens, & vertente ſe mundo reſupinato capite ferri videtur. *Biſſena ſidera*) ut in Apocalypſis VII. Mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus ejus. Caſſiopeia.

Al. Candide mira canis, nullis paſtoribus
unquam (ſiopeia?
Cognita, quid Tethys? quid fulgens Caſ-
Aeolus æquoreis ventos quis frenat in
antris?
Qui ſunt Solis equi? magna atq; ignota
recenſet.
Cand. Sidera ſunt partim, partim ſunt
nomina priſca.
Omnia quæ Pollux mihi cùm narraſſet, in
ædem (monſtrat.
Duxit, & iſta ſacer paries, ait omnia
Pictus erat paries ſignis, & imagine mul-
ta. (lis, iſta
Omnia non memini, mens eſt mihi debi-
Vix tenui, dum ſæpe animo volvo atque
revolvo.
Sæpè recordari, medicamine fortius omni.
Iſta poteſt nigro depellere nubila cælo.
Iſta poteſt ſiccis fluvios dare frugibus
imbres.
Cùm volet: iſta novos duris emittere
campis (fontes.
Cùm volet, emiſſos poterit reſtringere
Qui modò ſunt ſteriles, & nudi gramine
campi, (glebas;
Si volet, in pingues poterit convertere

Fri-

Frigida Saturni cùm ſidera ſuſcipit atro
Scorpius hoſpitio, non auferet hordea grando,
Nec domus ardebit: nam tunc hac omnia cælum
Dicitur iratis in terrã effundere ab aſtris.
Si volet, hæc nobis cuſtodiet omnia virgo.
Si favet hac nobis, complebunt horrea meſſes,
Adjicietq́ gregi ſemper fœtura gemellos.
Si pecus infœlix erit, & ſine vellere, ſolo
Ipſa poteſt nutu dare lac, dare vellera & agnos,
Et curare greges, omnemque avertere morbum. (ruris
Nil opus eſt modò Pana ſequi, nec cætera
Numina, quæ veteres fruſtrà coluiſſe feruntur,
Vidi circũ aram nymphæ pendere capellas.
Plauſtra, leves, & oves: hic Jani vidimus hircum. boves
Et memini inſcriptam verſu hoc legiſſe tabellam,
Votum pro ſalvo Janus breve reddidit hirco.

Candide mira canis.) Ne contra decorum majora quàm quæ paſtori-

ribus conveniant ceciniſſe putetur, caſtigat Poëta, dicens ſe à Polluce didiciſſe. *Sidera ſunt partim)* ut Caſſiopeia. *& iſta ſacer paries)* ſcilicet, qui erat in æde ſacra. *Sæpè recordari)* ſubaudi, eſt fortius omni medicamine. *Fluvios imbres)* id eſt, effluentes, & abundantes. *Novos fontes emittere)* quod uſu veniſſe varia loca prædicant. *Frigida Saturni)* id enim Prognoſticõ eſt futuræ calamitatis, id eſt, culmorum per grandinem dejectionis: unde dicit Maro, Georgicorum primo.

Hoc metuens, cæli menſes & ſidera ſerva,
Frigida Saturni ſeſe quo ſtella receptet.

Quia ut auctor noſter interpretatur, dum in ſcorpium venit, grandinem generat Saturni ſidus: ſed diva virgine intercedente non aufert hordea grando. *nec domus ardebit)* id eſt, comburetur fulmine. *Fœtura)* id eſt, fœcunda productio fœtus. Maro,

Si fœtura gregem ſuppleverit aureus eſto.

Ad-

Adiicit) ſcilicet, ad gregem, *gemellos*) id eſt, geminos fœtus, *Si pecus infelix*) id eſt, morbidum & miſerabile fuerit: benè autem convertit ſermonem ad rem paſtoralem. *Solo nutu*) ſolo indicio capitis. *Pana*) deum paſtorum, de quo Maro. Pana.

Pan curat oves, oviumqua magiſtros.

Cætera numina) ut Palem, Apollinem, Faunos, Sylvanos, Ægipanas, Satyros, Cererem, Bacchum, &c. *Nymphæ*) id eſt, divæ virginis, æterni patris ſponſæ. *Capellas*) id eſt, capras cereas, *hircum Jani*) i. quem Janus putârat amiſſum, cùm à puero in veprib. alligatus eſſet, ut prius vidimus. Eſt autem artificioſe hoc dictum; nam ſic prius dieta veram hiſtoriam aſſerit. Erat autem hircus cereus aut depictus, ut patet ex carmine. Moris eſt autem Italorum in tabellis votivis depingere caſus ſuos, & miraculoſas liberationes, aut rerum recuperationes, Unde & Amaſius poëta: Nymphæ. Capellas.

Nunc

Nunc dea, nunc ſuccurre mihi, te poſſe mederi,
Picta docet templis multa tabella tuis.

Dumque ea perlegerem, Pollux hæc carmina ſupplex,
Ante aram genibus poſitis in marmore, dixit:
O dea, quæ ſervas urbes, & jura, precamur
Ne Padus exundet, ne ſtrix nocturna per umbras
Hauriat infantes, nec eant per compita larvæ.
Diva, fave agricolis, talpas occide malignam
Aggeribus peſtē, gelidis ſata læta pruinis,
Quando bruma venit, conſpergere diva memento,
Ne tineæ rodant anno frumenta ſequenti.
A Boreæ flatu pingues defende mariſtas,
A gruis ore fabas, & ab anſere farra paluſtri,
A ſerpente boves, à vulpe & fure cohortem,
A brucho erucas, à bruma & grandine fruges,
A rabie catulos, à flamma & fulmine villas,

A mu-

A murum inſidiis petaſonem, à milite
pernas,
A campe & pigris, pigris heu cætera
neſcit
Mens oblita ſequi, numerus me in verba
reduxit.
Sæpius in numerũ rediens, oblivio forſan
Mente abigam, retrò gradior, numerumq́
recurro.
A murum inſidiis petaſonem, à milite
pernas.
A campe & pigris virides limacibus
hortos.
Alphe, viden, quæ vis numeri? jam cæ-
tera cerno.
A tonitru rebeante cados, à frigore fœtas;
A gravibus vitulos, æſtris à gutture
porcos
Anginoſo, operas pubes ne ruſtica perdat
Adſis, ô dea, nec lædant examina fucis:
Neu milium furentur aues, neu vellera
ſentes (quentes:
Succida, non lappas apprendas lana ſe-
Diva gubernatrix hominum, cuſtodia
vatum,
Diva laborantûm requies, medicina do-
lentûm,

Et

Et tutela gregum, noſtris precor annue votis.
Talibus orabat Pollux, ego poſtibus hærens,
In baculum pede porrecto recitata notabam
Altiùs, ac memori condebam ſingula mente.

Dumq; ea perlegerem.) Oſtendit Pollucem in religione memorem paſtorem, atque orare pro rerum ruſticarum conſervatione: unde carmen ejus deprecatorium recenſet. *Perlegerem*) ſcilicet oculis, non ore: nam (ut dixi) picturæ ſunt indoctorum libri. *ea*) ſcilicet quæ depicta dixit, *in marmore*) ſuper marmor pavimentitium. *Ne padus inundet*) quia ſæpe (ut Maro dicit) fluviorum rex Eridanus camposque per omneis cum ſtabulis armenta trahit. *ne ſtrix nocturna*) Id ex ruſticorum ſuperſtitione, qui putant ſtriges & lamias noctu volare, quæ infantes auferant edendos, quod dictum eſt ad terrorem puerorum, ne noctu vagentur. Auctor

Lamia.

eſt

eſt Porphyrius ad illud Horatii in arte poëtica.

Ne, quodcunque velit, poſcat ſibi fabula credi,
Ne pranſæ lamiæ vivum puerum extrahat aluo.

Perottus autem dicit de ſtrigibus ſic: ſtriges non à ſtringendis infantium corporibus, ut quidam falsò exiſtimant, ſed à ſtridore nomen habent, fabuloſumq; eſt quòd eas tradunt hubera infantium labris immulgere. aves ſunt noctur. Lucanus, Strix.

Quod trepidus bubo, quod ſtrix nocturno queruntur.

Conſtat tamen & in maledictis jam eſſe, & etiam apud vetuſtisſimos fuiſſe, accipiq; pro maleficis mulieribus, quæ noctu gradientes, infantium corpora ſanguinem ſugendo exhauriunt: hæc ille. *Hauriat igitur*) id eſt, exhauriat ſanguinem ſugendo. *nec larvæ*) id eſt, cacodemones ac lemures, hoc eſt, nequam ſpiritus, qui vagari putantur, & dum innocui ſunt, lares dici. *talpas*) appoſitoriè Larvæ.

T

rie malignam peſtem. *aggeribus*) id eſt, cumulis terræ. *Ne tinea*) ſcilicet nivales aut alii vermiculi, ut limaces, bruchi, tineæ, blattæ. *Mariscas*) id eſt, ficus. *anſere paluſtri* id eſt, indomito, in paludibus verſari ſolito. *à ſerpente boves*) quia in alvum immitti ſolent. *cohortem*) id eſt, gregem, *à brucho*) id eſt, vermiculo, caules & erucas, quæ ſalaces ſunt herbæ, depaſcere ſolito. *à bruma*) id eſt, brumali frigore. *à rubigine*) infecta pluvia quæ rubiginem inducit. *catulos*) id eſt, catellos, *villas*) i. domos in agro. *petaſonem*) id eſt, anteriora crura ſuum. *à milite*) id eſt, ſtipendiario. Franci arci tenentem francum appellant, *à campe*) id eſt, vermiculo illo, hortenſes maximè herbas & arborum frondes erodere ſolito. unde Columella,

Mari-ſca. Bruchus Bruma Petaſo. Campe

Nec ſolùm teneras audent erodere frondes,
Implicitus conchæ limax, hirſutaque campe.

Fingit autem ruſticum oblitum carminis, ut decorum ſeruet. *Quavis*)

vis) id eſt, virtus, *numeri)* id eſt, rhytmi & metri, quia metra juvant animos, id eſt, memoriam. Unde ille, Numeros memini ſi verba tenerem. *à tonitru roboante cadus)* id eſt, vaſa vinaria, in quibus per vehemens tonitru vina obverti ſolent, & in vappam mutari. *fœtas)* id eſt, gravidas oves. *œſtris)* quos Latini aſilos vocant. Maro Georgicorum tertio. Cui nomen aſilo Romanorum eſt, œſtrum Graii vertère vocantes. Vitulos ardente Sole nimium excruciant, & in fugam quaſi furentes vertunt. *à gutture anginoſo)* is enim ſuibus peculiaris eſt morbus. *operas)* id eſt, labores diurnos. *fuci)* veſpæ ſunt inutiles, apes aut muſcæ non mellificantes, ſed mella furantes: unde dicit Maro de apibus. Cadus. Fœta. Oeſtrū. Angina Opera.

Ignavum fucos à præſepibus arcent.

Examina autem ſunt, apium fœturæ. Juvenalis. Examenque avium longa conſederat uva. *Milium)* legumen (ut quidam volunt) à mille Examē. Milium

dictum, quod milleſimum reddat tum primam corripit, ut Georgicorum primo. Et milio venit annua cura. *vellera ſuccida*) id eſt, cum lana nondum lota. *Sentes*) id eſt, ſpinæ & vepres hirſuti. *lappas*) id eſt, nodulos hirſutos in lappa herba creſcentes. *Memori mente*) ut vero ſimile faciat.

Sentes. Lappa.

155) Alph. *Candide, Polluci pro ſollicitudine tanta,*
Pro precis officio, pro relligione putáſne
Dandum aliquid? nobis pietate peculia creſcunt.
Can. *Quidni aliquid dandum eſt? opus eſt perſolvere crates,*
Alph. *Ruſticus es, crates etenim pro gratibus inquis.*
Can. *Crates & grates parvo diſcrimine diſtant.*
Dandum aliquid, neu bis detur, ſine paſcha reverti,
Quando ſacerdotes commiſſa piacula ſolvunt.
Alph. *Quid dabimus? vituli gravis eſt jactura, vel agnum,*
Vel leporem, pietas etiã laudabilis anſer.

Cand.

Cand. *Dona docet tempus, lepores brumalia dona,*
Quando nive hiberna currendi erepta facultas.
Anſer ad Autumni finem, Nonasque Calendas
Pertinet æſtatis: coryli nova poma, racemi
Munera, lactantes hœdi ſunt veris & agni,
Tunc ſi de cordis aliquem conſpexeris ægrum
Ac tenuē, qui nec vendi nec vivere poſſit,
(Munus erit ſolenne ſatis) donabimus agnum.
Ipſe mihi cùm jam regredi poſt prandia vellem,
Carmina de nymphæ ſolennibus eruta faſtis
Tradidit, & dixit: Si quando gravabere curis,
Hæc cane, pro mentis medicamine carmen habeto.

Candide Polluci.) Oſtendit Poëta hoc figmento paſtorum animum ad gratitudinem, ut ad eam invitet, non immemor profeſſionis ſuæ. *Pietate*) i. e. eleemoſynis piè exhibitis. *peculia*) i. poſſeſſiones. *Opus eſt* Peculia *per-*

perſolvere crates) Ut riſum excitet, facit ruſticum crates pro grates dicere. Dandum aliquid, ſed ne bis detur, *ſine*, id eſt, permitte paſcha reverti. *piacula*) i. peccata expiatione digna. *ſolvunt*) id eſt, abſolvunt. *jactura*) i. amiſſio. etiam *anſer eſt pietas*) i. eleemoſyna laudabilis. *dona docet tempus*) i. pro tempore danda ſunt dona, quia habent & obſonia ſua tempora: unde lepores etiam debent dari in media hyeme, quando nix alta impedit aufugere. *Anſer ad Autumnum & Calendas Novembris pertinet. Coryli*) i. avellanæ & nova poma, & racemi ſunt munera æſtatis. *Hædi & agni lactantes*) i. adhuc lac ſugentes, ſunt munera Veris, id eſt verni temporis, *De cordis*) i. fœno autumnali. *qui nec vendi &c.*) Morem ruſticorum ſatyricè deſcribit, qui donant quod retinere non poſſunt. *carmina*) ſcilicet frequentia, *de nympha ſolennibus eruta faſtis*). i. e. Faſtorum libris.

Piacula

Coryli.

177) *Quando Molorchæo Titan deſcendit ab aſtro,*

Pro-

Pronus & Aſtraea jam lumina virginis
intrat,
Virgine lætetur pubes, & cana ſenectus,
Tranſiit ad ſuperos, & olympica regna
petivit.
Ogdoas ut toto jam tertia fluxerit orbe
Feſta dies, iterum natalia virginis aras
Ignibus illuſtrant; offert nova liba ſa-
cerdos.
Libra redit; noctes properans æquare
diebus.
Exultat Picenus ager, vehit Adria puppes
Illyricas & Chaonias, cum mercibꝰ adſunt
Thuſci, Umbri, Veneti, Siculi Lauretica
templa ſolutis,
Cum donis turmatim adeunt: votiſque
In ſublime jugum læti ad commercia
tendunt.
Et cum Theſſalicas curſu breviore ſa-
gittas (pruinis,
Sol ſubit, & frigent urentibus arva
Clauſa gynacei ſacris penetralibus, hauſit
Corde Deũ toto proprios oblita parentes.
Et cum ſemiferi fugiens Chyronis ab arcu
Languet ub hyberni glacialia limina
capri,
Induat ornatas & mas & fœmina veſtes,

Lætitiaq́; diem celebrent, quo ſemine ſacro
Conjugis annoſus gravidam pater imbuit alvum,
Illa dies etenim ſancta primordia nymphæ
Fecit, & in noſtras vetuit deſcendere ſordes.

Quando Molorchæo,) Docet quibus temporibus agantur ſolennia feſta divæ virginis, ut feſtum aſſumptionis in medio Auguſti, quando Sol derelinquit Leonem, & ingreditur Virginem: unde idem in Parthenice Mariana,

Terge feræ Titan Nemeæ extrema tenebat.
Fulgentûm cratéra inter claramq́; coronam

Sequitur autem in hac re opinionem Nigidii, qui hunc Leonem tradit à Luna juſſu Junonis in terra Arcadica, & regione Nemeæ educatum, & deinde in exitum Herculis demiſſum, quem Hercules juſſu Euriſthei clava, quam è Molorcho hoſpite acceperat interfecit: itaque poſteà clava pro gladio

Molorchus.

dio, pelle pro ſcuto uſum Herculem fuiſſe. Leonem vero à Junone inter ſidera relatum, qui ad occaſum ſpectans, ſuprà caput hydræ conſtitutus eſt. *Quando igitur Titan)* id eſt, Sol, deſcendit pronus ab aſtro *Molorchæo)* id eſt, à Leone clava Molorchi interempto (eſt autem longè petitum Epitethon & intrat jam limina virginis Aſtrææ) i. e. juſtitiæ virginis, quæ aſtræa dicta cælum, petiit, ſed ut dicit Virgil. Ultima cæleſtûm terras Aſtræa reliquit. tunc ſcilicet *pubes)* id eſt, juvenes pubeſcentes, *& ſenectus cana)* i. ſenes caneſcentes. *lætetur virgine)* ſcilicet Maria, quia ſcilicet tranſiit ad ſuperos, *& petivit regna olympica)* i. cæleſtia; *Ogdoas)* deſcribit feſtum nativitatis divæ virginis, dicens, *ut)* id eſt, poſtquam, *tertia ogdoas)* id eſt, octava, aut tertius octonarius numerus. Eſt enim ὀγδοὰς, ἀδ☉ numerus octonarius: quo ter replicato poſt aſſumptionem, habetur natalis virginis. *fluxerit jam toto urbe)* iterum ſcilicet eſt feſta dies, quia na- Ogdoas.

talia virginis illuſtrant aras virginis ignibus; ſcilicet luminibus. *Sacerdos offert nova liba*) id eſt, liba mina. *Libra*) ſcilicet, ſignum, *redit properans*) id eſt, feſtinans, *æquare noctes diebus*) quia paulò pòſt eſt æquinoctium Autumnale. Maro,

Libra diêi noctiſq; pares ubi fecerit horas.

Ager Picenus exultat) ſcilicet, feſto ſolenni. *Adria*) i. mare Adriaticum. *vehit puppes Illyricas & Chaonias*) id eſt, Epiroticas, i. vehentes Illyricos & Chaones ſeu Epirotas Lauretum viſentes. *Thusci adſunt cum mercibus*) i. rebus venalibus. *Umbri*, &c. *In ſublime jugum*) ubi ædes divæ virginis. *Et cùm Theſſalicas*) deſcribit feſtum præſentationis ejuſdem virginis, quod celebratur cùm Sol ſubit curſu breviori, quia tunc bruma eſt. *ſagittas Theſſalicas*) i. ſagittarium ſignum, quod Chiron Theſſalicus conſtituere dicitur: quia tunc clauſa ſacris penetralibus, ſcilicet templi *gynæcii*) id eſt, ſecreti virginum, eſt enim γυναικεῖον id eſt, *gynæceum*) locus ubi mu-

Gynæceum.

mulieres verſantur, ubi clauſa, hauſit Deum toto corde, *oblita proprios parentes*) quia ſoli contemplationi divinæ vacabat, nihil terrenum ſapiens. Hoc autem feſtum celebratur undecimo Kalendas Decembris. *Et cùm ſemiferi &c.*) Deſcribit feſtum conceptionis ejuſdem divæ virginis, ſequens ordinem Kalendarii non rei geſtæ, quia priùs concepta quàm præſentata fuit. *Et cùm Sol rugiens ab arcu Chironis*) ſcilicet ſagittarii, *ſemiferi*) i. centauri. Centauri enim ſunt populi Theſſaliæ, qui primi equos illic aſcenderunt, unde procul viſi, crediti ſunt umbilico tenùs equi: unde fabula orta, ut infernè equi, ſupernè homines dicantur. *Languet*) quia parùm habet caloris *ad limina glacialia*) i. ad ingreſſum frigidi *capri*) i. capricorni *hyberni*) i. hyemalis ſigni, tunc ſcilicet & mas & fœmina *induat ornatas veſtes*, i. ornent ſe, *& celebrent lætitia*) ſcilicet cùm lætentur, diem *quo pater*) ſcilicet Joachim, ut potior eſt ſententia: *annoſus*) i. vetulus, *imbuit* Centauri.

ſemine ſacro) i prævento ab originali macula. *alvum conjugis*) ſcilicet, Annæ gravidam. Etenim illa *dies fecit primordia*, id eſt, conceptum, *ſanctæ nymphæ*) id eſt, ſponſæ altiſſimi patris, *& vetuit deſcendere in noſtras ſordes*) ſcilicet originalis peccati, in quod omnes de viri ſemine nati deſcenderunt.

201) *Cùm volat imbrifera lampas phœbea ſub urna,*
Ad vernos reditura dies, jam proxima Veri,
Ite nurus omnes, ſacros altaribus ignes,
Thura focis faculas manibus date, ducite pompam:
Attulit in templum nova dona puerpera virgo.
Quando gregis princeps aurato vellere fulgens,
Incipiet Zephyris aperire tepentibus annum,
Et dare majores luci quàm noctibus horas,
Aliger occultam redeat paranymphus in ædem.
Et nova miranti referat mandata puella,
Feſta dies Thuſcis populos de collibus omnes

Co-

Cogit, & Arnicolas vocat ad Florentia templa,
Tum quoque ſed tenui virgo priùs intervallo
Nupſit, & hæc teneris lux eſt celebranda puellis.
Quando ſub extrema Cancri teſtudine Phœbus
Volvitur, & revehit vicina canicula morbos,
Thure piam celebrate diem: redit hoſpita mater
In proprios à matre lares, altaria circum
Primitias Cereris geminæ ſuſpendite matri.
Iſta dedit Pollux, vigilans quæ in montibus olim
Fecerat ad pecudem cauſſas, dum nocte ſerena
Militiam cæli, ſparſoſq; examinat ignes.
His quoq; plura dedit, ſed carmina plura referri
Non ſinit extremum deponens veſpera Solem.

Cùm volat.) Docet quando celebrandum eſt feſtum purificationis, aut veriùs præſentationis & appari-

ritionis Chriſti, quo præſentatus eſt à diva virgine in templo. Ordo eſt, *Cùm lampas phœbea*) id eſt, Sol. *volat ſub urna imbrifera*) id eſt, ſub aquario adhuc exiſtens. *reditura ad dies vernos*) qui incipiunt in Martio, jam proxima Veri. *O nurus*) id eſt, nuptæ omnes, *ite, date ſacris altaribus ignes, date focis thura, date manibus veſtris facùlas, ducite pompam*) id eſt, lætas ſupplicationes ſeu proceſſiones, quia *virgo puerpera*) id eſt, quæ virgo permanes, puerum pepererat, *attulit in templum nova dona*) quia puerum qui datus eſt nobis, hoc eſt, Deum incarnatum & de virgine natum, quæ duo maximè ſunt nova, nec prius viſa, nec deinceps videnda. *Quando gregis princeps.*) Deſcribit feſtum Annunciationis & incarnationis dominicæ, quod in Martio celebratur. Sole exiſtente in *principe gregis*) id eſt, ariete. *Paranymphus*) id eſt, pronubus Gabriel archangelus. *aliger*) quia alati pinguntur angeli. *Miranti*) quia turbata eſt in ſermone ejus, Lucæ 1. *Nova mandata.*) quia,

Paranymphus. Aliger.

Ec-

ce concipies in utero & paries fi-
m. *Arnicolas*) id eſt, Arnum a-
nem colentes, cujus accolas qui-
m Fluentinos volunt appellan-
s. Unde non ſemel pro Floren-
Fluentia, & pro Florentinis Flu-
tini leguntur. Id autem feſtum
orentini præcipuè celebrant, non
t autem legendum arvicolæ, qua-
rva colentes, quia illi ubique
nt, Arnicolæ in Thuſcia tantùm.
um quoque) Tangit feſtum nupti-
um, quia priùs nupſerat: nam
um eſſet deſponſata, miſſus eſt
ngelus, &c. *tenui*) id eſt, modico
tervallo) id eſt, ſpatio temporis.
ſt autem ſpondaicus verſus, *& hac*
x) ſcilicet nuptiarum. *puellis teno-*
r) nubere ſperantibus. *Quando ſub*
trema cancri) Diſertè docet quod
iſitationis nomine celebratur VI
Ionas Julias, potiùs dicendum re-
erſionis: quia ſtatim ut concepit,
iit cum feſtinatione in montana,
manſit illic menſes tres, uſq; poſt
ativitatem divi Joannis præcurſo-
is Domini. *Quando igitur phœbus*)
id

Arni-
colæ.

id eſt, Sol. *volvitur ſub extrema, teſtudine cancri*) id eſt, in extrema parte quæ teſtudinata videtur, *& caniculæ*) ſcilicet cæleſtis, *vicina*) id eſt, mox oritura revehit morbos, *celebrare diem pium*) id eſt, pii officii thure. *quia mater*) id eſt, prægnans virgo, quæ etiam ab Elizabeth mater vocata eſt, quia dixit: Unde mihi hoc, ut mater Domini mei, &c. quòd de ea potiùs, quàm de alia prægnante dicitur: quia per eum quem geſtabat, certa erat etiam partu futura mater. *Hoſpita*) ſcilicet Maria, *redit à matre*) ſcilicet Joannis, *in proprios lares*) id eſt, ſuas ædes. *ſuſpendito ergo circum altaria geminæ matri*) ſcilicet Mariæ & Elizabeth; quia à quibusdam vocatur feſtum Elizabeth. *Primitias Cereris*) id eſt, novas fruges, quæ nunc maturæ ſunt. *Iſta dedit Pollux*) &c. dum *examinat ignes*) id eſt, dum virtutem ſcrutatur aſtrorum. *Veſperus*) id eſt, veſperus aut veſper, & heſperus, & veſperugo ſtella illa veſpertina, quæ manè Lucifer dicitur.

EC-

ECLOGA IX.

De Moribus Curiæ Romanæ

poſt religionis ingreſſum edita, inſcriptaq́;

FALCO.

Colloquutores.

FAUSTULUS & CANDIDUS.

Candide, quo caſu patriis procul actus ab oris, (nec amnes Fauſt.
Hac in rura venis? hic paſcua nulla,
Nec liquidi fontes; nec ovilia tuta, nec umbra,
Et tamen aſſiduos gregis hæc paſcuntur in uſus.
Can. *Fauſtule, me noſter Corydon (qui plurima quondam*
His armenta locis habuit, magnamq́; peculi
Congeriem fecit) pecori me credere adegit
Eſſe ſalutares iſtis in montibus herbas.
At poſtquam ſegnes agros & inertia ſaxa
Vidimus, & ſiccis arentem fontibus undam,
Pænituit longaq́; via, patriaq́; relicta.

Fauſt. *Poſtquam te incolumen ſaltus intrare Latinos*
Contigit, antiqui potes hæc mea tecta ſubire
Iure ſodalitii: ſunt hic mihi pauperis agri
Iugera pauca, mea vix ſufficientia vitæ.
Quicquid id eſt, commune puta tibi: forſitan ulla
Proſpera ſors aderit, fortunæ ſimillima vento eſt.
Cariceæ ſuccede caſæ, dum præterit æſtus.
Pocula pende, fluit melius poſt pocula ſermo.
Can. *Pocula quis tanta demens æſtate recuſet?*
Fauſt. *Vina ſitim minuunt, animiq́ue doloribus obſtant.*
Vina ut amicitias, vires ita corporis augent.
Can. *Hæc parit ora bonos (ſi patria vina) racemos.*
Fauſt. *Funde iterum, potare ſemel guſtare, ſecundus*
Colluit os potus, calefacta refrigerat ora,
Tertius arma ſiti bellumque indicere quartus
Aggreditur, quintus pugnat, victoria ſexti eſt,
Septimus (Oenophili ſenis hæc doctrina) triumphat.

Can-

Candide.) Inſcribitur hæc * quòd compoſita eſt in gratiam Falconis Simbaldi patritii Romani, protonotarii, apoſtolicique fiſci cuſtodis, de quo in Epigrammatis mentio frequens: eſtque de moribus Curiæ Romanæ. Inducitur autem Candidus perſvaſus à Corydone cum pecore Romam proficiſci, relictis patriis paſcuis, cujus incœpti eum ſerò pœnitet. Occaſione cujus multa dicuntur in deteſtationem avaritiæ Romanæ Curiæ. *Hac in rura*) id eſt, Romana: præteribo enim quæ nota ſunt jure antiqui *ſodalitii*) id eſt, ſodalitatis & hoſpitalitatis. Fortuna ſimillima vento eſt, id eſt, maximè incerta & inconſtans, *Cariceâ caſa*) i. tecta carice, quæ eſt herba acuta. Maro, Carix.

Et carice paſtus acuta:

Pone) id eſt, repone aut depone ut quieſcas. *pedum*) id eſt, virgam paſtoralem, qua pedes ovium capiunt & dirigunt. Invitat autem ad potandum, nec abnuit Candidus, ut ſi qua petulantiùs in Curiam Roma- Pedum

nam dicta ſint à poëtis dicta cenſeantur *Animiq́ doloribus obſtant*) unde
Bacch9 Bacchus Lyæus, quòd curas ſolvat; & Liber, quòd ab eis liberet, dictus eſt. *Vina ut amicitias*) quia compotando trahitur magna familiaritas. Comicus, Quia compotrix ejus eſt. Salomon & Cicero comparant vina & amicitias in hoc, quod utraque quò veteriora, eò meliora putentur. *Hæc ora*) id eſt, regio parit bonos recemos, ſi hæc *vina ſunt patria*) id eſt, in hac patria nata, unde Fauſtulus, potui magis quàm verbis intentus inquit. *Funde iterum*) quia potare ſemel eſt, *guſtare*) id eſt, pitiſſare duntaxat. *Secundus potus*) id eſt, hauſtus, *colluit*) id eſt, irrigat penitùs os, tertius refrigerat ora calefacta, quartus aggreditur indicere ſiti adhuc prædominanti bellum, quintus pugnati victoria eſt, ſexti, ſ. hauſtus. *Septimus triumphat*) ſcilicet de ſiti. Hæc doctrina eſt ſenis *Oenophili*) i. amatoris vini, ut priùs docuimus.

Can-

Can. *Res eſt conſiliis ſecura fidelibus uti,*
Utile doctrinis præbere ſenilibus aures,
Victa ſitis, mens ægra manet, curæque ſuperſunt.
Fauſt. *Ut ſedata ſitis, ſic mens ſedabitur ægra,*
Funde metum, bibe, cardiaco medicina dolori hæc.
Utitur ad curas iſto medicamine Roma.
Can. *Omne opus atque labor vult intervalla, quieſcat*
Obba parum contra muſcas impone tabellam.
Non manet imbre dies, nec habet nox humida rorem.
Creſcere nec duris poſſunt in cotibꝰ herbæ.
Importuna fames, labor improbus aëris ardor,
Confecêre gregẽ macie, vix debile corpus
Spiritus æger agit, vacua cute porrigit oſſa
Clunis, & exilis cava contrahit ilia venter.
Hic aries, qui fronte lupos cornuq́; petebat
Nunc ove debilior, pavidoq́; fugacior agno eſt,
Hæc mihi ſed nimium me ardentia vota ferebant,

Omnia divino prædixerat omine cornix.
Vix egreſſus eram limen, cùm triſtia portans
Auguria à dextra venit, tegetisq́; ſiniſtræ
Culmine conſedit, preſſoq́; minaciter ore
Vociferans iter auſpitio prohibebat aperto,
Heu pecus infelix, quod lacte & prole ſolebas
Affluere, in noſtris licuit tùm paſcere campis:
Gramina dum quæris, ſucci plus perdis eundo,
Quàm referas paſtu, ſimul hic tabeſcimus ambo,
Tu tenui victu, curis ego victus amaris.

Res eſt conſiliis.) Graphicè docet, quid curæ valeant. *quia victa ſitis*) ſcilicet eſt, ſed mens ægra manet, curæq; ſuperſunt. Ad quod Fauſt.

Ut ſitis ſedata eſt, ſic mens ſedabitur ægra.

Cardiaco medicina dolori hæc) Hæc medicina ſcilicet, frequens potus eſt medicina dolori *cardiaco.*) i. cordis, quem qui patiuntur, nimium ſitiunt; unde Juvenalis, **Cardiacus.**

Car-

Cardiaco nunquam cyathum missurus amico. Dicitur autem, ἀπὸ τῆς καρδίας, quod Græcè dicitur cor. *Quieſcat obba)* i. lagena lato fundo, unde à Perſio dicitur ſeſſilis obba. *imponat tabellam contra muſcas)* tege ne à muſcis inquinetur. *Importuna fames)* quæ importuna eſt de via feſſis. *labor improbus)* i. aſſiduus & ita improbandus Maro, Labor omnia vincit improbus. *& ardor aëris) confecêre gregem macie)* id eſt, emaceraverunt, ſed plus eſt confici macie quàm emacerari: quia quod conficitur, deficit. *Venter exilis)* quia vacuus, *divino omine)* i. à diis portento, aut divinandi vim habente, Maro, Obba.

Sæpè malum hoc nobis, ſi mens non læva fuiſſet,
De cælo tactas memini prædicere quercus.
Sæpè ſiniſtra cava prædixit ab ilice cornix.

A dextra venit) Cicero tamen libro primo de Divin. ſcilicet ſcribit corvum à dextra, à ſiniſtra cornicem

facerè ratum. Unde hîc potiùs videtur dicendum, à læva: verùm addit, *tegetiſq; ſiniſtrà Culmine conſedit*) ubi ſcilicet viſa eſt. Et quia ſola infauſti eſt augurii, ut Plinius docet.

Teges. Teges dicitur tugurium. *Vociferans*) eſt enim infœlicis garrulitatis avis. *Aſpicio aperto*) id eſt, manifeſto. *Prohibebat iter*) i. profectionem, *in noſtris*) ſcilicet Mantuanus, quam referas *paſtu*) id eſt, è paſcendo, eſt enim nomen. *Simul hic tabeſcimus ambo*) eſt ſcilicet infelix pecus tabeſcis, ſcilicet *tenui victu*) id eſt, penuria victus & inedia, *ego*) ſcilicet tabeſco, victus curis amaris.

59) *O noſtræ regionis opes, ô florida prata,*
O campi virides, ô paſcua læta feraxq;
Et nunquam ſine fruge ſolum, currentia paſſim
Flumina per villas, rivi per rura, per hortos.
\# *Hinc pecus, hinc agri pingues, ſubſidere cancri,*
Cùm tritura ſonat, paſſim cùm Julius ardet,
Arva virent, textæ lento de vimine ſepes

Po-

Poma ferunt, redolent ipſis in vepribus herba.
O nemorũ dulces umbræ, molleſq; ſuſurri,
Quos tecum memini gelidis carpſiſſe ſub umbris,
Turturis ad gemitus, ad hirundinis ac philomenæ
Carmina, cùm primùs reſonant arbuſta cicadis
Aura ſtrepens foliis nemorum veniebat ab Euro,
Et baccata ſuper tendebat brachia cornus.
Ipſe ſolo recubans, pecudes geſtire videbam,
Atque alacres teneris luctari cornibus agnos.
Poſt ſomnos, per gramen humi nunc ore ſupino,
Aut flatu implebam calamos, aut voce canebam,
Pectore nunc prono, rutilantia fraga legebam.
Fauſt. *Vivere tum felix poteras, diciq; beatus,*
Sed bona quod nondum fueras expertus acerbam,
Vilis erat tibi, teq; ideò fortuna reliquit.

U 5 *Quan-*

Quando iterum veniet, (veniet ſi forſitan unquam)
Sicut capreolis rurſum nitentibus hærent
Stipitibus vites, ſtringuntq́ tenaciter ulmos,
Sic illam tu prende manu, neu deſere prenſam.
Ut redit, effigiem mutat, nec imagine conſtat,
Par lamiis, quas nocte ferunt errare per umbras.
Mobilis ut facies, ita mens deludere gaudens.
Quod dederat tollit, penſi nihil, omnia caſu.
Qui nimium metuunt ſapiuntque, repellit & odit.

O noſtre.) Continua ſunt verba Candidi, nam Fauſtulus ſe Latinum ſingnificavit, atque in ſua patria eſſe. Omnia autem uſque adeò facilia ſunt, ut vel minima expoſitio videatur inanis: nihil tamen eſt abjectius dictum quàm huic ſtylo congruat. *Arva virent.*) Virgilius,

Ut quantum longis carpent armenta diebus.
Exiguis tantùm gelida ros nocte reponat.

Se-

Sepes poma ferunt narrat.) Miram fertilitatem, ſed non raram Italiæ, ubi in unis hortis poma, vitem, fruges & legumina non ſemel uno anno colligas. *redolent ipſis in vepribus herba*) Id quoque verum, quia roſæ naſcuntur *mollesq; ſuſurri*) ſcilicet fontium & apum. Maro,

Sæpè levi ſomnum ſuadebit inire ſuſurro.

Eſt autem ſuſurrus raucum & lene murmur. *gelidis ſub umbris*) Idem, Hic inter flumina nota, Et fontes ſacros, frigus captabis opacum. *Turturis ad gemitus*) quia ejus cantus eſt gemitus. Idem, Suſurrus.

Nec gemere aëria ceſſabit turtur ab ulmo. *ad hirundinis ac philomena carmina*) Hæ enim aviculæ dulciter canunt. Maro,

Hinc alta ſub rupe canet frondator ad auras, quod de philomena intelligi poſſe docet Servius. *cum primis*) Idem.

Sole ſub ardente reſonant arbuſta cicadis.

Ab Euro) id eſt, Oriente *cornus baccata,*

Baccatus. *ta, aut brachia baccata)* i. e. baccis ornata, h. e. cornis. Idem, Victum infœlicem baccas, lapidoſaque corna Dant rami. Et in eodem 3. Æneid. Baccatamque jugis Naxon. *ſolo recubans)* Idem, Recubans ſub tegmine fagi. geſtire, id eſt, geſtu alacritatem prodere aut voce. Idem, Nec calamis ſolum æquiparas, ſed voce magiſtrum *rutilantia)* quia matura, *fraga legebam)* Idem, Qui legitis flores & humi naſcentia fraga. *Vivere tum felix poteras, dicique beatus ſed bona fortuna erat tibi vilis, quod nondum fueras expertus acerbam)* Id vero verius eſt, unde dici ſolet,

Dulcia non meminit qui non guſtavit amara.

Et ſic,

Dulcia non ſapiunt cui non guſtantur amara.

Quando iterum veniet) ſcilicet, fortuna. *veniet ſi forſitan unquam)* bona parentheſis, qua incertitudinem fortunæ ſignificat. *ſicut vites hærent ſtipitibus)* i. palis, hoc eſt, ad palos, Capreolus. *capreolis)* i. chordulis quibusdam ad hoc

hoc natis. *nitentibus*) i. tendentibus ſurſum. *Sic prende manu illam*) ſcilicet fortunam. *neu*) neve. *deſere prenſam*) id eſt, ſemel comprehenſam. Fortuna it & redit & mutat effigiem, *nec conſtat imagine*) id eſt, nec ſervat ſemper eandem imaginem, *par*) i. ſimilis *lamiis*) i. mulieribus qui ſe transfigurare dicuntur. *penſi*) excogitati, & deliberati. *nihil*) ſcilicet habens, *omnia caſu*) ſcilicet faciens: *repellit & odit qui nimium metuunt*) unde dictum à Marone. Audaces fortuna juvat, aut, ut alii legunt, *audenteſve* (pro vel qui nimium ſapiunt) quia, ut Philoſophus docet, quanto plus eſt ſapientiæ, tanto minus fortunæ: quia ſapientes ſunt prudentes, omnia proſpicientes priùs quàm eveniant, & ita pauca eis à caſu & fortuna obveniunt. Par. Penſi.

Can. *Delicias patrii quoties reminiſcimur agri,* (90

Ferre tot ærumnas animo non poſſumus æquo.

Sed quò mente feror caſu afflictatus acerbo?

Unde

Unde magis crucier fœlicia tempora volvo?
Majus adeſt, florent vites, humilesq́; geniſta,
Jam ſpicata ſeges, malus jã punica multo
Flore rubet, redolent ſepes albente ſabuco
In patria, per rura Padi, per paſcua Minci.
Hic verò necdum incipiunt pubeſcere montes.
Quòd ſi Vere ſolum torpet; quid frigora bruma,
Solſtitiumq́; feret? gelidis cùm terra pruinis
Albicat & rapido cùm cœlum incanduit æſtu?
Sunt tamen hîc armenta quibus cutis uvida cervix,
Non ſignata jugis, gemino frons ardua cornu,
Luxuriansq́; toris pectus: niſi pabula carpant,
Non erit hæc tanta humectum pinguedine corpus.
Fauſt. *Hæc armenta quibus caput à tellure levatur*
Altiùs, & cui ſunt longa internodia crurum.
Cunctaverant, herbas primum, mox ora ſupino

Ar-

Arboreas frondes; ſummaque cacumina ſylvæ.
Hoc impelle pecus, quod humi naſcentia tantùm
Gramina decerpit; vacuis jejunat in arvis.
Cand. *Quid verbis opus eſt? cunctis animantibus una eſt*
Conditiò, ſemper majora minoribus obſunt.
Agna lupo, mites aquilis ſunt præda columba,
Innocuos delphin venatur in æquore piſces.
Unde fit hoc? certè res prodigioſa videtur.
Hæc loca ſi procul hinc videas è rupibus altis,
Pingue ſolum & multo veſtitum gramine dicas.
Quò magis approperas; tantò magis omnia ſordent.
Fauſt. *Hoc eſt Roma viris, avibus quod noctua: trunco*
Inſidet, & tanquàm volucrum regina ſuperbis
Nutibus à longè plebem vocat: inſcia fraudis
Turba coit, grandes oculos mirantur & aures,

Tur-

Turpe caput, roſtriq́ minacis acumen aduncum.
Dumq́ ſuper virgulta agili levitate feruntur,
Nunc huc nunc illuc, aliis veſtigia filum
Illaqueat, retinent alias lita vimina viſco,
Prædaq́ ſunt omnes veribus torrenda ſalignis.

Delicias patriæ,) Permanet querulus Candidus, ut tandem perveniat ad mores Curiæ Romanæ notandos. *Unde magis crucier*) quia ſummum infelicitatis genus eſt fuiſſe felicem. *Majus*) ſcilicet. menſis floridus. *Jam ſpicata*) id eſt, in ſpicas formata, *malus Punica*) i. quæ aurea mala fert, *albente ſambuco*) ſcilicet floribus, cùm acinos nigerrimos habeat. *per paſcua Minci*) pro Mincii per apocopen aut ſynæreſin, *pubeſcere*) id eſt, frondeſcere. *Quòd ſi Vere*) id eſt, verno tempore, de quo dictum eſt,

Nunc omnis parturit arbos.

Torpet) conſtrictum frigore jacet. *quid frigora brumæ*) ſcilicet ferent? *quid*

quid ſolſtitium) ſcilicet æſtivale feret? Bruma, inquam, gelidis quum terra pruinis albicat: ſolſtitium autem rapido quum cælum incanduit æſtu, *cutis uvida*) i. glabra & nitida. Horatius, Me pinguem & nitidum & benè curata cute viſes. *cervix non ſignata jugis*) i. quæ nondum portaverunt jugum, *luxuriansq; toris pectus*) quod indicium bonum indicat Virgilius Maro. Allegoricôs autem vult divites omnia ingurgitare, ut docet manifeſtè Fauſtulus: unde addit Candidus, Semper majora minoribus obſunt. Agna eſt lupo præda, mites columbæ ſunt præda aquilis. *Delphin*) qui balænas & cete alere dicitur, quia intrat eorum ora & egreditur, cùm ſequentes piſciculi in alvum balænæ demittantur: unde quidam latronem appellant. *Venatur*) i. inſidiis capit, quia nihil eſt pernicius eo. Multa autem per Allegoriam dicuntur. *Hoc eſt Roma viris*) i. captatrix. oſtendit enim ſe placidam & opulentam, & adventantes inedia confici ſinit. *quid mactna* uvida.

ctua avibus) quæ admirationi eſt eis, & ita circumvolantes capiuntur aut viſco, aut reti. *lita)* i. illita, â lino. *vimina)* id eſt, virgulæ aut perticæ parvæ ſunt præda torrenda veribus. Alii verubus legunt, ſed & Maro veribus dixit:

Pars in fruſta ſecant, veribusq; trementia figunt.

Salign9 Salignis autem, i. ex ſalicibus, quia talibus utuntur ruſtici.

129) Can. *O bellum hoc, poterit dici nihil aptius unquam.*

Sed procul en coluber tortos in pulvere greſſus

Flectit, & exertis ſitiens ferit aëra linguis.

Fauſt. *Candidoque moneo, memori ſub pectore ſerva.*

Quando inter ſylvas graderis, defende galero

Lumina: namque rubi prætendunt ſpicula longis (ero.

Dentibus, & curvus diſcerpit pallia mu-

Nec depone pedum, multaq; armare memento (hoſtis.

Cote ſinum, ne te ſubitò novus opprimat

Et

Et per hæc pedem tegito: ſpineta colubrũ
Plena, hominum vitæ morſu inſidiantur amaro,
Et nunc longa dies æſtu facit acre venenum.
Mille lupi, totidem vulpes in vallibus iſtis
Luſtra tenent, & quod dirum, ac mirabile dictu eſt,
Ipſe homines (hujus tanta eſt violentia cœli)
Sæpè lupi effigiem moresq́; aſſumere vidi,
Inq́; ſuum ſævire gregem, multaq́; mandere
Cæde ſui pecoris, factum vicinia ridet,
Nec ſcelus exhorret, nec talibus obviat auſis.
Sæpè etiã miris apparent monſtra figuris,
Quæ tellus affecta malis influxibus edit.
Sæpè canes tantam in rabiem vertuntur, ut ipſos
Vincant cæde lupos: & qui tutela fuerũt,
Hoſtiles ineũnt animos, & ovilia mactant.

O bellum hoc.) Aſſentatorum more, ut Perſius indicat, laudat dictum Pauli, quod tamen hic amicè fieri poteſt, verum oſtendit colubrum inſidiari cantantibus. *Exertis linguis*)

ab ex & ſero. Maro, Et linguis micat ore triſulcis. *Defende galero*) i. largo pileo ruſtico. *Curvus mucro*) i. pugio ſpinarum. *Nec depone pedum*) i. baculum paſtoralem. *Multa cote*) i. duris lapidibus *Novus hoſtis*) i. improviſus & inexpectatus ſerpens. *Et perone*) i. calceamento ruſtico, crudo corio crura ambire ſolito. *Spineta*) i. loca ſpinis & vepribus conſita. Maro,

Nunc virides etiam occultant
ſpineta lacertos.

Sepè lupi effigiem) Maro in pharmaceutria: Hic ego ſæpè lupum fieri & ſe condere ſylvis Mœrin, &c. Id autem Arcadibus dictum eſt evenire ſolitum: ſed ſic intelligo lupos fieri, ut ſocii Ulyſsis facti ſunt & urſi & leones ac porci, quòd eorum mores aſſumpſerunt: unde furaces & rapaces ſignificat, ſed ad fabulam quoque reſpicit, nam effigiem dicit & mores. Auguſtinus docet in Italia viſum eſſe quibusdam quòd in aſinos eſſent verſi, & ita ſubire onera conjugibus impoſita more aſinorum

rum. *Malis influxibus*) i. malis influentiis. Acri profectò acero conſpergit Romanos, quaſi verò cælum id faciat. *Canes ovilia mactant*) Nota allegoria in prælatos qui ſubditos ſpoliant.

Fama eſt Ægyptum coluiſſe animalia quædam,
Et pro numinibus multas habuiſſe ferarum.
Illa ſuperſtitio minor eſt, quàm noſtra ferarum.
Hic aras habet omne genus, contraria (certè
Naturæ res atq; Deo, qui dicitur olim
Præpoſuiſſe hominem cunctis animantibus unum.
Sæpè etiam morboſa æſtas, & peſtifer annus
Ingruit, & paſſim languens pecus omne per arva
Sternitur, extinctæ dum balat ad ubera (matris
Agnus, obit, moritur duro ſub pondere taurus.
Nec modus eſt morbo, non eſt medicina veneno:
Sed vicina domus vicino à limine mortē
Haurit, & aſſiduè ſumunt contagia cives.

Iſta feras rarò peſtis rapit, utile ſemper
Fert pecus, extinctas caulas epulantur atroci
Dente lupi, noſtraque fera jactura opuleſcunt.

quam praeceps

Can. *Heu heu quanta preces miſerum me inſania traxit.*
Credere fallaci gravis eſt dementia famæ.
Romuleos colles, Tyberim, Romanaque tecta
Audieram, & ſtudio mens eſt accenſa videndi,
Ducendique bonis in tot præſtantibus ævũ.
Acceſſit cum patre gregis ſententia demens,
Totũ penè larem cum paſtoralibus armis
Trans juga ſumma tuli, mulctralia, cymbia, ahena,
Et cacabos, & quo formatur caſeus orbem
Faginеum, impenſam atque operas amiſimus omnes.

Fama eſt Ægyptum.) Docet omne genus ferarum habere aras ſuas Romæ, id eſt, omne genus vitioſorum eſſe in honore & pretio. Quod Juven. Satyr. 1. graphicè docet, afferens non niſi flagitioſos exilio & carcere dignos ſublimari, & ideo inquit:

quit: Aude aliquid brevibus Gyaris aut carcere dignum, Si vis eſſe aliquid. *Fama eſt Ægyptum*) Idem docet Juvenal. ſaty. 14.

Qui neſcit Voluſi Bithynice qualia demens
Ægyptus portenta colat? crocodilon adorat
Pars hæc, illa pavet ſaturam ſerpentibus ibin. &c.

Multas ferarum) id eſt, multas feras. *Iſta*) ſcilicet Ægyptiorum ſuperſtitio. Superſtitioſorum & delirantium religio minor eſt, *quàm noſtra*) id eſt, Romana: quia ferarum hic aras habet omne genus. *Præpoſuiſſe*) ut in paradyſo, Geneſ. 1. Dominamini piſcibus maris & volatilibus cæli, & univerſis animantibus quæ moventur ſuper terram. *Sæpè etiam morboſa æſtas*) hoc quoque verum. *pecus omne*) id quia paſtor dicit, ſed & homines plurimi peſtilentia abſumi illic quotannis ſolent. *Dum balat*) id proprium eſt ovis ut boare bovis, & mugire tauri. *moritur duro ſub pondere taurus*) Hæc omnia nimis gra- Balare. Boare. Mugire

 phi-

phicè habentur Georgic.3. Ecce autem duro fumans ſub vomere taurus, Concidit,&c. *Nec modus)* id eſt, finis morbo, *non eſt medicina veneno)* i. infectioni venenoſæ. Ibidem, Quæſitæque nocent artes, ceſſêre magiſtri, Phillyrides, Chiron, Amythaoniusque Melampus. *Iſta feras rarò peſtis rapit)* id quidem verum, & tamen non ita multiplicantur ut pecudes. *Opulescunt)* i. opulentæ & divites fiunt, ut feræ ſit nomen: nam ſi ferè ſcribitur, refertur ad lupos. *Credere fallaci gravis eſt dementia famæ)* Proverbiale. Senſus autem eſt, ſe tractum fama, quæ erat, omnes qui Romam accederent ditari, illuc cum pecore commigraſſe & cum armis paſtoralibus, quæ graphicè enumerat. *Mulctralia)* vaſa in quæ lac trahitur & mulgetur. *Cymbia)* vaſa in morem cymbarum, in quæ transfunditur *ahena)* id eſt, lebetes ex ære factos, *& cacabos)* aliud genus vaſis, quidam caldaria vocant. *& quo formatur caſeus orbem)* id eſt, vas rotundum quo imprimitur: unde à

for-

forma formaginem vocat Appuleius, unde Gallicum vocabulum. Hunc ut charum oſtendat, fagineum, id eſt, ex fago commemorat tornatum. *Impenſam*) ſcilicet pecuniam, *atque operas amiſimus omnes*) quæ erat vox corui aliquando Romæ venum expoſiti.

Quid faciam? quò me vertam? ſperata negantur
Pabula, tot caſus, tot ubiq; pericula, cogor
In veteres remeare caſas, & cœpta fateri
Conſiliis egreſſa malis, iterumq; per æſtus,
Et montana pati longos per ſaxa labores.
Heu pecus infœlix, ô lævo ſidere paſtor
Huc avecte, fuit multo præſtantius iſtud
Ignoraſſe ſolum, patrioq; in limine tutos
Conſumpſiſſe dies, gelidis ſenuiſſe ſub antris,
Atq; Padi circum ripas, Atheſisve per agros,
Aut ubi per virides campos & paſcua nota
Mincius it, vel qua vitreo natat Abdua curſu
Conſediſſe, gregem paviſſe ſalubribus herbis:
Fauſt. *Te tua credulitas, & me mea fallit in horas:*

Vidi ego ſupremæ quæ proſperitatis habebant
Culmina, dum laudata petunt, cecidiſſe, nec unquam
Emerſiſſe malis. facit experientia cautos,
Hi prius explorant, & non laudata ſequuntur.
Omnia laude carent quæ ſunt, meliora fuerunt
(Non nego) quæ famam retinent, ac nomina ſervant,
Cuncta ſuis pollent vicibus. Luna, Adria, Troja,
Salvia, quas nobis memorabat ſæpius Umber,
Nomine ſunt ſolo: delevit cætera tempus.
Si minor eſt patriæ forſan modo gloria noſtra,
Res tamen eſt melior: laudata gloria Romæ
Quanta ſit in toto nõ eſt qui neſciat orbe.
Fama quidem manet, utilitas antiqua receſſit
Illi, priſca quibus madnerunt paſcua, fontes
Nunc humore carent, venis aqua defuit hauſtis.

Nulla

Nullæ pluit nubes, Tyberis non irrigat agros.
Tempus aquæductus veteres contrivit, & arcus.
Et caſtella ruunt, procul hinc, procul ite capellæ,
Hic jejuna fames, & languida regnat egeſtas

Quid faciam.) Deſperantis vox. *& cœpta fateri Conſilii egreſſa malis)* quod ſummè dolendum innuit Virgiliana Juno Æneid.1. Méne incœptis deſiſtere victam? *ô lævo* (id eſt, ſiniſtró & inimico ſidere paſtor *huc avecte*) potiùs quam advecte dicit, quia à bonis paſcuis ad ſterilia migraſſe dolet. *Iſtud*) ſcilicet ſterile & ſceleratum. *patrioq; à limine tutos conſumpſiſſe dies)* repete, fuit multò tutius. *Atheſis-va per agros*) qui fluit ex Tridentinis alpibus, Tridentum alluit & Veronam dividit. Mincius fluvius Mantuanus, non longè à Mantua in Padum fluens, ſæpè commemoratus. *Abdua*) qui à Strabone Adua dicitur, fluvius ex Verbano lacu ortus, in Padum quoque in-

Lævus. Atheſis Mincius Abdua

incidit. Verbanus autem, ut Larius & Benacus, ex alpibus ortum habet atque incrementum. *Conſediſſe*) à conſido, id eſt, locum habitationis cœpiſſe, ut Æneid. 1.

Vultis & his mecum pariter conſidere regnis?

Gregem paviſſe) repete, ut dixi, fuit multò ſalubrius. *Te tua credulitas*) Docét non facilè credendum eſſe. In horas & non in oras legendum, ſed ſecundum Vallam, quia non ponitur nota excrementi, potiùs diceret in horam. *Vidi ego*) à certitudine argumentatur, quia plùs valet oculatus teſtis unus, quam auriti decem. Ordo eſt, Ego vidi eos qui hebebant *culmina*, id eſt, ſummitatem *ſupremæ*, i. ſummæ proſperitatis: alludit ad rotam fortunæ. *cecidiſſe dum petunt laudata*) quia ſæpè quæ bona & læta, vertuntur in pejus: unde dici ſolet, Dii benè vertant. *Nec unquam*) ſcilicet poſtquam ſemel inciderant, *emerſiſſe malis*) i. caput extuliſſe è malis, quibus obruti erant. *facit experientia cautos.*)

& ideò

& ideò ſenes difficulter inducuntur ad credendum, quia multam experientiam fraudis habent. *Hi)* ſcilicet cauti, *explorant)* i. exquirunt & examinant prius, & non ſeqvuntur omnia laudata, ſed quæ comperecompererint bona, quia ſæpe laude carent quæ ſunt meliora. ſ. laudatis. *non nego)* i. fateor. *fuerunt)* ſcilicet multa, *quæ retinent famam ac ſervant nomina)* cùm nihil habeant rei, *ſed cuncta pollent ſuis vicibus)* i. viciſſitudinibus: unde Comicus, Omnium rerum viciſſitudo eſt. *Luna Adria Troja, Salvia)* hæ urbes, *quas Umber)* ſcilicet doctus ille, cujus ſæpè meminit, *memorabat nobis)* hoc ſemper, nec contra decorum plusqvàm ut paſtori competat, ſapere dicatur: ſunt ſcilicet nunc ſolo nomine, quia tempus delevit cætera, quia omnia ſeneſcunt & labaſcunt in tempore; unde, Tempus edax rerum, &c. *Luna)* civitas olim Hetruriæ ad Macram fluvium, de qua Lucanus; Luna,
Hoc propter placuit Thuſcos de more vetuſto Acciri vates, quorum

qui

qui maximus ævo Aruns, incoluit deſertæ mœnia Lunæ. Interiit enim nunc, ſed regio adhuc Lunenſis nominatur. *Adria* quoque urbs Italiæ fuit, quæ mari, cui vicina eſt, nomen dedit, quod Adrianum ſeu Adriaticum dicitur. & interdum etiam Adria genere maſculino mare ipſum, quod ſuperum vocant, quia orientem verſus, in qua ore Venetiæ ſunt. *Troja*) notior eſt quàm ut de ea quicquam dicendum ſit. Deleta eſt *Salvia*) ut aliæ multæ, ut Saguntus in Hiſpania, Carthago in Africa, Corinthus in Peloponneſo, &c. *Si minor eſt patria forſan modò gloria noſtra*) Ergo & Fauſtulus ſe Mantuanum indicat, quia ait, *Res tamen eſt melior Illi priſcâ quibus maduerunt paſc. &c.*) Per fontes, benficos in poëtas intelligit, ut Mecœnatem, Auguſtum, Meſſalam, Pollionem, & ſimiles, *aquæ ductus veteres*) manifeſta eſt Allegoria. *Hic jejuna fames, & languida regnat egeſtas*) ſelecta & apta epitheta: nam ideo fames, quia jejunia, & ideò languidus quis fere,

fere, quia egenus: egeſtas enim languorem parit, ſicut & inedia, ut paret in apologo quem Livius recitat de membris quæ in ventrem conjuraverunt.

Hic tamen, ut fama eſt, & nos quoq; vidimus ipſi, (213
Paſtor adeſt, quadam ducens ex alite nomen,
Lanigeri pecoris dives, ditiſſimus agri.
Carmine qui priſcos vates atq; Orphea vincat,
Orphea, qui traxit ſylvas & ſaxa canendo.
Hic alios omni tantum virtute canendo
Exuperat, quantum Tyberim Padus, Abdua Macram,
Lenta ſalix juncum, tribulos roſa populus algam
Credimus hunc illi ſimilem, cui Tityrus olim
Bis ſenos fumare dies altaria fecit.
Hic ovium cuſtos ipſo vigilantior Argo.
Daphnide nec ſolum, ſed eo qui dicitur olim
Admeti paviſſe greges per Theſſala rura,
Doctior, omne pecus Solymi curare magiſtri

Dé-

Dignus, & antiquò dignus ſuccedere patri,
Qui fuit Aſſyrii pecoris poſt retia paſtor.
Iſte poteſt ſervare gregem, depellere morbos,
Humectare ſolum; dare paſcua, ſolvere fontes.
Conciliare Jovem, fures arcere, lupoſq;.
Si favet iſte, mane: quòd ſi negat iſte favorem,
233) *Candide coge pecus, melioraque paſcua quære.*

Hic tamen ut fama.) Huc tendit principale inſtitutum ut videlicet Falconem Sinibaldum à largitate laudet, aut ad eam invitet: cujus gratia videtur tota Ecloga compoſita. *ut fama eſt.*) quæ ſæpè mendax, unde Maro, Tam ficti pravique tenax quàm nuncia veri. Ideo addit, Et nos quoque vidimus ipſi. *Paſtor adeſt.*) Aut quia etiam * imperatores vocant paſtores, ut ſermo paſtoralis: aut quia datarius, &, ut dicunt, eleemoſynarius eſt, & ita multorum paſtor. *Quadam ducens ex alite nomen*) dicitur enim Falco, quod

& a-

& avis notæ nomen. *Lanigeri pecoris dives*) Maro in Bucol. Quàm dives nivei pecoris, quàm lactis abundans. *Ditiſſimus agri.*) Idem Æneid. 1. Huic coniunx Sichæus erat ditiſſimus agri Phœnicum, *Carmine qui priscos vates, atque Orphea vincat*) More Maroniano principem ab exercitu ſeparat, ut egregium ſignificet: nam Orpheus unus priſcorum eſt vatum, ſicut Æneid. 1. Reliquias Danaûm atque immitis Archilli, ubi Achilles non excluditur à Danais, ſed excellere atq; egregius eſſe ſignificatur. Orpheaq; in medio poſuit, ſylvasque ſequentes. *Et ſaxa*) quod Amphioni asſcribit Hor. dicens in arte poëtica, Sylveſtres homines ſacer interpresque deorum, Cædibus & victu fœdo deterruit Orpheus, Dictus ob hoc lenire tigres rabidoſq; leones, Dictus & Amphion Thebanæ conditor urbis, Saxa movere ſono teſtudinis & prece blanda. Ducere quò vellet, &c. *Tyberim Padus*) eſt enim Padus longè maximus fluviorum Italiæ, quinque oſtiis in mare Orpheus. Padus.

Adriaticum prorumpens: unde Georgic. 1. Fluviorum rex Eridanus &c. *Abdua*) fluvius latus, de quo jam dixi. *Macram*) fluvium exiguum, cujus meminit Luc. dicens, Nullasque vado qui Macra moratus Alnos. Macri autem campi ſunt in medio Bononiæ, & Raveniæ, & aliarum civitatum per quas itur Romam. *Lenta ſalix iuncum*) ſcilicet exuperat. *Populus* arbor frequens ad Padum. *Algam*) herbam quam projicit aqua, quæ ad populum ſæpe jacitur. Maro, Projecta vilior alga. *Credimus hunc illi*) ſcilicet Auguſto Cæſari, *cui Tityrus*) i. Mcro. *Bis ſenos*) ut in 1. Ecloga, Hic illum vidi juvenem, Melibœe, quotannis Bis ſenos cui noſtra dies altaria fumant. *Ipſo vigilantior Argo*) cui centum erant oculi, quorum bini duntaxat ſomnum acceperunt. Verum Falco quoque pervigil eſt avis: unde in epigrammatis alludit de eo ad ſummum pontificem. Ducere ſopitis paſtor potes otia curis, Falco tuas Argi more gubernat oves. *Daphnide*)

Abdua

Macra.

Alga.

Argus.

de) quem tamen Theocritus & Maro doctiſſimum & divinandi peritum inducunt. *Nec ſolum*) ſcilicet Daphnide doctior, *ſed eo*) ſcilicet Apolline Nomio, qui ob interfectos Cyclopas novem annis ſpoliatus divinitate, pavit armenta Admeti regis Theſſaliæ juxta Amphryſum, ut alibi diximus: per rura ergo Theſſalia, id eſt, per Amphryſum. *Omne pecus*) i. totam Eccleſiam Catholicam. *magiſtri ſolymi*) i. Hieroſolymitani, videlicet Petri, *& dignus ſuccedere patri*) ſcilicet Petro papæ qui pater dicitur, qui ſcilicet pater fuit. *paſtor pecoris Aſſyrii*) i. Judaici & totius Eccleſiæ, quæ prima fuit in Aſſyria. *Poſt retia*) id eſt, relictis retibus factus eſt piſcator hominum. *Conciliare Jovem*) aut Deum, aut ſummum pontificem. *Si favet iſte mane*) Omnem ergo ſpem in Falcone collocandam cenſet, quod ut ſignificet, hoc argumentum excogitavit.

ECLOGA X.

De Fratrum Obſervantium, & non obſervantium controverſia, poſt religionis ingreſſum, inſcripta

BEMBUS.

Colloquutores

CANDIDUS, BEMBUS, BATRACHUS & MYRMIX.

Maxima paſtores agitat diſcordia Bembe,
Qui Solymos colles, Galilaaq; rura colebant.
Batrachus hinc, Myrmix illinc certare parati,
Judice te paucis, ſi non audire recuſas,
Et niſi te revocant majora negotia, dicent:
Tu pater es vatũ, tu ſcis componere lites,
Jurgiaque & blandis conſuetus tollere verbis;
Te quoq; Pierias fama eſt potaſſe liquores,
Et vidiſſe deas, quibus eſt cuſtodia ſacri
Fontis, & Eurota campos, ac Phocidis arva.

Ipſe

Ipſe ubi fronde ſua tibi tempora cinxit Apollo,
Dona dedit citharam, nervos & eburnea plectra.

Bemb. *Dicite, quandoquidem tepidos admovit ad ignes*
Nos hyberna dies, dum non ſinit ire per agros
Bruma gregem, flatu Boreæ dum ſævit acuto,
Dum riget omne ſolum, tectis dum plurima pendet
Stiria, dum torpent ſub aquis glacialibus amnes,
Otia damnantur quæ nulla negotia tractant.

Maxima paſtores.) Hac ultima Ecloga, quam ut ſuperiorem in Religione compoſuit, agitur Carmelitarum fratrum obſervantium, quorum partes Batrachus agit, & non obſervantium, quos Mirmix defendit, controverſia, fictis non ab re contendentium vocabulis. Nam βάτραχος rana dicitur, cui ferè ſimilem habent Carmelitæ de obſervatione interiorem tunicam, Batrachus.

 quia

quia piceam, aut, ut dicunt, griſeam. Myrmix autem formica, quæ nigra eſt, ut non obſervantium tunica. Maro, It nigrum campis agmen. Præterea, ut in fabulis eſt, ranæ elegerunt regem, ut obſervantes ſub uno communiter vivant parte. Formicæ autem in una quidem domo multos habent magiſtratus, ut non obſervantes diverſas habent culinas. Litem proponit Candidus, per quem fere auctorem intelligo. *Paſtores*) i. carmelicolas, aut fratres de Carmelo profeſſos. *Solymos*) ſ. Hieroſolymitanos. *Tu pater es vatum*) Forte generale ordinis hoc nomine appellat, qui pater eſt vatum, quia Carmelitarum, qui filii olim erant prophetarum & prophetæ, qui & vates dicuntur. *Tu ſcis componere*) i. finire, ut, Ante diem clauſo componet veſper olympo. Et in Bucolicis

Myrmix.

Solymi

Non noſtrum inter vos tantas
componere lites.

Unde qui pacto litem terminant, ſe compoſuiſſe aut compoſitionem

fe-

feciſſe dicuntur *Pierias liquores*) i. hauſtus muſicos, quibus Poëta evaſerit. *Et vidiſſe deas*) i. muſas quibus viſis, & ab eis ad Hippocrenen ductus Heſiodus, Poëta evaſit: unde Ovidius, Ecce deas vidi, non quas præceptor arandi Viderat, Aſcræas cum ſequeretur oves. Neutro autem modo dicit ſe Perſius evaſiſſe poëtam, in principio ſic: Nec fonte labra prolui caballino, Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo Memini, ut repentè ſic Poëta prodirem. *Et Eurota campos*) Eurotas fluvius eſt Laconiæ laurifer, unde illic Phœbus fingitur docuiſſe lauros. In Bucolicis Maro, Eurotas.

Omnia quæ Phœbo quondam meditante beatus
Audiit Eurotas, juſſitque ediſcere lauros.

Ille canit.

At Phocidis arva.) In quibus Parnaſſus eſt mons totus muſis conſecratus. Ovidius, Separat Aonios, Actæis Phocis ab alvis Terra ferax. Et paulò pòſt, Mons ibi verticibus perit arduus aſtra duobus, Nomine Par-

naſſus, ſuperatque cacumine nubes. *Fronde ſua*) id eſt, lauro. Maro in Bucolicis, Phœbo ſua ſemper apud me munera ſunt lauri. *dona dedit*; ſcilicet ſuam cytharam, quam à ſe inventam Orpheo dedit. *nervos*) i. chordas, *& eburnea plectra*) V lyram heptachordem invenit, qvum tetrachordis Mercurii dicatur. Horat. in arte, Ne forte pudor tibi ſit muſa lyræ ſollers & cantor Apollo. *Dicite*) ſic Palæmon Maronianus: Dicite, quandoquidem in molli conſedimus herba, Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbos. Quod hîc ex induſtria mutat, quaſi per legem ameboei carminis contrarium dicens, *Tepidos admovit*) Perſius, Admovit jam bruma foco te Baſſe Sabino. Boreas ventus ſeptentrionalis, dictus rex Thraciæ, quòd illinc, ubi regnat, ad nos veniat: flatus eſt acuti, unde Maro,

Et Boreæ penetrabile frigus adurit.

Dum riget) ſcilicet gelu: *Stiria*) guttæ in longum congelatæ. *Torpent*)

pent) ſtagnantium more. *Otia damnantur quæ nulla negotia tractant)* unde Cicero principio 3. Officiõ. Publium Scipionem dicere ſolitum ſcripſit Cato, nunquam ſe minus otioſum eſſe quàm cum otioſus, nec minus ſolum quàm cum ſolus eſſet. Magnifica verò vox, & magno viro & ſapiente digna, quæ declarat illum & in otio de negotiis cogitare, & in ſolitudine ſecum loqui ſolitum. Ubi ſcies otioſum dici, qui muneribus publicis vacuus, operam dat rerum cognitioni, unde poëtica ſtudia otia vocantur: non ergo otioſus nihil agit ſicut ceſſator. Otioſus.

Myr. *Paſtores genus infelix, æſtate vagamur* 119
Pro grege ſolliciti, ſed nos cum frigidus imber
Continet in ſtabulis, lites & jurgia ſurgunt.
Bat. *Qui veteres audent ritus mutare, ſuosq;*
Arbitrio & nullis ducunt ſub legibus ævum,

Hi ſunt, ô Myrmix, qui bella domeſtica gignunt.

Bem. *De veteri ritu, de conſuetudine patrum*

Rixa agitur vobis? leges moreſque parentum.

Batrache dic, dic cur noſtrum veniſti in orbem.

Ex Phœnice ſolo, non paſcua vidimus illa,
Vidimus herboſos fœlici uligine campos.
Vertice Carmeli vitreis uberrimus undis.
Fons cadit, & rauco denſum nemus irrigat amne.
Vidimus & Jordanis aquas, ubi maximus olim (avit am.
Paſtor oves mergens, ſcabiem reſecavit
Amnis hic à Libano veniens, Galilæa per arva
Tranſit, & ampla lacu conſurgit in æquora magna,
Unde coit rurſum: rurſum mare fundit apertum,
Urbs ubi Romani de nomine dicta Tyberi,
Unde coit: rurſum tandem Jerichunte relicta, (das.
Intrat in infames Aſphalti gurgitis undas.

Hinc

Hinc ſatis, eſt nos oram omnem vidiſſe probatum.
Dicite, & hinc tandem veſtras demergite lites.

Myr. *Batrachus audaci ſemper ſeſe ingerit ore,*
Et mihi ſe præfert magno temerarius auſu.

Batr *Non ego me ingeſſi, proceſſi à judice juſſus.*

Paſtores genus infælix.) Proponit Myrmix litem deteſtans, eò quòd qui de obſervatione non ſunt, quia molliorem ducunt vitam, vellent in ſuo ſtatu ſine controverſia & moleſtia permanere: contrà de obſervatione vellent omnes ſui ſimiles eſſe. Aeſtate vagamur pro grege ſolliciti) allegoricôs pro victu. *Sed cùm nos frigidus imber continet in ſtabulis*) Maro Geor. primo, Frigidus agricolam ſi quando continet imber. Non exire autẽ ſtabulis tunc dicit ibidem ſic, Cùm propius ſtabulis armenta tenerent. *Lites & jurgia ſurgunt*) argutè quaſi in odium jurgiorum litem refugit, unde Batrachus. Qui veteres audentius muta-

tare, &c. Hi ſunt (*Myrmix qui bella domeſtica gignunt*) quaſi dicat, non nos ſumus in culpa, qui velimus in pace ſine injuria vivere, ſed qui ordini & profeſſioni noſtræ injuriam inferunt per novos ritus. Interloquitur aut Bembus, ſignificans ſe peritum locorum & obſervationis veteris, ut idoneus comprobetur judex arbitrarius. *Leges moresq́ parentum*) i. patrum & majorum tuorum ad quos revocare vis. *Dic cur noſtrum veniſtis in orbem Ex Phœnice ſolo*) i. ex Galilæa, quam Phœnices ſecundum Strabonem habitant, & quæ in Phœnicia. *Nos paſcua vidimus illa*) ut paſtoralem agrerem videantur, & non impertinentem ad Bucolicum carmen, dicit paſcua, non clauſtra. *Felici*) *uligine*) Uligo, inquit Servius, eſt naturalis terræ humor, ab ea nunquam diſcedens, unde uliginoſus ager, ſemper humidus eſt: humidus aliquando ſiccatur. *Vertice Carmeli vitreis uberrimus undis fons cadit*) i. defluit. *Ubi maximus olim paſtor*) non tam de Heli-

Uligo.

liſæo, qui illic Naaman Syrum à lepra mundavit, quam de divo Joanne Baptiſta loqui videtur, qui *ſcabiem avitam*) i. originalem maculam reſecavit baptizando *Amnis hic*) i. Jordanis. *à Libano veniens*) per duos fontes qui dicuntur Jor & Dan, unde Jordanis nomen. *Rurſum mare fundit apertum*) ſcilicet Tiberiadis, de quo Joan. 6. Abiit Jeſus trans mare Galilææ, quod eſt Tiberiadis, *De nomine dicta Tiberi*) pro Tiberii, ſ. Tiberias. *Tandem Jerichunto relicta*) declinatur hæc Jerichus, hujus Jerichuntis, ſicut Amathus Amathuntis & multa alia. *Intrat in infames aſphalti gurgitis undas*) Aſphaltus eſt, quod mare mortuum vocant, in quod urbes illæ quinq; infames abſorptæ ſunt igni & ſulphure propter abominabile crimen, quod ab illarum una Sodomiticum vocant. *Hinc*) i. ex his quæ dixi ſatis probatum eſt nos vidiſſe *Omnem moram*) i. regionem illam. *Dicit ergo & emergite*) i. obruite & ſopite, hoc eſt, finite tandem, hinc i. Aſphaltus.

de hac re veſtras lites. *Et mihi ſe præfert magna temerarius auſu*) volunt enim de obſervatione, ut ſunt, præſtantiores haberi. *Proceſſi à judice juſſus*) dixerat enim judex Bembus. Batrache dic &c.

Bem. *Pone pedum, Myrmix, & tu quoq; Batrache: non eſt*
Orandum armatis manibus, ſed mentibus æquis.
Batrache dic, Myrmix animi compeſce furorem
Intereà, ut venias magis ad reſponſa paratus.
Qui furit, inſanit: qui verò inſanit, amaro
Impatiens animo, nec corda, nec ora gubernat:
Quicquid ait vanum eſt, quicquid molitur, ineptum

Ba. *Bembe, genus noſtrum, generiſq; exordia dicam:*
Venimus Aſſyriis, ut Candidus inquit, ab oris.
Eſt pater Helias nobis, qui ſuſtulit armis
Paſtorum genus omne malum, qui traxit olympo
Flammigeros ignes, qui aſcendit in æthera curru.

Bem.

Bem. *Nobile & antiquum genus hoc, & clara propago.*

Batr. *Paſtores alii quotquot per rura vagantur*
Omnia, ſunt rivi noſtris à fontibus orti.
Nos dedimus leges, paſcendi oſtendimus artem. (ne primi,
Quò magis hi peccant, qui cùm ſint ordi-
Primatum amittunt, ſtudia inconſulta ſequendo.
Nos radix, alii rami, ſed nos quoq; rami
A veteri radice patrum jam ætate caduci.
Tradidit Helias certam paſtoribus artem,
Qua curare greges, qua noxia pabula fas eſt (tentes;
Diſcere, & occultos imbres; ventoſq; la-
Quive ſalutaris foret, & qui peſtifer annus,
Signa dedit, nihil omiſit quod vilia tangat,
Sed fons ille fluens Carmeli è rupibus altis
Tam nitidus quondam, tam dulci lympidus unda.
Tramite mutato (patet id) modò currit in auſtrum.
Sed prius (extat adhuc vetus alveus) ibat ad ortum.

Hic

Hic rursus fecere novas, liquere priores,
Quos dederat rivo veterum prudentia
patrum.

Pone pedum Myrmix)Quia acris lis eſt, ne ex verbis ad verbera prorumpant, monet tela deponi, pro quibus paſtores pedum habent, *& tu quoque Batrache*) bona phantaſia priorem compellat eum, qui de obſervatione non eſt, quaſi ardentior ſit ad arma. *Non eſt orandum*)i. cauſæ non ſunt ab oratoribus dicendæ coram judice armatis manibus: id enim vetant leges, *ſed mentibus æquis*) quia diſturbatis animis facilè veritas læditur. *Batrache dic*) repetit & confirmat, quod ſuprà dixit *ut venias magis ad reſponſa paratus*) Bona admonitio, quia ardentes ira, & raro ſe purgant ut decet, intenti ad ingerenda potius convitia, ut patet apud Virgilium Maronem in palæmone, *nec corda, nec ora gubernat*) unde Hora. Ira furor brevis eſt, animum rege, qui niſi paret, *Imperat. quicquid molitur*) i. cum molimine & difficultate conatur attentare. *Bembe, genus no-*

Ira

nim.) ut gratiam & benevolentiam judicis captet, compellat eum proprio nomine, polliceturq; exequi ipſius juſſa. *Venimus Aſſyriis, ut Candidus inquit ab oris*) Dixerat enim, Qui Solymos colles, Galilæaq; rura colebant. Judæa enim in Aſſyria eſt, cujus caput olim Babylonia. *Eſt pater Helias nobis*) Thesbites, de quo 3. & 4. Reg. abundans mentio fit, *qui ſuſtulit armis*) Neſcio an legendum ſit arvis, quidem ſi legendum eſt armis, intelligam de armis cæli, aut de ignibus cæli; quibus armatus, duas quinquagenas ſuſtulit, qui traxit olympo flammigeros ignes, ut 4. Re. 1. Si homo Dei ego ſum deſcendat ignis de cælo, & devoret te & quinquaginta tuos. Idem 13. Re. 19. Invocavit ignem qui devoravit holocauſtum, *qui aſcendit in æthera curru*) ut habetur 4. Re. 3. *Nobile & antiquum genus hoc, & clara propago*) quia monaſticæ vitæ princeps eſt Helias & ſanctis literis perquam illuſtris. Propago autem quando progeniem ſignificat, primam corripit: Propago

Z quan-

quando vitem, producit. *Paſtores alii)* Id ut dixi, Divus Hier. quoq; ſentit. *Nos dedimus leges)* quia primi fuerunt qui religioſorum more ſimul viverent, & monaſticam vitam in Carmelo agerent, *paſcendi oſtendimus artem)* i. normam ſimul vivendi. Quò magis hi. ſ. qui nova inſtituta appetunt, & vetera quæ digniora & meliora ſunt, immutare volunt. *Primatum admittunt)* quia dicunt ſe ultimos mendicantium approbatos, cùm primi ſint, quia juſſi ſunt in * ſolido ſtatu permanere. *ſequenda ſtudia inconſulta)* i. inconſultorum: quibus novitas placet, *ſed nos quoq; rami à vetere radice)* i. pullulavimus à patribus noſtris, ſed alii quaſi per imitationem collateraliter, nos per propagationem *ex vera radice caduci ætate)* i. antiquitate à prima perfectione decidentes, quod dicit, propter non obſervantes. *Tradidit Helias certam paſtoribus artem)* i. formam rectè vivendi exemplo vitæ ſuæ reliquit. *Qua curare greges)* ut rem paſtoriam ut dixi, agere cen-

cenſeatur, omnia ad paſtores refert. Oſtendens officia paſtoris ovium cùm allegoricôs intelligat animorum. Paſtorum enim eſt curare greges vitare pabula noxia, quia certis diebus ſaltem abſtinent carnibus. *& occultos imbres*) i. infectiones & ventos latentes, murmura, ni fallor intelligit. Maro autem Geo. 1. dat verorum ventorum prognoſtica. *nihil omiſit*) More ſuo poſitionem in obmiſit primam producit, cum Hor. & ferè alii omiſit prima brevi ſcribant. *Sed fons ille fluens*) allegoricôs vita religioſa, *tam lympidus*) i. purus & clarus. *Tramite mutato* (patet id) *modo currit in auſtrum*) i. meridiem, qui animantibꝰ in Italia præſertim eſt peſtifer, quia corrumpit etiam obſonia. Juven. Tamen hic perperat velut urgeat auſter. Hor. Præſentes auſtri coquite horum obſonia, &c. Allegoricôs vult bona inſtituta eſſe inverſa atq; depravata, ſed *prius ibat ad ortum*) ſ. Solis, i. ad orientem, quia eurus & boreas ſalubres ſunt venti, Lympidus

Allegoricôs intelligit ad cælum.

Extare *Extat adhuc vetus alveus)* per quem fons ille fluere ſolebat, i. adhuc recipiuntur reliquiæ veteris religionis, Extare enim eſt ſuperſtitem eſſe aut ſuperſtare dum reliqua ceciderint. Hi ſ. novi qui non obſervant.

MYRR. *Quod tibi ſive novo currat ſeu tramite*
priſco, (lymphis?
Dummodo fœcundis humectet pascua
Et quid de cæli quæreris regione? per au-
ſtrum,
Solis iter melior vitis quæ reſpicit auſtrū,
Et melior legitur Lybicis de collibus uva.
Bat. *Et melior taxus boream quæ reſpicit,*
ergo (vus?
In boream melius poterat decurrere ri-
Paſtor es, & cura pecoris malè ſanie relicta, (dem
Sermonem de vite facis, quaſi legibus ii-
Grex & vitis eant, nec quod diſcrimen in
undis, (xius auſter
Gramineq́ & ventis noſti: & quam no-
Sit pecori, diſce à Roma, ſi innoxius auſter,
Cur Mutinenſis agri pecudes ſunt vellere
fusco?

Cur

Cur Clitumnus habet niveas? cur Mantua molli
Lanicio excellit, Veronaq́ proxima Manto?
Unde hæc multiplici rerum variantia forma?
Non aliundè niſi à cælis à gramine & unda.
Candide utrumq; pedum procul hinc (rogo) protinus aufer.
Inter eos hodie video bellum acre futurũ.
Clàm cape & auferta, ſubter ſarmenta reconde.

Quod tibi) Ruſticè reſpondet Myrmix, ut doceat, non obſervantes ferè indoctos eſſe, & non literis, ſed perditis ſtudiis vacare. *Quid tibi)* i. ad te, ſicut in Evangelio: Quid tibi & mihi mulier? *Dummodo fœcundis)* id quidem verum, ſi eam fœcunditatem pareat quàm Batrachus deſiderat. *per auſtrum ſolis iter)* quia ſemper eſt in Zodiaco. *melior vitis)* ſcilicet eſt quæ reſpicit auſtrum, quia reſpicit Solem incumbentem, unde dictum eſt, deniq; apertos Bacchus amat colles. *Et melior legitur Lybicis de collibus)* id eſt *Lybiam*, hoc eſt *meridiem)* reſpicientibus aut reverà de

Libycis intelligit, ob eandem rem, *Eſt melior taxus)* docet Batrachus non eſſe reſponſum ad rem, quia licet ad auſtrum verſa vitis ſit melior, non tamen continuum melior eſt pecori auſter quam eurus, ſicut licet taxus, quæ frigora ſecundum Maronem amat. dicit autem 2. Geor. apertos Bacchus amat colles, aquilonem & frigora taxi præſtantior eſt ad Boream, non ſtatim tamen ad Boream eſt melius pecus, *ſermonem de vite facis)* Argutè taxat eos ebrioſitatis & vitioſitatis, quia ex abundantia cordis os loquitur, *quaſi legibus iisdem)* aut potiùs paſcuis iisdem, *grex & vitis eant)* quod eſſe negat, quia ſæpè ubi major vini copia minor eſt pecorum, innuens per hoc vini copiam officere caſtitati religioſorum: nam venter mero æſtuans facilè diſpumat in libidinem, ut auctor eſt Hieronymus. *nec quod diſcrimen)* i. quæ differentia, ſcilicet ſit, *& quàm noxius)* i. nocivus auſter ſit pecori, diſce à Roma, ſi innoxius auſter &c. Id quidem manifeſtum

feſtum, quia eo flante varii generantur morbi. Cur Mutinenſis agri pecudes ſunt vellere fuſco? *Cur Clitumnus habet niveas*) ſcilicet pecudes, ſed & juvencos & tauros, quibus in triumphis utebantur, unde Maro Georg. 2.

> Hinc albi Clitumne greges & maxima taurus
> Victima ſæpe tuo perfuſi flumine ſacro,
> Romanos ad templa deûm duxêre triumphos.

Clitumnus

Clitumnus autem fluvius eſt in Menavia, quæ pars eſt Umbriæ partis Thuſciæ, de quo fluvio dicit Plinius in naturali hiſtoria, quod animalia, quæ eum potaverunt, albos fœtus procreant. *Cur Mantua molli lanicio excellit*) Eſt tamen in Euganeis mollior, ſed vicini ſunt. *Veronaq́ proxima Manto*) i. Mantuæ urbi. Uſurpativè dixit Manto, quia non utimur niſi nominativo, accuſativo, & vocativo in o, & genitivo in us, à Græcis in o longum exeuntibus, ut Manto Mantus. *Candide utrumq́ pedum*) quia

 de-

depoſuerant *pedum*) i. baculum paſtoralem, ſed non longè à ſe rejecerant, ne à verbis ad verbera pervenirent, monet ſedulus paſtor Bembus ſecretè Candidum ut utriusq; pedum ſubter ſarmenta recondat. Sarmenta autem, quia non omnes Gallicum noſcunt, ſunt putamina & reſectamenta vitium.

BATR. *Bembe, mihi tecum ſermo eſt: dum viximus unà,*
Dum commune pecus nobis fuit, heu mihi quantum
Dedecus, heu quod ſunt pecudes incommoda paſſa? *(certis*
Nec morſuro gregem fluvio, nec vellera
Temporibus (ſicut mos eſt) tondere licebat.
Nudabant ſpineta pecus, nudata ſecabant
Terga rubi; ſcabie cutis aſpera, tabidus humor *(pus.*
Peſtis, & in totum ſerpebant ulcera cor-
Multum igitur refert pecudes quæ pabula carpant,
Flumina quæ potent, & qua regione moventur. *(colorem*
Dic mihi, cur Myrmix, priſcum cur lana
Perdidit. hæc gregibus quidnam nova vellera fecit?
Cur

Cur pecus eſt nigrum, quod erat melioribus annis
Bonum? immutârunt mutati vellera mores.
Bembe, ad te redeo, paucis abſolvere nitar.
Sed quo digna omni tua ſit ſententia laude,
Vera loquar: tu jura tenes, ego facta docebo:
Judicium reddit verum enarratio vera.
His animadverſis, ægrè tot damna ferentes,
Venimus ad fontem, rivumq; à vertice ſummo
Scrutari mihi cura fuit: tu provide Myrmix
Interea nidos avium, vel dorcada parvam
Venebâre, tuæ quæ dona darentur amatæ.
Myr. *Bembe, vides ut aperta in me convitia torquet?*
Augeror, iſta manu lis eſt, non ore agitanda.
Mos mihi non lingua, maledicta refellere dextra.
Cam. *Batrabo, ne verum taceam, linguoſior æquo es,*
Jurgia bilem acuunt, convitia pectus acerbant.
Non tibi cum puero res eſt, nec homuncio Myrmix.
Res malè tuta, vires lingua irritare proterva.

 Batr.

Batr. *Da veniam, Myrmix, amitam proferre volenti,*
Neſcio quis mihi miſit in os malus error amatam

Myr. *Do veniam, cave ne rurſum me voce laceſſas.*

Bembè mihi tecum ſermo eſt.) Quaſi dicat in hoc homine nihil video rationis, *dum viximus unà*) i. priuſquam per reformationem (ut ajunt) à non obſervantibus ſejuncti ſumus. *Heu mihi quantum dedecus heu quot ſunt pecudes incommoda paſſæ*) quaſi dicat maxima & innumera. *Nec merſare gregem fluvio*) i. debitam curam animis adhibere. *Nudabant ſpineta pecus*) i. mundanæ cogitationes & converſationes: nam litera ut dicunt aperta eſt. *Tabidus humor*) vitium carnis. *Multum igitur refert*) i. diſtat & ad rem facit. quæ pabula, de ſpiritualibus intelligit. *Priſcum curlanæ colorem perdidit*) quia prius ut ex aulæis comprobaverunt obſervantes uſi ſunt veſtibus piceis ſeu griſeis, qualibus adhuc in nonnullis utuntur fratres illiterati, quos converſos

ſos vocant. *Nova vellera*) quia nunc nigra ſunt intrinſecus indumenta, quidem factum dicunt, ut unius videantur gregis: quia enim piceus color (ut in fratribus D. Franciſci videmus) tam varius eſt, concluſerunt in nigrum immutare, quem de obſervatione. Italica reſpuunt, putantes natalem & ſine fuco factum, magis congruum religioni, quod & Maro cenſuit, dicens, Nec varios diſcet mentiri lana colores. Veritas enim præſtat mẽdacio. *quod erat melioribus annis clarum*) Si de exteriore loquitur, non videtur procedere, quia omnes adhuc candidam ſervant chlamydem. Dicamus ergo *clarum*, i. ſubnigrum, qui reſpectu plane nigri clarus eſt. *Vellera*) vulgo gemino ll ſcribitur, quia tamen à velando venit, poteſt ſimplici ſcribi. *Vera loquar*) Oratorie juxta Rhetorum præcepta præ ſe fert fiduciam. *His animadverſis*) ſ. malis quæ pecori obvenerant. *venimus ad fontẽ*) ſ. religionis, *vel dorcada*) δορκὰς Græcè dicitur, Latinè *caprea*, i. capra Dorcas

ſyl-

ſylveſtris. *Tu provide)* Ironicòs id refert, *tuaque dona decentur amata)* Id amarè, ſed utinam non verè. Unde Myrmix: Bembe vides &c. *Mos mihi, non lingua, maledicta refellere dextra)* Id autẽ acerbius contra ſe fatetur *Myrmix)* i. non obſervans, ut ſe longè à dominico conſilio abhorrere ſingnificet, qui auferenti pallium docet potiùs tunicam addere, quam in pugnam procedere, aut litem inutilem fovere. Verum quia neutrum decent convitia, accedit Candidus benè fungens officio ſuo, quia Candidus dicitur omnis livoris expers *linguoſior)* i. verboſior. *æquo)* i. quàm æqvum & honeſtum eſt. *Jurgia bilem)* i. choleram quæ ſtomachum movet, quia ſermo durus ſuſcitat furorem. *Nec homuncio Myrmix)* id jucundè, quia Myrmix, ut dixi, formica interpretatur, cui robur pro modulo corporis maximum ineſt, quia grana majora ſe infert, interdum & ova ſua ſe quoq; majora transfert. *Viros)* quaſi dicat, animoſos mares. animos.

Bilis

mos. *Amitam proferre valenti*) Amita patris eſt ſoror, ut matertera matris, cui honeſtius quàm amitæ mittentur munera. Cætera nota, ut hæc ferè nota putem.

Batr. *Alveum excelſa ſaliens de rupe, lacunam* (129
Fuderat, & clauſis ripas æquaverat undis.
Gurges erat textu ſylvarum umbroſus opaco.
Denſaq; ſepierant triſtem ſpineta lacunam.
Mille venenorum ſpecies in gurgite vidi,
Mille ſecùs ripas opaco margine, mille
Per nemus ad lymphas ſinuoſo ſerpere greſſu,
Obſtupui, & rapido rediens ad ovilia curſu,
Incipio paleas furca verſare tricorni.
Ecce caput tollit coluber, linguaq; triſulca
Sibilat, inflantur fauces. nepa livida tendit
Brachia, ventroſus profert veſtigia bufo.
Vipera per ſtipulam ingrediens ſtrepit: ô loca, dixi,
Non pecori tantùm, verùm & paſtoribus ipſis

Noxia,

Hexcia mox grege decisa ...
Pascua quaesitum triste ...
Per ... antiquum fontis ... duxi.
In campos, ubi prima suos aurora ...
Explicat, & croceos Phoebe ... ortus.
Hic mihi foecundae pecudes hic ...
Et sine labe liquor, dulces sine ... lympha.
Hac loca primaevi sunt quae coluere parentes.
Signa casae superant, postes, ...
Fixa solo, sejuncta pedum discrimine ... ptem,
Et focus, & lacera quae cingitur ...

Alveus excelsa.) Docet Batrachus quid in fonte viderit, dicens *Alveus* i. rivus, saliens de ecxelsa rupe. *...rat*) ſcilicet praecipiti caſu. ... i. receptaculum ... & ... dium. *Gurges* ... aquarum *ſpumeta*; i. ... Gurges ſepimentum ...

i. vidi fontem primæ religionis penitus infectum. *Obſtupui &c. furca tricorni)* i. tria cornua habenti. *Nepa livida)* i. ſcorpius habens venenum lividum ſub cauda, *ſed hic dicit livida brachia)* i. chelas liventns. *ventroſus)* i. habens magnum ventrem. *buſo)* i. rara venenoſa. *Vipera)* i. aſpidum peſſima, ſic dicta quod vi pariat, quia non poteſt edere fœtus ſuos quos ore concipit, & patrem concipiendo necat. ſed ipſi vicini partui, aut jam maturi ad partum, dentibus ſecant ventrem maternum, & ita vipera neq; patrem neq; matrem vidit unquam incolumen, quod benignitàte naturæ in nos efficitur, ne tam innoxia peſtis multiplicetur. *Paſcua quæſitum triſtis meliora receſſi)* Quæſitum ſupinum eſt, i. ut quæram, aut quæſiturus meliora paſcua. Unde docet obſervantes diſceſſiſſe propter pravos non obſervantium mores. *Perg, iter antiqvum)* i. juxta traditionem primorum patrum. *In campos ubi prima ſuos)* i. orientem verſus, ſicut prius dictum

Nepa

Bufo

Vipera

dictum eſt, ad ortum. *Croceos ortus phœbi*) ſ. Solis. *Hæc loca primævi ſunt quam coluêre parentes*) Manifeſta eſt ergo allegoria: nam per orientem eorum puram & ſalubrem ſignificat vitam: per meridionalem plagam & auſtrum, vapidam & mollem, ut ventus ille plumbeus & tepidus eſt. *Signa caſa*) ſ. paſtoralis. *carioſaq; ligna fixa ſolo, ſejuncta pedum diſcrimine ſeptem*) Tantum enim ſpatii cellis ſingulis congruit. *& focus*) ſ. communis fovetur, *& area*) i. locus ſpatioſus in medio clauſtri, circum quem porticum & deambulacra faciunt. *cingitur ſepe lacera*) allegoricos ſignificat clauſtrorum muros dirutos, & pervios à non obſervantibus factos.

154) Myr. *Cura viris levibus rerum ſolet eſſe novarum.*
Propterea certè nova paſcua quæris, & am̃es
Finge inauditos, & vis novus auctor haberi.
Batt. *Cura viris gravibus rerum ſolet eſſe ſuarum,*

Propte-

Propterea Myrmix nimis à gravitate recedis.
(vetuſtas,
Hæc novitas non eſt novitas ſed vera
Relligio & Pietas patrum inſtaurata reſurgit.
Quam tua corrupit levitas, & nota tuorum
Segnities: igitur ſi quis labentia tecta
Erigat; & ſterilem qui manſuefecerit agrum;
Judice te damnandus erit; non ponitur arbor
Altera, ſed veteri inſeritur bona virgula trunco.
Segne prius lignum, noſtro fit fertile cultu.

MYR. *Quamvis pingue tuo pecori ſit gramen & unda,*
Defæcata tamen multa cum matribus agna
(creſ.
Interiêre, lupi & paſti meminêre volu-

BAEP. *Ha, fateor, quæ dira tua contagia peſtis*
Accepêre; etiam procul aſpicientibus obſunt;
Tantum virtus ineſt; veſtri vis tanta veneni.

At *Pro-*

Propterea magis atq; magis discedere ſemper
Eſt animus, patitur pecus hac incommoda noſtrum
Sola, quòd in vaſtam nondum diſceſſit eremum,
Nec ſatis à vobis procul in deſerta receſſit,
MYR. *Batrache, de gregibus mentiris plurima noſtris.*
Certè alienarum tibi cura ſuperflua rerum,
Et temerè aſſumis partes cenſoris iniqui.
Cur mihi qui paſco cujum pecus, iſta tueri
Non licuit? ſolíſne domus mea cognita vobis?

Cura viris levibus) Quanquam id ſtrenuè cavet Batrachus, ne res novas dicatur molitus, tamen cùm aliud non poſſet, id falsò objicit Myrmix. *Et vis novus auctor haberi*) hoc eis objicitur, qui ad reformationem alios vocant aut compellunt. *Cura viris gravibus*) ſubtilis reſponſio, diverbium diverbio retundens. *Hæc novitas non eſt novitas*) i. quam dicis eſſe novitatem, non eſt

novi-

novitas, ſed vera vetuſtas. Unde manifeſtè dicit: *Religio & pietas patrum instaurata*) i. in ſtatum & formam priorem redacta (unde verius dicitur inſtauro, *quàm reſtauro*) reſurgit. *Et nota tuorum*) ſcilicet confratrum. *qui manſueſecerit agrum*) redit ad translationem propter ſæpè dictam cauſſam, ne videlicet non paſtoralis agatur res. *Segne*) i. tardum & infœcundum, quamvis pingue. Docet etiam inter eos qui ſe obſervantes dicunt, adhuc eſſe morbidos & multos interiiſſe. Ad quod Batrachus *Hæc fateor*) i. fateor, quòd hæ oves interière, *quæ dira tua contagia peſtis accepêre*) i. quæ infectæ ad nos venerunt, nec ſe purgari permiſerunt, *tantum virus*) i. venenum *quod in vaſtam nondum diſcesſit eremum*) i. quod nondum penitùs à communione veſtra diſceſſit. Dicitur autem eremus ſine aſpiratione genere fœminino & media longa, qui tria inverti ſolent. *De gregibus mentiris plurima noſtris*) Cùm aliter ſe purgare nequeat, ad convitia

Segne

Eremus

reſurgit. *Cur mihi qui paſco cujum*) dictum, id puto pro cujum cujum i. cujuscunq; pecus. *Iſta tueri*) i. proſpicere quæ tu mihi objicis. *ſolisne domus mea cognita vobis?*) i. videtis vos ne ſoli infectionem (ut dicitis) domus meæ, quam nos ignoramus,

Bat. *Æthiopes una quoniam nigredine ſordent,*
Ille color nulli vitio datur: omnibus idem
Vultus, & alterius ſi quis reponderet ora,
Et ſua damnaret: pecori pecorisq; magiſtris
Fax eadem, ſcabies eadem, cutis & color idem.

Bem. *Parcite, jam ſatis eſt lis intellecta, diesq;*
Inclinata cadit, jam poſt juga ſumma ruit ſol.
Audite ô magni generis longæva propago.
Lite ſuper veſtra quæ ſit ſententia noſtra.

My. *Batrache, me audaci toties ſermone laceſſis.*

Batr. *Non ego, ſed non æqua magis te cauſſa laceſſit.*
Judiciumq; timet ſibi mens malè conſcia juſtum.

Can.

Can. *Quando inimicitias tempus, deponere, rurſum*
Veſtra novas lites vacordia ſuſcitat, ergo
Perpetuis hæc rixa odiis æterna manebit.
Quæ vos debilitat capitis, quæ inſania vexat?
Non pudet his uti tanto ſub judice nugis?
Ergo animis audite æquis, odiisq; ſepultis.
Ultima doctiloqui quæ ſit ſententia Bembi.
Bem. *Ferte per antiquos patrum veſtigia greſſus.*
Et veteres ſervate vias. revocate vagantes
Per valles & ſaxa greges, per luſtra ferarum.
Figite in antiquis iterum magalia campis.

Æthiopes una.) Graphicè docet quare illi non videant ſuam deformitatem, ſuaq; vitia: quia omnes tales ſunt. *Ille color*) id eſt, niger. *Fax eadem*) eadem infectio. Quia verò ad manifeſta uſque convitia proceſſum eſt, ne ultra progreſſio fiat, dicit Bembus: *Parcito)* i. abſtinete convitiis: quia his eſt jam ſatis intellecta. Diesq; inclinata cadit.

Audito ò magni generis longæva propago) quia eos ab antiquitate laudat. Timet jamdudum Myrmix cauſſæ ſuæ. unde non attendit ad judicem, ſed ad convitia dicta, dicens, *Batrache, me audaci toties ſermone laceſſis*) id eſt, provocas ad iram. *Non ego*) ſcilicet te laceſſo, *ſed magis*) i. potiùs, *laceſſit te cauſſa*) ſcilicet tua. non æqua, i. iniqua. *Judiciumq́ timet ſibi mens malè conſcia juſtum*) Multæ & egregiæ ubique ſunt ſententiæ, quas memoriæ commendaſſe profuerit. Interloquitur Candidus, qui director videtur utrorumq; litigantium: quia pro eis judicem delegit. *Quando*) ordo eſt, *quando tempus*) ſcilicet eſt deponere inimicitas: tunc ſcilicet veſtra væcordia, id eſt, perverſitas cordis, ſuſcitat rurſum novas lites. Ergo indignanter id dicit. *Non pudet his uti tanto ſub judice nugis?* Magni facit auctoritatem judicis, ut ſententiæ ab eo datæ majus ſit pondus. *Ergo*) quia id decentius & honeſtius eſt, quàm odiis progredi, animis audite æquis, *odiiq;*

ſe-

ſepultis) i. ſopitis & opreſſis. *Ultima*) i ut dicunt, definitiva ſententia. Eſt autem hæc: *Ferte per antiquos &c.* incedite more majorum veſtrorum. *Revocate vagantes per valles.*) i. qui oberrant a Carmelo qui mons eſt, id eſt, à vera religione in Carmelo inſtituta: intelligere autem poteſt molliter viventes. Et per ſaxa, id eſt, dura & aſpera, mundanarum curarum. *& per luſtra ferarum*) i. per lupanaria, quia meretrices lupæ, quæ feræ ſunt, dicuntur, & luſtra ob id panaria. Seclusa autem allegoria remotiore, manifeſtè vult errantes in perniciosis inſtituis & moribus ad rectam reduci religionem, quæ antiqua eſt, unde concludit. *Figete in antiquis iterum magalia campis*) Magalia (ut dixi) & mapalia, Pœnorum lingua, ſunt tuguria & quaſi paſtorales caſæ. Vult ergo præſtare in antiqua vivere paupertate, dummodò ſancta majorum ſuorum ſervent veſtigia. Magalia

Annotatiunculæ aliquot in ſubſequentem librum, ex Epiſtola quadam Joannis Murmelii, ad Paulum Ruremundenſem.

SEd ut (inquit) ex ordine à te quæſitis reſpondeam, hæc accipe. In tertia Ecloga quod Thracius Hebrus Orphea fleviſſe dicitur, rectè ais id tibi ex quarto Georgicôn Virgilii non conſtare: cùm ibi non Orphea, ſed ejus uxorem Euridicen Hebrus fleviſſe dicatur. Adducendum itaque fuit teſtimonium Ovidii, in 2. Metamorphoſeos, ita ſcribentis:

Te mœſtæ volucres Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſcilices, tua carmina ſæpè ſecutæ
Fleverunt ſylvæ: poſitis te frondibus arbos
Tonſa comas luxit, lachrymis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis.

Hîc enim per flumina Thraciæ fluvii, & cum primis Hebrus (quod ſequentia indicant) ſignificatur. Venio ad patinam Æſopi, cujus mentio fit in 5. Ecloga. Qualis

au.

autem ea fuerit, docet Plinius in 10. naturalis hiſtoriæ, cap. 15. his verbis: Maximè tamen inſignis eſt in hac memoria Clodii Æſopi Tragici hiſtrionis patina, ſexcentis ſeſtertiis taxata, in qua poſuit aves cantu aliquo, aut humano ſermone vocales, nummis ſex ſingulas coëmptas, nulla alia inductus ſuavitate, niſi ut in iis imitationem hominis manderet, ne quæſtus quidem ſuos reveritus, illos optimos & voce meritos, dignos prorſus filio, à quo diximus devoratas margaritas. Non ſit tamen (ut verum fatear) facilè inter duos judicium turpitudinis, niſi quòd minus eſt, ſummas rerum naturæ opes quàm hominum linguas cœnaſſe, hactenus Plinius: Tertio loco quæſitum eſt, ſuper illud ſextæ Eclogæ: Nec nemus Ægeriæ ſonipes, nec vir bonus urbem; cur Ægeriæ nemus, quod ab Aricia non procul abeſt, equi diffugiant. Hujus rei cauſam apud Græcos Callimachus teſte Servio tradidit, apud noſtros verò Ovi. in 3. Faſtorum cùm inquit:

Vallis Aricinæ ſylva præcinctus opaca,
  Eſt locus antiqua relligione ſacer,
Hîc latet Hippolytus, loris diſtractus equorum,
  Unde nemus nullis illud aditur equis.

Et ante Ovidium Maro in ſeptimo Æneidos:
Unde etiam templo Triviæ, lucisq; ſacratis

Cornipedes arcentur equi, quod littore currum
Et juvenum monſtris pavidi effudêre marinis.

Præterea cognoſcere cupis, quem accipiendum cenſeam per Nurſinum ſenem in octava Ecloga cujus fato juga inclyta dicuntur. Senex hic, divus pater Benedictus intelligendus eſt, qui in Nurſia vel Civitate Piceni, vel provincia ortus, monaſterium condidit primum in monte aliquo regionis illius: deinde cum religioſis fratribus in Caſſinum montem migravit: ibique Apollinis phano in divi Joannis Baptiſtæ ſacellum commutato, virtutibus miraculiſque claruit, & tandem vita defunctus, ibique in ſacello prædicto ſepultus: juga illa montana inmortali nominis ſui memoria illuſtravit. Poſtremò rogas, quónam modo defendatur latinitas orationis illius in Ecloga nona: Hæc armenta quibus caput à tellure levatur Altius, & cui ſunt lónga internodia crurum. Miraris enim antecedenti pluralis numeri ſubjectum alterum pluralis numeri, alterum ſingularis relativum. Scito igitur figuratam, eſſe poëtæ locutionem. Teſte namque Priſciano lib 17. diverſi interdum numeri conſtruuntur. Saluſtius in Catilinario: Intereà ſervitia repudiabat, cujus initio ad eum magnæ copiæ currebant, Cujus enim ſingulare, ad rem retulit, i, cujus

rei

reì ſervitiorum. Tib. Vos quoque abeſſe procul jubeo, diſcedite ab aris, Cui tulit heſterna gaudia nocte Venus. Cui, ſubintellige turbæ, vel multitudini. Ita & hìc, cui gregi armentorum, vel armento. Hactenus Murmelius.

ADYLON.

Totum hoc poëma conſtat dramatico genere: nam auctor nuſquam loquitur, niſi paſtorali perſona aſſumpta, quam, ut inquit Badius, interdum ſub Candidi nomine aſſumit, &c. Contendit idem Badius paſtorale decorum, ſermonisque Bucolici tenuitatem hîc magis anxiè obſervatam, quàm in Marone. Qualitas carminis eſt hexametra Bucolica: ſtylus gracilis Bucolicæ congruens: perſonæ ferè ex argumento nomen ſortiuntur.

In

In Eclogas Bapt. Mantuani Argumenta ab Joanne Murmelio compoſita.

Primæ Eclogæ argumentum.

Antiquos repeti vult Fortunatus amores
Obſequitur Fauſtus, referens connubia læta.

Secunda.

Quæ Padus exundans tulerit diſpendia primum,
Inſanum memorat mox Fortunatus Amyntam.

Tertia.

Agricolæ duram ſortem, miſerique furores
Fortunatus & exitium deplorat Amyntæ.

Quarta.

Amiſſum memorat caprum, puerique furorem
Janus, & ingenium notat hinc Alphus muliebre.

Quinta.

Oria Sylvanus miratur inertia natis,
Candidus abjectos quæritur nunc eſſe poëtas.

Sexta.

Cornix enarrat diſcrimina ruris & urbis,
Et pergit varios ſtultorum carpere mores.

Se-

Septima.

Galbula paſtores ad ſidera laudibus effert,
Et canit, ut viſo verſus ſit numine Pollux.

Octava.

Ille canit monteis, rura hic campeſtria: nymphæ
Polluci viſæ laudes & feſta canuntur.

Nona.

Fauſtulus expertus Romani frigida tractus
Paſcua, Paſtorum mores exponit iniquos.

Decima.

Nunc vera & falſæ diſcrimina relligionis
Narrat, ovesque pias Carmeli ſeparat hœdis.

IN-

INDEX VOCABULORUM AC RERUM,

De quibus per hæc Badiana in Baapt. Mantuani Eclogas commentaria in ventio fit, copioſius ſolito, & fidelius juxta ſeriem Alphabeti digeſtus.

A.

A[illegible]	54	Adulter	171
A[illegible]	332	Ædes	96
Abel	241	Ægeria	228
[illegible]	242	Ægon	269
[illegible]	24	Ænobarbus	176
[illegible]	25	Æolus	280
[illegible]	[illegible]	Aër	77
[illegible]	[illegible]	[illegible]	172
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]		

[illegible]

INDEX.

Alga 338
Aliger 302
Alius 143
Alma 51
Alter 143
Amaror 24
Ambages 65
Amens 34
Amita 356
Amor 10
Amphion 337
Amynticus 44
Anas 276
ἄνεμος 93
Angina 291
Annoſus 299
Anſer 276
Antæus 148
Ante 85
Antenna 263
Antiqvum 10
Antonii Campani excellentia 127
Aones 172
Apella 77
Appendix 51
Araris 126
Area 368
Argus 338
ἄρκυς 76
Arma 189
Arnicolæ 303
Artocopi 218
Artocopus ib.
Artocreas 269
Aſphaltus 349
Aſſentator 190
Aſſyria 339
Aſtus 216
At 189
Atheſis 331
Athos 275
Atrides 129
Atticus 127
Aucupium 224
Averto 101
Avertor ib.
Auguſtus 183
Aureolus 63
Auſter 20

B.

Babylonia 339
Baccatus 316
Bacchus 308
Bacillum 172
Balare 331
Baldus 77
Beleares 227
βάλλω 227

Ba-

Barathrum 257
Bardi & bardus 237
Bardocucullus ib.
Bardocucullatus ib.
Βάτραχος 371
Belides 137
Belus ib.
Benacus 57
Biblis 136
Bifidus 153
Bilis 364 242
Bimeſtris 123
Bivium Pythagoricum 252
Boare 327
Bombyces 174
Bombycinus ib.
Boreas 100
Bruchus 290
Bruma 165.290
Bryſeis 129
Bufo
Buſtum 97
Buxus 41.57

C.

Cacabus 328
Cacumen 259
Cacus 149
Cadus 291
Caduceus 169
Cæcias 151
Cain 243
Calces 57
Calyces 25
Calypſo 167
Campe 290
Campeſtris 238
Candidus 159
Capellæ 285
Capreolus 316
Carbo 72
Cardiacus 310
Cardo 82
Carex (ibi in margine lege carex, non carix 307
Carpere 213
Caſa 76
Caſſiopeia 280
Caſtrare 273
Catelli 209
Catones 70
Catus 24
Caula 211.245
Caulis 245
Cauſſari 39
Centauri 299
Ceraunia 126
Ceropithecus 216
Ceres 280,40

Chia-

INDEX.

Charybdis 99
Chryſeis 129
Cicendulæ 40
Cicones 137
Cicuta 193
Cimex 267
Circe 107
Circus 180
Cithara 170
Clavus 28
Clitumnus 359
Cloacæ 273
Codrus 179
Cœnacula 154
Centaurus 299
Coitus 53
Colluere 308
Compilo 229
Compita 42
Concinnus 160
Concitare 23
Condere 165
Conſidere 332
Conſulere 202
Cordum 203
Cornicis omen 360
Coryli 294
Coſmas 83
Coſmus 174
Crocodilus 146
Crumena 172
Culmen 332
Cura 12. 93
Cymbia 160

D.

Dæmon 23
David 241
Deducere 267
Deianira 138
Delphin 321
Demens 202
Dentale 39
Deplumare 230
Divis 76
Diſcrimen 78
Disſimulare 121
δορκὰς 363
Dryades 95
Dryas 280

E.

Eboſus 227
Elyſii campi 94
Enucleare 15
Erebus 257
ἐριβενὸς 257
Eridanus 46.127

Bb Erin-

[illegible]

Bur-

arpiæ 153
cubæ ſomnum 242
dera 109
lias 259
liſſæus ib.
ercules 170
ernica 131
Hippodamia 139
Hippolytus ib.
Hippos 138
Hyæna 146
Hydra 100
Hymen 20
Hymenæus ib.

I.

Jacchus 41
Iberi 167
ἴλαρϕ 51
Illac 84
Illætabilis 51
Immaturus 108
Impendere 83
Incalleſcere 79
Inceſtare 154
Inconſultus 85
Indefeſſus 297
Indigenæ 279
Infeſtus 93
Inſomnia 121
Inſtar 31. 57
Inſtita 64
Irretire 216
Iſte 21
Inconſultus 85
Juventus 213

K.

κάρκϕ 216
κόσμϕ 174
κοσμέω 174

L.

Lætamen 209
Lævus 331. 370
Lamia 288
Lampyrides 40
Lanitium vel Lanicium 161
Lanii 210
Lappæ 299
Larvæ 289
Laverna 275
Lavinia 129
Laureta 275
Laxatus 186
Lena 132
Leno 190
Levitas 121
Levis 88
Libethrides 128, 280
Liber 260

Libs 187
Ligo 210
Liquitur 47
Litus 322
Livens 73
Livor ib.
Lixæ 210
Lolium 232
Loth 242
Lucullus 171
Ludere 52
Lumina 106
Luna 333
Lupæ 184
Lupanar 184
Luſtra 268. 102
Lyæus 41
Lycaon 232
Lycos 232
Lymphaticus 34
Lympidus 365
Lynter 50
λύω 41. 138

M.

Macra 328
Magalia 119
Magi 245
Magus 132
Malus punica 320
Manica 22
Mantes 269
Manto 270
Mantous ibid.
Mantus ibid.
Manubria 116
Mapalia 86
Mariſcæ 290
Meditari 123
Meduſa 147
Melampodion 269
Melampus ibid.
μέλας 269
Mercari 278
Midas 190
Miles 78
Milium 291
Milvi 276
Mincius (alii mintius ſcribunt) 50
Minotaurus 137
μυεία 128
Modus 131
Mœror 82
Molorchus 296
Mox 54
Mugire 327
Mulcta 42
Mulctra 160
Mulctralia ib.
Multoties 41

Mu-

Murex 29
Myrmix 342. 364
N.
Naiades 156
Napææ 95. 260
Narciſſus 60
Nauci 268
Neæra 198
Nepa 367
Neve 165
Noctuæ ubi vel plurimæ vel nullæ 228
Nodus herculis 170
Nomius quis dictus 244
Noſter 46
Nugæ 183
Nugari 118
Num 108
Nymphæ 63. 285
O.
Obba 50. 311
Obductus 118
Odire 131
Oenophilus 41
Oeſtrum 291
Ogdoas 297
Olympica 194
Olympus 157
Omaſum
Omen 46
Operæ 291
Operor 242
Ora 216
Orare 202
Orcus 102
Oreades 95. 260
Orexis 13
Origa 57
ὄρ[illegible] 280
Orpheus 127. 337
Oſſa 126
P.
Padus 51. 127. 337
Palæſtra 15
Pampineus 124
Pan 285
Pannoſus 72
Papyrus 268
Par 317
Paranymphus 302
Parcere 184
Paris 242
Parnaſis 109
Parnaſus aut parnasſus 109
Paſiphaë 137
Paſtillus 269
Paſtinum 210
Paſtu 17

Patina Æſopi 175
Patulus 41
Pauperies & pauper-
tas 28
Peculia 293
Pecunia 183
Pedepreſſim 229
Pedica 21
dedum 307. 324
Pegaſus 147
Penates 209
Penſi 317
Penula 161
Perna 25
Perniciter 53
Pero 324
Perſeus 148
Peſſum ire 225
Petaſo 290
Petulci 193
Peta 22
Phædra 137
Philomelæ, ſeu Phi-
lomenæ etymo-
logia 17
Philtra 107
Phlegeton 94
Phocis 343
Phœbus 303
Piacula 294
Piceus 256
Pietas 224
Pierides 97
Pierius liquor 343
Pignora 209
Pila 209
Pileolum 169
πίθηκος 216
Polenta 198
πολύ 128
Polymnia 128
Popinæ 273
Poſt 85
Poſthabere 82
Præcox 108
Præcordia 23. 153
Prima lux et primus
dies 45
Proſpicere 56
Proximare 42
Pubeſcere 320
Pueri 234
Puls 234
Purpurare 149
Pyramis 203
Pyrrhus 176
Pythagoras 178

Q.

Quando 224
Quò 85

Ra-

R.
Rabula 224
Rebecca 138
Regius 90
Reor 72
Reſipiſcere 86
Rhodope 126
Rima 153. 25
Romphæa ſeu rom-phea 149
Roſtrum 18
Rulla 59
S.
Sabucus (deleatur ibidem m in ſam-buco 320
Salax 133
Salignius 118
Salvia 334
Sarcinula 264
Sarmenta 360
Satan 65
Scidi à ſcindo 53
Scomma 212
Scylla 99. 136
Secundare 164
Securis 209
Securus 78
Segnis 187
Semiramis 136
Senſim 229
Sentes 31. 292
Seres 174
Serica ib.
Serra 186
Servus 45
Setoſus 279
Simulare 121
Sina 275
Sirenes 59
Sitoſus 279
Situs 256
Soliſoſſor 210
Solivagus 102
Solſtitia duo 267
Sonipes 228
Sopitus 118. 159
Sopor
Soracte 275
Sortiri digitis 15
Spelæa 159.274
Spicatus 40
Spineta 324
Squarroſus 171
Stimulus 209
Stiva 39
Striges 288
Strix 289
Stygius 257
Styx ibid.

Sur-